

Facultade de Educación e Traballo Social

Grao en Traballo Social

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O05G220V01101	Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural	1c	6
O05G220V01102	Ciencia política: Política e democracia	1c	6
O05G220V01103	Psicoloxía: Psicoloxía básica	1c	6
O05G220V01104	Fundamentos dos servizos sociais	1c	6
O05G220V01105	Introdución ao traballo social	1c	6
O05G220V01201	Dereito: Fundamentos xurídicos	2c	6
O05G220V01202	Estatística: Estatística aplicada á investigación social	2c	6
O05G220V01203	Socioloxía: Socioloxía xeral	2c	6
O05G220V01204	Epistemoloxía do traballo social	2c	6
O05G220V01205	Organización dos servizos sociais	2c	6

Curso 2

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O05G220V01301	Psicoloxía: Desenvolvemento humano no ciclo vital	1c	6
O05G220V01302	Conceptos, teorías e métodos en traballo social	1c	6
O05G220V01303	Psicoloxía: Psicoloxía social	1c	6
O05G220V01304	Servizos sociais especializados I	1c	6
O05G220V01401	Dereito: Dereito e traballo social	2c	6
O05G220V01402	Habilidades sociais e de comunicación do traballo social	2c	6
O05G220V01403	Psicoloxía: Métodos e técnicas de investigación social	1c	6

O05G220V01404	Política social	2c	6
O05G220V01405	Saúde, dependencia e vulnerabilidade	2c	6
O05G220V01406	Servizos sociais especializados II	2c	6

Curso 3

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O05G220V01501	Estrutura social	1c	6
O05G220V01502	Ética e traballo social	1c	6
O05G220V01503	Política social europea	1c	6
O05G220V01504	Proceso de planificación en traballo social	1c	6
O05G220V01505	Traballo social individual e familiar	1c	6
O05G220V01601	Habilidades, técnicas e instrumentos en traballo social	2c	6
O05G220V01602	Políticas públicas en España	2c	6
O05G220V01603	Socioloxía aplicada ao traballo social	2c	6
O05G220V01604	Traballo social grupal e comunitario	2c	6
O05G220V01605	Xestión de organizacións de benestar social	2c	6

Curso 4

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O05G220V01701	Prácticas externas: Practicum	1c	30
O05G220V01901	Avaliación de programas sociais	2c	6
O05G220V01902	Inglés para traballadores/as sociais	2c	6
O05G220V01903	Pedagoxía social para traballo social	2c	6
O05G220V01904	Sistemas de benestar social comparados	2c	6
O05G220V01905	Traballo social e cooperación ao desenvolvemento	2c	6
O05G220V01906	Traballo social e mediación	2c	6
O05G220V01907	Traballo social e ámbitos profesionais	2c	6
O05G220V01908	Traballo social na incorporación social	2c	6
O05G220V01909	Xénero, violencia e intervención social	2c	6
O05G220V01910	Xeriatría para traballadores/as sociais	2c	6
O05G220V01991	Traballo de Fin de Grao	2c	6

DATOS IDENTIFICATIVOS

Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural

Materia	Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural			
Código	O05G220V01101			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Dpto. Externo			
Coordinador/a	Braña Rey, Fátima			
Profesorado	Braña Rey, Fátima González Barreiro, Alicia			
Correo-e	fatimab@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	A materia está concibida como unha introdución á antropoloxía social e cultural. O seu obxectivo fundamental é proporcionar os instrumentos de análise básicos sobre aqueles feitos socioculturais que se achan na base das competencias que se deberán alcanzar para desenvolver a profesión de traballador/a social.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisiones ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades

C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D13	Traballo nun contexto internacional
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
1. Coñece a antropoloxía social e cultural e as súas orientacións teóricas no contexto cultural actual.	A3 B2 C12 D1 A4 D8 D16
2. Coñece a natureza e trazos básicos da cultura humana.	A1 B2 C2 D1 C8 D6 D13 D16
3. Coñece os modos de transmisión dos elementos da cultura humana	A2 B2 C13 D1 A3 C24 D6 D9
4. É capaz de comprender as variadas estratexias de adaptación e económicas que aparecen nos diferentes contextos socioculturais.	A4 B2 C18 D6 C20 D9 D15 D16
5. Comprende as variadas estratexias de adaptación aos distintos sistemas de familia e parentesco que aparecen nos diferentes contextos socioculturais.	A3 B2 C7 D6 D13 D15
6. Comprende as variadas estratexias de adaptación aos distintos sistemas políticos e de exercicio do poder que aparecen nos diferentes contextos socioculturais.	A3 B2 C6 D6 A5 C8 D13 C14 D15
7. Comprende as variadas estratexias de adaptación aos distintos sistemas relixiosos e de pensamento que aparecen nos diferentes contextos socioculturais.	A3 B2 C2 D6 A4 C8 D15 C19 D24
8. Analiza e comprende a diversidade de poboacións e grupos portadores de tradicións culturais diferentes.	A2 B2 C8 D6 A4 C20 D15 D24
9. Recoñece as transformacións e os cambios que veñen afectando o sistema de cultura popular de Galicia.	A3 B2 C2 D6 A5 C7 D9 C13 D24 C20
10. Demostra habilidades básicas para investigar e interpretar os elementos do sistema cultural de Galicia.	A4 B2 C12 D6 C24 D22

Contidos

Tema

1. A antropoloxía social e cultural: campo de estudo e orientacións teóricas	1.1. Concepto, obxecto e división da antropoloxía sociocultural. 1.2. Técnicas de investigación e orientacións teóricas da antropoloxía sociocultural.
2. Natureza e características da cultura	2.1. Concepto, trazos e niveis de cultura. 2.2. Conceptos afíns á cultura de relevancia antropolóxica.

3. Cultura e enculturación: a transmisión e a asimilación das tradicións culturais	3.1. Concepto, modos e límites da enculturación. 3.2. Mecanismos, axentes, medios e resultados da enculturación ou da socialización do individuo. 3.3.- Antropoloxía feminista, sexo e xénero.
4. Estudo do sistema sociocultural humano: análise da estrutura económica, social, política, ideolóxica (relixión e pensamento) do sistema sociocultural humano	4.1. A estrutura económica do sistema sociocultural: os modos de producción, distribución e consumo de bens. 4.2. A estrutura social do sistema sociocultural: matrimonio, familia, parentesco e filiación. 4.3. A estrutura política do sistema sociocultural: sistemas políticos non centralizados e sistemas políticos centralizados. 4.4. A estrutura ideolóxica do sistema sociocultural: a maxia, a relixión e os sistemas de crenzas.
5. Antropoloxía e comparación: culturas, etnias e grupos étnicos e culturais	5.1. Etnias e minorías étnicas e culturais 5.2. Multiculturalismo, integración e identidade étnica
6. Grupos étnicos e culturais no Estado español	6.1. A experiencia intercultural en España: inmigrantes e refuxiados. 6.2. Minorías e grupos marxinados: xitanos, pobres etc. e grupos de marxinados no Estado español.
7. O sistema de cultura da sociedade galega	7.1. Os elementos do sistema de cultura de Galicia. 7.2. As unidades de organización social da sociedade galega. 7.3. Cultura e identidade do pobo galego.
8. Transformación e cambio do sistema de cultura tradicional de Galicia	8.1. A transformación dos elementos do sistema de cultura tradicional de Galicia. 8.2. Os cambios nas unidades de organización social e no modo de vida doméstico do pobo galego.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22	25	47
Traballo tutelado	20	36	56
Exame de preguntas obxectivas	1	20	21
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	4	5
Traballo	1	20	21

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	A profesora da materia presentará, en sesións maxistrais, as bases teóricas e as directrices de estudo do programa de Antropoloxía social e cultural.
Traballo tutelado	O alumnado aprenderá realizando un traballo académico no que aplique os contidos teóricos e a metodoloxía propia da disciplina.

Atención personalizada

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe					
Traballo tutelado	A través dun traballo continuado e o informe final o alumnado presentará os resultados da súa aprendizaxe en formato escrito.	40	A1	B2	C2	D1		
			A2	C8	D6			
			A3	C13	D13			
				C19	D15			
				C20	D16			
				C24	D22			
					D24			
Exame de preguntas obxectivas	Exame poderá ser tipo test, con respuestas curtas ou/e de desenvolvemento.	40	A3	B2	C2	D13		
			A4	C7	D15			
				C12	D22			
				C13	D24			
				C14				
				C18				
				C24				
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado realizará diversos exercicios que demostren a adquisición de coñecementos e a reflexión crítica.	20	A2	C8	D1			
			A4	C18	D6			
				C19	D16			

Outros comentarios sobre a Avaliación

OBTENCIÓN DA NOTA FINAL DO ALUMNADO

A nota final será o resultado da suma das metodoloxías descritas para a avaliação sempre que se aprobe o exame e o traballo tutelado. Se non se aprobá exame e traballo non se sumarán as cualificacións de cada avaliação e suspenderase a materia. Igualmente aínda aprobando exame e traballo será necesaria unha nota mínima de 5 para aprobar a materia.

O alumnado non presencial terá o mesmo tipo de metodoloxías de avaliação.

O alumnado non presencial deberá solicitar a avaliação global antes do 7 de outubro.

SEGUNDA CONVOCATORIA

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliação na 2^a, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico. Mais para aprobar a materia deberase aprobar cada proba descrita nesta guía de forma independente, non sumando as notas se non estiveran aprobadas.

As datas dos exámenes pódese consultar no seguinte link: <http://fcce.uvigo.es/gl/docencia/exames/>

No caso de detección de plaxio ou posibles comportamentos anómalos ou deshonestos, nalgúnha proba/traballo/test/exame/actividade a cualificación final da materia será Suspenso (0) e o feito será comunicado ao Decanato do Centro para que adopte as medidas oportunas.

Ante calquera contradición que se puidera dar entre as distintas versións da guía, por mor dalgún erro na tradución, a versión que prevalecerá é a versión na lingua galega.

a. En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

b. Para as materias que forman parte do curso ponte, debería incluirse unha referencia específica para ter en consideración a especificidade e experiencia profesional deste colectivo: □Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliação adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio□.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Méndez, L., **Siete claves para una introducción a la Antropología**, 1^a, Sintesis, 2019

Méndez, L., **Antropología feminista**, 1^a, Sintesis, 2010

Ramírez Goicoechea, E., **Etnicidad, identidad e interculturalidad**, 1^a, Ramón Areces, 2010

Díaz de Rada, A., **Cultura, antropología y otras tonterías**, 1^a, Trotta, 2010

Bibliografía Complementaria

Velasco, H. y Díaz de Rada, A. (1997), **La lógica de la investigación etnográfica.**, 1^a, Trotta, 1997

Lagunas, D., **El quehacer del antropólogo**, 1^a, Bellaterra, 2018

Gondar, M., **A morte**, 1^a, Museo do Pobo Galego, 1987

Recomendacións

Outros comentarios

Esta guía ten carácter orientativo podendo adaptarse ás incidencias que se puideran dar no transcurso do cuadrimestre.

Recoméndase ao alumnado que teña presentes en todo momento as normas APA pois a omisión de citas e referencias bibliográficas nos exercicios e traballo será considerada plaxio e por tanto se avaliará a proba cunha nota de 0.

Na plataforma Moovi, o alumnado poderá atopar a bibliografía completa e as instrucións para a realización das diferentes probas de avaliación.

DATOS IDENTIFICATIVOS

Ciencia política: Política e democracia

Materia	Ciencia política: Política e democracia			
Código	005G220V01102			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	FB	1	1c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	López Viso, Mónica			
Profesorado	López Viso, Mónica			
Correo-e	mviso@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/mviso			
Descripción xeral	Materia do programa English Friendly. Os/as estudiantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as tutorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.			
	A materia pretende ofrecer unha visión global dos grandes temas dos que se ocupa a ciencia política. Así mesmo, proporciona unha introducción ao sistema político de España. O obxectivo é que os/as estudiantes alcancen un coñecemento básico que lles permita describir, explicar e comprender a realidade política que lles rodea.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
C4	Responder a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas lingua nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D10	Toma de decisións
D13	Traballo nun contexto internacional
D16	Razoamento crítico
D18	Aprendizaxe autónoma

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
---------------------------------	---------------------------------------

Coñecer un conxunto de ferramentas analíticas e conceptuais para describir, explicar e comparar a A1 realidade política.	A1	D1
Coñecer a xénese, a evolución e a consolidación da democracia.	C13 C20	D6 D13 D16
Coñecer e comprender os grandes temas da ciencia política e a configuración institucional dos sistemas políticos contemporáneos.	A1 C24	C4 D1 D3 D8 D13
Ser capaz de analizar e comprender os procesos políticos contemporáneos.	A3 B3	D1 D2 D3 D13
Coñecer o sistema político e as súas especificidades en España.		D6 D16
Ser capaz de analizar e valorar a influencia da política e das ideoloxías, e as súas implicacións no traballo social.		D3 D8
Ser capaz de comprender e valorar distintos discursos.		C13 C14
Ser capaz de percibir e interpretar acontecementos con flexibilidade.	A2 A3	C20 C24 D3 D16
Ser capaz de desenvolver criterios de avaliación e aplicalos ao proceso de aprendizaxe.	A4 A5	C4 C20 D2 D7 D10
Demostrar habilidade na expresión oral de ideas propias e análises reflexivas en público.		D3 D4 D18

Contidos

Tema

1. Introducción á Ciencia Política. Os grandes temas da ciencia política.	Que é a política? Democracia e ditadura. As fontes do conflito político.
2. O poder.	Definición de poder. O abuso de poder. Corrupción e poder. A falta de poder.
3. O Estado e as súas institucións.	Definición do Estado. Atributos e obxectivos do Estado. As institucións do Estado.
4. A democracia: que é?	Que é a democracia? Propósitos e facetas da democracia.
5. A democracia: como funciona?	Como funciona a democracia? Deseño institucional e sistemas electorais. A sociedade e a política: votantes, partidos e grupos de interese. A cultura política.
6. O sistema político español contemporáneo.	Antecedentes históricos: a transición. Principais institucións políticas da democracia española. O estado autonómico. O proceso político. España no mundo.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22	12	34
Traballo tutelado	7	14	21
Seminario	6	12	18
Prácticas con apoio das TIC	2	10	12
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	15	19
Presentación	2	10	12
Exame de preguntas obxectivas	1	16	17
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	16	17

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descripción
Lección maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudiante.
Traballo tutelado	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Poderanse introducir metodoloxías ou técnicas de traballo colaborativo.
Seminario	Reunións de grupo pequeno que o estudiante mantén co profesorado da materia para asesoramento e desenvolvemento de actividades programadas da materia.
Prácticas con apoio das TIC	O alumnado para o adecuado seguimento das prácticas, así como da materia en xeral, deberá conectarse ao espazo virtual da materia. Esta materia forma parte do Proxecto de innovación docente da Facultade de Educación e Traballo social.

Atención personalizada	
Probas	Descripción
Presentación	Resolución das dúbidas do alumnado en relación con algún aspecto da materia (contenido, trabajo ou prácticas), así como atención ás súas necesidades e consultas relacionadas co estudio e/ou temas vinculados coa disciplina, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución das dúbidas do alumnado en relación con algún aspecto da materia (contenido, trabajo ou prácticas), así como atención ás súas necesidades e consultas relacionadas co estudio e/ou temas vinculados coa disciplina, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.

Avaliación		Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Resolución de problemas e/ou exercicios	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condiciones establecido/as polo docente	20	B3 D6 D8 D10 D16	D2 D6 D8 D10 D16
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o/a docente e/ou un grupo de estudiantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.	20	A2 A3 A4 A5	B3 C4 D1 C13 D3 C14 D8 C20 D16 D18
Exame de preguntas obxectivas	Probas que avalían o coñecemento que inclúe preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos/as seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	40		C20 D13 C24
Exame de preguntas de desenvolvemento	Probas que inclúen preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos/as deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta argumentada.	20		C20 D13 C24

Outros comentarios sobre a Avaliación

A asistencia regular ás clases presenciais (mínimo un 80%) forma parte da Avaliación Continua da materia. A avaliação será preferentemente CONTINUA, o estudiantado que renuncie á avaliação continua poderá optar pola Avaliación GLOBAL.

Deberá comunicalo aos docentes no prazo establecido (e sempre antes de finalizar o mes de outubro).

AVALIACIÓN CONTINUA:

- A avaliação das/os estudiantes matriculadas/os en a materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.
- A avaliação continua implica unha asistencia mínima a un 80% das aulas (GG, GM e GP).
- A avaliação será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliação continua poderá optar pola avaliação global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido.

AVALIACIÓN GLOBAL:

- Deberán realizar as prácticas (texto +exposición en formato vídeo) seguindo as indicacións das dúas rúbricas de evaluación dispoñibles na plataforma Moovi. (20%)
- Exame de preguntas obxectivas. (40%)
- Exame de preguntas de desenvolvemento. (40%)

IMPORTANTE PARA TODOS AS/OS ESTUDANTES:

Para superar a materia, os/as estudiantes deberán aprobar cada unha das partes de evaluación probas teóricas (exames) e as prácticas (resolución de exercicios + presentacións) de forma separada cun mínimo de cinco, para poder sumar as notas obtidas en ambas as partes para determinar o resultado final.

Será requisito necesario para o desenvolvemento da materia que o profesorado da mesma poida dispoñer dunha FOTOGRAFÍA actualizada do alumnado (1) que deberán subir á plataforma a comezos de curso, e sempre antes do día 30 de setembro.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da Facultade no espazo "datas exames".

Toda a información da materia estará dispoñible na plataforma Moovi. <https://moovi.uvigo.gal>

2ª OPORTUNIDADE - Convocatoria extraordinaria

As probas (parte teórica ou parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de evaluación na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese curso académico. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª oportunidade, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.

MODALIDADE de AVALIACIÓN GLOBAL e CURSO PUENTE

As e os estudiantes que decidan optar pola avaliação global e Curso Puente, deberán poñerse en contacto coa profesora para notificar esta opción a comezos de curso e sempre antes do prazo establecido.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliação adaptaranse para alumnado non asistencial e do curso ponche garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponche ou profesionais en exercicio.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (Programa de integración de universitarios/as con necesidades específicas de apoio educativo).

---

(1) A única finalidade do tratamento deste dato é que o profesorado da materia poida verificar a identidade do alumnado matriculado na mesma. A base de lexitimación para o tratamento deste dato realizase en aplicación do disposto no artigo 6.1e) do RXPD no que o tratamiento é necesario para o exercicio dos poderes públicos conferidos ao responsable do tratamiento baseados na Lei 39/2015 no RD1791/2010, do 30 de decembro, polo que se aproba o Estatuto do Estudiante Universitario. O acceso á imaxe e aos datos persoais do alumnado só é permitido ao profesorado de cada materia para a realización das actividades académicas indicadas nesta guía docente e non serán utilizados nin divulgados para ningunha outra finalidade, debendo gardar o correspondente deber de confidencialidade dos mesmos. Más información:<https://www.uvigo.gal/proteccion-dato>.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

SODARO, MICHAEL J., **Política y ciencia política: una introducción**, 2º, McGraw-Hill, 2010

SARTORI, G., **La Democracia en treinta lecciones**, Taurus, 2009

VALLÈS, J.M. y BALLART, X. (ed.), **Política para apolíticos : contra la dimisión de los ciudadanos**, Ariel, 2012

Bibliografía Complementaria

DAHL, R., **La democracia, una guía para los ciudadanos**, Taurus, 1999

DUVERGER, M., **Introducción a la política**, Ariel, 1983

Recomendacións

Outros comentarios

Toda a información da materia estará dispoñible na plataforma Moovi. <https://moovi.uvigo.gal/>

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Psicoloxía: Psicoloxía básica

Materia	Psicoloxía: Psicoloxía básica			
Código	O05G220V01103			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinalle FB	Curso 1	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Vázquez Figueiredo, María José			
Profesorado	Vázquez Figueiredo, María José			
Correo-e	figueiredo@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Esta materia representa unha introdución aos procesos psicolóxicos básicos, como percepción, atención, aprendizaxe, memoria, emocións e motivacións.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarllles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados

C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas lingua nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
1. Coñecer os procesos e os elementos fundamentais que configuran o comportamento humano e a perspectiva psicolóxica sobre eles	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B3 C8 C22 C24	C2 C3 D3 D4 D8	D1 D2 D3 D4 D9 D11 D14 D16 D18 D19
2. Analizar e utilizar o coñecemento actual para mellorar nos marcos do traballo.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B6	C3 C8 C9 C14 C19 C22 C24 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D16 D17 D18 D19 D20 D24

3. **Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios e avances nas súas condicións de vida.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B5	C2 C3 C9 C14 C19 C22 C24 C25	D1 D3 D6 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D18 D20 D24
4. Promover o crecemento, o desenvolvemento e a independencia das persoas.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B5 B6	C2 C3 C4 C8 C9 C14 C19 C24	D1 D2 D3 D6 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D23 D24
5. Intervir con persoas e grupos para axudarllles a tomar decisións ben fundamentadas.	A3 B5	B2	C2 C3 C4 C22 C24 C25	D3 D4 D7 D9 D10 D11 D15 D17 D18 D19 D20 D23 D24
6. Traballar con comportamentos que representan un risco para os posibles usuarios, identificando circunstancias que configuran eses comportamentos e elaborando estratexias que os modifiquen.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B5 B6	C2 C3 C4 C9 C14 C19 C24 C25	D1 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D19 D23 D24

Contidos

Tema

1. O comportamento humano: perspectiva psicolóxica.	Obxecto da psicoloxía. Perspectivas psicolóxicas. Ramas da psicoloxía.
---	--

2. Sensación, percepción e atención	Sensación e percepción. Detección de estímulos. Procesamiento. Atención.
3. Memoria	Modelos de memoria. Sistemas de memoria. Estrategias de memoria. Esquecemento.
4. Aprendizaxe	Condicionamento clásico e instrumental. Outras formas de aprendizaxe humana.
5. Pensamento e intelixencia.	Razoamento. Creatividade. Intelixencia: modelos.
6. Linguaxe	Actividade lingüística. Linguaxe escrita e oral. Comunicación non verbal.
7. Motivación	Avaliación. Modelos.
8. Emoción e tensión.	Emoción e regulación das emocións. Tensión e afrontamiento.
9. Deterioración cognitiva normal e patolóxico.	Envellecemento. Deterioración da memoria. Demencias.
10. Psicoloxía da personalidade	Teorías. Avaliación. Trastornos psicolóxicos. Tratamentos.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	1	2
Lección maxistral	13	13	26
Seminario	6	12	18
Traballo tutelado	7	21	28
Debate	1	2	3
Aprendizaxe colaborativa	1	1	2
Exame de preguntas obxectivas	3	21	24
Cartafol/dossier	5	10	15
Estudo de casos	8	24	32

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Actividades introductorias	Efectúase unha introdución xeral á materia
Lección maxistral	Nas sesións maxistrais exponse os contidos teóricos da materia. O profesorado proporcionará todo o material explicado na clase. Ao longo do proceso de instrucción introduzese metodoloxía que facilitan o desenrollo da metamemoria e metacoñecemento. Tamén se realizan prácticas pedagógica en grupo de traballo que faciliten a internalización e aplicación dos contidos curriculares. O traballo en equipo aparece vinculado ao proxecto de innovación docente da Facultade de Educación e do Traballo Social.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico. Empregaránse como complemento das sesións maxistrais. Consistirán na revisión de diferentes materiais (tests, estudios científicos, programas de intervención, estudios de caso etc.) relacionados cos temas explicados previamente.

Traballo tutelado	<p>Os estudantes traballan por equipos, e guiados por un plan de traballo, que concreta as actividades, as entregas e os prazos. As fases e actividades do traballo tutelado son catro:</p> <ul style="list-style-type: none"> 1ºfase. Revisión bibliográfica; 2ºfase de deseño do produto que se pon ao servizo da comunidade; 3ºfase. De verificación do producto; 4ºfase. De exposición e presentación do producto. <p>Este plan de traballo téñeno a disposición os/as estudantes na MOOVI.</p> <p>O desenrollo de cada subproxecto, que desenvolve cada equipo de traballo, no caso de que o equipo decida adherirse a metodoloxía de aprendizaxe servizo, en colaboración coas entidades sociais e culturais que colaboran. Durante a elaboración do traballo tutelado poderán levarse a cabo saídas de campo vencelladas cos obxetivos da materia e coñecer as institucións que contribúen a coñecer mellor as necesidades sociais dos colectivos cos que se vai a traballar.</p> <p>O seguimento do traballo tutelado farase na aula, nas horas de prácticas dispostas para o caso, feedback realizase de forma inmediata a cada equipo nos seminarios; e na fase inicial o docente elabora un informe coas recomendacións de mellora da calidade dos subproxectos, que estará disponible na MOOVI.</p> <p>As entregas serán sucesivas e progresivas, efectúanse na MOOVI.</p> <p>Os estudantes que participan desta modalidade adhírense a metodoloxía de Aprendizaxe por proxectos.</p> <p>Asemade, os/as estudantes que o desexen poderán participar no Proxecto Aprendizaxe servizo.</p> <p>Para os estudantes de avaliación global</p> <p>Elaboran un proxecto de forma individual, seguindo as mesmas fases que os estudantes asistenciais (de avaliación continua). As actividades e entregas vencellas ao proxecto seguen os mesmos prazos que os/as estudantes asistenciais. A exposición realizase o día do exame oficial da materia, ou ben o día de exposición dos proxectos dos/as estudantes asistenciais. A valoración do traballo require indefectiblemente cumplir coas entregas establecidas no plan de traballo e expoñer o proxecto realizado. Ademáis o estudiantado o día do exame o estudiante debe responder a unhas preguntas nas que debe aportar unha explicación do procedemento que levou a cabo para realizar dito traballo.</p> <p>Recoméndase pórse en contacto co/a docente para planificar o traballo tutelado, dende o inicio da materia.</p>
Debate	<p>O/a estudiante ten a oportunidade de incorporar á docencia da materia, material audio-visual ou outras fontes documentais que supóna unha achega de interese para a materia. Posteriormente, se debate en grupo a achega do material.</p> <p>Se terán en consideración todas as actividades formativas e culturais, que se realicen la materia e que contribúan a adquirir unha visión interdisciplinar dos procesos psicolóxicos básicos.</p>
Aprendizaxe colaborativa	Emprégase o aprendizaxe e o traballo cooperativo para organizar as actividades dentro da aula, de maneira que se fortaleza a cohesión grupal e tamén se desenrolen as habilidades de traballo en equipo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Seminario	Farase o seguimento nos Grupos Pequenos, Medios e medianos, tanto na aula e a través de correo electrónico ou MOOVI. Os estudantes e grupo de traballo que o requiran poderán ser atendidos nunha tutoría presencial no despacho do docente, o ben na despacho do CAMPUS REMOTO do/a docente, sala 2651.
Traballo tutelado	Farase o seguimento nos Grupos Pequenos, Medios e medianos, tanto na aula e a través de correo electrónico ou MOOVI. Os estudantes e grupo de traballo que o requiran poderán ser atendidos nunha tutoría presencial no despacho do docente, o ben na despacho do CAMPUS REMOTO do/a docente, sala 2651.

Avaliación

Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Seminario	Dossier de prácticas. Serán sesións más prácticas onde se verán diferentes materiais (textos orixinais dos autores, tests, programas de intervención, vídeos etc.) relacionados coas temáticas da materia. Farase un control da asistencia.	20	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B5 B6 C9	C2 C3 C4 C8 D7	D1 D2 D3 D4 D7 C14 C22 D9 D10 D12 D16 D18
Traballo tutelado	Traballo de revisión bibliográfica sobre os descritores da materia. As principais achegas que se obteñan da revisión teórica e estudo de campo deben plasmarse nun material audiovisual, que no caso de participar da metodoloxía APS, será compartido coa entidade que colabora.	20	A3 A4 B1 B2 B3 B5 B6	C3 C19 C22 B5 D4 D7	D1 D2 D3 D4 D7 D8 D9 D10	D1 D2 D3 D4 D7 D8 D9 D10 D11 D14 D16 D18 D23
	O alumnado realizará 1 traballo, en grupo, que será titorizado nas sesións de Pequeno Grupo.					
	O traballo debe ser presentado e defendido.					
	Os estudantes que acudan a avaliación global, realizarán un proxecto de forma individual, cumprindo as mesmas fases e entregas que se requieren na avaliación continua, salvo a defensa do traballo que se realizará o mesmo día da data oficial do exame, onde se preguntará, de forma escrita, polo procedemento seguido na elaboración.					
Debate	Participación en encontros científicos-técnicos propostos pola súa vinculación coa materia.	10	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B6 C22	C3 C4 C8 D4 D6	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D24
	Achegas de material científico-técnico que axude á construcción do coñecemento da materia.					
	Esta actividade é obrigatoria para o alumnado que aspire a Matrícula de Honra					
Exame de preguntas obxectivas	Preguntas de coñecemento.	40	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C22	C8	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D16 D18
Estudo de casos	Se evalúa a capacidade para aplicar os coñecementos adquiridos, en supostos que teñen como obxectivo a relación e interacción entre os procesos psicológicos básicos e o comportamento humano.	10	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C22	C8	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D16 D18

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para a avaliação continua: Presencialidade nos seminarios e nas titorías de grupo pequeno ao redor do 75 %.

A proba de preguntas obxectivas, para o alumnado asistente, pódese facer por parciais, a medida que se va explicando o temario. A proba tamén inclúe estudos de caso.

En caso de non superar estos parciais, o alumnado deberá efectuar o exame (obrigatorio) de toda a materia do temario, o

cal se efectuará o día estipulado para o exame final (véxase, taboleiro de anuncios e páxina Web da Facultade).

Para avaliación global. O exame e os estudos de caso (obrigatorio) de toda a materia do temario será o día estipulado para o exame final (taboleiro de anuncios e páxina Web de la Facultade). Con respecto a presentación e defensa das prácticas os estudiantes deben responder por escrito a preguntas que se lle formulen, sobre o proceso de resolución das prácticas e o produto final presentado.

Para a **convocatoria de xullo**, gardarase (no caso de telos superados); a puntuación dos seminarios, do traballo tutelado e do exame. As datas de exame pódense consultar no Taboleiro de anuncios da Facultade de Ciencias de Educación ou na páxina Web da Facultade no seguinte enlace:<http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>"
As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

Por último, sinalar que esta materia, en liña co plan estratéxico da Facultade, desenvolve prácticas e traballos que abordan a diversidade.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Ballesteros-Jiménez, S. (2017), **Psicología de la memoria humana**,

Ballesteros, S. y García, B. (1996), **Procesos psicológicos básicos**.

Echeburúa, E., y Amor, P.J.(2019), **Memoria traumática: estrategias de afrontamiento adaptativas e inadaptativas**, Terapia Psicológica, 37(1), 71-80,

Gantiva, C., Casas, M., Ballén, Y., Sotaquirá, M., y Romo-González, T. (2019)., **Modulación de las respuestas fisiológicas ante estímulos afectivos: una herramienta para investigar procesos psicológicos**, Universitas Psychologica, 18(1), 1-12.,

Mestre, J. M. y Palmero, F. (2004)., **Procesos psicológicos básicos**,

Puente Ferreras, A. (2011), **Psicología contemporánea básica y aplicada**,

Ramos, V. J., y Canosa, A. F. (2019)., **La importancia de estimular las redes atencionales en la infancia**., Apuntes de Psicología, 36(3), 167-172.,

Bibliografía Complementaria

Ávila, M. H., González, C. L., Barrientos, J. R., Rojas, D. B., & Sobarzo, D. (2021)., **Efecto del ejercicio físico en la memoria en adultos mayores con diagnóstico de un trastorno neurocognitivo: una revisión sistemática**, Revista Horizonte Ciencias de la Actividad Física, 12(1), 50-69.,

Bartolo-Ribeiro, R., Peixoto, F., Casanova, J.R., y Almeida, L.S. (2020), **Regulación of cognition: validation of a short scale for Portuguese first-year university students**., Anales de Psicología, 36(2), 313-319.,

Cecchini, J.A., González-González, C., Llamedo, R., Sánchez, B., y Rodríguez, C. (2019)., **The impact of cooperative learning on peer relationships, intrinsic motivation and future intentions to do sport**., Psychothema, 31(2), 163-169.,

Crespo León, A. (1998)., **Psicología general. Memoria, pensamiento y lenguaje**.,

dos Santos, D. S., Silva, P. H. S., dos Santos, Ú. P. P., de Souza, T., Ferreira, M. S., & Silva, **Impactos emocionales y fisiológicos del aislamiento social durante la pandemia de COVID-19**., Revista Enfermería Actual en Costa Rica, (40), 1.,

Froufe, M. (2004)., **Aprendizaje asociativo**.,

Guirado-Moreno, J., Sánchez-Azanza, V., Adrover-Roig, D., Valera-Pozo, P., & Aguilar-Mediavilla, **Intervención en el control inhibitorio en niños con y sin trastorno de lenguaje dentro del aula**., Investigación en Logopedia, 11(Esp., 115-128.,

Kahneman, D. (2012)., **Pensar rápido, pensar despacio**,

Landinez, D. A., Arenas, D. A. M., & Tabares, A. S. G. (2021), **Conejividad funcional y memoria de trabajo: una revisión sistemática**., Tesis psicológica: Revista de la Facultad de Psicología, 16(1), 4.,

Méndez, P., y Ángulo, R. (2018)., **El aprendizaje de un instrumento musical como el violín mejor la atención sostenida**., Revista de Psicología, 27(2), 1-9.,

Molero, F. C. (2021)., **Centros Educativos Terapéuticos. Atención a Alumnado con Trastorno Mental Grave**., Revista de Educación Inclusiva, 124-138.,

Morales-Millán, K. L., Arroyo-Pérez, Y., González-Viruet, M., & Sánchez-Cardona, I. (2021)., **Relación entre medidas neuropsicológicas de ejecución y autoinforme de las funciones ejecutivas**., Revista Evaluar, 21(1), 53-72.

<https://doi.org/10.35670/1667-4545.v21.n1.32832>,

Morgado, I. (2012)., **Cómo percibimos el mundo: una exploración de la mente y los sentidos**.,

Morgado, I. (2014)., **Aprender, recordar y olvidar: claves cerebrales para mejorar la educación**.,

- Pérez-Fernández, V., Gutiérrez-Domínguez, Mª J., García-García, A. e Gómez-Bujedo, J. (2005)., **Procesos Psicológicos Básicos. Un análisis funcional.**,
Porflitt, F. I., y Rosas-Díaz, R. R. (2019)., **Behind the scene: cognitive benefits of playing a musical instrument. Executive functions, processing speed, fluid intelligence and divided attention/Detrás de la escena: beneficios cognitivos de tocar**, Estudios de Psicología, 1-27.,
Ramírez, F. B., Misol, R. C., Alonso, M. D. C. F., & Tizón, J. L. (2021)., **Pandemia de la COVID-19 y salud mental: reflexiones iniciales desde la atención primaria de salud española.**, Atención Primaria, 53(1), 89-101.,
Reeve, J. (1994)., **Motivación y emoción**,
Romero-Martínez, J y Marín-Suelves, D (2020)., **Efectividad de las intervenciones en Funciones Ejecutivas en alumnado con Trastorno del Espectro Autista. Una revisión bibliográfica**, ReiDoCrea, 10(13), 1-15,
Sacks, O. (1985)., **El hombre que confundió a su mujer con un sombrero.**,
Santiago, J., Tornay, F y Gómez, E. (1999)., **Procesos psicológicos básicos**,
Smith, E., Nolen, S., Frderickson, B. y Loftus, G. (2003)., **Introducción a la psicología**,
Slater, L. (2006)., **Cuerdos entre locos. Grandes experimentos psicológicos del siglo XX.**,
Serna, J., Múñoz, V., Lavega, P., March-Lanes, J., Sáez, U., y Hieleno, R. (2017)., **Influence of motor tasks on the players' moods in basketball**, Revista de Psicología del Deporte, 26 (1), 37-44.,
Suarez-Manzano, S., López-Serrano, S., Jadallah, K. A. H., & Pantoja, L. Y. Y. (2021)., **Efecto crónico del C-HIIT sobre la calidad del sueño y atención selectiva en jóvenes TDAH.**, Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación, (41), 199-208.,
Naeije, G., Schulz, J. B., & Corben, L. A. (2022)., **The cognitive profile of Friedreich ataxia: a systematic review and meta-analysis.**, BMC neurology, 22(1), 1-10.,
Phelps, J., Attaheri, A., & Bozic, M. (2022)., **How bilingualism modulates selective attention in children.**, Scientific Reports, 12(1), 1-12.,
Li, J. Y., Wu, H., Yuan, S., Wang, C., Wang, Q., Zhong, Y., ... & Fox, P. T. (2022)., **A meta-analysis on neural changes of cognitive training for mental disorders in executive function tasks: increase or decrease brain activation?**, BMC psychiatry, 22(1), 1-11.,
Biele, G., Overgaard, K. R., Friis, S., Zeiner, P., & Aase, H. (2022)., **Cognitive, emotional, and social functioning of preschoolers with attention deficit hyperactivity problems.**, BMC psychiatry, 22(1), 1-10.,
Stock, A. K., Yu, S., Ghin, F., & Beste, C. (2022)., **How low working memory demands and reduced anticipatory attentional gating contribute to impaired inhibition during acute alcohol intoxication**, Scientific reports, 12(1), 1-12.,
Shinya, Y., Kawai, M., Niwa, F., Kanakogi, Y., Imafuku, M., & Myowa, M. (2022)., **Cognitive flexibility in 12-month-old preterm and term infants is associated with neurobehavioural development in 18-month-olds.**, Scientific reports, 12(1), 1-11.,
Carruthers, P., & Williams, D. M. (2022)., **Model-free metacognition.**, Cognition, 225, 105117.,
Key, A. P., Jones, D., & Corbett, B. A. (2022)., **Sex differences in automatic emotion regulation in adolescents with autism spectrum disorder**, Autism Research, 15(4), 712-728.,
Hervás, A. (2024)., **Trastornos del espectro autista, trastornos por déficit de atención hiperactividad y desregulación emocional: enmascaramiento y abordaje.**, MEDICINA (Buenos Aires), 84, 43-49.,
Berumen, L. D. C. Q., & de la Garza Samaniego, A. (2024)., **Rumición, gratitud y afecto positivo y negativo como predictores del crecimiento posttraumático en deudos por COVID-19.**, Ansiedad y estrés, 30(1), 49-55.,
Santa-Cruz-Espinoza, H. (2024)., **Soledad y ansiedad ante la muerte en adultos mayores.**, Revista Cubana de Enfermería, 40.,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Psicoloxía: Desenvolvemento humano no ciclo vital/O05G220V01301

Psicoloxía: Psicoloxía social/O05G220V01303

Outros comentarios

Recoméndase:

1. Ler o material básico correspondente (apuntamentos) antes de asistir ás exposicións maxistrais da aula.
2. Iniciar canto antes o traballo de investigación, seguindo as directrices recibidas nas titorías establecidas.
3. Estudar o material básico de forma continuada.
4. Exportar ao profesor todas as preguntas/consultas que se considere necesario en cada momento, referidas ao temario, ás prácticas, ao traballo, etc.
- 5.-Mostrar interese por traballar de xeito cooperativo nos equipos de traballo.

DATOS IDENTIFICATIVOS

Fundamentos dos servizos sociais

Materia	Fundamentos dos servizos sociais			
Código	O05G220V01104			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinalle OB	Curso 1	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Martínez Rodríguez, María			
Profesorado	Martínez Rodríguez, María			
Correo-e	maria.t.s.ourense@gmail.com			
Web				
Descripción xeral	O sistema público de servizos sociais destinado a garantir unhas prestacións básicas ante situacións de necesidade ten unha identidade, normativa, estrutura, competencias, financiación etc. propias, e xunto con outros sistemas de protección social constitúese nun dos piares fundamentais do estado de benestar, sendo este sistema público un dos ámbitos principais de intervención do traballo social.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
C3	Valorar as necesidades e opcións possibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Coñecer e valorar a importancia dos servizos sociais como instrumento operativo da política social e como un dos elementos básicos do sistema de benestar social.	A1	C3	D1
		A3	D3
			D4
			D8
			D9
			D16
			D18
Coñecer a natureza, organización e mecanismos de actuación dos servizos socias nos ámbitos europeo, estatal, autonómico e local.	A1		D1
	A3		D3
			D4
			D8
			D16
			D18
Identificar as necesidades sociais e as situacíons de risco y coñecer o papel dos Servizos Sociais e a sua satisfacción	A3	B1 C3	D2
	A5	B3 C4	D3
		C15	D4
			D8
			D9
			D17
Promover a capacidade investigadora no marco das necesidades e do desenvolvimento social.	A3	B1 C3	D1
	A4		D2
	A5		D3
			D4
			D8
			D11
			D16
			D18
			D24
Situarse críticamente sobre a resposta ás necesidades sociais desde o ámbito dos servizos e organizacíons de benestar	A2	C4	D1
	A4		D2
			D3
			D4
			D9
			D10
			D11
			D16
			D17
Apreciar, respectar e valorar a dignidade persoal dos seres humanos así como a diversidade social crecente na nosa contorna.	B1		D3
	B3		D4
			D17
			D24

Contidos

Tema

1. Conceptos básicos relacionados cos Servicios Sociais.	1.1 Conceptos básicos. 1.2. Definición e delimitación conceptual.
2. Evolución histórica dos servizos sociais en España	2.1. A acción social na Idade Media: a caridade. 2.2. A acción social durante os séculos XVII e XVIII: a beneficencia. 2.3. A acción social no século XIX: a asistencia social. 2.4. Os servizos sociais no século XX: o franquismo. 2.5. Os servizos sociais na democracia: os dereitos sociais na Constitución e nas leis de servizos sociais.
3. Os servizos sociais na súa relación coa política social e o benestar social	3.1. Aspectos conceptuais sobre política social e benestar social: características. Novas tendencias en demanda e atención social. Concepto de cidadanía 3.2. Os servizos sociais no marco do estado de benestar 3.3. Os servizos sociais como sistema público de benestar social 3.4. As políticas públicas dos servizos sociais da Administración europea, estatal, autonómica e local
4. As necesidades sociais. Modos de satisfacción desde os servizos e as organizacíons de benestar social	4.1. Aproximación teórica ás necesidades sociais. A transformación das necesidades sociais ante o cambio social. 4.2. Identificación e priorización das necesidades 4.3. Resposta ás necesidades. 4.4. Os recursos sociais. A satisfacción das necesidades desde os servizos e organización do benestar social (sector público, privado, terceiro sector).

5. Os problemas sociais. Factores de risco e de protección social
- 5.1 Aproximación teórica.
  - 5.2 Fases dos problemas sociais.
  - 5.3 Diagnóstico e valoración das situacións-problema. Indicadores.
  - 5.4 Factores de risco e de protección social.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22	46	68
Traballo tutelado	6	6	12
Traballo tutelado	2	2	4
Estudo de casos	5.5	16	21.5
Saídas de estudio	5	2	7
Presentación	3	4.5	7.5
Cartafol/dossier	1	7	8
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición por parte da profesora dos contidos, bases teóricas e/ou directrices sobre a materia obxecto de estudo.
Traballo tutelado	O/A estudiante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión da docente.
Traballo tutelado	O alumnado elaborará, de forma autónoma ou en grupo, un traballo sobre o estudo de necesidades relacionado coa temática da materia que será supervisado e tutelado pola profesora no que se refire á busca e recollida de información, á lectura e manexo de bibliografía, á redacción, á presentación e exposición etc.
Estudo de casos	Análise de situacións, problemas ou casos reais coa finalidade de coñecelos, interpretalos, diagnosticalos, buscando o adestramento en procedementos alternativos de solución.
Saídas de estudio	Visitas a institucións prestadoras de servizos sociais que gardan relación co ámbito da discapacidade e da vellez.
Presentación	Exposición na clase, pola parte do alumnado, do traballo sobre o estudo de necesidades ou ou de outros exercicios que se consideren de interese.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Traballo tutelado	Atención ao alumnado, de forma individual ou en grupo, sobre traballos relacionados coa materia.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Valorarase o traballo do estudo das necesidades, así como a súa presentación e exposición.	20	A1 B1 C3 D1 A2 B3 C15 D2 A3 D3 A4 D4 D10 D11 D18
Cartafol/dossier	O alumnado deberá presentar un caderno-dossier do traballo realizado, persoal ou en grupo, referido ás actividades teórico-prácticas desenvolvidas dentro dos apartados do traballo na aula, estudo de casos e seminarios, traballos tutelados. Algúns destes traballos realizaranse de xeito individual na aula para a súa posterior cualificación dentro do proceso de avaliación contínua.	40	A2 B1 C3 D1 A3 B3 C4 D2 A4 C15 D3 A5 D4 D8 D9 D11 D16 D17 D18 D24

Exame de preguntas obxectivas	Exame teórico tipo test sobre os contidos da materia impartidos a través das clases maxistrais e dos seminarios. Constará de 40 preguntas con tres alternativas de resposta das cales só unha é verdadeira. O sistema de corrección será de acertos menos errores/2 (A-E/2), estando o corte de aprobado en 20 despóis de aplicar a fórmula.	40	A1 A2 A3	C3	D1 D8 D18
-------------------------------	--	----	----------------	----	-----------------

Outros comentarios sobre a Avaliación

Modalidade de avaliação continua

A planificación deste proceso de ensinanza-aprendizaxe concíbese como unha avaliação continua e esixe a presenza do alumnado tanto nas clases teóricas coma nas prácticas. Considéranse estudiantes con asistencia regular os que acudan a un mínimo do 80% das clases teóricas; clases prácticas e o mesmo para as tutorizáns en aula. A asistencia medirase mediante listaxes de asistencia diarias. Sublinhar que non chega con asistir á clase, nin que o que se avalia é a asistencia do alumnado. Se o estudiante deixa de asistir á clase, sexa cal sexa a circunstancia (coa única excepción de enfermidade xustificada con certificado médico ou pasamento dun familiar achegado), terá que optar pola segunda modalidade de avaliação.

As actividades prácticas iranse presentando segundo os prazos que se determinen previamente na aula. Ademais, como indicador de avaliação continua poderán realizar probas-control individuais sobre exercicios prácticos cuxa cualificación pasará a formar parte do cartafol/dossier.

Modalidade de avaliación global

O alumnado que opte por non asistir ás clases, tanto teóricas como prácticas, ou non poida, ou pretendendo ser estudiante presencial teña máis do 20% de ausencias tanto na parte teórica coma na parte práctica, pasará a formar parte desta modalidade de avaliação.

Nesta modalidade, a avaliação e a superación da materia virá determinada polo exame final teórico e práctico (convocatoria oficial) e pola presentación nese mesmo día do caderno-dossier de actividades teórico-prácticas e do traballo de necesidades.

Dentro do exame teórico-práctico se avaliará cun 60% a teoría e un 40% a práctica. O estudiante terá que acadar ao menos un cinco en cada destas partes para superar a proba.

A puntuación final da materia será de ata 40% para o exame teórico-práctico, o 40% para o caderno-dossier, e o 20% para o traballo de necesidades

A principios de curso, a profesora entregáralle ao estudiantado que opte por esta modalidade de avaliação un documento coas actividades do caderno-dossier. Este alumnado está obrigado a contactar coa docente a principios de curso para comunicarlle a súa elección por esta modalidade de avaliação.

O estudo da parte teórica da materia poderán facelo a través da bibliografía básica recomendada. En canto á parte práctica, esixiráselle ao alumnado que saiba dar resposta aos contidos conceptuais, actitudinais e procedementais desenvolvidos ao longo do curso e que pode adquirir a través de textos existentes na biblioteca e dos apuntamentos de clase.

Outros comentarios e segunda convocatoria

Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases o alumnado gozará de condicións equivalentes de avaliação.

A superación da materia, tanto para estudiantes de avaliação continua como de avaliação global, implica puntuar en cada un dos criterios de avaliação establecidos - como mínimo- o 50 % da puntuación indicada.

Tanto para o alumnado da modalidade presencial asistentes con regularidade como para os non asistentes con regularidade, en caso de ter que concorrer á segunda convocatoria, gardaránse as notas da parte teórica (exame) ou práctica (traballos tutelados, presentacións, caderno etc.) superadas.

As partes da materia superadas na 1º oportunidade, non serán obxeto de avaliação na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade, no espazo "datas de exames", <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/graotraballosociallateral/exames-traballo-social-lateral>.

a. En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Alemán Bracho, C., Alonso Seco, J.M., e Fernández Santiago, P, **Fundamentos de servicios sociales**, 1^a ed., Tirant lo Blanch., 2010

Alemán Bracho, C. e Fernández García, T., **Introducción a los servicios sociales**, UNED, 2008

Casado, D. e Guillén, E., **Manual de Servicios Sociales**, 4^a ed., CCS, 2005

Bibliografía Complementaria

Alemán Bracho, C. e Fernandez García, T., **Política Social y Estado de Bienestar**, 1^a ed., Tirant lo Blanch, 2006

Alonso Seco, J. M^a, **Política social europea**, 1^a ed., UNED, 2013

Ambrosini,C., (coord.), Heller, M, Casas J., Martín, F. (comp.), **Lógicas de las necesidades: la categoría de necesidades en las investigaciones e intervenciones sociales**, 1^a ed., Espacio Editorial., 2010

Ballester Brage, L., **Las necesidades sociales. Teorías y conceptos básicos.**, 1^a ed., Síntesis, 1999

Díaz Martínez, J.A. e Salvador Pedraza M.J. (Coords), **Nuevas perspectivas de los Servicios Sociales**, 1^a ed., UNED, 2000

Estivill, J., **Itinerario de las políticas sociales de la Unión Europea. Rev. Gitanos, Pensamiento y Cultura (17/18)**, Fundación Secretariado General Gitano, 2002

Garcés Sanagustín, A, **Nuevos retos de los servicios sociales en España**, 1^a ed., ePraxis, 2012

García Herrero G. (Coord.) e VVAA, **Os servizos sociais en Galicia. Reflexións dalgúndhas protagonistas**, Rev.

Fervenzas (14) 7-28, 2012

Hernández Aristu, J., **Trabajo social en el espacio europeo. teoría y práctica**, 1^a ed., Grupo 5, 2011

Max-Neef, M. Elizalde, A. E Hopenhayn,M., **Desarrollo a escala humana. Opciones para el futuro**, 1^a ed., Biblioteca CF+S., 2010

Montagut, T., **Política social. Una introducción**, 4^aed., Ariel Sociología, 2014

Perez Campanero,M.P., **Como detectar necesidades de intervención socioeducativa.**, 1^a ed., Narcea S.A., 2010

Santos Martí, J., **El cuarto pilar. Un nuevo relato para los servicios sociales**, 1^a ed., Paraninfo, 2012

Uceda Maza, F. Xavier, **Los servicios sociales en España: desarrollo y articulación en los nuevos escenarios.**,

Revista Documentación Social (162), 235-258., 2011

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Introducción ao traballo social

Materia	Introdución ao traballo social			
Código	O05G220V01105			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinal OB	Curso 1	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Salgado Rodríguez, Eva María			
Profesorado	Salgado Rodríguez, Eva María Vázquez Pérez, Raquel			
Correo-e	evasalgadorguez@hotmail.com			
Web				
Descripción xeral	Materia destinada a encamiñar ao alumnado na historia da acción social e do traballo social, desde as súas orixes até a actualidade.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emergentes
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das melhores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C25	Contribuír á promoción das mejores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva

D8	Capacidade de xestión da información
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións inter persoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D21	Liderado
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
O alumnado, tendo en conta o traxecto da disciplina e profesión e tendo en conta as diferenzas entre cada fase do Traballo Social, será capaz de promover actitudes de relacionamento inter persoal.	A2 B3 C8 D19 A3 C13 D20 C14 C20 C22 C23
Baseándose nos coñecementos do Traballo Social o alumnado sera quen de potenciar actitudes de autocriticía, tolerancia e innovación.	A5 B3 C10 D1 C22 D8 D14 D15 D16 D17 D19 D20 D22 D23
Considerar e recoñecer a diversidade cultural e, polo tanto, a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...., a diferenza e a multiculturalidade como fonte de crecemento persoal e social.	A2 B3 C8 D11 C23 D12 C25 D15 D17 D24
As alumnas e alumnos, en diálogo co decorrer histórico da profesión, serán capaces de comprender as responsabilidades propias do futuro traballador/a social.	A4 B3 C8 D14 A5 B6 C10 D18 C12 D21 C13 D22 C14 C17 C18 C19 C20 C21
O alumnado será capaz de aprender a traballar en equipo multidisciplinar e/ou interdisciplinar.	A2 B6 C20 D2 A3 C21 D11 D12 D14 D19 D23
Tendo en conta o acervo da disciplina o alumnado será quen de comprender o sentido do respecto cara as persoas usuarias.	A2 B3 C17 D3 B6 C23 D8 C25 D14 D17 D18 D19 D21 D24

O alumnado terá capacidade de adaptarse a situacións novas.	A5	B6	C17	D3
				D10
				D19
				D20
				D22

As alumnas e alumnos estarán en condicións de realizar unha aprendizaxe autónoma, crítica e continuada.	A2	B6	C10	D2
	A5		C17	D16
			C20	D18
			C25	D25
Os alumnos e alumnas da materia estarán en condicións de contar con actitudes e habilidades propias do traballo científico e da investigación social e de actualizar os seus saberes, e a procura destes, de forma permanente.	A3	B6	C10	D8
	A5		C22	D16
			C23	D18
			C25	D20
				D23
A materia posibilitará sensibilizar de forma crítica e ponderada a respecto de temáticas de concienciación social.	A3	B6	C8	D1
			C14	D3
			C21	D15
			C25	D16
				D17
				D24

Contidos

Tema

TEMA 1: Historia da acción social.	Breve introducción á historia da acción social: -A axuda ao necesitado na Antigüidade. -O cristianismo e a caridade nos inicios da Idade Media europea. -Formas de acción social na Idade Media europea: esmola, axuda mutua e apoio público. -Concepción da pobreza e Reformas na acción social a partir do século XII.
TEMA 2: Antecedentes do traballo social	Breve recorrido de la acción social por autores como J.L.Vives e Vicente de Paúl, así como o debate sobre a pobreza no Renacemento. Contexto sociopolítico das revolucións industrial e ilustrada. Outros autores relevantes como antecedentes do traballo social.
TEMA 3: Nacemento e evolución do traballo social	Marco histórico-social do século XIX. A cuestión social. A estruturación da axuda ao necesitado no século XIX. Aportacións teóricas e organizacións sociais vinculadas ao nacemento do traballo social. A consolidación do traballo social: profesión e disciplina. Os primeiros centros de formación e as primeiras organizacións profesionais.
TEMA 4: Orixe e evolución do traballo social en España	Breve referencia histórica á acción social en España: Concepción Arenal: precedente do traballo social no estado español; a beneficencia no período franquista. Nacemento e desenvolvemento do traballo social no estado. Traballo Social internacional.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	15	20	35
Traballo tutelado	12	15	27
Metodoloxías baseadas en investigación	2	20	22
Cartafol/dossier	15	15	30
Exame de preguntas obxectivas	1	35	36

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición, por parte do docente, dos contidos sobre a materia obxecto de estudio. Bases teóricas e/ou directrices para os traballos e exercicios a desenvolver polo alumnado.
Traballo tutelado	Os/As estudiantes, de xeito individual ou en grupo, elaborarán aqueles exercicios que se lles encomenden relacionados coa temática da materia e coa súa aprendizaxe. Este traballo será supervisado polo docente no que atinxe á procura e recollida de información, á estruturación correcta do traballo, ao manexo de bibliografía, á boa redacción, á presentación, á exposición etc.
Metodoloxías baseadas en investigación	Diálogos participativos das persoas integrantes da aula sobre temas ou cuestiós específicas vinculadas co obxecto da materia. Poden derivar dos contidos da materia ou destes e do seu vínculo coa actualidade. As propostas de tema serán realizadas polo profesorado ou polo alumnado.

Cartafol/dossier	Recopilación do traballo do/a estudiante co obxectivo de demostrar seus esforzos, progresos e logros nun área. A recopilación debe incluir contidos elexidos polo/a alumno/a, os criterios de selección e evidencias de autorreflexión.
------------------	---

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Traballo tutelado	A atención personalizada, co fin de resolver dúbidas das clases teóricas e prácticas, desenvolverase tanto a través de actividades presenciais (tutorias e en aulas) como non presenciais (consultas vía e-mail).
Metodoloxías baseadas en investigación	A atención personalizada desenvolverase con antelación á realización dos debates, tanto a través de actividades presenciais (tutorias) como non presenciais (consultas vía e-mail), así como durante os debates en aulas, comentando e valorando as intervencións do alumnado.
Cartafol/dossier	A atención personalizada consiste en orientar ao alumnado nos contidos elexidos polo/a alumno/a, os criterios de selección e as evidencias de autorreflexión. Ao final de curso se entregará un dossier con todos os trabalhos realizados

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Valoraranse os exercicios realizados polo alumnado, coa supervisión do profesorado de xeito individual e/ou en grupo. Terase en conta a progresión, interese, innovación, busca de fontes e capacidade de incorporar referencias adecuadas. Insírese dentro dos GMs.	30	A4 B3 C8 D2 B6 C10 D10 C12 D11 C13 D14 C14 D15 C17 D16 C18 D17 C19 D21 C20 D22 C21 D24 C22 C23 C25
Cartafol/dossier	Valorarase a carpeta ou portafolio dossier entregado ao final de curso con todos os traballos realizados en grupos medianos e pequenos, traballos grupais e individuais, lecturas recomendadas, reflexión. Terase en conta a progresión, interés, innovación, búsqueda de fontes e capacidade de incorporar referencias axeitadas. Insírese nos GMs e GPs	30	
Exame de preguntas obxectivas	O exame é unha proba tipo test de 40 preguntas, que pondera un 40% no global, é decir, para aprobar require unha cualificación mínima dun 4 sobre 10. Cada pregunta ofrece catro alternativas de resposta, nas que só unha delas é correcta. Cada 3 respuestas erróneas descontarase unha resposta correcta.	40	C13 D8 C14 D10 C17 D11 C18 D12 C20 D15 C25 D17 D18 D19 D20 D21 D22

Outros comentarios sobre a Avaliación

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

Avaliación continua:

- A avaliação das/os estudiantes matriculadas/os na materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.
- A avaliação continua implica unha asistencia mínima a un 80% das aulas
- A avaliação será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliação continua poderá optar pola avaliação global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido.

Avaliación global:

- Probas, prácticas, exercicios individuais ou grupais que formarán parte do cartafol/dossier a presentar a final de curso: 30%
- Probas, práctica, resolución, en formato de traballo tutelado: 30%
- Proba: exame de preguntas tipo test: 40%

CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA (2ª oportunidade)

As probas (parte teórica o parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, no serán obxecto de avaliación na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese curso académico. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª oportunidade, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

ADDAMS, J., **Hull House: El valor de un centro social**, Consejo General del trabajo social - Paraninfo, 2014

AGUILAR, M. J., **Concepto y metodología en trabajo social**, Consejo General del trabajo social - Paraninfo, 2013

FERNÁNDEZ GARCÍA, T. e ALEMÁN BRACHO, C., **Introducción al Trabajo Social**, Alianza Editorial, 2003

RED VEGA, N., **Aproximaciones al Trabajo Social**, Siglo XXI, 1993

ANDER-EGG, E., **Historia del trabajo social**, Lumen, 1994

Bibliografía Complementaria

ANDER EGG, E., **Diccionario del Trabajo Social**, Lumen, 1995

BARBERO, J.M., **El Trabajo social en España**, Mira Editores, 2002

CERDEIRA GUTIÉRREZ, I., **Los servicios sociales del franquismo a la Constitución**, Cuadernos de Trabajo Social, nº 0, 1987

HERAS, P. de las, **La construcción histórica de una profesión**, Publicaciones de la UPCO, 2000

PASTOR SELLER, E. e MARTÍNEZ-ROMÁN, M.A. (coords.), **Trabajo Social en el siglo XXI. Una perspectiva comparada**, Grupo 5, 2014

PELÁEZ, E., **Trabajo Social en España. Situación y perspectivas**, Servicios Sociales y Política social, nº 20, 1990

RICHMOND, M., **Diagnóstico Social**, Consejo General del Trabajo Social - Paraninfo, 2008

RUBÍ, C., **Introducción al Trabajo Social**, Euge, 1991

ZAMANILLO, T., **Epistemología del Trabajo Social. De la evidencia empírica a la exigencia teórica**, Ediciones Complutense, 2018

ZAMANILLO, T. GAITÁN, L., **Para comprender el trabajo social**, Verbo Divino, 1991

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Política social/O05G220V01404

Ética e traballo social/O05G220V01502

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural/O05G220V01101

Ciencia política: Política e democracia/O05G220V01102

Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104

Outros comentarios

Recoméndaranse materiais audiovisuais e literatura relacionados coa materia.

-Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

A MOOVI SUBIRASE FOTO AO COMEZO DE CURSO, ASÍ COMO NOS DATOS PERSOAIS O TELÉFONO DE CONTACTO.

DATOS IDENTIFICATIVOS

Dereito: Fundamentos xurídicos

Materia	Dereito: Fundamentos xurídicos			
Código	O05G220V01201			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Dereito privado			
Coordinador/a	Garriga Domínguez, Ana			
Profesorado	Feijóo Miranda, José Garriga Domínguez, Ana			
Correo-e	agarriga@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	A guía docente que se presenta corresponde á materia de formación básica Fundamentos xurídicos, con 6 ECTS. Ten a súa orixe na materia Dereito, cidadanía e traballo social dividida en dúas: Fundamentos xurídicos e Dereito e traballo social. Fundamentos xurídicos constitúe o inicio da formación xurídica dos futuros graduados en Traballo Social.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer frente ás mesmas e revisando os seus resultados
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes

C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais.	A1	B1	C3	D1
	A2	B2	C4	D3
	A3	B4	C13	D8
	A4		C19	D9
	A5		C25	D10
				D15
				D16
				D17
				D19
				D23
Integrar no Traballo Social as esixencias que impoñen os marcos legais, a aplicación da prácticas políticas e a intervención do poder xudicial na resolución de conflictos.	A1	B2	C1	D1
	A2	B6	C2	D2
	A3		C3	D3
	A4		C4	D8
	A5		C13	D9
			C14	D10
			C17	D16
			C19	D17
			C20	D18
			C25	D19
Coñecer as principais institucións xurídicas e políticas	A1	B5	C3	D2
	A2	B6	C15	D9
	A3		C21	D24
	A4		C25	
	A5			
Coñecer os principios éticos do Estado Social e Democrático de Dereito	A1	B2	C2	D9
	A2	B4	C4	D10
	A3	B6	C13	D15
	A4		C19	D16
	A5			D17
Coñecer e comprender o marco normativo das distintas fontes de produción normativa.	A2	B1	C2	D1
	A3	B4	C3	D2
	A4		C14	D3
	A5		C15	D8
			C17	D9
			C19	D16
Coñecer os fundamentos dos dereitos humanos e, en particular, dos dereitos sociais.	A1	B1	C2	D3
	A2	B2	C13	D9
	A3	B4	C19	D10
	A4	B5	C25	D15
	A5	B6		D17
				D24

Identificar e afrontar os problemas da cidadanía relacionados cos dereitos fundamentais.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B4 C13 C14 C19 C25	C3 C4 C13 C14 C19 D10 D15 D16 D17 D24	D3 D4 D8 D9 D10 D15 D16 D17 D24
Apreciarla multiculturalidad e a diversidade.		A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B4 B5 B6	C2 C25 D15 D19 D24
Coñecer e comprender o marco xurídico dos dereitos humanos nas súas diferentes categorizacións xurídicas e a súa protección, sepecialmente o dereito á intimidade e a protección de datos persoais e a súas implicacións na intervención social.		A1 A2 A3 A4 A5	B2 B4 B5 B6	C2 C4 C13 C14 C17 C19 C25
Nova		A1 A2 A4 A5	B1 B2 B4 C13 C14 C17 C25	C4 D9 D10 D15 D16 D17 D24

Contidos

Tema

TEMA 1. O concepto dedereito	Aproximación ao concepto dedereito. Odereito como sistema normativo. Validez, eficacia e xustiza. Odereito como forma de organización social. Odereito e outras ordes normativas.
TEMA 2. Fontes de producción normativa	A producción normativa. Odereito legal e odereito xudicial. Outras formas de producción normativa.
TEMA 3. Lexitimidade do poder e xustiza dodereito	Lexitimidade do poder e xustiza dodereito. Axustiza formal: asegurade xurídica. Axustiza material: liberdade, igualdade e solidariedade. Os principios e osdereitos como desenvolvemento dosvalores. E estado de dereito e os seus tipos.
TEMA 4. Dereitos fundamentais I	Osdereitos fundamentais como concepto histórico. Evolución cronolóxica do seu coñecemento e conceptualización. Valores superiores edereitos fundamentais. A dobre dimensión dosdereitos fundamentais na Constitución: obxectiva e subxectiva.
TEMA 5. Dereitos fundamentais II	Osdereitos fundamentais no sistema constitucional español. Garantías dosdereitos fundamentais no sistema español.
TEMA 6. Osdereitos fundamentais e o traballo social	Odereito á intimidade e áconfidencialidade da información en traballo social. Dereitos e liberdades dos estranxeiros en España: a función do traballador social. O respecto aosdereitos fundamentais dos penados. Os menores como titulares dedereitos fundamentais.
TEMA 7. Igualdade e solidariedade no estado social e democrático de dereito	O estado social e democrático de dereito. Da igualdade formal á igualdade material. A prohibición de discriminación. Concepto e xustificación da discriminación positiva. Problemas actuais e crise da solidariedade nos estados contemporáneos.
TEMA 8. Osdereitos económicos, sociais e culturais	Osdereitos fundamentais e osdereitos sociais. Caracterización destesdereitos. Dereitos sociais e necesidades básicas. Osdereitos sociais comodereitos prestacionais. A titularidade dosdereitos sociais. Dereitos sociais comodereitos de igualdade. Os principios reitores da política social e económica.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminario	7	7	14
Estudo de casos	12	49	61
Lección magistral	19.5	49	68.5
Práctica de laboratorio	3	0	3
Estudo de casos	0.5	0	0.5
Exame de preguntas obxectivas	3	0	3

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente						
Descripción						
Seminario	Asistencia ou preparación en pequenos grupos dun tema e exposición oral das principais conclusións do estudo.					
Estudo de casos	Formulación e realización de actividades de carácter práctico.					
Lección maxistral	Exposición oral complementada co uso de medios audiovisuais dirixida ao alumnado, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe.					
Atención personalizada						
Metodoloxías	Descripción					
Seminario	Elaboración de traballos, exposición e debate					
Estudo de casos	Supostos prácticos sobre o contido da materia					
Avaliación						
	Descripción	Cualificación			Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Práctica de laboratorio	Probas de carácter periódico destinadas a valorar a correcta comprensión e aplicación dos contidos da materia, a análise e o razoamento críticos. Para superar a materia será necesario acadar nas probas una nota media de 5 puntos	30	A1 A2 A3 A4 A5	B2 B4 B5 B6	C1 C2 C3 C4 C13 C14 C15 C17 C25	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D12 D14 D16 D17 D19
Estudo de casos	Seminarios Asistencia e avaliação do estudo intensivo de determinados temas, discusión, participación e elaboración de documentos e conclusións. Asistencia ás accións titoriais da materia.	10	A1 A2 A3 A4 A5	B1	C20 C21 D2 D3 D8 D9 D10 D14 D16 D17 D19	D1
Exame de preguntas obxectivas	probas obxectivas dirixidas a recordar os contidos previos adquiridos. Pode consistir na realización dunha pregunta longa, de varias preguntas curtas o/y de una prueba tipo test. Con esta metodoloxía avalíase o resultado de aprendizaxe que figura no apartado segundo da guía docente. Realizaranse ao longo do cuadrimestre dúas probas que terán un valor cada unha dun 30% (sobre o 60 total). Para superar esta parte da materia é preciso acadar unha nota mínima de 5 puntos en cada unha das probas.	60	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B4 B5 B6	C1 C2 C3 C4 C13 C14 C15 C17 C19 C20 C21 C25 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D14 D16 D17 D19

Outros comentarios sobre a Avaliación

A) Avaliación continua:

- A avaliación das/os estudiantes matriculadas/os na materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.
- A avaliación continua implica unha asistencia mínima a un 80 % das aulas
- A avaliación será preferentemente continua, o estudantado que renuncie á avaliación continua poderá optar pola avaliación global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido.

B)Avaliación global. Descripción (aspectos/criterios):

-Avaliación teórica: exame teórico-práctico que recollerá os contidos relativos á materia impartida durante as clases de aula. Cualificación: ata o 60%.

-Avaliación do estudo de casos: exame teórico-práctico. Cualificación: ata o 30 %.

-Avaliación de temas específicos (seminario): entrega dun traballo de investigación sobre un tema da materia. Cualificación: ata o 10%. Data límite de entrega: a data oficial do exame.

C) Segunda oportunidade : avaliaranse as competencias e aspectos non superados na primeira convocatoria.

d) **As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade (<http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>).**

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2^a, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliação adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrírase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Álvarez González, S. y Garriga Domínguez, A., **Fundamentos jurídicos y teoría de la justicia. Grado en Trabajo social**, Dykinson, 2016,

Bibliografía Complementaria

DE LUCAS, J. y otros, **Introducción a la Teoría del Derecho**, Tirant lo Blanch, Valencia, 1994,

DÍAZ, E, **Estado de Derecho y sociedad democrática**, Taurus, 1991,

Peces-Barba Martínez, G, **Curso de derechos fundamentales. Teoría general**, BOE, 1999,

Pérez-Luño, A.E, **Derechos humanos, Estado de Derecho y Constitución**, Tecnos, 2005,

Rubio Llorente, F., **Derechos fundamentales y principios constitucionales**, Ariel, 1995.,

---

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Dereito: Dereito e traballo social/O05G220V01401

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Estatística: Estatística aplicada á investigación social

Materia	Estatística: Estatística aplicada á investigación social			
Código	O05G220V01202			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Domínguez Alonso, José			
Profesorado	Domínguez Alonso, José			
Correo-e	jdalonso@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Principios fundamentais da investigación social: paradigmas, enfoques, cuestiós éticas e tipos de investigación no ámbito das ciencias sociais. Técnicas cuantitativas e técnicas cualitativas aplicadas á investigación social.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuér e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc

C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para fazer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C17	Administrador e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D13	Traballo nun contexto internacional
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidaxe cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación
e Aprendizaxe

1.- Capacidad de aplicar os métodos e técnicas de investigación en Traballo Social ao longo das súas diversas fases.	A2 A3 A4 A5	B2 B5 B6	C3 C4 C5 C10 C12 C19 C22 C23	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D11 D12 D16 D17 D18 D20 D22
3.- Coñecer, comprender e avaliar o papel da investigación como indagación e participación reflexiva na construcción da realidade social.	A2 A3 A4 A5	B4 B5 B6	C4 C5 C10 C12 C15 C17 C22 C25	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D12 D16 D17 D18 D19 D20
4.- Capacidad de analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como base para revisar e mellorar as estratexias profesionais.	A2 A3 A4 A5	B1 B4 B6	C3 C5 C9 C10 C12 C15 C22	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D11 D16 D17
5.- Coñecemento e habilidades na busca de información a partir dunha diversidade de fontes.	A3 A4 A5	B2 B5 B6	C3 C4 C5 C10 C12 C22	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D11 D16 D17
6.- Desenvolver unha actitude ética en concordancia cos distintos procedementos investigativos e co Traballo Social.	A1 A3 A4 A5	B1 B2 B4	C2 C3 C4 C5 C9 C12 C17 C18 C22 C23	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D17 D19 D20 D22 D23

7.- Capacidad de aplicar os métodos e técnicas de valoración, incluíndo os factores que subxacen á selección e verificación da información relevante, a natureza do xuízo profesional e os procesos de avaliación de riscos.	A2	B2	C3	D1
	A3	B4	C4	D2
	A4	B5	C5	D3
	A5	B6	C7	D4
			C8	D8
			C9	D9
			C10	D10
			C12	D11
			C17	D13
			C18	D16
			C19	D17
			C22	D18
			D19	
			D22	
8.- Capacidad de avaliar as diferencias de punto de vista na recolleita de información e a fiabilidade e importancia da información recollida.	A3	B1	C2	D1
	A4	B4	C3	D2
	A5	B5	C4	D3
	B6	C5	D6	
		C6	D7	
		C8	D8	
		C9	D9	
		C10	D10	
		C12	D12	
		C15	D13	
		C17	D15	
		C18	D17	
		C19	D19	
		C22	D20	
		C23	D22	
		D23		
		D24		

Contidos

Tema

1. Introducción: conceptos básicos.	Introdución. Acepcións do termo. Clasificación básica da estatística: descriptiva e inferencial, teórica e aplicada. O papel da estatística na investigación social. Poboación. Mostra: tipos de mostra. Parámetro. Estatístico. Variable: concepto, tipos de variables: cualitativas, cuantitativas. Escalas de medida: nominais, ordinais, intervalo, razón.
2. Organización e presentación de datos.	Introdución. Distribución de frecuencias: supostos de distribución intraintervalo. Representacións gráficas: representacións gráficas de uso frecuente, outras representacións gráficas. Convencións sobre as representacións gráficas. Tendenciosidade nas representacións gráficas. Propiedades das distribucións de frecuencias. Diagrama de talo e follas. Tratamento informático con SPSS.
3. Propiedades das distribucións de frecuencias.	Introdución. Medidas de tendencia central: moda, mediana, media. Medidas de variación: varianza, desviación típica. Outras medidas de variación: rango, amplitud semiintercuartil, coeficiente de variación. Medidas de posición: centiles ou percentiles. Outros cuantiles: deciles, cuartiles. Medidas de asimetría e curtose: asimetría: índices de asimetría; curtose: índices de curtose. Tratamento informático con SPSS.
4. Puntuacións típicas e escalas derivadas.	Introdución. Puntuacións típicas: concepto, propiedades, puntuacións típicas e curva normal: propiedades. Escalas derivadas: transformación dunhas puntuacións noutras. Tratamento informático con SPSS.
5. Correlación.	Introdución. Concepto. Representación gráfica. Cuantificación dunha relación lineal: propiedades do coeficiente de correlación de Pearson, valoración e interpretación dunha correlación, a matriz de correlacións. Outros coeficientes de correlación: Spearman, contingencia, biserial puntual, PHI. Tratamento informático con SPSS.
6. Técnicas de estatística inferencial.	Introdución. Concepto. Elementos básicos da estatística inferencial. Modelos de distribucións de probabilidade. Estimación de parámetros. Contraste de hipóteses de medias. Contraste de hipótese sobre proporcións. Tratamento informático con SPSS.
7. Análise de varianza.	Análise de varianza dun factor. Concepto. Modelos de ANOVA. Lóxica do ANOVA dun factor: estrutura dos datos e notación, supostos, estatístico de contraste: fontes de variación, sumas de cadrados, graos de liberdade, medias cuadráticas, estatístico de contraste F. Supostos da proba. Comparacións múltiples a posteriori. Tratamento informático con SPSS.

Planificación	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	26	0	26
Traballo tutelado	1.5	45	46.5
Seminario	22.5	34	56.5
Exame de preguntas obxectivas	1	20	21

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	Descripción
Lección maxistral	<p>A sesións maxistrais son o elemento fundamental para transmitir os coñecementos sobre calquera disciplina. A docencia se centra na exposición teórica dos contidos correspondentes aos diferentes temas do programa da materia.</p> <p>Para facilitar a comprensión e dominio da metodoloxía farase unha introdución a cada tema, con aclaración conceptual e terminoloxica.</p> <p>Realizaranse unha serie de exercicios prácticos, para axudar ao alumno tanto na asimilación dos contidos coma estimulando a súa participación e discusión, onde tamén se clarificarán aspectos que necesiten unha explicación máis ampla.</p> <p>Desenvolverase en gran grupo.</p>
Traballo tutelado	Realización, presentación e defensa dun proxecto de investigación cuantitativa-cualitativa.
Seminario	Desenvolveránse no grupo mediano, serán o complemento das sesións maxistrais. Tratarán sobre un tema específico, coa finalidade de profundizar nos contidos teóricos da materia. Os estudiantes, de maneira individual ou en grupos de 4, en traballo colaborativo, elaborarán un traballo de investigación sobre un tema específico da materia do seu interese. Estes traballos cumplen con dous obxectivos básicos: constitúen o complemento esencial da materia e, representa a iniciación do alumnado á práctica da investigación no ámbito social. No seu desenvolvemento hai un nivel teórico, consistente na lectura e comentario da bibliografía sobre o tema, a partir do que os alumnos elaborarán o marco teórico, interpretarán os resultados acadados, e un nivel práctico correspondente á recollida dos datos. Estes dous niveis concretánsen na elaboración dun informe de investigación segundo as pautas, procesos e procedementos que se deben seguir ao realizar un traballo académico no ámbito social. Este traballo será baixo a dirección e orientación do profesor.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descripción
Seminario	Levaranse a cabo en grupos medianos distribuidos en subgrupos de 3 a 5 alumnos.
Traballo tutelado	Elaboración dun proxecto de investigación en grupo supervisado paso a paso polo profesor.

Avaliación	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Traballo tutelado	Nas sesións grupos medianos orientarase a realización das tarefas para o deseño e elaboración do traballo de investigación a entregar por escrito con formato académico. Accións de obrigado cumplimento en tempo e forma para acadar unha avaliación positiva.	40	A4 A5	C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 C9 C12 C15 C18 C19 C22 C23 C25 D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D9 D10 D12 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24

Seminario	Os alumnos deberan realizar as tarefas encomendadas para cada sesión do seminario e corresponderanse cos pasos básicos dunha investigación. A asistencia será necesaria para poder acadar a cualificación deste apartado, e ademáis debe presentar as tarefas encomendadas.	20	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B4 B5 B6	C2 C3 C5 C6 C8	D1 D2 D3 D8 D9
					C9	D10
					C10	D15
					C15	D16
					C17	D17
					C22	D18
					C23	D19
					D22	
					D23	
					D24	
Exame de preguntas obxectivas	Constará de 20 a 30 preguntas de resposta alternativa utilizando na súa corrección a fórmula: $a-e/n-1$. Versará sobre os contidos da materia desenvolvidos nas sesións maxistrais.	40	A1 A3 A4 A5	B1 B2 B4 B5	C2 C3 C4 C5	D1 D2 D3 D4
					B6	D6
					C7	D7
					C8	D8
					C9	D9
					C10	D10
					C12	D11
					C15	D12
					C17	D13
					C18	D15
					C19	D16
					C22	D17
					C23	D18
					C25	D19
					D20	
					D22	
					D23	
					D24	

Outros comentarios sobre a Avaliación

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Os alumnos entregarán a ficha ao profesor no primeiro mes de clase, especificando o tipo de asistencia elixido. Nos criterios de avaliación final da materia teranse en conta todo o conxunto de aspectos incluídos nos diferentes apartados desta Guía Docente, directamente vinculados co seguimento do ritmo de aprendizaxe do alumno, tomando como punto de partida a observación sistemática diaria do profesor desde o primeiro día de clases.

A) Criterios específicos de avaliação para alumnado asistente

Serán alumnos asistentes os que teñan unha asistencia mínima, dun 80% nas Sesións Maxistrais e un 80% nos Seminarios. As puntuación que poden acadar por apartados serán:

- 1.- Proba tipo test (ata un máx. de 4 puntos) e mín. de 2. Cunha puntuación inferior a 2, non se acadaría a puntuación positiva na materia.
- 2.- Seminarios Grupos Medianos (máx. 1 punto), asistencia e participación.
- 3.- Traballos tutelados: presentación-entrega dos traballos e un (máx. 4 puntos)
- 4.- Outras: pola exposición (1 punto).

B) Criterios específicos de avaliação para alumnado NON ASISTENTES Deberán poñerse en contacto co profesor canto antes, pero alomenos no primeiro mes de clases. As puntuacións que poden acadar serán as seguintes:

- 1.- Proba tipo test (máx. 6 puntos)
- 2.- Traballo tutelado (máx. 4 puntos)

C) Segunda convocatoria
Os alumnos que non acaden positivamente algunha das partes de que consta a avaliação desta materia, poderán recuperala na convocatoria de xullo. As partes da materia superadas na 1º oportunidade, non serán obxecto de avaliação na 2º, considerándose, polo tanto, como aprobados nese curso académico.

D) O sistema de cualificacións expresarase numéricamente, daco acordo co establecido no artigo 5 do RD 1125/2003 de 5 de setembro (BOE do 18), polo que se establece o sistema europeo de créditos e o sistema de cualificacións nas titulacións universitarias de carácter oficial.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade no espazo 'datas exames'.

- a. En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza á Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá adaptarse ás necesidades específicas de apoio educativo que presenten os alumnos matriculados no programa PIUNE (PAT).
- b. Para as materias que forman parte do curso ponte, debe incluirse unha referencia específica para ter en conta a especificidade e experiencia profesional deste colectivo: «Co fin de favorecer a conciliación da vida laboral e da formación académica, os contidos, planificación, metodoloxía Os recursos e o sistema de evaluación adaptaranse ao alumnado do curso ponte, garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Na plataforma Moovi abrirase unha carpeta específica na que se informará sobre as tarefas e probas de evaluación que guiarán o desenvolvemento desta materia para o alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Hernández, R.; Fernández, C. e Baptista, P., **Metodología de la investigación**, Quinta edición, McGrawHill, 2010
Facal Fondo, T., **Guía para elaborar un proyecto de investigación social**, Primera edición, Paraninfo, 2015

Bibliografía Complementaria

Anguera, M.T., **Metodologías cualitativas: Características, procesos y aplicaciones**. En M.A. Verdugo, M. Crespo, M. Badía y B. Arias (coords): **Metodología en la investigación sobre discapacidad. Introducción al uos d**, Publicaciones INICO, 2008

Arnau, J. y Bono, R., **Diseños de investigación aplicados (CD-ROM)**, Edicions Universitat de Barcelona, 2003

Corbetta, P., **Metodología y Técnicas de Investigación Social**, Mcgraw Hill, 2007

Guinot, C. (coord.), **Métodos, técnicas y documentos utilizados en trabajo social**, Universidad de Deusto, 2007

Vallejos, A.F. y Ortí, M., **Métodos y Técnicas de Investigación Social**, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2007

Hernández Sampieri, **Metodología de la Investigación Social**, Quinta edición, McGraw-Hill, 2014

Losada, J.L. y López Feal, R., **Métodos de investigación en Ciencias Humanas y Sociales**, Thompson Editores Spain/Paraninfo, 2003

Callejo, J. y Viedma, A., **Proyectos y estrategias de investigación social: la perspectiva de la intervención**, Síntesis, 2010

Bisquerra, R. (Coord.), **Metodología de la investigación educativa**, La Muralla, 2004

Gil, J.A., **Métodos de investigación en educación. Volumen III. Análisis multivariante**, UNED, 2010

McMillan, J. y Schumacher, S., **Investigación educativa**, Pearson Educación, 2010

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Psicoloxía: Métodos e técnicas de investigación social/O05G220V01403

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Psicoloxía social/O05G220V01303

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Estatística: Estatística aplicada á investigación social/O05G220V01202

Outros comentarios

O alumnado debe ter en conta as seguintes recomendacións:

1. Coñecer os apuntes e material básico da materia, seguindo diariamente as exposicións maxistrais da aula.
2. Planificar e organizar os grupos de traballo, para elixir o tema do seu interese e comenzar o seu desenvolvemento.
3. Preguntar cada día as dúbihdas ao profesorado.
4. Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Socioloxía: Socioloxía xeral**

Materia	Socioloxía: Socioloxía xeral			
Código	O05G220V01203			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Vázquez Silva, Iria			
Profesorado	Vázquez Silva, Iria			
Correo-e	ivazquez@uvigo.es			
Web	http://http://webdepsx11.webs.uvigo.es/			
Descripción xeral	Posibilitar a familiarización e asimilación de conceptos, xeneralidades e teorías sobre o comportamento social, a construcción da realidade e o seu estudo. Fomentar a capacidade de enfrentarse criticamente coas expresións e fenómenos sociais. Facilitar o acceso ás fontes de reflexión sociolóxica.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe**Código**

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emergentes
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D13	Traballo nun contexto internacional
D14	Habilidades nas relacións interpersoais

D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacíons
D20	Creatividade
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
1) Adquirir coñecemento da disciplina como ciencia auxiliar do traballo social.	A1 B2 C25 D1 A2 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24
2) Adquirir coñecemento das teorías sociais que deron lugar ás diferentes correntes de pensamento actual.	A1 B2 C20 D1 A4 D2 A5 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24

3) Adquirir coñecemento dos contextos institucionais e procesos sociais nos que realiza as súas funcións o traballo social.	B1	C22	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24
4) Coñecemento das principais problemáticas sociais.	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C22 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D13 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24
5) Capacidade para reunir e analizar información.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 C10 C22 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24

6) Capacidade para o traballo en equipo	A1	C10	D1
	A2		D2
	A3		D3
	A4		D4
	A5		D5
			D6
			D7
			D8
			D9
			D10
			D11
			D12
			D14
			D15
			D16
			D17
			D18
			D19
			D20
			D22
			D23
			D24

Contidos

Tema

1) Orixe, características, e aplicacións da socioloxía.	1.1.- Cambio social e orixe da disciplina 1.2.- Obxecto e métodos 1.3.- Aplicacións da socioloxía e intereses compartidos co traballo social
2) Teoría sociolóxica	2.1.- Referentes clásicos: precursores 2.2.- Teorías contemporáneas 2.3.- Interpretacións recentes da complexidade social
3) Cultura, individuo e interacción social	3.1.- Cultura, sociedade, e diversidade 3.2.- Socialización, familia e ciclo vital
4) Estrutura social, desigualdade, e estratificación social: Xénero e Migracións	4.1.- As interpretacións da estruturas sociais 4.2.- Desigualdades sociais: Xénero e migracións 4.3.- Conceptos e perspectivas do análise da estratificación
5) Exclusión social.	5.1.- Nesgos nas medicións. 5.2.- Pluralidade de enfoque na exclusión social 5.3.- Itinerarios específicos de exclusión social: violencia de xénero e violencia machista institucional

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22	27	49
Seminario	15	15	30
Obradoiro	8	0	8
Exame de preguntas obxectivas	1	30	31
Traballo	0	24	24
Observación sistemática	0	8	8

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición dos temas do programa fomentando o debate e a participación.
Seminario	Sesiós en grupo mediano para afondar sobre os temas da materia, e discutir o deseño, realización e presentación dunha investigación sobre unha problemática social.
Obradoiro	Sesiós quincenais cos grupos de traballo, para facer seguimento das tarefas asignadas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Lección maxistral	Seguimiento e atención ás dúbidas e problemas que xurdan ao longo do proceso de ensino e aprendizaxe
Obradoiro	Seguimiento e atención ás dúbidas e problemas que xurdan ao longo do proceso de ensino e aprendizaxe

Avaliación

Descripción		Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Exame de preguntas obxectivas	Exame de preguntas obxectivas	40	A1	D1	
				D2	
				D3	
				D4	
				D8	
				D9	
				D10	
				D16	
				D18	
Traballo	Elaboración dun traballo de grupo sobre un tema social acoutado previamente nas clases de seminarios e obradoiros.	40	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 C20 C22 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24
Observación sistemática	Xornadas e reflexións na aula. Entrega de ejercicio crítico de reflexión	20	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 C20 C22 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D13 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24

Outros comentarios sobre a Avaliación

A avaliación continua supón a asistencia dun 80% das aulas.

É preciso acadar un mínimo dun 4 nas probas da materia para poder facer a suma do resto das cualificacións obtidas no cuadrimestre.

No caso de non fazer seguimento da avaliación continua, o exame da convocatoria oficial suporá o 100 % da cualificación. No exame de avaliación final do alumnado non presencial se incluirán contidos tanto da parte teórica, como do GM e GP. As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

Para o alumnado presencial: De non superar a materia na primeira convocatoria, as cualificacións obtidas e superadas dunha das partes na primeira convocatoria gardaranse ata a realización do exame da segunda convocatoria.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade no espazo datos exames.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

Para as materias que forman parte do curso ponte, debería incluirse unha referencia específica para ter en consideración a especificidade e experiencia profesional deste colectivo: □Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio□.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Giddens, A., **Sociología**, 7^a, Alianza, 2014

Giner, S. , Lamo de Espinosa, E., **Diccionario de Sociología**, 1^a, Alianza, 2013

Macionis, J. y Plummer, K., **Sociología**, 4^a, Prentice Hall, 2011

Ritzer, G., **Teoría sociológica clásica**, 1^a, Mc Graw-Hill, 1991

Ritzer, G., **Teoría sociológica contemporánea**, 1^a, Mc Graw-Hill, 1993

Vázquez Silva, Iria, **Cómplices. A violencia machista institucional**, 1°, Galaxia, 2020

Bibliografía Complementaria

Appadurai, Arjun, **El futuro como hecho cultural. Ensayos sobre la condición global**, 1^a, Fondo de Cultura Económica, 2015

Bauman, Z., **Modernidad líquida**, 1^a, Fondo de Cultura Económica, 2003

Bayoit, G., **El cambio social. Análisis sociológico del cambio social y cultural en las sociedades contemporáneas**, 1^a, Siglo XXI, 2008

Beck, U., **La sociedad del riesgo: hacia una nueva modernidad.**, Paidós, 2006

Beck, U., **¿Qué es la globalización?: falacias del globalismo, respuestas a la globalización**, 1^a, Paidós, 1998

Castells, M. (ed.), **La sociedad red: una visión global**, 1^a, Alianza Editorial, 2006

Castel, Robert, **el ascenso de las incertidumbres: : trabajo, protecciones, estatuto del individuo**, 1^a, Fondo de Cultura Económica, 2010

García Ferrando, M., **El análisis de la realidad social**, 3^a, Alianza, 2010

Rocher, G., **Introducción a la sociología general**, 12^a, Herder, 1996

Saco, A., **Destripando la sociedad**, 1^a, Tórculo, 2007

Vázquez Silva, Iria, **Muller inmigrante, lingua e sociedade**, 1°, Galaxia, 2017

Recomendacións

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS)

DATOS IDENTIFICATIVOS

Epistemoloxía do traballo social

Materia	Epistemoloxía do traballo social			
Código	O05G220V01204			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinal OB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Perdiz Álvarez, María Celsa			
Profesorado	Perdiz Álvarez, María Celsa			
Correo-e	mcperdiz@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Trátase dunha materia obligatoria, incluída no módulo do título de grao denominado: O Traballo Social, Conceptos, Modelos, Teoría e Aplicación. Dentro deste sitúase na materia denominada: Fundamentos do Traballo Social. Pretende como obxectivo xeral acercarse a construción do Traballo Social como disciplina e profesión.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
C3	Valorar as necesidades e opcións possibles para orientar unha estratexia de intervención
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emergentes
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C17	Administrador e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo

C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións inter persoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D21	Liderado
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidaxe cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
1. Coñecer e comprender a epistemoloxía do Traballo social	A1	B1	C5	D11
			C6	D12
			C13	D14
			C14	D15
			C17	
2. Promover actitudes de relación inter persoal.	A4	B2	C3	D1
		B3	C10	D2
			C15	D3
			C17	D8
			C23	D9
			C25	D10
				D14
				D15
				D16
				D17
				D22
				D23
3. Potenciar actitudes de autocrítica, tolerancia e innovación.	B1	C6	D1	
	B2	C10	D2	
		C19	D3	
		C22	D8	
		C24	D9	
		C25	D11	
			D16	
			D17	
			D19	
			D22	
			D23	

4. Recoñecer a diversidade, a diferenza e a *multiculturalidad como fonte de crecemento persoal e social.	A2 A3 A4	B1 B2 B3	C3 C5 C6 C8 C13 C15 C22 C24	D1 D2 D3 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D21 D22 D24
5. Comprender as responsabilidades propias do futuro traballador social.	A2	B3	C15 C17 C22 C23 C25	D3 D10 D17 D19 D22 D23
6. Aprender a traballar en equipo multidisciplinar e/ou interdisciplinar	A4	B1 B2	C14 C17 C23	D2 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D16 D19
7. Comprender o sentido do respecto cara aos usuarios.	A1 A5		C6 C8 C19 C22 C24	D17
8. Adaptarse a situacións novas.	A4 A5	B2	C17 C23 C25	D8 D10 D16 D19 D22 D23
9. Aprendizaxe autónoma, crítico e continuado.	A2 A5	B2	C3 C24	D8 D10 D16 D17 D18 D23 D24
10. Actualización permanente, actitudes e habilidades propias do traballo científico e da investigación.	A3 A4 A5	B2	C23 C25	D1 D2 D3 D16 D19 D23 D24
11. Sensibilidate respecto temáticas de concienciación social	A5	B3	C13 C25	D15 D17 D19 D23 D24

Contidos

Tema

NATUREZA E APROXIMACIÓN Ó CONCEPTO DE TRABALLO SOCIAL	.Epistemoloxía .Natureza .Concepto de Traballo Social
O OBXETO DO TRABALLO SOCIAL	. Concepto . Concepcións do obxeto ó longo da historia do T.Social . Diferentes delimitacións do obxeto en T.S.
AS TEORÍAS DE INFLUENZA NO TRABALLO SOCIAL	Relación teoría-práctica-teoría . Teorías procedentes das ciencias sociais/humanas . Os modelos de intervención en traballo social
INTRODUCCIÓN HISTÓRICA Á CUESTIÓN METODOLÓXICA EN TRABALLO SOCIAL	. O método é a metodoloxía . As dimensións ou niveis . A evolución do método en T.Social
INTRODUCCIÓN A INTERVENCIÓN PROFESIONAL	. Tipos de intervención . Funcións . Ámbitos de intervención . Niveis de intervención . Sectores de intervención
ASPECTOS ÉTICOS NA INTERVENCIÓN DO TRABALLADOR/A SOCIAL	. Ética e T.S. . O código deontolóxico

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	20	20	40
Saídas de estudio	0	4	4
Traballo tutelado	6	20	26
Seminario	7	10	17
Actividades introductorias	2	0	2
Estudo de casos	3	8	11
Aprendizaxe colaborativa	2	8	10
Eventos científicos	2	0	2
Saídas de estudio	0	8	8
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	0	1
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	6	7

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición xeral, por parte das profesoras, dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices relacionadas coa materia.
Saídas de estudio	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedementais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores. Entre elas pódense citar prácticas de campo, visitas a eventos, centros de investigación, empresas, institucións etc. de interese académico-profesional para o alumnado. As saídas de estudos ao barrio do Couto coa metodoloxía Aprendizaxe servizo queda condicionado á aprobación da actividade.
Traballo tutelado	O alumnado, de xeito individual ou en grupo, elaborará un documento sobre a temática da materia. Trátase dunha actividade autónoma do alumnado que inclúe a recollida de información, lectura e manexo de bibliografía e redacción do documento final, podendo supoñer a exposición do mesmo.
Seminario	Seguimento, atención e asesoramento do alumnado para o desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Actividades introductorias	Situar ao estudiantado na materia, partindo do que saben e coñecen e relacionando os contidos cos obxectivos que se pretenden
Estudo de casos	Planteamento de casos e lecturas prácticos relacionadas coa parte da materia teórica que se está impartindo
Aprendizaxe colaborativa	Organizaránse actividades dentro da aula como experiencia social e académica de traballo grupal e aprendizaxe compartido.
Eventos científicos	Invitación de expertos da comunidade para desenvolver na aula temas relacionados coa materia. Asistencia a xornadas e congresos científicos que aporten ampliación de coñecementos
Saídas de estudio	Cando as circunstancias l permitan organizaránse visitas a entidades ou institucións relacionadas cos los contidos da Asignatura.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Traballo tutelado	As alumnas e alumnos recibirán apoio individual de xeito sistemático e continúo dos traballos que se lle proponen na materia, en aula e titoría.
Seminario	Os grupos de traballo Terán supervisión da profesora da súa actividade grupal

Avaliación	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Exame de preguntas obxectivas PARA AVALIACIÓN CONTÍNUA E GLOBAL	O exame consistirá nunha proba tipo test de 40 preguntas de resposta única (con 2 alternativas) sobre a materia teórica desenvolta nas sesións maxistrais. Deberán obter unha nota de aprobado para poder sumar ó resto dos apartados de avaliación. PESO 40 %	40	C3 D1 C5 D2 C6 D3 C8 D8 C10 D9 C13 D10 C14 D11 C15 D12 C17 D14 C19 D15 C22 D16 C23 D17 C24 D18 C25 D19 D20 D21 D22 D23 D24
Exame de preguntas de desenvolvemento	PROBA B PARA AVALIACIÓN CONTÍNUA 20% Dinámica, asistencia e presentación en prazo PROBA B PARA AVALIACIÓN GLOBAL Deberán responder a 4 preguntas abertas cortas sobre a/as lecturas prácticas encomendadas. PESO 20%	20	
Resolución de problemas e/ou exercicios	MODALIDADE CONTÍNUA E GLOBAL Entrega en prazo e corrección dos exercizos requeridos Peso 40%	40	A1 B2 C6 D1 A3 B3 C15 D2 A4 D3 A5 D8 D9 D11 D14 D17 D17 D18 D18 D19

Outros comentarios sobre a Avaliación

a. En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

b. As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico pero de non superar finalmente a materia non se gardarán para anos vindeiros.. As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade (<http://educacion-ou.webs.uvigo.es/education-ou7/web7index.php>) no espazo "exames 2024-2025". En ningún caso faranse exames parciais ou modificación de datas oficiais.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- DU RANQUET, M., **Los modelos en trabajo social. Intervención con personas y familias**, S.XXI,
DE LA RED, N., **Aproximaciones al trabajo Social**, Consejo General de Colegios Oficiales de diplomados en trabajo social y asistentes sociales,
FERNÁNDEZ- GARCÍA, T., **Fundamentos del trabajo social**, Alianza Editorial,

HOWE, D., **Dando sentido a la práctica. Una introducción a la teoría del Trabajo social.**, Editorial Maristán.,

PAYNE, M., **Teorías Contemporáneas del Trabajo Social.**, Narcea.,

ROBERTIS, C., **Metodología de la Intervención en Trabajo Social.**, Ateneo,

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Outros comentarios

Recomendacións para superar a materia:

- 1.-Traballar e estudiar de xeito continuado mellora notablemente a superación da materia, xa que é unha asignatura que require asentar e comprender de forma paulatina os contidos.
- 2.-Leer os temas da sesión maxistral previamente a mesma, co fin de mellorar a comprensión da explicación xeral do profesorado, así como traer elaboradas as dudas a aula para poder resolvelas en función das necesidades do alumnado.
- 3.-Levar o día as actividades planificadas para cada seminario.
- 4.-Non saltarse as pautas da organización do traballo tutelado.
- 5.-Plantexar as dúbihdas sobre calquier aspecto da materia o profesorado, tanto na aula (en relación os contidos e exercicios) como nas titorías de despacho (para outros aspectos relacionados coa materia ou para afondar en dúbihdas que por cuestión de tempo non sexa posible facelo na aula).

RECOMENDACIÓNNS: Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS)

DATOS IDENTIFICATIVOS

Organización dos servizos sociais

Materia	Organización dos servizos sociais			
Código	O05G220V01205			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinalle OB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Vázquez Pérez, Raquel			
Profesorado	Salgado Rodríguez, Eva María Vázquez Pérez, Raquel			
Correo-e	raquel.vazquez.perez@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	O sistema público de servizos sociais destinado a garantir unhas prestacións básicas ante situacións de necesidade ten unha identidade, normativa, estrutura, competencias, finaciación etc. propias, e xunto con outros sistemas de protección social constitúese nun dos piares fundamentais do estado de benestar, sendo este sistema público un dos ámbitos principais de intervención do traballo social.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poídan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións possibles para orientar unha estratexia de intervención
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C16	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco

C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C23	Traballar dentro de estándares accordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C25	Contribuír á promoción das melhores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecer e comprender a organización, estrutura xeral, mecanismos de actuación e as principais prestacións e programas que configuran o Sistema Público de Servizos Sociais	A1	B1 B2 B3 B4	C1 C2 C3 C5	
Promover cambios favorables na vida dos individuos e familias a traveso da administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade.	A2	B1 B2 B3 B4 B5	C1 C2 C3 C5 C8 C13 C14 C16 C20 D17 D18 D19 D24	D1 D2 D3 D4 D8 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D24
Participar na xestión e dirección de entidades de benestar	A3 A4	B3 B5	C1 C2 C3 C5 C20 C21 C23 C25	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D24

Analizar y sistematizar la información que proporciona el trabajo cotidiano; administrar y ser responsable de su propio trabajo.	A5 B4 B5	C2 C3 C14 C16 C20	D1 D2 D3 D8 D9 D10 D14 D15 D16 D17 D18
Coñecer as funcións profesionais do/a traballador/a social na xestión dos servizos sociais e a participación nos mesmos das organizacións públicas e privadas.	A4 B2 B3 B4	C1 C2 C3 C5 C8 C13 C16	D1 D2 D4 D9 D10 D16 D18 C20

Contidos

Tema

O sistema público de servizos sociais.	Marco conceptual: natureza, obxectivos e prestacións básicas.
A organización territorial e competencial do sistema público de servizos sociais	Competencias estatais, autonómicas e locais.
A rede de atención dos servizos sociais	Ámbito público. Ámbito privado. Terceiro sector.
Marco normativo xeral dos servizos sociais	Contexto internacional. Contexto europeo. Normativa estatal. Normativa autonómica. Normativa local.
O sistema de servizos sociais na comunidade autónoma galega	Organización e estrutura.
Os servizos sociais comunitarios básicos e específicos	Organización, xestión e estrutura. Funcións do T.S.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Saídas de estudio	7	1	8
Presentación	2	6	8
Seminario	3	6	9
Traballo tutelado	3	9	12
Actividades introductorias	1	1	2
Traballo tutelado	6.5	6.5	13
Lección maxistral	22	44	66
Exame de preguntas obxectivas	2	30	32

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Saídas de estudio	Visitas a institucións prestadoras de servizos sociais.
Presentación	Exposición, por parte do alumnado, ante o docente e/ou un grupo de estudiantes, dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio ou proxecto. Pódese levar a cabo individualmente ou en grupo.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Empregaranse como complemento das clases teóricas.
Traballo tutelado	O estudiantado, de xeito individual ou en grupo, elaborará aqueles exercicios que se lle encomende relacionados coa temática da materia e coa súa aprendizaxe, será supervisado e tutelado polo profesor sobre o que se refire á procura e recollida de información, á lectura e manexo de bibliografía, á redacción, á presentación, á exposición etc.
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto, reunir información sobre o alumnado e a presentar a metodoloxía docente, a avaliación e os contidos xenéricos da materia.
Traballo tutelado	O/A estudiante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión dos docentes.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos, bases teóricas e/ou directrices sobre a materia obxecto de estudio.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción			
Traballo tutelado	En pequeno grupo o alumnado elabora un documento-traballo sobre un dos aspectos da materia, preferentemente sobre a organización dun Departamento de Servizos Sociais, entre outros, baseado na materia impartida e seguindo a lexislación vixente. Incluirá fundamentación, procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, contextualización, redacción, valoración-conclusións. Valorarase especialmente o uso da linguaxe inclusiva e non discriminatoria en calquera dos ámbitos de intervención. Asesoramento por parte da profesora na aula e en titorías grupais. Traballo en grupo, supervisión de traballos e exposición na aula.			
Avaliación				
	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Traballo tutelado	Inclúese neste epígrafe a diversidade de traballos encargados que forman parte do sistema de avaliación continua (lectura e defensa de artigos profesionais, libros da bibliografía básica, supostos prácticos...). Valorarase cada un dos traballos solicitados e presentados polo/a estudiante de xeito individual e/ou en grupo. Terase en conta a presencia e participación activa na aula. Cómprase ter aprobada esta parte para facer media coa nota obtida na proba tipo test. Solicitarase un dossier individual no que se inclúan todas as prácticas, exercicios e traballos realizados. Considerarase parte do seguimento available da parte práctica da materia a realización de probas aleatorias (resposta por escrito a preguntas; pequenos test...) tendentes a comprobar na aula a realización dos traballos e encargos solicitados. A nota da parte práctica da materia só fará media coa nota da parte teórica (exame) se é igual ou superior a 3.	30	B1 C1 D1 B2 C2 D2 B3 C3 D3 B4 C13 D4 B5 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D24	
Traballo tutelado	Por grupos o estudiantado elabora un documento-traballo sobre un dos aspectos da materia, preferentemente sobre a organización dun Departamento de Servizos Sociais, entre otros, baseado na materia impartida e seguindo a lexislación vixente. Incluirá fundamentación, procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, contextualización, redacción, valoración-conclusións. Valorarase especialmente o uso da linguaxe inclusiva e non discriminatoria en calquera dos ámbitos de intervención. Asesoramento por parte do/a docentes na aula e en titorías grupais. Asemade, outros traballos en grupo, supervisión de traballos e exposicións na aula.	30	A3 B1 C1 D1 A4 B2 C2 D2 A5 B3 C3 D3 B4 C5 D4 B5 C8 D8 C13 D9 C14 D10 C16 D11 D12 D14 D16 D17	
Exame de preguntas obxectivas	O estudiantado examinarase da parte teórica da materia desenvolta nas sesións maxistrais e nos seminarios. A nota obtida no exame da parte teórica será o 40% da nota total e só fará media coa nota da parte práctica se é igual ou superior a 2 puntos (una vez ponderados). Para o alumnado de avaliación continua, o exame constará de 40 preguntas con catro alternativas de resposta, das cales só unha é verdadeira. Cada tres respuestas incorrectas invalidarase unha resposta correcta. O corte do aprobado sitúase en 20.	40	A1 B1 C1 A2 B2 C2 B3 C3 B4 C5 B5 C8 C13 C14 C16 C20	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Descripción da avaliação

- A avaliação das/os estudiantes matriculadas/os en a materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.
- A avaliação continua implica unha asistencia mínima a un 80% das aula. A planificación do proceso ensino-aprendizaxe esixe a presenza do estudiantado nas actividades prácticas que se desenvolverán durante curso, en especial naquelas relacionadas coa adquisición de competencias relativas ao saber fazer e ao saber ser (procedementais e actitudinais). Sublinhar que non chega con estar na clase (física ou virtual) nin que o que se avalia é a simple "asistencia" á aula física, senón que o available son os resultados do proceso ensino-aprendizaxe reflectidos nos exercicios e actividades ben realizados e a participación activa e pertinente nas clases presenciais ou virtuais. Por tanto esixiráselle ao estudiantado a súa presenza nas actividades ao longo do curso(verificable con listaxes de asistencia) non puidendo faltar a máis do 20 por cento do total de horas presenciais.
- A avaliação será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliação continua poderá optar pola

avaliación global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido.

Avaliación global:- Proba, práctica, exercicio, presentación etc. (30%) Consistirá na elaboración e entrega dun documento-traballo sobre un dos aspectos da materia, preferentemente sobre a organización dun Departamento de Servizos Sociais, entre outros, baseado na materia impartida e segundo a lexislación vixente. Incluirá fundamentación, procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, contextualización, redacción, valoración-conclusións. Valorarase especialmente o uso da lingua inclusiva e non discriminatoria en calquera dos ámbitos de intervención.

· Proba de preguntas obxectivas etc. (40%) A parte teórica da materia consistirá na mesma proba tipo test establecida para o alumnado asistencial (40 preguntas con catro alternativas de resposta, das cales só unha é verdadeira, no que cada tres respuestas incorrectas invalidarase unha correcta). **· Proba, práctica, resolución, exame de preguntas de desenvolvemento etc. (30%)** Consistirá en responder os contidos conceptuais, actitudinais e procedementais desenvolvidos ao longo do curso e que pode adquirir a través da bibliografía e a preparación dos traballos tutelados que se lle encargan ao alumnado asistencial. Neste sentido, na parte práctica poderanse incluír preguntas a desenvolver e supostos relacionados cos artigos, supostos e #práctica desenvolvidas na materia.

CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA (2ª oportunidade)

As probas (parte teórica o parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese cursos académico. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª oportunidade, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.

MODALIDADE de AVALIACIÓN GLOBAL e CURSO PONTE

As e os estudiantes que decidan optar pola avaliación global e Curso Ponte, deberán poñerse en contacto coa profesora para notificar esta opción a comezos de curso e sempre antes do prazo establecido.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado non asistencial e do curso ponche garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Outros comentarios para ter en conta na avaliación

Non se gardarán notas de ningunha parte da materia para o seguinte curso académico. Esixirase que o estudiantado saiba escribir correctamente e sen faltas ortográficas (acentos gráficos e abreviaturas incluídas), que saiba ler comprensivamente, analizar e sintetizar así como resumir o lido ou escoitado nas aulas. Tamén se espera que saiba expresarse con corrección e #de acordo con o nivel que esixe un ciclo universitario usando unha terminoloxía idónea a este rexistro lingüístico. Todo isto constituirá parte da avaliación do alumnado e, en todo caso, terá que reflectirse nolos seus exercicios e no exame. O plaxio supón de inmediato o suspenso da materia. A materia pode ser estudiada por completo cos materiais existentes en Moovi e co asesoramento das docentes a través dos seus correos electrónicos ou de tutorías presenciais ou virtuais, previa cita.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade <http://fcce.uvigo.es/gl/docencia/exames/>) no espazo 'Exames 2023-24'

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Alemán Bracho, C., Fernández, T., **Introducción a los Servicios Sociales**, UNED, 2004

Santos Martí, J., **El cuarto pilar. Un nuevo relato para los servicios sociales.**, CGTS - Paraninfo, 2012

Vercouttes, J., **Servicios Sociales: organización y planificación**, Diego Marín, 2011

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Servizos sociais especializados I/O05G220V01304
Servizos sociais especializados II/O05G220V01406

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Psicoloxía: Desenvolvemento humano no ciclo vital**

Materia	Psicoloxía: Desenvolvemento humano no ciclo vital			
Código	O05G220V01301			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 2	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Conde Rodríguez, María Ángeles			
Profesorado	Conde Rodríguez, María Ángeles			
Correo-e	angelesconde@uvigo.gal			
Web				
Descripción xeral	Esta materia ten a finalidade de asentar coñecementos básicos sobre o desenvolvemento psicolóxico ao longo do ciclo vital. É unha materia de carácter básico que se imparte no segundo curso tras haber cursado unha aproximación xenérica á psicoloxía a partir da materia Psicoloxía básica.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe**Código**

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poídan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarllas a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D23	Motivación pola calidade

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
1. Coñecer as principais teorías e modelos do desenvolvemento.	A1	B1	C22	D1
	A2		C24	D4
	A3			D9
	A5			D10
				D16
2. Fomentar hábitos de traballo que permitan o desenvolvemento dun sistema persoal de traballo autónomo.	A2	B1	C1	D2
	A3	B6	C22	D11
	A4			D18
				D19
				D23
3. Favorecer a utilización de recursos e instrumentos proporcionados polas disciplinas psicolóxicas para a súa aplicación.	A1	B1	C2	D1
	A2	B2	C22	D4
	A3			D16
				D18
				D23
4. Desenvolver unha actitude de cooperación, respeto, tolerancia e compromiso tanto no seu traballo como alumno como na súa conduta profesional posterior.	A2	B1	C2	D8
	A4	B6	C22	D11
	A5		C24	D14
				D17

Contidos

Tema

1. Concepto de desenvolvemento.	Precisións conceptuais. Modelos teóricos explicativos do desenvolvemento. Principais teorías sobre o desenvolvemento. Os grandes problemas conceptuais: o papel da herencia, o medio e os períodos críticos
2. Desenvolvimento físico e motor.	Factores que afectan ó desenvolvemento do feto. Primeiras conductas do recién nacido. Bases do desenvolvemento psicomotor. Desenvolvemento físico e progresos no autocontrol.
3. Desenvolvimento cognitivo, intelectual, social e da personalidade; propostas para a súa promoción.	Desenvolvemento cognitivo Desenvolvemento sensorial, atencional e da percepción. A memoria e a utilización de estrategias. Aparición e desenvolvemento da lingua. Desenvolvemento da intelixencia Precisións conceptuais. Teoría de Piaget: Período sensoriomotor, preoperatorio, operacional concreto, operacional formal. Desenvolvemento da personalidade. Desenvolvemento afectivo: o apego. Factores da personalidade. A adopción do sexo. O desenvolvemento moral. As relacións sociáis. Os procesos de socialización. O xogo e a súa influencia no desenvolvemento.
4. A adolescencia, a idade adulta e a terceira idade: estudio de ditas etapas e desenvolvemento positivo nas mesmas.	A adolescencia. Precisións conceptuais. Cambios biolóxicos e psicolóxicos. Adolescencia idade de conflitos. Principais problemas adolescentes. A identidade persoal. Adaptación social. A idade adulta. Precisións conceptuais. A personalidade. Desenvolvemento intelectual. Familia e traballo. Homosexualidade e adopción. O traballo. A terceira idade. Mitos sobre o envellecer. Cambios físicos. Personalidade e concepto do <u>eu</u> . Aprendizaxe e memoria. A xubilación. A morte como tema evolutivo.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22.5	12.5	35
Traballo tutelado	15	40	55
Foros de discusión	7	26	33
Exame de preguntas obxectivas	2	25	27

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descripción
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos do temario da materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices de traballos e/ou exercicios que o/a estudiante ten que resolver
Traballo tutelado	Presentación de aspectos dos contidos da materia previamente preparados, utilizando material proporcionado polo/a docente, ademais das achegas persoais que poida realizar o estudiante, utilizando a bibliografía suxerida. Realizarase tanto de forma individual como empregando técnicas grupales participativas.
Foros de discusión	Actividades de análisis e reflexión sobre distintas cuestiós do desenvolvemento humano que facilitem a profundización teórico-práctica sobre os contidos da materia co obxectivo de promover actuacíós, tanto para a prevención como para a promoción e mellora dos mesmos. Realizarase tanto de forma individual como empregando técnicas grupales participativas.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descripción
Traballo tutelado	Orientación sobre planificación, deseño e metodoloxía dos traballos prácticos. Supervisión e seguimento en pequenos grupos do desenvolvemento dos proxectos de prácticas.
Foros de discusión	Apoio e asesoramento para a organización sobre as temáticas expostas, partindo dos diferentes factores involucrados, a análise dos antecedentes, condicións, da situación, etc

Avaliación		Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Traballo tutelado	O/a estudiante presentará distintos aspectos de forma oral e/ou escrita dos contidos da materia, previamente preparados utilizando a bibliografía suxerida, exposición de actividades realizadas na aula ou fóra da mesma.	40	A1 A2 A3 A4	B1 B6 C22 C24	C2 D2 D4 D8 D9 D10 D11 D18 D19	D1	
Foros de discusión	Elaboración e presentación oral e/ou escrita de informes por parte dous estudiantes, relacionados cos contidos tratados nos grupos pequenos.	30	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B6 C22 C24	C1 C2 C22 D9 D10 D16 D17	D1	
Exame de preguntas obxectivas	Probas que inclúen preguntas con diferentes opcións de resposta sobre contidos da materia tratados en todas as sesións.	30	A1 A2	B2 C24	C22 D4 D9 D16 D23	D1	

Outros comentarios sobre a Avaliación

MODALIDADES DE AVALIACIÓN

Avaliación continua

Para optar á avaliación continua esíxese a asistencia regular de, polo menos o 80%, das sesións de clase, traballos tutelados e titorías de grupos. O alumnado que non se alcance esta porcentaxe de asistencia pasará automaticamente á modalidade de avaliación global.

Para superar a materia será necesario que as/os estudiantes obteñan en cada proba ou actividade obxecto de avaliación como mínimo o 50% da cualificación de cada apartado.

Avaliación Global

Os estudiantes que opten por este sistema de avaliación ou non poidan seguir a avaliación continua deberán realizar unha proba final que incluirá contidos teóricos (60% da nota) e prácticos (40% da nota) de todos os contidos da materia.

Para superar a materia será preciso obter en cada unha das partes un 50% da cualificación total das mesmas.

CONVOCATORIAS

Aquellos/as estudiantes que non superen algunha das probas de avaliación poderán recuperállas nas datas oficiais correspondentes á segunda oportunidade, no mes de Julio, na que se avaliarán as competencias non adquiridas na primeira oportunidade.

ALUMNADO CON NECESIDADES DE APOIO EDUCATIVO

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser adaptada para atender as necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

DATAS OFICIAIS DE EXAME

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade no espazo 'exames'.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Delgado, B., **Psicología del Desarrollo. Desde la infancia a la vejez**, McGrawHill, 2009

Craig, Grace J., **Desarrollo psicológico**, 8^a ed., Pearson, 2001

García Madruga, J.A. e Pardo, P., **Psicología Evolutiva, Vol. 2**, UNED, 1997

Palacios, J, Marchesi, A. e Coll, C., **Desarrollo psicológico y educación: Vol. I. Psicología Evolutiva**, 2^a ed., Alianza Editorial, 1999

Papalia, D., **Desarrollo Humano**, 14^a ed, McGrawHill, 2021

Bibliografía Complementaria

Recomendados

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Psicoloxía: Psicoloxía básica/O05G220V01103

Psicoloxía: Métodos e técnicas de investigación social/O05G220V01403

Outros comentarios

RECOMÉNDASE:

- A asistencia á primeira sesión de clase para poder coñecer os obxectivos da materia, a planificación xeral e as opcións de avaliación da mesma.
- A asistencia continuada ás sesións de clases e ás titorías para poder seguir o desenvolvemento da materia por parte das/os estudiantes.
- O uso continuado da plataforma virtual na que se recollen actividades, orientacións e criterios de avaliación para o correcto desenvolvemento da materia.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS)

DATOS IDENTIFICATIVOS

Conceptos, teorías e métodos en traballo social

Materia	Conceptos, teorías e métodos en traballo social			
Código	O05G220V01302			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 2	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Méndez Fernández, Ana Belén			
Profesorado	Méndez Fernández, Ana Belén			
Correo-e	anabel@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Trátase dunha asignatura de carácter obligatorio, incluída no módulo do título de grao denominado: OTraballo Social, conceptos, métodos, teoría e aplicación. Dentro deste sitúase na materia denominada:Métodos, modelos e técnicas de Traballo Social. Ten por obxectivo principal que o alumnado se achegue a intervención profesional do Traballo Social, coñecendo e anilizando o seu concepto tanto clásico como dende unha perspectiva crítica. Para operar de forma científica na profesión de Traballo Social é imprescindible que o alumnado coñezca, manexe e analice as diferentes perspectivas teórico-metodolóxicas da disciplina para garantir unha adecuada intervención. Sin olvidar que calquera perspectiva empregada debe estar en consoancia có respecto os Dereitos Humanos.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poídan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responer a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer frente ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención

C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D21	Liderado
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación
e Aprendizaxe

1.-Coñecer e comprender os conceptos básicos da intervención profesional tanto intrínsecos como extrínsecos, así como a dimensión ideolóxica implícita na intervención e a metodoloxía profesional.	B1 B2 B3 B4	C3 C5 C22 C24	D1 D3 D8 D15 D16 D17 D18 D23 D24
2.-Coñecer e comprender críticamente as diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas en Traballo Social e a súa repercusión na práctica profesional.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B6 C2 C3 C4 C5 C8 C13 C22 C23	D1 D2 D3 D4 D7 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D18 D19 D20 D21 D22 D23 D24
3.-Ser capaz de analizar a natureza das relacións entre profesionais, usuarios e as potencialidades e dificultades que as marcan, tendo en conta aspectos relativos ao xénero, a clase e a diversidade cultural e as súas implicacións metodolóxicas	B1 B3 C6 C7 C8 C13 C22 C24	C2 C3 C6 C7 C8 C13 C22 C24	D3 D11 D14 D17 D19 D21 D23 D24
4.-Coñecer e ser capaz de aplicar as diferentes fases do proceso metodolóxico da intervención profesional e a súa interrelación coa teoría, obxeto e fines do Traballo Social.	B2	C2 C3 C4 C5 C6 C9 C10 C17	D1 D2 D3 D6 D8 D15 D16 D18 D23 D24
5.-Ser capaz de identificar as situacións de risco e crise e priorizar a toma de decisións na aplicación do proceso metodolóxico.	B1	C3 C5 C15 C24	D1 D2 D3 D8 D9 D10
6.-Coñecer os modos de implicar aos usuarios/as dos servizos de Traballo Social para incrementar os seus recursos, a súa capacidade e o seu poder para influir nos factores que afectan a súa vida e na súa toma de decisións.	B3	C2 C6 C8 C13 C23 C24	D1 D3 D6 D8 D14 D15 D16 D17 D21 D24

7.-Ser capaz de analizar e valorar as consecuencias das distintas tomas de decisións no momento de seleccionar e aplicar as diversas opcións metodolóxicas.	B2	C3	D1
		C5	D2
		C10	D3
		C13	D8
		C15	D9
		C17	D10
		C19	D12
		C24	D16
			D17
			D24
8.-Adquirir habilidades básicas para coñecer, comprender e aplicar unha terminoloxía axeitada as diferentes perspectivas teórico-metodolóxicas.	A3	B6	C10 D1 C22 D2 C23 D3 D8 D16 D17 D23 D24
9.-Adquirir habilidades básicas para analizar, contextualizar e avaliar críticamente os textos e documentos científicos relacionados coa teoría e metoloxía da intervención profesional.		C22 C23	D1 D2 D3 D8 D18 D22 D23
10.-Adquirir habilidades básicas para aplicar a autocriticá en ideas, comportamentos e habilidades personales/sociais para evitar a interferencia nas aplicacións metodolóxicas.	B6	C10 C23 C24	D1 D3 D8 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D23 D24
11-Analizar e comprender de forma crítica o uso dos recursos sociais na intervención profesional.	B6	C3 C10 C24	D1 D8 D10 D12 D16 D23 D24

Contidos

Tema

1.-Conceptos, características e contextos da intervención profesional en Traballo Social.	Non hai.
2.-Método e metodoxía en Traballo Social: <i>Definicións e conceptos.</i>	Non hai.
3.-Aproximación ás diferentes perspectivas teóricas e metodolóxicas na intervención profesional.	Non hai.
4.-O proceso metodolóxico en Traballo Social. Estudio detallado e aplicacións dos compoñentes básicos. A utilización dos recursos sociais na intervención profesional. Os recursos sociais como medio e no como fin.	Non hai.
5.- Implicación dos usuarios dos servizos de Traballo Social. Participación, potenciación, defensa e acompañamento.	Non hai.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22.5	0	22.5
Seminario	22.5	34	56.5
Traballo tutelado	0	45	45

Exame de preguntas obxectivas	1.5	19	20.5
Debate	1	4.5	5.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición xeral por parte da profesora dos contidos da materia. A fin de garantir e mellorar o proceso de ensinanza-aprendizaxe o alumnado deberá ler previamente os contidos que se desenvolverán en cada sesión e elaborará un documento coas dúbidas surxidas durante a lectura dos mesmos, promovendo así sesións interactivas e que respondan as necesidades concretas do alumnado.
Seminario	Empregaránse como complemento das sesións maxistrais. Consistirán en lectura previa de textos e documentos para ser debatidos e expostos nas sesións. Así como análise e resolución de exercicios prácticos que garanticen a integración teórico-práctica da asignatura. Si se considera oportuno para o desenvolvemento dalguna cuestión concreta traerense expertos a aula.
Traballo tutelado	O alumnado deberá ler, analizar, comprender, e extraer conclusións dun libro (ou conxunto equivalente de artigos) relacionado coas competencias e contidos da materia, así como manexo de bibliografía complementaria relacionada. Esta actividade terá carácter autónomo e será grupal. Ten como obxectivo principal a familiarización coa literatura profesional, a aprendizaxe colaborativa en grupos, búsqueda de información en bases de datos, presentación por escrito e capacidade de argumentación e defensa de carácter académico-científico. Para poder proceder a súa presentación e avaliación a profesora marcará a inícios de curso o procedemento obligatorio de supervisión previa, así como o cronograma das entregas das distintas tarefas e entrega final.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Seminario	A atención personalizada será de tres tipos: 1.-Na aula, durante as sesións dos seminarios para complementar a comprensión das clases maxistrais e o traballo tutelado. 2.-No despacho do profesor, no horario de titorías. Dirixidas a calquera cuestión da materia, así como para dúbidas relacionadas coas sesións maxistrais e as actividades do seminario. 3.-A través do correo electrónico, sempre e cando a consulta o permita. En caso de pasar a virtualidade poderán usarse outras aplicacións informáticas, tanto da Universidade como xerais, con concertación previa.
Traballo tutelado	A atención personalizada será de tres tipos: 1.-Na aula, durante as sesións dos seminarios para complementar a comprensión das clases maxistrais e o traballo tutelado. 2.-No despacho do profesor, no horario de titorías. Dirixidas a calquera cuestión da materia, así como para dúbidas relacionadas coas sesións maxistrais e as actividades do seminario. 3.-A través do correo electrónico, sempre e cando a consulta o permita. En caso de pasar a virtualidade poderán usarse outras aplicacións informáticas, tanto da Universidade como xerais, con concertación previa.
Probas	Descripción
Debate	A atención personalizada será de tres tipos: 1.-Na aula, durante as sesións dos seminarios para complementar a comprensión das clases maxistrais e o traballo tutelado. 2.-No despacho do profesor, no horario de titorías. Dirixidas a calquera cuestión da materia, así como para dúbidas relacionadas coas sesións maxistrais e as actividades do seminario. 3.-A través do correo electrónico, sempre e cando a consulta o permita. En caso de pasar a virtualidade poderán usarse outras aplicacións informáticas, tanto da Universidade como xerais, con concertación previa.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
--	-------------	---------------	---------------------------------------

Seminario	O alumnado para garantir o desenvolvemento da materia deberá traer realizadas as tarefas encomendadas para cada sesión do seminario (esquema das lecturas e/ou resolución de exercicios así como a súa exposición cando lle corresponda). Só podrá ser avaliado positivamente neste apartado si cumple coas tarefas solicitadas de forma correcta (en tempo e forma).	10	A1 B1 C2 D1 A2 B2 C3 D2 A3 B3 C5 D3 A4 B4 C6 D8 A5 B6 C8 D9 C9 D10 C10 D14 C13 D15 C15 D16 C17 D17 C22 D18 C23 D19 D21 D23 D24
Traballo tutelado	Nas sesións dos grupos medios, asesorarase, orientarase e realizaranse tarefas en relación a un traballo relacionado coa temática da materia, proposto pola profesora. Estas tarefas son de obrigado cumplimento, en presentación en tempo e forma para ser avaliado positivamente. Terá carácter grupal e presentarase por escrito con formato de traballo académico. Teorías obxeto do traballo (tres grupos por cada grupo medio): teoría crítica e TS (Karen Healy); Foucault e Traballo Social; teoría da complexidade e constructivismo e TS.	20	A4 B6 C2 D1 A5 C3 D2 C5 D3 C6 D4 C8 D7 C9 D8 C13 D9 C15 D10 C22 D14 C23 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D21 D22 D23 D24
Exame de preguntas obxectivas	Proba tipo test. Constará de 20 ou 40 preguntas baixo o sistema de acertos-errores. O número de preguntas netas para aprobar serán 13 ou 26. O tipo de preguntas pode ter varias alternativas de resposta: verdadeiro/falso; elección múltiple; emparellamiento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	40	A5 B2 C1 D1 B3 C2 D3 B4 C3 D8 B6 C4 D15 C5 D17 C6 D18 C7 D23 C8 D24 C9 C13 C15 C17 C19 C22 C23
Debate	Defensa do traballo tutelado. A hora e día para cada grupo será marcada pola profesora e discriminará individualmente a nota do traballo tutelado, mediante a defensa oral do grupo e personalizada no traballo de cada grupo, se a defensa oral non é posible por calendario académico ou cuestións docentes, farase en preguntas cortas de reflexión personalizadas o día do examen oficial (en consecuencia se o grupo debate oralmente e algún membro non pode na data marcada pola profesora, a defensa será por escrito no examen oficial da materia). Só se procecerá a defensa si o traballo tutelado entregado por escrito está aprobado.	30	A3 C13 D1 A5 C22 D3 C23 D4 D8 D10 D14 D15 D16 D19 D21 D23 D24

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para poder superar a materia deberán aprobase previamente e de forma independente cada unha das probas previstas (seminario, cartafol, probas tipo test e probas prácticas). Non poderá ser avaliado o alumnado que non cumpla coas tarefas encomendadas (en tempo e forma) para os seminarios e exercicios prácticos.

Advírtese ao alumnado que non se gardará ningunha nota para o curso seguinte, este aspecto rexé tanto para alumnado de avaliación continua como de avaliación global.

SISTEMAS DE AVALIACIÓN

1.- AVALIACIÓN CONTINUA (DESCRICIÓN E REQUISITOS): vai dirixida a aquel alumnado que teña unha **asistencia mínima do 80% ás sesións maxistrais e un máximo de 2 faltas os seminarios**, ademais deben ter entregadas as tarefas encomendadas en tempo e forma. En caso de non cumplir con este requisito serán avaliados polo sistema de avaliación global (proba única). As probas e puntuacións son as que constan nas metodoloxías de avaliación, debendo estar aprobadas cada unha por independente para poder superar a materia.

2.-EVALUCIÓN GLOBAL (PROBA ÚNICA): aquel alumnado que non cumpla os requisitos mínimos de asistencia (maxistral e seminarios). Este alumnado será avaliado deste xeito: deberá superar as mesmas competencias que o alumnado de avaliación continua nunha única proba final, que constará de varias partes. Ao ser unha proba única o alumnado que non supere a primeira, é dicir, o dossier non accederá ao resto das probas; despois o test (exame de preguntas obxectivas), se non se supera non se avaliarán as probas prácticas (entrevista e informe social). As probas para realizar son as seguintes (do mesmo xeito que o alumnado de avaliación continua deberán aprobar por independente cada unha das probas abaxo explicitadas da proba única):

1.-Entrega dun dossier cos traballos e exercicios prácticos desenvolvidos na materia (deberán ser supervisado obligatoriamente de forma continua pola profesora previa presentación final), ao longo do semestre e entregarase ao finalizar a docencia, previamente ao resto das probas, en documento interno en Moovi estableceranse os prazos. Puntuará un **15%**, se este non se entrega na data solicitada ou non está apto, non poderá acceder ao resto das probas (ao ser proba única que precisa que todas as partes estean superadas).

2.-Exame final na convocatoria oficial, tipo exame de preguntas obxectivas de 20 preguntas (igual formato e sistema de corrección que para os asistentes). Puntuará un **40%**.

3.-Pregunta de desenvolvemento autónoma que sustitué o traballo tutelado. Puntuará un **15%**.

4.-Proba práctica de laboratorio: realización por escrito de casos e exercicios prácticos (avaliarase sempre que lla superado a primeira parte do dossier e o exame tipo test), o exercicio é igual que para alumnado de avaliación continua). Puntuará un **30%**.

ADVERTENCIA: O seguimento continuo das actividades de aula e a comunicación co alumnado relacionado coas tarefas, realizarase a través da Plataforma Moovi.

O alumnado que opte pola avaliación global (incluido o alumnado do curso ponte) deberá comunicalo por correo con data tope o **último día lectivo de outubro de 2024**.

TANTO PARA ALUMNADO DE AVALIACIÓN CONITINUA COMO GLOBAL:

Ao comezo de curso subiranse os documentos coas instrucións e o cronograma das tarefas e probas de avaliación, sendo de obligado cumprimento para a superación da materia.

Esixirse que os/as estudiantes saibam escribir correctamente e sen faltas ortográficas (acentos gráficos e abreviaturas incluídas), que saiba ler comprensivamente, analizar e sintetizar, así como resumir o lido ou escoitado nas aulas. Tamén se espera que saiba expresarse con corrección e acordo co nivel que esixe un ciclo universitario usando unha terminoloxía idónea ao devandito nivel. Todo isto constituirá parte da avaliación do alumnado e, en todo caso, terá que reflectirse nos seus exercicios e no exame. **O plaxio supón de inmediato o suspenso da materia.**

CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA (2ª oportunidade)

As probas (parte teórica ou parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese cursos académico. **Non se gardarán notas dun curso a outro.**

-En coherencia con el carácter inclusivo que caracteriza la Facultad de Educación y Trabajo social, esta guía podrá ser adaptada para atender a las necesidades específicas de apoyo educativo que presente el alumnado adscrito al programa PIUNE (PAT), así como os obxectivos ODS.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

De Robertis, C., **Metodología de la intervención en trabajo social**, El Ateneo,

Matus Sepúlveda, T., **Propuestas contemporáneas en Trabajo Social: hacia una intervención polifónica**, Espacio, 2002

Morán Carrillo, J. M., **Intervención metodológica en trabajo social: estrategias de intervención y contexto en trabajo social**, Certeza, 2004

Quezada Benegas, M. et al., **Perspectivas Metodológicas en Trabajo Social**, Espacio, 2001

Vélez Restrepo, O.L., **Reconfigurando el Trabajo Social. Perspectivas y tendencias contemporáneas**, Espacio, 2003

Healy, K., **rabajo Social. Perspectivas contemporáneas**, Morata, 2001

Bibliografía Complementaria

Aguilar Idáñez, M. J., **Trabajo social: concepto y metodología**, Paraninfo, 2013

Chambon, D. S. et al., **Foucault y el Trabajo Social**, Maristán, 2001

Escalada, M et al., **El diagnóstico social: proceso de conocimiento e intervención social**, Espacio, 2001

Howe, D., **Dando sentido a la práctica. Una introducción a la Teoría del Trabajo Social**, Maristán, 1999

Kisnerman, N., **Pensar el Trabajo Social: una introducción desde el construcciónismo**, Lumen-Humanitas, 1998

Morán Carrillo, J. M., **Fundamentos del trabajo social: trabajo social y epistemología**, TIRANT LO BLANCH, 2006

Martínez, M.J. (Coord.), **Para el Trabajo Social. Aportaciones teóricas y prácticas**, Maristán, 2000

Morin, E., **Introducción al pensamiento complejo**, 2ª, Gedisa, 1995

Navarro Pedreño, S., **Redes sociales y construcción comunitaria. Creando (con)textos para una acción ecológica**, CCS, 2004

Rozas Pagaza, M. et al. (Coord.), **Trabajo Social y compromiso ético: asistencia o resistencia**, Espacio, 2000

VV.AA, **El método: itinerarios para la acción (I y II)**, Números 57 y 58, 2000

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Ética e traballo social/O05G220V01502

Proceso de planificación en traballo social/O05G220V01504

Traballo social grupal e comunitario/O05G220V01604

Traballo social individual e familiar/O05G220V01505

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Psicoloxía: Métodos e técnicas de investigación social/O05G220V01403

Psicoloxía: Psicoloxía social/O05G220V01303

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural/O05G220V01101

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Psicoloxía: Psicoloxía básica/O05G220V01103

Socioloxía: Socioloxía xeral/O05G220V01203

Outros comentarios

A MOOVI SUBIRASE FOTO AO COMEZO DE CURSO, ASÍ COMO NOS DATOS PERSOAIS O TELÉFONO DE CONTACTO.

1.-Traballar e estudiar de xeito continuado mellora notablemente a superación da materia, xa que é unha materia que requiere asentar de forma continua os contidos.

2.-Leer os temas da sesión maxistral previamente a mesma, co fin de mellorar a comprensión da explicación xeral da profesora, así como traer elaboradas as dudas a aula para poder resolvelas en función das necesidades do alumnado.

3.-Levar o día as actividades planificadas para cada seminario.

4.-Non saltarse as pautas de organización para o traballo tutelado.

5.-Plantexar todas as dúbidas sobre calquier aspecto da materia a profesora, tanto na aula física ou virtual (en relación os contidos e exercicios) como nas titorías de despacho ou virtuais (para outros aspectos relacionados coa materia ou para afondar en dúbidas que por cuestión de tempo non sexa posible facelo na aula). A utilización das titorías ten un carácter fundamental (tanto para alumnado asistencial como non asistencial) coa fin de facilitar o desenvolvemento e superación da materia.

6.-Para o alumnado non asistencial recomendase iniciar unha titorización desde o inicio da materia, cara os aspectos teóricos e fundamentalmente para desenvolver adecuadamente a parte da proba final que equivale o traballo tutelado do alumnado asistencial.

7.-Ter en conta a necesidade das materias previas a cursar no momento de matricular e no seu caso cursar.

A MOOVI SUBIRASE FOTO AO COMEZO DE CURSO, ASÍ COMO NOS DATOS PERSOAIS O TELÉFONO DE CONTACTO.

-Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Psicoloxía: Psicoloxía social

Materia	Psicoloxía: Psicoloxía social			
Código	O05G220V01303			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinalle FB	Curso 2	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	de Jesús Rodríguez, María Elena			
Profesorado	de Jesús Rodríguez, María Elena			
Correo-e	elenadejesus@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php			
Descripción xeral	A Psicoloxía Social forma parte do plan formativo da titulación de Traballo Social como unha materia de carácter fundamental ou básica de cara á comprensión do comportamento humano social e á intervención no mesmo. Dita asignatura ofrece contribucións relevantes a nivel teórico, metodológico e práctico para o currículum formativo en Traballo Social, na medida en que trata temas que tienen que ver cos procesos psicosociais básicos que subxacen ao comportamento social (percepción de persoas e coñecemento social, relacións sociais, comunicación, comportamento prosocial e agresivo, etc.), as actitudes e os grupos. Deste xeito adecúase ao perfil da titulación e aporta coñecementos útiles para os e as futuras profesionais do Traballo Social, na medida en que tienen que estar capacitadas para realizar intervencións en contextos sociais e institucionais (nos que viven individuos, grupos, familias, organizacións e comunidades); participar na formulación e avaliación de políticas, servicios e iniciativas sociais; contribuir á cidadanía activa mediante o empoderamento e a garantía dos dereitos humanos e sociais, e traballar na prevención dos problemas sociais.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuir e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)

C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C11	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Que o estudiantado sexa capaz de coñecer e aplicar coñecementos sobre procesos psicosociais básicos que capaciten para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz	A1 B1 C1 D2 A2 B3 C2 D3 A3 B5 C9 D4 A4 B6 D6 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D24
Ser competentes na análise e cambio de actitudes co fin de poder interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida	A2 B1 C5 D1 A3 B2 C8 D2 A4 B3 C9 D3 B6 D4 D6 D7 D9 D11 D14 D15 D16 D18 D19 D20 D24

Ser capaces de promover o crecemento, desenvolvemento, así como a autosuficiencia das persoas e resolución de conflictos interpersoais aproveitando os coñecementos sobre dinámica de grupos, influencia social e actitudes.	A2	B1	C2	D1
	A3	B2	C8	D2
	A4	B3	C9	D3
	B5	C11	D4	
	B6		D6	
			D9	
			D14	
			D15	
			D17	
			D19	
			D20	
			D22	
			D24	
Que o alumnado sexa capaz de saber apoiar o desenvolvemento de redes para fazer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver, apoíandose na súa formación sobre grupos, actitudes e influencia social	A2	B1	C1	D1
	A4	B2	C2	D2
	B3	C5	D3	
	B6	C7	D4	
		C8	D6	
		C20	D8	
			D9	
			D10	
			D11	
			D14	
			D16	
			D17	
			D19	
			D20	
			D22	

Contidos

Tema

I. Introdución	Psicoloxía Social e Traballo Social. O enfoque psicosocial como ponte entre o enfoque psicolóxico e o sociolóxico.
II. Procesos psicosociais básicos	A socialización e o aprendizaxe social. O coñecemento social das persoas: percepción social, cognición social e procesos de atribución. A comunicación: comunicación verbal e non verbal. Niveis de comunicación.
III. Relacións interpersoais (I)	Relacións interpersoais e procesos de atracción: afiliación, atracción interpersonal. Comportamento altruista
IV. Relacións interpersoais (II)	Relacións interpersoais e procesos de rechazo: estereotipos, prejuizos e discriminación. A agresión.
V. Actitudes e influencia social	Actitudes: estructura, formación, medición. Cambio de actitudes. Procesos de influencia social: maioritaria e minoritaria.
VI. Grupos	Introdución á psicoloxía social dos grupos (estrutura e dinámica), ás relacións entre grupos e ao comportamento colectivo.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	1	3
Lección maxistral	20	40	60
Traballo tutelado	6	24	30
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22
Resolución de problemas e/ou exercicios	15	20	35

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Actividades introductorias	Toma inicial de contacto co alumnado a efectos de: <ul style="list-style-type: none"> - Detección de coñecementos previos, expectativas en relación á materia, intereses e motivacións do alumnado. - Presentación da materia (obxectivos, contidos, metodoloxía, criterios de avaliación) e aclaración de posibles dúbidas ao respecto. - Pautas para a realización de traballos tutelados.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesorado dos contidos básicos da materia.

Traballo tutelado	Traballos ou actividades grupais e/ou individuais que fai o alumnado de maneira autónoma dentro e fora da aula, tras a conseguinte planificación co profesorado e baixo a súa supervisión. Esta materia forma parte do Proxecto de innovación docente da Facultade de Educación e Traballo social
-------------------	--

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Lección maxistral	Exposición dos contidos do temario, atención ás dúbihdas, suixerencias... do alumnado e guía do proceso formativo.
Traballo tutelado	Pautas, orientacións e guía do proceso formativo. Atención ás dúbihdas, suixerencias... do alumnado.
Actividades introductorias	Presentación do temario. Avaliación inicial da asignatura. Atención ás dúbihdas, suixerencias... do alumnado.
Probas	Descripción
Resolución de problemas e/ou exercicios	Atención ás dúbihdas do alumnado, orientación e guía do proceso formativo.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Elaboración, preferentemente grupal, de traballos tutelados pola profesora relacionados cos contidos da materia. Os traballos serán avaliados ata un máximo de 4 puntos, tanto se o alumnado é asistencial como se é non presencial, sendo preciso acadar como mínimo 2 puntos para superar este apartado da materia.	40	A1 B1 C1 D1 A2 B2 C2 D2 A3 B3 C5 D3 A4 B5 C7 D4 B6 C8 D6 C9 D7 C11 D8 C20 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D24
Exame de preguntas obxectivas	Realización dun examen tipo test e/ou preguntas de resposta curta sobre os contidos do temario. As preguntas deixadas en branco non se terán en conta na cualificación. Puntuación máxima: ata 4 puntos da nota final. É preciso obter como mínimo 2 puntos para superar este apartado.	40	A1 B6 A3 D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D18 D20 D22 D24

Resolución de problemas e/ou exercicios	Avaliación do grao de asimilación dos contidos do temario mediante a realización de exercicios prácticos.	20	A1 A2 A3 A4	B1 B2 A3 D4	C8 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D15 D16 D17 D18 D20 D24	
	Tanto para o alumnado de modalidade asistencial como para o da non asistencial os exercicios realizados na aula ou de xeito autónomo durante o curso serán avaliados ata un máximo de 2 puntos, sendo preciso para superar este apartado un mínimo de 1 punto.					

Outros comentarios sobre a Avaliación

REQUISITO PARA PRESENTARSE ÁS PROBAS DE AVALIACIÓN:

O alumnado deberá **entregar ou subir a Moovi a súa ficha, debidamente cumplimentada e cunha fotografía tipo carnet, nun prazo máximo de 3 semanas desde o inicio do curso** académico, facendo constar expresamente a modalidade elixida (asistencial ou non asistencial) a través dun correo electrónico dirixido á profesora.

Isto implica que, sexa unha ou outra a modalidade elixida, **o alumnado deberá contactar necesariamente coa profesora a principios de curso (3 primeiras semanas) para comunicarlle a súa elección e poder ser convintemente avaliado.**

CRITERIOS DE AVALIACIÓN:

Aplicaranse dous sistemas de evaluación tomando como criterio diferencial a asistencia ou non ás clases de grupo grande e mediano, dado que a planificación deste proceso de ensino-aprendizaxe esixe a presenza do alumnado, sobre todo naquelas relacionadas coa adquisición de competencias procedementais e actitudinais, o que implica facer un seguimento das asistencias mediante controles. **Quen sen notificalo teña una asistencia por debaixo do 80%, o que equivale a 3 faltas en grupo grande e 3 en grupo mediano, será considerado a tódolos efectos como non asistencial, salvo causa debidamente xustificada** (enfermidade ou pasamento dun familiar achegado, realización doutros exames...).

* **Modalidade avaliación continua:** A nota final virá dada pola suma das puntuacións obtidas nos distintos apartados especificados no cadro superior, sendo preciso ter superados cada un deles ailladamente.

* **Avaliación global (proba única):** A evaluación e a superación da materia virá determinada polo exame final e pola realización do traballo e dos exercicios tutorizadas pola profesora -polo menos 4 tutorías para superar este apartado-. A nota final virá dada pola suma das puntuacións obtidas nos distintos apartados, sendo preciso superar cada un deles ailladamente para poder facer a media.

SEGUNDA OPORTUNIDADE:

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases, o alumnado gozará de condicións equivalentes de evaluación.

A data oficial dos exames pode consultarse na web da Facultade: <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Baron, R.A. e Byrne, D., **Psicología Social**, 1, Pearson, 2014

Fernández, I., Cuadrado, M.I., Psicología Social , 1, Sanz y Torres, 2012
Gaviria, E., Cuadrado, I. e López, M. (Coord.), Introducción a la Psicología Social , 1, Sanz y Torres, 2009
Hogg, M. e Vaughan, G., Psicología Social , 5, Panamericana, 2010
Morales, J.F. e Olza (Coords.), Psicología Social y Trabajo Social , 1, McGraw-Hill, 1999
Sabucedo; J.M., Morales, J.F., Psicología Social , 1, Panamericana, 2015
Bibliografía Complementaria
Alvaro,J.L.; Garrido Luque, A., Psicología Social , 1, McGraw-Hill, 2003
Blanco, A.e Rodríguez Marín, J., Intervención Psicosocial , 1, Pearson, 2007
Cuadrado, I., Gaviria, E., López, M., Cuaderno de prácticas de Ps. Social , 1, Sanz y Torres, 2007
Diego Vallejo,, R., Chico, M., Prácticas de Psicología Social , 1, Pirámide, 2006
Espelt, E.,Javaloy, F. y Rodríguez, A., Comportamiento colectivo y movimientos sociales , 1, Pearson, 2013
Fernández Sedano, I., Cuaderno de prácticas de Ps. Social Comunitaria , 1, Sanz y Torres, 2008
Franzoi, S., Psicología Social , 1, McGraw-Hill, 2007
Hernández, B. , e Valera, S., Psicología Social Aplicada e Intervención Psicosocial , 1, Resma, 2001
Hernández, B. , Valera, S., e Suárez, Contextos y procesos en la intervención psicosocial , 1, Resma, 2003
López Cabanas, M., e, Chacón, F., Intervención Psicosocial y Servicios Sociales , 1, Síntesis, 1997
Moral Torrazo, F., Psicología Social de la comunicación , 1, Aljibe, 2005
Morales, J.F. e Huici, C., Psicología Social , 1, McGraw-Hill, 2003
Morales, J.F., Moya, M., Gaviria, E., Cuadrado, I., Psicología Social. , 1, McGraw-Hill, 2007
Moya, M. y Rodríguez, R., Fundamentos de Psicología Social , 1, Pirámide, 2011
Palací, F.J., Psicología de la Organización , 1, Pirámide, 2005
Paterna, C., Martínez, M.C., Vera, J.J., Psicología Social: de la teoría a la práctica cotidiana , 1, Pirámide, 2003
Rodrígues, A., Psicolgoía Social para principiantes: estudio de la interacción humana , 1, Trillas, 2006
Rodríguez, A., Morales, J.F., Delgado, N. y Betancor, V., 50 Experimentos Imprescindibles Para Entender La Psicología Social , 1, Alianza, 2016
Sánchez, A., Psicología Social Aplicada , 1, Prentice-Hall, 2002
Worchel, S., Cooper, J., Goethals, G. e Olson, J., Psicología Social , 1, Thompson, 2003

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Psicoloxía: Desenvolvemento humano no ciclo vital/O05G220V01301

Psicoloxía: Métodos e técnicas de investigación social/O05G220V01403

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural/O05G220V01101

Psicoloxía: Psicoloxía básica/O05G220V01103

Socioloxía: Socioloxía xeral/O05G220V01203

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Servizos sociais especializados I**

Materia	Servizos sociais especializados I			
Código	005G220V01304			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 2	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	González Rodríguez, Rubén			
Profesorado	García Vázquez, Yolanda González Rodríguez, Rubén Vázquez Pérez, Raquel			
Correo-e	rubgonzalez@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	<p>Os Servizos Sociais, entendidos como instrumentos da Política Social que actúan sobre as necesidades sociais, son de máximo interese para o alumnado ao constituir un dos campos más importantes da súa actividade profesional.</p> <p>Coñecer e comprender o obxecto, mecanismos de actuación, modos de provisión dos servizos sociais especializados da promoción da autonomía persoal e atención á dependencia, así como da inclusión social, resultan imprescindibles para o desempeño profesional do Traballo Social.</p>			

Resultados de Formación e Aprendizaxe**Código**

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
C1	Establecer relacóns profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico

D17 Compromiso ético

D18 Aprendizaxe autónoma

D19 Adaptación a novas situaciones

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención	C1
Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer frente ás mesmas e revisando os seus resultados	C4
Capacidade de organización e planificación	D2
Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade	C18
Aprendizaxe autónoma	D15
Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc	C6
Comunicación oral e escrita nas lingua nativas	D4
Capacidade de xestión da información	D8
Resolución de problemas	D9
Toma de decisións	D18
Traballo en e con equipos diversos	D11
Habilidades nas relacións interpersoais	D14
Adaptación a novas situacións	D19
Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias	B1
Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais	B2
Compromiso ético	D17
Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade	D15
Capacidade reflexiva	D3
Toma de decisións	D10
Razoamento crítico	D16
Capacidade de análise e síntese	D1
Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma	C15
Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención	C3
Que os estudantes demostren posuér e comprender coñecementos nunha área de estudo que parteA1 da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.	
Que os estudantes saibán aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo	A2
Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	A3
Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	A4
Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	A5
Capacidade de análise e síntese	D1
Capacidade reflexiva	D3
Toma de decisións	D10
Razoamento crítico	D16
Compromiso ético	D17

Contidos

Tema

Tema 1: Estructura organizativa dos servizos sociais especializados na Comunidade Autónoma Galega.	- Definición, funcións, clasificación. - Tipoloxía.
Tema 2: Servizos sociais para a autonomía persoal e atención á dependencia.	- Normativa estatal e autonómica sobre dependencia. - Definicións dos termos establecidos na lei. - Beneficiarios. - Valoración de graos. Calendario de implantación. - Servizos e prestacións do SAAD. - Compatibilidade entre servizos e prestacións. - Outros servizos, programas e prestacións da Comunidade Autónoma.
Tema 3: Inclusión social	- Prestacións socioeconómicas: Renda de inclusión social de Galicia (RISGA). Axudas de inclusión social. - Centros de inclusión e de emerxencia social. - Programas de acompañamento e acollida a persoas en situación de rúa nas grandes cidades. - Bancos de alimentos. - Equipos de inserción sociolaboral.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	0	2
Lección maxistral	20	20	40
Seminario	7	10	17
Estudo de casos	3	8	11
Aprendizaxe colaborativa	2	8	10
Eventos científicos	2	0	2
Traballo tutelado	6	20	26
Presentación	2	0	2
Sáidas de estudio	0	4	4
Aprendizaxe-servizo	4	0	4
Exame de preguntas obxectivas	1	24	25
Estudo de casos	1	6	7

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudio, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudiante.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Estudo de casos	Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipóteses, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnosticalo e adestrarse en procedementos alternativos de solución.
Aprendizaxe colaborativa	Comprende un grupo de procedementos de ensino que parten da organización da clase en pequenos grupos mixtos e heteroxéneos onde o alumnado traballa de forma coordinada entre si para desenvolver tarefas académicas e afondar na súa propia aprendizaxe.
Eventos científicos	Conferencias, faladoiros, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por relatores/as de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.
Traballo tutelado	O estudiante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudiante.
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudiantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Sáidas de estudio	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacíons concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudio. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores. Entre elas pódense citar prácticas de campo, visitas a eventos, centros de investigación, empresas, institucións... de interese académico-profesional para o alumno.
Aprendizaxe-servizo	Combina procesos de aprendizaxe e de servizo á comunidade nun só proxecto articulado onde os/as participantes aprenden a traballar nas necesidades reais da contorna coa finalidade de mellorala.

Atención personalizada									
Metodoloxías		Descripción							
Presentación		Realizaranse tutorías individuais e grupais.							
Traballo tutelado		Realizaranse tutorías individuais e grupais.							
Avaliación									
Descripción			Cualificación		Resultados de Formación e Aprendizaxe				
Traballo tutelado	Modalidade presencial: valoraranse os traballos solicitados e presentados polo estudiante de xeito individual e /ou grupal. Inclúe as actividades realizadas no marco do proxecto de APS.			40	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 C3 C4 C15 C18 D1 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19			
	Modalidade non presencial: deberán presentar un traballo práctico así como realizar a lectura de diferentes artigos, ambos os dous relacionados cos contidos da materia, e que serán avaliados nun exame de desenvolvemento.				C1 C4 C6 C8 D8 D9	D1 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19			
	Exame teórico de preguntas obxectivas, sobre os contidos da materia impartidos a través de clases magistrais. Constará de 26 preguntas con dúas alternativas de resposta, das cales só unha é verdadeira. O sistema de corrección será de acertos menos errores.			40	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 C3 C4 C6 C15 C18 D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19			
	Resolución dun suposto práctico vinculado cos contidos teóricos e prácticos da materia. A resolución deste, farase mediante proba obxectiva de 14 preguntas con dúas alternativas de respuesta, das cales só unha é verdadeira. O sistema de corrección será de acertos menos errores.			20	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 C3 C4 C6 C15 D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19			
Outros comentarios sobre a Avaliación									
Haberá duas modalidades de avaliação:									
MODALIDADE DE AVALIACIÓN CONTINUA (PARA ESTUDANTES ASISTENTES):									
Terá a consideración de asistente aquel alumnado que asista a un 80% das clases prácticas. De superar as non asistencias permitidas (20% da totalidade das clases) pasará automaticamente á modalidade de avaliação global (non asistencial).									
Para aprobar a materia cómpre ter aprobada, de xeito independente, a parte práctica (traballo tutelado) e as probas de avaliação (exame de preguntas obxectivas + suposto derivado do estudo de casos).									
MODALIDADE DE AVALIACIÓN GLOBAL (PARA NON ASISTENTES):									
Exame teórico-práctico de todos os contidos da materia (exame de preguntas obxectivas + suposto derivado do estudo de									

casos); presentación dun traballo práctico; e lectura de diferentes artigos relacionados cos contidos da materia, que serán avaliados cun exame de desenvolvemento.

Para aprobar a materia cómpre ter aprobado o exame (teórico e práctico) e o traballo práctico.

Convocatorias seguintes:

As competencias non superadas, derivadas da totalidade e/ou de parte das probas/actividades obxecto de avaliación, poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo. As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

Alumnado con necesidades específicas:

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser adaptada para atender as necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Datas oficiais dos exames:

As datas oficiais de exames poden consultarse na web da facultade no espazo "datas exames".

<http://fcce.uvigo.es/gl/docencia/exames/>

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

De Lorenzo, R., **Discapacidad, sistemas de protección y trabajo social**, 2^a, Aranzadi, 2018

Gandoy-Crego, M., e González-Rodríguez, R., **Intervención social en dependencia: cuestiones interdisciplinares de interés**, Paraninfo y CGTS, 2018

Alemán, C., Alonso, J. M., e Peñasco, R., **Autonomía, dependencia y servicios sociales**, Thomson Reuters Aranzadi, 2021

Alemán, C., e García, M., **Los Servicios Sociales especializados en España**, Ramón Areces, 2008

Garcés-Ferrer, J., **Tratado general de trabajo social, servicios sociales y política social**, 9788411834711, Tirant, 2024

Bibliografía Complementaria

Alemán, C., **Políticas sociales: innovaciones y cambios**, Thomson Reuters Aranzadi, 2020

Alemán, C., Alonso, J. M., e Fernández, , **Dependencia y servicios sociales**, 2^a, Aranzadi, 2013

Alemán, C., Alonso, J. M., e García, M., **Servicios sociales públicos**, Tecnos D.L., 2011

Casado, D. (dir.), **Respuestas a la dependencia**, CCS, 2004

Xunta de Galicia, **Guía de actuación coordinada contra o maltrato de persoas maiores ou con discapacidade**, Xunta de Galicia, 2012

Coma, M. e outros, **Los Malos Tratos a las Personas Mayores**, Editorial Mafre, 2005

Fantova, F., **La intervención social en los servicios sociales y en la garantía de ingresos**, 110, Servicios sociales y política social, 2016

González-Rodríguez, R., Gandoy-Crego, M., e Verde-Diego, C., **Aproximación al servicio de asistencia personal y su implantación en España**, 21, 2014

Martínez, T., **Ruta Buen trato**, Fundación Matía, ACP Gerontología y Gobierno Vasco, 2022

Rioboo-Lois, B., González-Rodríguez, R. e Verde-Diego, C., **Aspectos éticos de la asistencia personal: una visión desde el Trabajo Social**, 54(1), Siglo Cero, 2023

Rubio-Martín, M. J., **De aquellos barros, estos lodos. Un intento fallido de responsabilización pública: las personas sin hogar**, 31(2), Cuadernos De Trabajo Social, 2018

Egea, C., e Sarabia, A., **Clasificaciones de la OMS sobre discapacidad**, 50, Boletín del Real Patronato sobre Discapacidad, 2001

Mayobre, P., e Vázquez, I., **Cuidar cuesta: Un análisis del cuidado desde la perspectiva de género**, 151, Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 2015

Muyor, J., **La (des)institucionalización en el marco de la Convención Internacional de la ONU sobre los derechos de las personas con discapacidad**, 32(2), Cuadernos De Trabajo Social, 2019

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas con base en materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Dereito: Dereito e traballo social

Materia	Dereito: Dereito e traballo social			
Código	O05G220V01401			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 2	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Dereito privado Dereito público Dereito público especial			
Coordinador/a	González-Ares Fernández, José Agustín Meleiro Vázquez, Miguel Castro Batán, María Jesús			
Profesorado	Castro Batán, María Jesús			
Correo-e	chus@castrobatan.com ares@uvigo.es mmeleiro@uvigo.es			
Web	http://faitic.uvigo.es			
Descripción xeral	A materia Dereito e Traballo Social ten por finalidade o coñecemento de institucións básicas de Dereito civil , Dereito constitucional e Dereito do Traballo e de da Seguridade Social, coñecementos necesarios na formación dun Graduado en Traballo Social. En particular, preténdese formar ao estudiante en nocións básicas de dereito de familia, contrato de traballo e integración no mercado laboral de colectivos con especiais dificultades, prestacións contributivas e asistenciais do Sistema de Seguridade Social e da organización constitucional do Estado, que lle permitan captar a complexidade do marco normativo e das situacións nas que se poden atopar as persoas.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para trabajar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responer a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma

C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obligacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D14	Habilidades nas relações inter persoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Coñece e comprende os fundamentos dos dereitos sociais, do políticas socio-laborais e os elementos básicos do sistema de Seguridade Social, a súa estrutura e a súa acción protectora nos seus niveis contributivo e asistencial.	A1	A2	A3
Coñece e comprende as bases e principios do funcionamento das administracións públicas, en especial a súa relación de servizo cos ciudadáns.	A1	A2	A3
Coñece os procedementos do exercicio dos dereitos e cumprimento das obligacións dos ciudadáns/*as en relación coa Administración Pública.	A1	A2	A3
É capaz de integrar no Traballo Social as esixencias que impoñen os marcos legais e as normas de prestación de servizos, en especial a esixencia de responsabilidade á Administración Pública.	B1 B2 B4 B5 B6 C13 C14 C15 C17 C19 C20 C21 C25 C13 C14 C15 C17 C19 C20 C21 C25 D8 D9 D10 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24	C1 C2 C3 C4 C13 D8 D9 D10 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24	D1 D2 D3 D8 D9 D10 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24
Coñecer a función do Dereito como sistema regulador das relacións sociais.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B4 C13 C19 C25	C3 C4 C13 D8 D9 D10 D15 D16 D17 D19 D23

Integrar no Traballo Social as esixencias que impoñen os marcos legais, a aplicación da práctica política e a intervención do poder xudicial na a resolución de conflitos.	A1 A2 A3 A4 A5	B2 B6 C2 C3 C4 C13 C14 C17 C19 C20 C25	C1 D2 D3 D8 D9 D10 D16 D17 D18 D19	D1 D2 D3 D8 D9 D10 D16 D17 D18 D19
Coñecer as principais institucións xurídicas e políticas.	A1 A2 A3 A4 A5	B5 B6 C15 C21 C25	C3	D2 D9 D24
Coñecer os principios do Estado Social e Democrático de Dereito.	A1 A2 A3 A4 A5	B2 B4 B6 C13 C19	C2 C4 C13 C19	D9 D10 D15 D16 D17
Coñecer e comprender o marco das distintas fontes de producción normativa.			C2 C3 C14 C15 C17 C19	D1 D2 D3 D8 D9 D16
Coñecer os fundamentos dos dereitos humanos e, en particular, dos dereitos sociais.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B4 B5 B6	C2 C13 C19 C25 C25	D3 D9 D10 D15 D17 D24
Identificar e afrontar os problemas da cidadanía relacionados cos dereitos fundamentais.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B4 C13 C19 C25 C25	C3 C4 C13 C14 C19 C25	D3 D4 D8 D9 D10 D15 D16 D17 D24
Apreciar a *multiculturalidad e a diversidade.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B4 B5 B6	C2 C25 C4 C19 C25	D4 D14 D15 D19 D24
Coñecer e comprender o marco xurídico dos dereitos humanos nos seus diferentes *categorizaciones xurídicas e a súa protección, especialmente o derecho á intimidade e á protección de datos persoais e as súas implicacións na intervención do Traballo Social. Coñecer os novos dereitos do Estado Social.	A1 A2 A3 A4	B2 B4 B5 B6	C2 C4 C13 C14 C17 C25	D1 D2 D9 D10 D15 D16 D17 D24
Coñece e comprende o marco xurídico das relacións persoais e familiares en especial entre cónxuxes (matrimonio, separación e divorcio, parellas de feito) e en relación cos menores (dereitos e obligacións de e para cos menores, adopción e acollemento, e protección de menores).			C2 C4 C13 C14 C19 C25 D10 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D24	D1 D3 D4 D8 D9 D10 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D24

Contidos

Tema

PARTE I: O DEREITO, O ESTADO E O seu ORDENAMENTO XURÍDICO	1. Concepto, elementos e formas de Estado 2. Orixes e transformacións do Constitucionalismo 3. Elaboración e aprobación da Constitución española de 1978. Características.
1. Introdución ao concepto de Dereito. O dereito como forma de organización social e como fenómeno cultural e social. As relacións entre Dereito e Poder. O Dereito constitucional	
2. O ordenamento xurídico e a creación, interpretación e aplicación do Dereito.	1. Valor normativo da CE 1978 2. Constitución e Ordenamento Xurídico 3. Fontes do Dereito: Tratados Internacionais; Dereito da Unión Europea; A lei e os tipos de Leis; Estatutos de autonomía; normas con rango de Lei; outras fontes do Dereito
3. Principios do Estado Social e Democrático do Dereito. A organización do Estado	1. A Xefatura do Estado 2. As Cortes Xerais 3. O Goberno e a Administración. Organización das Administracións Públicas: principios de actuación. O procedemento administrativo común: fases e participación dos cidadáns. A validez e a eficacia dos actos administrativos. Garantías xurídicas fronte ás actuacións das Administracións Públicas. Responsabilidade por acción ou omisión administrativa en relación co funcionamento dos servizos sociais. 4. Poder Xudicial 5. Tribunal Constitucional
4. Dereitos fundamentais e liberdades públicas: Fundamento, categorización xurídica e protección. Os dereitos fundamentais e o traballo garantías das liberdades e dos dereitos fundamentais 4.O dereito á intimidade e á confidencialidade da información en traballo Social. 5. O papel do traballador social en relación cos dereitos e liberdades dos estranxeiros. 6. Igualdade e solidariedade no Estado Social e Democrático de Dereito. 7. Os dereitos sociais e as necesidades básicas. 8. Os novos dereitos do Estado Social	1. Dereitos fundamentais e liberdades públicas: Orixes e evolución. 2. O sistema de dereitos fundamentais na Constitución española de 1978 3. As garantías das liberdades e dos dereitos fundamentais 4.O dereito á intimidade e á confidencialidade da información en traballo Social. 5. O papel do traballador social en relación cos dereitos e liberdades dos estranxeiros. 6. Igualdade e solidariedade no Estado Social e Democrático de Dereito. 7. Os dereitos sociais e as necesidades básicas. 8. Os novos dereitos do Estado Social
PARTE II: CONTRATO DE TRABALLO, INTEGRACIÓN NO MERCADO LABORAL E PROTECCIÓN SOCIAL	1. Concepto de Dereito do Traballo.- 2. O traballo asalariado.- 3. As fontes do Dereito do Traballo.- 4. Contrato de traballo. Concepto e caracteres. Partes. O traballador inmigrante. Forma. Salario e tempo de traballo. Extinción.
1. Significado do Dereito do traballo. O contrato de traballo.	
2. A Seguridade Social. O Réxime Xeral.	1. O Sistema de Seguridade Social en España. 2. Actos de encuadramento.- 3. Cotización.- 4. A acción protectora: Asistencia sanitaria. Incapacidade temporal. Maternidade, paternidade, risco durante o embarazo e risco durante a lactación natural. Redución de xornada por coidado de menor afectado de cancro ou enfermidade grave. Incapacidade permanente. Xubilación. Morte e supervivencia. Prestacións de protección á familia. Prestacións por desemprego. Protección asistencial.
PARTE III: DEREITO DE FAMILIA	A familia na Constitución. -A familia non matrimonial: as unións de feito e os seus efectos. -O matrimonio: concepto, natureza e caracteres. - Requisitos do matrimonio: capacidade matrimonial e impedimentos. - Relacións persoais e patrimoniais entre os cónxuxes. -A separación matrimonial. -A disolución do matrimonio. -A nulidade do matrimonio.
1. Familia e Dereito de Familia.	
2. Filiación.	Determinación e proba da filiación. -A patria potestade. -A filiación adoptiva: concepto, efectos, extinción. - As institucións tutelares e de garda. -A protección de menores: desamparo, garda e acollemento. -A incapacidade

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22.5	22.5	45
Estudo de casos	15	15	30
Seminario	9	9	18
Exame de preguntas obxectivas	3	54	57

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición por parte do docente dos contidos da materia obxecto de estudo, os seus fundamentos teóricos e directrices principais, contidos que deberán ser estudiados polo alumno e que serán obxecto de avaliación.

Estudo de casos	Formulación e resolución de casos prácticos a fin de levar á práctica os contidos teóricos da materia. Para ese efecto, o docente proporá ao alumnado a resolución de feitos, supostos, casos, sentenzas, etc, coa finalidade de coñecelos, interpretalos, resolvélos, así como reflexionar sobre os mesmos, contrastar datos, completar os seus coñecementos e, no seu caso, tentar procedementos alternativos de solución.
Seminario	Entrevistas/conversacións do docente cos alumnos para asesoramento e desenvolvemento de actividades, debates, traballos tutelados... e do proceso de aprendizaxe en xeral.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Lección maxistral	Atenderanse e resolverán dúbidas expostas polo alumnado en relación cos contidos da materia impartidos durante as sesións maxistrais. Para la atención de las tutorías de los coordinadores y de los tutores de prácticas, se utilizarán medios no presenciales -fundamentalmente, los despachos virtuales de los profesores y correos electrónicos, foros u otros medios telemáticos-.
Estudo de casos	Atenderanse e resolverán dúbidas expostas polo alumnado con motivo da resolución dos casos. Para la atención de las tutorías de los coordinadores y de los tutores de prácticas, se utilizarán medios no presenciales -fundamentalmente, los despachos virtuales de los profesores y correos electrónicos, foros u otros medios telemáticos-.
Seminario	Atenderanse e resolverán dúbidas expostas polo alumnado relacionadas co contido e os casos resoltos. Para la atención de las tutorías de los coordinadores y de los tutores de prácticas, se utilizarán medios no presenciales -fundamentalmente, los despachos virtuales de los profesores y correos electrónicos, foros u otros medios telemáticos-.

Avaluación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Estudo de casos	Probas de tipo test: Probas para avaliação das competencias adquiridas no traballo tutorizado en grupos medianos que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Resultado de aprendizaxe: é capaz de integrar no Traballo Social as esixencias que impoñen os marcos legais e as normas de prestación de servizos, en especial a esixencia de responsabilidade á Administración Pública.	40	A2 B1 C13 D1 A3 B4 C14 D2 B5 C15 D3 B6 C17 D4 C19 D14 C20 D15 C21 D16 C25 D17 D18 D19
Seminario	Probas de tipo test: Probas para avaliação das competencias adquiridas na actividade autónoma titorizada na aula que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades. Resultado de aprendizaxe: é capaz de integrar no Traballo Social as esixencias que impoñen os marcos legais e as normas de prestación de servizos, en especial a esixencia de responsabilidade á Administración Pública.	20	A2 B2 C1 D8 B6 C2 D9 C3 D10 C4 D23 D24
Exame de preguntas obxectivas	Probas para avaliação das competencias adquiridas na actividade autónoma titorizada na aula que inclúen preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades.	40	A1 C13 D1 A2 C14 D2 A3 C15 D3 A4 C17 D4 A5 C19 D14 C20 D15 C21 D16 C25 D17 D18 D19

Outros comentarios sobre a Avaluación

I. AVALIACIÓN fin de carreira: Sistema de avaliação final. O alumno terá dereito a ser avaliado na convocatoria de fin de carreira mediante a realización dun exame final que representa o 100% da cualificación na materia. O exame final consistirá nunha proba tipo test, que incluirá aspectos teóricos e prácticos da materia.

II. AVALIACIÓN maio: Sistema de avaliação: Haberá dous sistemas de avaliação, a continua e a global. Ao comezo do curso, dentro dos 10 primeiros días transcurrido o primeiro mes de docencia, o/o alumno/a deberá manifestar a súa vontade de someterse ao sistema de evaluación continua. Dita comunicación deberá facela de maneira formal o docente que esté impartindo clase nese momento.

Para acollerse ao sistema de avaliação continua e aprobar a materia mediante o sistema de avaliação continua, o alumno

deberá cumplir os tres requisitos seguintes:1. Acreditar asistencia a un 80% das clases maxistrais, grupos medianos e acciones titoriais-, sen que, salvo casos excepcionais (ex. enfermidades de longa duración verificadas con informe médico-, permítase xustificar a ausencia.2. Obter unha cualificación de cinco ou superior como nota media que resulte dos tres test que realizará ao longo do cuadrimestre, un por cada parte do programa. Próbalas tipo test realizaranse aproximadamente nas semanas cinco, dez e quince do cuadrimestre.3. Obter en cada unha das tres probas tipo test unha cualificación non inferior a 4. As probas tipo test incluirán preguntas de clase maxistral (68%), de grupo mediano (20%) e de acciones titoriais (12%). O alumno que obteña unha cualificación de 5 ou superior na avaliación continua e obtivese unha cualificación non inferior a 4 nas distintas probas quedará exento do exame final. Se o alumno ten suspensa unicamente una das probas cunha cualificación inferior a 4, poderá optar por ir ao exame final con toda a materia ou examinarse unicamente da parte suspensa. Non presentarse a unha das probas implica ter que facer o exame final de todas as partes do programa. En todo caso, se algún alumno, con motivo suficientemente documentado e xustificado a xuízo dos profesores (ex. ingreso hospitalario-, non puidese realizar algunha do tres probas na data prevista para iso, poderá examinarse esa parte na convocatoria de maio sen penalización algúna.

Sistema de avaliación global: O alumno que non deseñe acollerse ao sistema de avaliación continua ou que non cumpla os requisitos esixidos para aprobar a materia, terá dereito a ser avaliado na convocatoria de maio mediante a realización dun exame final que representa o 100% da cualificación na materia. O exame final consistirá nunha proba tipo test, que incluirá aspectos teóricos e prácticos da materia tratados en clases maxistrais, grupos medianos e acciones titoriais.

III. AVALIACIÓN xuño-xullo: En caso de non ter superada a materia na avaliación de maio-xullo, as competencias non adquiridas serán avaliadas na convocatoria de xuño-xullo. Se o alumno non aprobou a materia na avaliación de maio, a nota obtida na avaliación continua desenvolvida durante o cursillo conservarase para a convocatoria do mes de xullo, conforme a criterios semellantes aos previstos para a primeira avaliación. En todo caso, o alumno poderá optar pola realización dun exame final con toda a materia da materia. O exame final consistirá nunha proba tipo test, que incluirá aspectos teóricos e prácticos da materia tratados en clases maxistrais, grupos medianos e acciones titoriais.

IV. A nota obtida na avaliación continua non se conservará para convocatorias de cursos académicos posteriores. O alumno deberá someterse a un novo proceso de avaliación continua, agás que opte pola avaliación final teórica e práctica.

V. ADVERTENCIA: O seguimento continuo das actividades de aula e a comunicación co alumnado relacionado coas tarefas, realizarase a través da Plataforma Moovi.

SEGUNDA CONVOCATORIA (As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª, considerándose, por tanto, como aprobadas neste curso académico).

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza á Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser adaptada para atender as necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumno adscrito ao programa PIUNE (PAT) Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptarase para os alumnos do curso ponte garantindo, en todo caso, o logro das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrírase un cartafol específico en Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que guiarán o desenvolvemento desta materia para os alumnos de curso ponte ou profesionais en exercicio.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade <http://fcce.uvigo.es/gl/docencia/exámenes/> no espazo 'Exames 2024-25

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

BLANCO VALDÉS, ROBERTO, **Introducción a la constitución de 1978**, 2016, 5ª,

AA.VV., VELASCO PORTERO, T., NÚÑEZ-CORTÉS CONTRERAS, P., (Dir.), **Derecho del Trabajo y de la Seguridad Social para Titulaciones no jurídicas**, última edición,

AA.VV., **LEGISLACIÓN: Código/legislación de normas laborales y de seguridad social**, última edición,

Bercovitz Rodríguez-Cano, Rodrigo, **Manual de Derecho Civil. Derecho de Familia**, última edición,

AA.VV., **Código civil actualizado**, actualizado,

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Dereito: Fundamentos xurídicos/O05G220V01201

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS)

DATOS IDENTIFICATIVOS

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social

Materia	Habilidades sociais e de comunicación do traballo social			
Código	O05G220V01402			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 2	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Jesús Rodríguez, María Elena			
Profesorado	de Jesús Rodríguez, María Elena			
Correo-e	elenadejesus@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	A materia pretende proporcionar ao alumnado un coñecemento pormenorizado sobre as habilidades sociais e da comunicación, piar básico non só no seu desenvolvemento persoal senón, e sobre todo, para o seu futuro exercicio profesional, baseado no traballo conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades, así como con outros e outras profesionais. Polo tanto, unha boa praxe do Traballo Social debe pasar necesariamente polo coñecemento e manexo das ditas habilidades.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarllles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emergentes
C11	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C16	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco

C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións inter persoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
1. O alumnado coñece e comprende a importancia das habilidades sociais nas relacións inter persoais, os componentes básicos das mesmas e o seu entrenamento.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B6 C10 C11 C14	C2 C9 D3 D4 D7	D1 D2 D3 D4 D7
			C16	D8
			C20	D9
				D10
				D11
				D12
				D14
				D15
				D16
				D19
				D20
				D24
2. O alumnado é capaz de intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas acerca das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos.	A2 A3 A4 B5 B6	B1 B2 B3 C10 C11	C2 C8 C9 D4 D8	D1 D2 D3 D4 D14
			C14	D9
			C16	D10
			C20	D11
			C24	D12
				D15
				D16
				D17
				D19
				D20
				D24

3. O alumnado é capaz de interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar ás súas condicións de vida.	A2 A3 A4 B6	B1 B2 B3 C10	C2 C8 C9 D4	D1 D2 D3 D10
			C11 C14 C20 C24	D6 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D19 D20 D24
4. O alumnado é capaz de apoiar e promover o desenvolvemento de redes para fazer fronte ás necesidades.	A1 A2 A4 B6	B1 B2 B3 C20	C2 C8 C9 D6	D1 D2 D3 D9
			D11 D12 D14 D15 D19 D20 D22 D24	D11 D12 D14 D15 D19 D20 D22 D24
5. O alumnado é capaz de promover o crecemento individual e o fortalecimento das habilidades de relación interpersoal.	A2 A3 A4 B6	B3 B6 C10 C24	C8 C9 D3	D1 D2 D3 D9
			D10 D14 D15 D19 D20 D24	D10 D14 D15 D19 D20 D24
6. O alumnado é capaz de utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflictos.	A2 A3 A4 B6	B1 B2 B6 C11 C14 C24	C2 C11 C14 D4	D1 D2 D3 D9
			D10 D14 D15 D16 D17 D20 D22 D24	D10 D14 D15 D16 D17 D20 D22 D24
7. O alumnado é capaz de apoiar ás persoas para que sexan capaces de manifestar as súas necesidades, puntos de vista e circunstancias.	A2 A3 A4 B6	B1 B3 B6 C10	C2 C8 C10 D8	D1 D3 D8 D9
			D10 D14 D15 D17 D19 D20 D24	D10 D14 D15 D17 D19 D20 D24

8. O alumnado é capaz de traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas sus necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias.	A2	B3	C8	D1
	A3	B5	C14	D2
	A4	B6		D3
				D4
				D6
				D9
				D10
				D14
				D16
				D17
				D20
				D22
				D24

Contidos

Tema

Bloque I: A comunicación como eixo da habilidade social	Relacións interpersoais, habilidades sociais e comunicación. O proceso de comunicación. Erros e barreiras na comunicación. Comunicación verbal e non verbal. O enfoque sistémico aplicado á comunicación humana.
Bloque II: HHSS: aspectos teóricos	Relacións interpersoais e habilidades sociais. Aprendizaxe social e habilidades sociais. Concepto de habilidade social e competencia social e modelos explicativos: o Modelo de competencia social e HHSS. Compoñentes das HHSS. Estilos comunicativos. Conductas socialmente habilidosas: autoestima, autoimaxe, assertivididade, autocontrol e toma de decisións
Bloque III: HHSS: aspectos metodolóxicos	Adestramento en HHSS: etapas e métodos. HHSS na infancia, a xuventude e a idade adulta. Técnicas de avaliación das HHSS.
Bloque IV: Importancia das HHSS e da comunicación na práctica profesional do Traballo Social	Adestramento en habilidades sociais para Traballo Social: habilidades de comunicación na relación de axuda. Manexo de situacións emocionais. Habilidades para afrontar situacións: facer e recibir críticas, afrontamento da hostilidade, desánimo e indiferencia. Comprensión e resolución de conflictos e toma de decisións. Prevención e afrontamiento do estrés laboral. Traballo en equipo. Dirección de reunións e outras técnicas de discusión ou intercambio de información.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	1	3
Lección maxstral	20	40	60
Traballo tutelado	6	24	30
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22
Resolución de problemas e/ou exercicios	15	20	35

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Actividades introductorias	Toma inicial de contacto co alumnado a efectos de: <ul style="list-style-type: none"> - Deteción de coñecementos previos, expectativas en relación á materia, intereses e motivacións do alumnado. - Presentación da materia (obxectivos, contidos, metodoloxía, criterios de avaliación) e aclaración de posibles dúbidas ao respecto. - Pautas para a realización de traballos tutelados.
Lección maxstral	Exposición dos contidos básicos da materia por parte da profesora.
Traballo tutelado	Traballo e/ou actividades grupais e/ou individuais relacionadas cos contidos teóricos da materia que fai o alumnado de manera autónoma, dentro e fora da aula, tras a conseguinte planificación coa profesora e baixo a súa supervisión.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción

Actividades introductorias	Presentación do temario. Avaliación inicial da asignatura. Atención ás dúbihadas, suxerencias... do alumnado.
Lección magistral	Exposición dos contidos do temario e atención ás dúbihadas, suxerencias... do alumnado e guía do proceso formativo.
Traballo tutelado	Pautas, orientacións e guía do proceso formativo. Atención ás dúbihadas, suxerencias... do alumnado.
Probas	Descripción
Resolución de problemas e/ou exercicios	Atención ás dúbihadas do alumnado, orientación e guía do proceso formativo.

Avaliación		Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Elaboración, preferentemente grupal, de traballos tutelados pola profesora relacionados cos contidos da materia.	40	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C24 D1 B5 D2 B6 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D19 D20 D22 D24
	Os traballos serán avaliados ata un máximo de 4 puntos, tanto se o alumnado é asistencial como se é non presencial, sendo preciso acadar como mínimo 2 puntos para superar este apartado da materia.			
Exame de preguntas obxectivas	Realización dun examen tipo test e/ou preguntas de resposta curta sobre os contidos do temario. As preguntas deixadas en branco non se terán en conta na cualificación.	40	A1 A3	B6 D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D15 D24
	Puntuación máxima: ata 4 puntos da nota final. É preciso obter como mínimo 2 puntos para superar este apartado.			
Resolución de problemas e/ou exercicios	Avaliación do grao de asimilación dos contidos do temario mediante a realización de exercicios prácticos.	20	A1 A2 A3 A4	B1 C8 B2 D1 D2 D3 D4 D6 D6 D7 D7 D8 D8 D9 D9 D11 D11 D12 D12 D15 D15 D16 D16 D17 D17 D20 D20 D24
	Tanto para o alumnado de avaliação continua como para o alumnado de avaliação global os exercicios realizados na aula ou de xeito autónomo durante o curso serán avaliados ata un máximo de 2 puntos, sendo preciso para superar este apartado un mínimo de 1 punto.			

Outros comentarios sobre a Avaliación

REQUISITO PARA PRESENTARSE ÁS PROBAS DE AVALIACIÓN:

O alumnado deberá **entregar ou subir a Moovi a súa ficha, debidamente cumplimentada e cunha fotografía tipo carnet, nun prazo máximo de 3 semanas desde o inicio do curso** académico, facendo constar expresamente a modalidade elixida (asistencial ou non asistencial) a través dun correo electrónico dirixido á profesora.

Isto implica que, sexa unha ou outra a modalidade elixida, **o alumnado deberá contactar necesariamente coa profesora a principios de curso (3 primeiras semanas) para comunicarlle a súa elección e poder ser convintemente avaliado.**

CRITERIOS DE AVALIACIÓN:

Aplicaranse dous sistemas de evaluación tomando como criterio diferencial a asistencia ou non ás clases de grupo grande e mediano, dado que a planificación deste proceso de ensino-aprendizaxe esixe a presenza do alumnado, sobre todo naquelas relacionadas coa adquisición de competencias procedementais e actitudinais, o que implica facer un seguimento das asistencias mediante controles. **Quen sen notificalo teña una asistencia por debaixo do 80%, o que equivale a 3 faltas en grupo grande e 3 en grupo mediano, será considerado a tódolos efectos como alumna/o de avaliación global, salvo causa debidamente xustificada** (enfermidade ou pasamento dun familiar achegado, realización doutros exames...).

* **Avaliación continua:** A nota final virá dada pola suma das puntuacións obtidas nos distintos apartados especificados no cadro superior, sendo preciso ter superados cada un deles ailladamente.

* **Avaliación global (prueba única):** A evaluación e a superación da materia virá determinada polo exame final e pola realización do traballo e dos exercicios tutorizados pola profesora -polo menos 4 tutorías para superar este apartado-. A nota final virá dada pola suma das puntuacións obtidas nos distintos apartados, sendo preciso superar cada un deles ailladamente para poder facer a media.

SEGUNDA OPORTUNIDADE:

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases, o alumnado gozará de condicións equivalentes de evaluación.

A data oficial dos exames pode consultarse na web da Facultade: <http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Caballo, V., **Manual de evaluación y entrenamiento de las habilidades sociales**, 5, Siglo XXI, 2002

Castilla, S., **Habilidades Sociales**, 1, Altamar, 2009

Guix, X., **Ni me explico ni me entiendes. Los laberintos de la comunicación**, 1, Urano, 2011

Pastor, Y. -coord.-, **Psicología social de la comunicación. Aspectos básicos y aplicados**, 1, Pirámide, 2006

Roca, E., **Cómo mejorar las Habilidades Sociales. Programa de assertividad, autoestima e inteligencia emocional**, 1, ACDE Psicología, 2007

Bibliografía Complementaria

Ander-Egg, E., **Cómo hacer reuniones eficaces**, 1, Editorial CCS, 2004

Aguado, L., **Emoción, afecto y motivación: un enfoque de procesos**, 1, Alianza, 2005

Alberi, R. e Emmons, M., **Con todo tu derecho. Cómo proclamar nuestros propios derechos sin dejarnos manipular y sin manipular a los demás**, 1, Obelisco, 2006

Ballenato, G., **Trabajo en equipo. Dinámica y participación en los grupos**, 1, Pirámide, 2005

Ballester, R. y Gil, M.D, **Habilidades sociales**, 1, Síntesis, 2002

Berjano, E. y Pinazo, S., **Interacción social y comunicación**, 1, Tirant lo Blanch, 2001

Bimbela, J.L., **Cuidando al profesional de la salud. Habilidades emocionales y de comunicación**, 8, Escuela Andaluza de Salud Pública, 2007

Bisquerra R., **Educación Emocional y Bienestar**, 1, Praxis, 1999

Boada i Grau, Joan -dir. y coord.-, **Solución de los conflictos en empresas y organizaciones**, 1, Pirámide, 2009

Borg, J., **La persuasión. El arte de influir en las personas**, 1, Pirámide, 2009

Carr, A., **Psicología Positiva. La ciencia de la felicidad**, 1, Paidós, 2007

Castanyer, O., **La assertividad: expresión de una sana autoestima**, 1, Desclée De Brouwer, 1998

Cautela, J.R y Groden, J., **Técnicas de relajación. Manual práctico para adultos, niños y educación especial**, 1, Martínez Roca, 1989

- Cibanal, J.M.; Arce, M.C. y Carballal, M.C., **Técnicas de comunicación y relación de ayuda en Ciencias de la Salud**, 1, Harcourt-Elsevier Science, 2003
- Costa, M.y López, E. (2009)., **Manual para la ayuda psicológica. Dar poder para vivir. Más allá del counseling.**, 1, Pirámide, 2009
- Covey, S., **Los 7 hábitos de la gente altamente efectiva**, 1, Paidós, 1997
- Davis, F., **La comunicación no verbal.**, 1, Alianza, 1998
- Diego, R. de y Guillén, C., **Mediación. Proceso, tácticas y técnicas.**, 1, Pirámide, 2009
- Ellis, A. y Grieger, R., **Manual de terapia racional emotiva**, 1, Desclé de Brower, 1981
- Fernández-Abascal, E.G. [coord.-], **Emociones positivas**, 1, Pirámide, 2008
- Fernández, J.M.y Ortiz, M.M., **Los conflictos. Cómo desarrollar habilidades como mediador**, 1, Pirámide, 2008
- Freeman, L., **La ira, la furia, la rabia. Cómo comprender y transformar los sentimientos destructivos reprimidos**, 1, Gedisa, 1992
- Gallardo, P. y Gallardo, J.A., **Inteligencia emocional y programas de educación emocional**, 1, Ed. Deportiva Wanceulen, 2008
- Gil, F. y Alcover, C.M. -coords.-, **Técnicas grupales en contextos organizacionales**, 1, Pirámide, 2004
- Gil, F. y León, J.M., **Habilidades Sociales: teoría, investigación e intervención**, 1, Síntesis, 1998
- Goffman, E., **La presentación de la persona en la vida cotidiana**, 1, Amorrutu, 1987
- Goldstein A.P., Sprafkin, R.P., Gershaw, N.J. y Klein, P., **Habilidades sociales y autocontrol en la adolescencia. Un programa de enseñanza**, 1, Martínez Roca, 1989
- Goleman, D., **Inteligencia emocional**, 1, Kairós, 1996
- Goleman, D., **La práctica de la inteligencia emocional**, 1, Kairós, 1999
- Goleman, D., **Inteligencia social**, 1, Kairós, 2006
- Haeussler, I. y Milicic, N., **Confiar en uno mismo: programa de autoestima. Colección entrenamiento en competencia social**, 1, CEPE, 1996
- Inglés, C.J., **Programa Peña. Enseñanza de habilidades interpersonales para adolescentes**, 1, Pirámide, 2009
- Kelly, J. A., **Entrenamiento de las habilidades sociales**, 1, Desclee De Brouwer, 1994
- Knapp, R.M., **La comunicación no verbal. El cuerpo y el entorno**, 1, Paidós, 1982
- López, A. y Encabo, E., **Mejorar la comunicación en niños y adolescentes**, 1, Pirámide, 2001
- López, F.; Carpintero, E.; Campo, A. del; Lázaro, S. y Soriano, S., **Programa Bienestar. El bienestar personal y social y la prevención del malestar y la violencia**, 1, Pirámide, 2010
- Maestro, G., **Hablar en público**, 1, Fragua, 1999
- Maganto, C (coord.) y Maganto, J.M., **Cómo potenciar las emociones positivas y afrontar las negativas**, 1, Pirámide, 2010
- Magaz A y Gandarias A., **AVANCEMOS. Programa de entrenamiento en habilidades sociales**, 1, Grupo Albor-Cohs, 2001
- Martínez, A. y Marroquín, M., **Programa Deusto 14-16: Desarrollo de habilidades sociales**, 1, Mensajero, 1997
- Marroquín, M. y Villa, A., **La Comunicación Interpersonal. Medición y estrategias para su desarrollo**, 1, Mensajero, 1995
- Marín, M. y Garrido, M.Á. -coords.-, **El grupo desde la perspectiva psicosocial. Conceptos básicos**, 1, Pirámide, 2008
- Marín, M. y Troyano, Y. -coords.-, **Trabajando con grupos. Técnicas de intervención**, 1, Pirámide, 2006
- Mckay, M. y Fanning, P., **Autoestima, evaluación y mejora**, 1, Martínez Roca, 1991
- Mestre Navas, J.M. y Fernández-Berrocal, P., **Manual de inteligencia emocional**, 1, Pirámide, 2007
- Moraleda, M., **Comportamientos sociales hábiles en la infancia y adolescencia**, 1, Promolibro, 1995
- Naranjo, F., **La Comunicación en el ámbito social-laboral**, 1, GPS, 1994
- Nardone, G., Giannotti, E. y Rocchi, R., **Modelos de familia. Conocer y resolver los problemas entre padres e hijos**, 1, Herder, 2003
- Nardone, G., **Corrígeme si me equivoco. Estrategias de diálogo en la pareja**, 1, Herder, 2006
- Norem, J.K., **El poder positivo del pensamiento negativo: Utiliza el pesimismo defensivo para reducir tu ansiedad y rendir al máximo**, 1, Paidós, 2002
- Núñez, T. y Loscertales, F., **El grupo y su eficacia. Técnicas al servicio de la dirección y coordinación de grupos**, 1, EUB, 1996
- O'Connor, J. y Prior, R., **PNL y relaciones humanas**, 1, Paidós, 2001
- Ovejero, A., **Las habilidades sociales y su entrenamiento: un enfoque necesariamente psicosocial**, Psicothema, 2 (2), 1999
- Pease, A., **El lenguaje del cuerpo. Cómo leer el pensamiento de los demás a través de sus gestos**, 16, Paidós, 2002
- Quiles, M.N.; Morera, M. D. y Rodríguez, R., **Psicología social: procesos interpersonales**, 1, Pirámide, 2009
- Ribeiro, L., **La comunicación eficaz**, 1, Urano, 1994
- Roche, R., **La comunicación para parejas inteligentes. Cómo comunicarse y tomar decisiones**, 1, Pirámide, 2010
- Rodríguez, M.A. y Estellés, J.C., **Inteligencia emocional y social en el aula**, 1, Brief, 2008
- Rosenberg, M.B., **Comunicación no violenta. Cómo utilizar el poder del lenguaje para evitar conflictos y alcanzar soluciones pacíficas**, 1, Urano, 2000
- Segura, M., **Ser persona y relacionarse: habilidades cognitivas y sociales y crecimiento moral**, 1, Narcea, 2002
- Smith, M.J., **Cuando digo no, me siento culpable**, 1, Mondadori, 2002
- Soldevila, A., **Emociónate. Programa de educación emocional**, 1, Pirámide, 2009
- Soler, J.y Conangla, M., **La ecología emocional: el arte de transformar positivamente las emociones**, 1, RBA, 2010

Tizón, J., El humor en la relación asistencial , 1, Herder, 2005
Dinámica de grupo en trabajo social, 1, Amarú, 2005
Vallés, A., Programa de reforzamiento en las habilidades sociales, autoestima y solución de problemas (I, II, III) , 1, EOS, 1994
Vallés, A. y Vallés, C., Programa de solución de conflictos interpersonales (I, II, III) , 1, EOS, 1997
Vallés, A. y Vallés C., Programa DIE. Desarrollando la inteligencia Emocional , 1, EOS, 1999
Vallés, A., La inteligencia emocional de los padres y de los hijos , 1, Pirámide, 2009
Van-der Hofstadt, C.J., Habilidades de comunicación aplicada. Guía para la mejora de las habilidades de comunicación personal , 1, Promolibro, 1999
Verdugo, M.A., PHS. Programa de habilidades sociales. Programas conductuales alternativos , 1, Amarú, 1997
Vinyamata, E., Manual de prevención y Resolución de Conflictos , 1, Ariel, 1999
Watzlawick, P., Beavin, J. y Jackson, D.D., Teoría de la comunicación humana. Interacciones, patologías y paradojas , 1, Herder, 1991
Watzlawick, P., El arte de amargarse la vida , 1, Herder, 2003
Zarco, V.; Rodríguez, A.; Martín-Quiros, M.A.y Díaz, F., Psicología de los grupos y de las organizaciones , 1, Pirámide, 2008

Recomendación

Materias que continúan o temario

Habilidades, técnicas e instrumentos en traballo social/O05G220V01601

Traballo social e mediación/O05G220V01906

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Psicoloxía: Desenvolvemento humano no ciclo vital/O05G220V01301

Psicoloxía: Psicoloxía social/O05G220V01303

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural/O05G220V01101

Psicoloxía: Psicoloxía básica/O05G220V01103

Socioloxía: Socioloxía xeral/O05G220V01203

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Psicoloxía: Métodos e técnicas de investigación social

Materia	Psicoloxía: Métodos e técnicas de investigación social			
Código	O05G220V01403			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale FB	Curso 2	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Domínguez Alonso, José			
Profesorado	Domínguez Alonso, José			
Correo-e	jdalonso@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Principios fundamentais da investigación social: paradigmas, enfoques, cuestiós éticas e tipos de investigación no ámbito das ciencias sociais. Técnicas cuantitativas e técnicas cualitativas aplicadas á investigación social.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuér e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc

C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C17	Administrador e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D13	Traballo nun contexto internacional
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidaxe cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación
e Aprendizaxe

1.- Capacidad de aplicar os métodos e técnicas de investigación en Traballo Social ao longo das súas diversas fases.	A2 A3 A4 A5	B2 B5 B6	C3 C4 C5 C10 C12 C19 C22 C23	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D11 D12 D16 D17 D18 D20 D22
3.- Coñecer, comprender e avaliar o papel da investigación como indagación e participación reflexiva na construcción da realidade social.	A2 A3 A4 A5	B4 B5 B6	C4 C5 C10 C12 C15 C17 C22 C25	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D12 D16 D17 D18 D19 D20
4.- Capacidad de analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como base para revisar e mellorar as estratexias profesionais.	A2 A3 A4 A5	B1 B4 B6	C3 C5 C9 C10 C12 C15 C22	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D11 D16 D17
5.- Coñecemento e habilidades na busca de información a partir dunha diversidade de fontes.	A3 A4 A5	B2 B5 B6	C3 C4 C5 C10 C12 C22	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D11 D16 D17
6.- Desenvolver unha actitude ética en concordancia cos distintos procedementos investigativos e co Traballo Social.	A1 A3 A4 A5	B1 B2 B4	C2 C3 C4 C5 C9 C12 C17 C18 C22 C23	D1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D17 D19 D20 D22 D23

7.- Capacidad de aplicar os métodos e técnicas de valoración, incluíndo os factores que subxacen á selección e verificación da información relevante, a natureza do xuízo profesional e os procesos de avaliación de riscos.	A2	B2	C3	D1
	A3	B4	C4	D2
	A4	B5	C5	D3
	A5	B6	C7	D4
			C8	D8
			C9	D9
			C10	D10
			C12	D11
			C17	D13
			C18	D16
			C19	D17
			C22	D18
			D19	
			D22	
8.- Capacidad de avaliar as diferencias de punto de vista na recolleita de información e a fiabilidade e importancia da información recollida.	A3	B1	C2	D1
	A4	B4	C3	D2
	A5	B5	C4	D3
		B6	C5	D6
			C6	D7
			C8	D8
			C9	D9
			C10	D10
			C12	D12
			C15	D13
			C17	D15
			C18	D17
			C19	D19
			C22	D20
			C23	D22
			D23	
			D24	

Contidos

Tema

BLOQUE TEMÁTICO I. FUNDAMENTOS DA INVESTIGACIÓN SOCIAL	Introdución. A Ciencia: concepto, características, clases, obxectivos. O método científico: concepto, etapas, características, orzamentos, requisitos, finalidade, etapas. O método científico nas Ciencias Sociais. Clases de métodos nas Ciencias Sociais: métodos científicos, métodos non científicos.
1. A CIENCIA E O METODO CIENTIFICO.	
2. A INVESTIGACION SOCIAL.	Noción e características. Tipos de investigación social. Elementos da investigación social: teorías, feitos, leis, hipótese, conceptos, constructos. A función das teorías na investigación social. Elaboración de teorías: teorías induutivas, teorías hipotéticas - dedutivas, teorías funcionais, modelos. Fases da investigación social. O proxecto de investigación.
BLOQUE II. PROCESO DA INVESTIGACIÓN SOCIAL	O proxecto de investigación. A formulación do proxecto de investigación. Concepto. Fases do problema: detección; elaboración: consulta bibliográfica, discusión con outros investigadores, elaboración da historia do problema; formulación. Operacionalización do problema de investigación. Categorías de problemas: problemas resolubles, problemas irresolubles. Tipos de problemas que hai que investigar. Aspectos dos problemas a investigar. Importancia do problema. O deseño da investigación. A factibilidade da investigación.
3. ORGANIZACIÓN DA INVESTIGACIÓN.	
4. A PLURALIDADE METODOLÓXICA.	Introdución: o debate cualitativo-cuantitativo. Características do enfoque cuantitativo. Características do enfoque cualitativo. Análise comparativa dos dous enfoques: cuantitativo/cualitativo. Utilización dos dous enfoques nunha mesma investigación. Opinión-discusión: Cal dos dous enfoque é o mellor?
BLOQUE TEMÁTICO III. TÉCNICAS DE INVESTIGACIÓN CUANTITATIVAS	Introdución. Concepto e natureza da observación. A observación non estructurada. A observación estructurada. A observación participante. Fases da metodoxía observacional. A fiabilidade e validez na observación.
5. A OBSERVACIÓN.	
6. A ENQUISA.	Introdución. Noción e características. Tipos de cuestionarios: segundo os fins científicos, segundo a súa administración ou aplicación, segundo o seu contido e dimensión temporal. Formas e tipos de preguntas: segundo a súa natureza, a súa finalidade e a súa función. Regras para a formulación e redacción das preguntas. Extensión e ordenación do cuestionario. Proba e presentación do cuestionario. Codificación, tabulación e análise. Campos de aplicación.

BLOQUE TEMÁTICO IV. TÉCNICAS DE INVESTIGACIÓN CUALITATIVAS	Introdución. Antecedentes, noción e características. Contribución desde distintas posicíons teóricas ao desenvolvemento da entrevista. Clasificación da entrevista. Requisitos, dificultades e regras da entrevista. Investigacións experimentais. Fiabilidade e validez da entrevista.
7. A ENTREVISTA.	
8. O GRUPO DE DISCUSIÓN.	Introdución. Concepto e características. Reunións e conducción de grupos. Técnicas grupais. A dinámica de grupos. Utilidade e deseño. Análise e interpretación.
BLOQUE TEMÁTICO V. INVESTIGACIÓN E PRESENTACIÓN DOS RESULTADOS DA INVESTIGACIÓN	Introdución. Concepto e características. Trazos que definen á Investigación-acción-participación. Proceso da Investigación-acción. Modelos. A investigación-acción-participación. Etapas e fases. Avaliación participativa. Áreas de aplicación.
9. A INVESTIGACIÓN-ACCIÓN-PARTICIPACIÓN.	
10. O INFORME FINAL.	Introdución. Conceptualización. Fins e funcións. Técnicas referentes á elaboración e redacción. Técnicas referentes o contido e presentación final.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22.5	0	22.5
Traballo tutelado	0	45	45
Debate	1.5	0	1.5
Seminario	22.5	30	52.5
Exame de preguntas obxectivas	1	22.5	23.5
Debate	1	4	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	A sesións maxistrais son o elemento fundamental para transmitir os coñecementos sobre calquera disciplina. A docencia se centra na exposición teórica dos contidos correspondentes aos diferentes temas do programa da materia. Para facilitar a comprensión e dominio da metodoloxía farase unha introdución a cada tema, con aclaración conceptual e terminoloxica. Realizaranse unha serie de exercicios prácticos, para axudar ao alumno tanto na asimilación dos contidos coma estimulando a súa participación e discusión, onde tamén se clarificarán aspectos que necesiten unha explicación más ampla. Desenvolverase en gran grupo.
Traballo tutelado	Realización, presentación e defensa dun proxecto de investigación cuantitativa-cualitativa.
Debate	Presentación e defensa do traballo de investigación.
Seminario	Desenvolveránse no grupo mediano, serán o complemento das sesións maxistrais. Tratarán sobre un tema específico, coa finalidade de profundizar nos contidos teóricos da materia. Os estudiantes, de maneira individual ou en grupos de 4, en traballo, colaborativo, elaborarán un traballo de investigación sobre un tema específico da materia do seu interese. Estes traballos cumplen con dous obxectivos básicos: constitúen o complemento esencial da materia e, representa a iniciación do alumnado á práctica da investigación no ámbito social. No seu desenvolvemento hai un nivel teórico, consistente na lectura e comentario da bibliografía sobre o tema, a partir do que os alumnos elaborarán o marco teórico, interpretarán os resultados acadados, e un nivel práctico correspondente á recollida dos datos. Estes dous niveis concretántanse na elaboración dun informe de investigación segundo as pautas, procesos e procedementos que se deben seguir ao realizar un traballo académico no ámbito social. Este traballo será baixo a dirección e orientación do profesor.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Seminario	Levaranxe a cabo en grupos medianos distribuidos en subgrupos de 3 a 5 alumnos.
Traballo tutelado	Elaboración dun proxecto de investigación en grupo supervisado paso a paso polo profesor.
Debate	Presentación e defensa do traballo de investigación.

Avaliación

Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Traballo tutelado	Nas sesións grupos medianos orientarase a realización das tarefas para o deseño e elaboración do traballo de investigación a entregar por escrito con formato académico. Accións de obrigado cumplimento en tempo e forma para acadar unha avaliación positiva.	40	A4 A5	C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 C9 C12 C15 C18 C19 C22 C23 C25	D1 D2 D3 D4 D7 D8 D9 D10 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24	
Seminario	Os alumnos deberan realizar as tarefas encomendadas para cada sesión do seminario e corresponderanse cos pasos básicos dunha investigación. A asistencia será necesaria para poder acadar a cualificación deste apartado, e ademáis debe presentar as tarefas encomendadas.	10	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B4 B5 B6	C2 C3 C5 C6 C8 C9 C10 C15 C17 C22 C23	D1 D2 D3 D8 D9 D10 D15 D16 D17 D18 D19 D22 D23 D24
Exame de preguntas obxectivas	Constará de 20 a 30 preguntas de resposta alternativa utilizando na súa corrección a fórmula: $a/e/n-1$. Versará sobre os contidos da materia desenvolvidos nas sesións maxistrais.	40	A1 A3 A4 A5	B1 B2 B4 B5 B6	C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 C9 C10 C12 C15 C17 C18 C19 C22 C23 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D13 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24
Debate	Presentación e defensa do traballo de investigación.	10			C4 C8 C9 C12 C15 C17 C18 C25	D2 D3 D6 D9 D10 D17 D18 D20 D23 D24

Outros comentarios sobre a Avaliación

CRITERIOS DE AVALIACIÓN

Os alumnos entregarán a ficha ao profesor no primeiro mes de clase, especificando o tipo de asistencia elixido. Nos criterios de avaliação final da materia teranse en conta todo o conxunto de aspectos incluídos nos diferentes apartados desta Guía

Docente, directamente vinculados co seguimento do ritmo de aprendizaxe do alumno, tomando como punto de partida a observación sistemática diaria do profesor desde o primeiro día de clases.

A) Criterios específicos de avaliação para alumnado con avaliação continua:

Serán alumnos asistentes os que teñan unha asistencia mínima, dun 80% nas Sesións Maxistrais e un 80% nos Seminarios. As puntuacións que poden acadar por apartados serán:

- 1.- Proba tipo test (ata un máx. de 4 puntos) e mín. de 2. Cunha puntuación inferior a 2, non se acadaría a puntuación positiva na materia.
- 2.- Seminarios Grupos Medianos (máx. 1 punto), asistencia e participación.
- 3.- Traballo tutelado: presentación-entrega dos traballos e un (máx. 4 puntos)
- 4.- Outras: pola exposición/Debate (1 punto).

B) Criterios específicos de avaliação global Deberán poñerse en contacto co profesor canto antes, pero alomenos no primeiro mes de clases. As puntuacións que poden acadar serán as seguintes:

- 1.- Proba tipo test (máx. 5 puntos)
- 2.- Traballo tutelado (máx. 4 puntos)
- 3.- Defensa traballo tutelado (1)

C) Segunda convocatoria

Os alumnos que non acaden positivamente algunha das partes de que consta a avaliação desta materia, poderán recuperala na convocatoria de xullo. As partes da materia superadas na 1º oportunidade, non serán obxecto de avaliação na 2º, considerándose, polo tanto, como aprobados nese curso académico.

D) O sistema de cualificacións expresarase numéricamente, dacordo co establecido no artigo 5 do RD 1125/2003 de 5 de setembro (BOE do 18), polo que se establece o sistema europeo de créditos e o sistema de cualificacións nas titulacións universitarias de carácter oficial.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade no espazo 'datas exames'.

---

a. En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza á Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá adaptarse ás necesidades específicas de apoio educativo que presenten os alumnos matriculados no programa PIUNE (PAT).

b. Para as materias que forman parte do curso ponte, debe incluírse unha referencia específica para ter en conta a especificidade e experiencia profesional deste colectivo: «Co fin de favorecer a conciliación da vida laboral e da formación académica, os contidos, planificación, metodoloxía Os recursos e o sistema de avaliação adaptaranse ao alumnado do curso ponte, garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Na plataforma Moovi abrirase unha carpeta específica na que se informará sobre as tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para o alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Hernández, R.; Fernández, C. e Baptista, P., **Metodología de la investigación**, Quinta edición, McGrawHill, 2010

Facial Fondo, T., **Guía para elaborar un proyecto de investigación social**, Primera edición, Paraninfo, 2015

Bibliografía Complementaria

Anguera, M.T., **Metodologías cualitativas: Características, procesos y aplicaciones**. En M.A. Verdugo, M. Crespo, M. Badía y B. Arias (coords): **Metodología en la investigación sobre discapacidad. Introducción al uos d**, Publicaciones INICO, 2008

Arnaud, J. y Bono, R., **Diseños de investigación aplicados (CD-ROM)**, Edicions Universitat de Barcelona, 2003

Corbetta, P., **Metodología y Técnicas de Investigación Social**, McGraw Hill, 2007

Guinot, C. (coord.), **Métodos, técnicas y documentos utilizados en trabajo social**, Universidad de Deusto, 2007

Vallejos, A.F. y Ortí, M., **Métodos y Técnicas de Investigación Social**, Editorial Universitaria Ramón Areces, 2007

Hernández Sampieri, **Metodología de la Investigación Social**, Quinta edición, McGraw-Hill, 2014

Losada, J.L. y López Feal, R., **Métodos de investigación en Ciencias Humanas y Sociales**, Thompson Editores Spain/Paraninfo, 2003

Callejo, J. y Viedma, A., **Proyectos y estrategias de investigación social: la perspectiva de la intervención**, Síntesis, 2010

Bisquerra, R. (Coord.), **Metodología de la investigación educativa**, La Muralla, 2004

Gil, J.A., **Métodos de investigación en educación. Volumen III. Análisis multivariante**, UNED, 2010

McMillan, J. y Schumacher, S., **Investigación educativa**, Pearson Educación, 2010

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Psicoloxía: Métodos e técnicas de investigación social/O05G220V01403

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Psicoloxía: Psicoloxía social/O05G220V01303

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Estatística: Estatística aplicada á investigación social/O05G220V01202

Outros comentarios

O alumnado debe ter en conta as seguintes recomendacións:

1. Coñecer os apuntes e material básico da materia, seguindo diariamente as exposicións maxistrais da aula.
2. Planificar e organizar os grupos de traballo, para elixir o tema do seu interese e comenzar o seu desenvolvemento.
3. Preguntar cada día as dúbihdas ao profesorado.
4. Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Política social**

Materia	Política social	Sinale	Curso	Cuadrimestre
Código	O05G220V01404			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	OB	2	2c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Galego Portugués			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Fernández Álvarez, Antón Lois			
Profesorado	Fernández Álvarez, Antón Lois			
Correo-e	alfa@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	A Política Social é unha materia cuxos contidos son fundamentais na formación dos traballadores sociais, permitindo o coñecemento do marco xeral no que se desenvolven os sistemas de benestar social nos que intervén como profesional. O presente plan de traballo pretende proporcionar coñecementos e elementos de reflexión cos seguintes fins: - estudo dos aspectos conceptuais da política social; - aproximación teórico-metodolóxica ao Estado de Benestar; - confrontar diversas interpretacións da política social; - analizar o estado actual da política social no noso país; - efectos da integración europea e a mundialización das relacións sociais.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudio que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudio.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudio.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudio) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituals de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación inter persoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emergentes
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados

D1	Capacidade de análise e síntese
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D10	Toma de decisións
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D24	Sensibilidaxe cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer os fundamentos e compoñentes da Política Social como disciplina académica e a súa relación histórica co Traballo Social	A1 B1 C2 D1 A2 C21 D3
Coñecemento e comprensión do proceso histórico de reforma social, e as orixes, desenvolvemento, crise e reformulación do Estado do Benestar.	C2 D17 C21 D24
Coñecementos básicos das distintas concepcións ideolóxicas do Estado do Benestar.	D3 D15
Coñecemento da xénese, evolución e consolidación do Estado do Benestar no Estado español.	C7 D1 C21 D3
Traballar para a eliminación das barreiras, desigualdades e inxustizas que existen na sociedade.	B5
Capacidade para analizar e valorar a influencia social e o pensamento social e as súas implicacións no Traballo Social.	A3 C13 D3 A4 D17 D24
Ser capaz de comprender e valorar distintos discursos.	A2 D15
Ser capaz de procurar o coñecemento a través de distintas vías.	A5 C8
Ser capaz de percibir e interpretar acontecementos con flexibilidade.	D3 D16
Capacidade para desenvolver criterios de avaliación e aplicalos ao proceso de aprendizaxe.	A3 D3 A4 D16
Habilidade para dialogar e chegar a acordos en traballos en grupo.	C10 D10 C24
Demostrar habilidade na expresión oral de ideas propias e análises reflexivas en público.	A4 D3 D4

Contidos

Tema	
1. Fundamentos históricos e teóricos da política social.	Que é a Política Social? As distintas políticas sociais.
2. O Estado do benestar: concepto e antecedentes	Antecedentes históricos. caracterización do Estado de Benestar: precedentes e manifestación plena. Política social do Estado de Benestar: posicións dominantes.
3. Cuestionamiento do Estado de benestar e a súa política social	A "crise" do Estado do Benestar. Cuestionamiento dos alicerces teóricos do Estado do Benestar. Precedentes e generalización da crítica nos anos setenta. .
4. Principais propostas teórico-políticas á crise do Estado de benestar I	A crítica neoconservadora do Estado social: Crítica filosófica; Crítica dos dereitos individuais; Crítica utilitarista.
5. Principais propostas teórico-políticas á crise do Estado de benestar II	A "crítica da esquerda" do Estado social: Enfoque funcionalista. Enfoque conflictualista.
6. Transformacións sociais actuais e as políticas sociais	O futuro do Estado do Benestar na sociedade informacional. Política social e globalización. Política social e exclusión social.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22.5	13	35.5
Presentación	10.5	7	17.5
Seminario	8	6	14
Prácticas con apoio das TIC	0	8	8
Exame de preguntas obxectivas	1	15	16
Traballo	1	25	26
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	14	15
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	17	18

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descripción	
Lección maxistral	Exposición, por parte da docente, dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, das bases teóricas e/ou das directrices dun traballo, do exercicio ou do proxecto a desenvolver polo/a estudiante.
Presentación	Exposición, por parte do alumnado, ante a docente e/ou un grupo de estudiantes, dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Seminario	Entrevistas que o/a alumno/a mantén coa profesora da materia para o asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.
Prácticas con apoio das TIC	

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Seminario	atención personalizada de grupos
Probas	Descripción
Traballo	titorización personalizada de traballos

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
Presentación	Realiza e defender o traballo ao resto de compañeir@s. Defender publicamente o seu traballo, respondendo ás preguntas e críticas dos seus compañeir@s e do docente. Poderá explicar, a modo de conclusión, os problemas cos que se topou durante a elaboración do traballo.	20	A1 A2 A3	C8 C10 C13	D1 D3 D4 C21 C24 D15 D16 D17 D24
Exame de preguntas obxectivas	Proba con preguntas tipo test ou de resposta curta	30	A1	C21	
Traballo	Realización das prácticas subidas na plataforma MOOVI.	20	A2 A3 A4 A5	B1 B5 C7 C8	
Resolución de problemas e/ou exercicios	proba de preguntas de desenvolvemento por escrito ou oral	30	A1	C10 C13	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Avaliación continua:

- **A avaliação das/os estudantes matriculadas/os na materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.**
- **A avaliação continua implica unha asistencia mínima a un 80% das aulas.**
- **A avaliação será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliação continua poderá optar pola avaliação global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido.**
- **O atraso na presentación das prácticas pode conllevar un desconto na nota de cada unha delas ou inadmisión da entregada fóra do tempo.**

- A cualificación final da materia distribuirase da seguinte forma:**
- **Prácticas dos Grupos medianos: 20%**
- **Realización e defensa do traballo dos Grupos pequenos; 20%**
- **Preguntas obxetivas do exame: 30%**
- **Preguntas de desenvolvemento do exame -oral ou escrito-: 30%**

Avaliación global:

- . Quen se acolla a esta modalidade de avaliação terá que presentar no mesmo prazo que os estudante da avaliação continua as prácticas que fixe o profesor.
- . O atraso na presentación das prácticas pode conllevar un desconto na nota de cada unha delas ou inadmisión da entregada fóra do tempo.
- . A cualificación final da materia distribuirase da seguinte forma:
- Prácticas (30%)
- Recensíons de Lecturas obligatorias (10%)
- Proba de preguntas obxectivas (30%)
- Proba de preguntas de desenvolvemento, etc. (30%)

2ª oportunidade

As probas (parte teórica ou parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliação na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese curso académico. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª oportunidade, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.

MODALIDADE de AVALIACIÓN GLOBAL

As e os estudantes que decidan optar pola avaliação global, deberán poñerse en contacto co profesor para notificar esta opción a comezos de curso e sempre antes do prazo establecido.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliação adaptaranse para alumnado non asistencial e do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

- As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade no espazo datas exames

- En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT) .

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

CONTRERAS PELÁEZ, F. J., **Defensa del Estado Social**, 1996,
RUBIO LARA, M. J., **El Estado Liberal y el Estado Liberal-Democrático** en A. DE BLAS GUERRERO, M. J. RUBIO LARA y J. DE ANDRÉS SANZ, **Teoría del Estado**, 2003,

RUBIO LARA, M. J., **El Estado de Bienestar** en A. DE BLAS GUERRERO, M. J. RUBIO LARA y J. DE ANDRÉS SANZ, 2003,

Bibliografía Complementaria

ARRIBA GONZÁLEZ DE DURANA, A., **El concepto de exclusión en política social**, Documento de Trabajo 02-01, 2002,

T. FERNÁNDEZ GARCÍA Y Y. M. DE LA FUENTE, **Política Social y Trabajo Social**, 2009,

GARCÍA-PELAYO, M., **Las transformaciones del Estado contemporáneo**, 1977,

MONTAGUT, T., **Política Social**, 2000,

NAVARRO, V., **Bienestar insuficiente, democracia incompleta. De lo que no se habla en nuestro país.**, 2003,

SODARO, M., **Política y Ciencia Política. Una introducción**, 2006,

VELARDE FUERTES. J. y CERCAS ALONSO, A., **El Estado del Bienestar.**, 1999,
MORENO, L., **Reformas de las políticas del bienestar**, 2009,

---

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Política social europea/O05G220V01503

Políticas públicas en España/O05G220V01602

Sistemas de benestar social comparados/O05G220V01904

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Ciencia política: Política e democracia/O05G220V01102

Outros comentarios

A comezos de curso e sempre antes de finais de xaneiro, as e os estudiantes deberán dispor na plataforma MOOVI dunha dirección de correo electrónico e unha fotografía.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Saúde, dependencia e vulnerabilidade

Materia	Saúde, dependencia e vulnerabilidade			
Código	O05G220V01405			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 2	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Vázquez Vázquez, Miguel Ángel Vázquez Pérez, Raquel			
Profesorado	Vázquez Pérez, Raquel Vázquez Vázquez, Miguel Ángel			
Correo-e	raquel.vazquez.perez@uvigo.es mvazquezv@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Esta materia é clave dentro da titulación e servirá para fundamentar os coñecementos básicos en torno á saúde, a dependencia e a vulnerabilidade da persoa.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responer a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc

C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (exixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C17	Administrador e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das melhores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares accordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D8	Capacidade de xestión da información
D10	Toma de decisións
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D19	Adaptación a novas situacións
D23	Motivación pola calidade

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
1.-Coñecer e comprender os conceptos de saúde e enfermidade e os seus factores determinantes.	A3 B1 C2 D1
Aproximarse ao concepto de Atención sociosanitaria e vulnerabilidade.	A5 B2 C12 D3 C14 D8 C19 D10 C20
2.-Coñecer e comprender a situación sociosanitaria das persoas sobre o binomio saúde-enfermidade e a intervención social no ámbito sanitario e sociosanitario.	A1 B1 C1 D1 A2 B2 C6 D3 A3 B5 C7 D8 B6 C15 D12 C17 D14 C18 D15 C21 C22
3.-Identificar e valorar as necesidades sociais vinculadas aos problemas de saúde e a súa repercusión na vida das persoas afectadas e comunidades afectadas e as estratexias de atención e apoio pertinentes a cada situación.	A4 B1 C1 D1 B2 C5 D2 B3 C13 D8 B4 D14 D19 D23

4.-Recoñecer as características dos problemas de saúde, vulnerabilidade e dependencia que dan lugar a necesidades específicas de atención e apoio social, con especial referencia á cronicidade, á diversidade funcional, á dependencia, aos problemas de saúde mental e ás adiccionés.	A3	B1	C3	D1
		B2	C4	D2
		B4	C8	D3
			C15	D8
			C23	D12
			C24	D14
				D15

Contidos

Tema

1. Conceptos relacionados con saúde. Determinantes da saúde e a enfermidade. Atención sociosanitaria e cronicidade.	1.1, Concepto de saúde e enfermidade. 1.2 Conceptos vinculados á diversidade funcional, a dependencia, a discapacidade, a deficiencia e a minusvalía. 1.3 Clasificación internacional das enfermidades: a CIE ou ICD e o DSM-5. A CIF. 1.4 Os determinantes sociais da saúde e a enfermidade 1.5. Atención sociosanitaria. Estratexias de atención á cronicidade.
2. Relacións entre a saúde e a situación social das persoas, xénero, cultura, status social, idade e o curso vital. Binomio saúde-enfermidade e intervención social en ámbito sanitario.	2.1 Vulnerabilidade social. Fraxilidade e cronicidade. 2.2 Dependencia. Situación actual. Niveis e Recursos de atención. 2.3 O Sistema de atención a dependencia (SAAD) no estado (IMERSO) e o Sistema de atención a dependencia en Galicia. 1.4. Bioética en atención sociosanitaria
3. Necesidades sociais vinculadas aos problemas de saúde e a súa repercusión na vida das persoas e comunidades afectadas. Estratexias de atención e apoio.	3.1 Marco legal básico en saúde en Galicia e en España. 3.2 Entidades xestoras de saúde e atención sociosanitaria. A Seguridade Social e o Sistema nacional de Saúde- Sistemas autonómicos. Areas de saúde en Galicia. 3.3 Problemáticas específicas nos diferentes grupos etarios. 3.4 Papel do traballador social en ámbitos sanitarios
4. Características dos problemas de saúde que dan lugar a necesidades de atención e apoio sociais: diversidade funcional, situacións de dependencia, saúde mental, adiccionés e outros.	4.1 Concepto de síndrome como causa de problemas de saúde. Características da intervención sociosanitaria. 4.2 Síndromes físicas más comuns como causa de dependencia sociosanitaria 4.3 As síndromes sensoriais como causa de dependencia sociosanitaria 4.3 Síndromes neurolóxicos e mentais como causa de dependencia sociosanitaria 4.4 Os trastornos neurocognitivos (antigas demencias) no DSM-5. Abordaxe social e sociosanitaria. 4.5 As adiccionés en saúde.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	1	0	1
Lección maxstral	25.5	25.5	51
Estudo de casos	0	33.5	33.5
Seminario	22.5	29	51.5
Exame de preguntas obxectivas	1	12	13

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Actividades introductorias	Presentación da materia: como desenvolveremos a materia ao longo do curso.
Lección maxstral	Exposición xeral por parte do profesorado dos contidos da materia.
Estudo de casos	Realización de casos prácticos relacionados que os contidos teóricos da materia.
Seminario	Empregaranse como complemento das sesións maxistrals. Consistirán na lectura previa de textos e documentos e a realización de Traballo individual para ser debatidos e expostos nas sesións. Tamén se realizarán análise e resolución de exercicios/traballo prácticos que garantan a integración de coñecementos e habilidades teórico-prácticos da materia. Si se considera oportuno para o desenvolvemento dalgunha cuestión concreta achegaranse expertos na aula.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Lección maxstral	Titorías grupais e individuais para a orientación e complementación do estudo dos temas expostos

Seminario	Os traballos serán apoiados mediante titorías (precisará polo menos unha titoría tanto para Alumnado presencial como no presencial e previa concertación de día e hora), para a avaliação e orientación da aprendizaxe das competencias en cada caso.
Estudo de casos	Orientacion persoal a demanda para apoio bibliográfico e documental, ou de busca de recursos na literatura científica.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Estudo de casos	Entrega de casos prácticos e traballos individuais en tempo e forma relacionados cós contidos teóricos e prácticos da materia.	40	A2	B2	C2	D1
			A3	C3	D2	
			A4	C6	D3	
			A5	C12	D8	
				C14	D10	
				C17	D14	
				C18	D15	
				C19	D19	
				C20	D23	
				C21		
				C22		
				C23		
				C24		
Seminario	O alumnado para garantir o desenvolvemento da materia deberá traer realizas as tarefas encomendadas para cada sesión do seminario (esquema das lecturas e/ou resolución de exercicios así como a súa exposición cando lles corresponda). Só poderá ser avaliado positivamente neste apartado si cumple coas tarefas solicitadas de forma correcta (en tempo e forma).	20	A1	B1	C1	D1
			A2	B2	C2	D2
			A3	B3	C3	D3
			A4	B4	C4	D8
			A5	B5	C5	D12
				C7	D14	
				C8	D15	
				C13	D19	
				C15	D23	
				C23		
				C24		
Exame de preguntas obxectivas	Examen tipo test de resposta única sobre caso práctico, aprendizaxe e competencias teóricas.	40	A5	B1	C3	D1
				B2	C15	D3
				B3	D8	
				B4	D23	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para poder superar a materia deberán aprobarse previamente e de forma independente cada unha das probas previstas no apartado de avaliação. En todo caso, o alumnado non poderá ser avaliado se non presenta en tempo e forma en tarefas encomendas.

Advírtese o alumnado que non se gardará ningunha nota para o curso seguinte, este aspecto rixe tanto para o alumnado asistencial como non asistencial.

SISTEMAS DE AVALIACIÓN

1.-AVALIACIÓN CONTINUA: será considerado como tal aquel que teña unha asistencia mínima do 80% ás sesións maxistrais, un 80% aos seminarios e demais actividades de aula, e realice e supere os traballos encomendados ao longo do curso. En caso de non cumplir con este requisito serán avaliados como alumnado non asistencial. As modalidades así como a puntuación é a que está establecida nas metodoloxías de avaliação.

Lembrar que só se podrá aprobar a materia, cando se obteña un aprobado en cada unha das metodoloxías de forma independiente.

2.-AVALIACIÓN GLOBAL: aquel alumnado que non cumpla os requisitos mínimos de asistencia ás clases (sesións maxistrais e seminarios) ou non realice os traballos encomendados en tempo e forma.O alumnado que desexe ser NON asistencial ten que notificalo por correo electrónico o/a Profesor.

Este alumnado será avaliado:

a.-Examen final na convocatoria oficial tipo test (igual formato e sistema de corrección que para os asistentes). Este examen versará sobre os contidos teóricos das sesións maxistrais e seminarios.

b.-Entrega de cada Traballo de Seminario ou Estudo de casos que se solicite ao longo do Curso, no mesmo prazo que o que se sinale para o Alumnado de avaliación continua.

Nota: O seguemento continuo das actividades de aula e a comunicación co alumnado relacionado coas tarefas, realizarase a traveso da Plataforma Docente da Universidade (Moovi).

SEGUNDA CONVOCATORIA

□As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2^a, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico□.

As datas oficiais dos exámenes poden consultarse na web da facultade, no espazo específico.

-En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bautista Castaño, I, **Salud pública y trabajo social**, 1 Ed, Servicio de Publicaciones y Difusión Científica de, 2009

Martín Álvarez, J. P. y Hidalgo Lavié, A., **Salud pública, dependencia y Trabajo Social**, 1, Dykinson, 2012

Castañeda García, P., **Vejez, Dependencia y Salud**, 1 Ed, Sociedad Española de Geriatría y gerontología, 2013

Hidalgo Lavie, A., **TRABAJO SOCIAL SOCIO-SANITARIO: CLAVES DE SALUD PUBLICA, DEPENDENCIA Y TRABAJO SOCIAL**, Sanz y Torres, 2019

VVAAs, **Trabajo Social y Salud**, Asociación Trabajo Social y Salud, 2020

VVAAs, **Health & Social Work**, NASW Press. Oxford Academic, 2020

Jiménez, J.M. y Munuera, P., **Fundamentos del trabajo social sanitario: análisis de su recorrido histórico hasta la actual pandemia.**, Editorial Tirant lo Blanch., 2021

SEGG, **Manual Terapéutico en Geriatría □ 2ª Edición**, 9788498359497, 2 Edicion, Sociedad Española de geriatría y gerontología, 2017

Bibliografía Complementaria

Caballer, V., **Valoracion de la dependencia**, Madrid. Editorial Pirámide, 2007

Martín-Palomo, M. T., **Autonomía, dependencia y vulnerabilidad en la construcción de la ciudadanía**, ZERBITZUAN 48. Abendua, 2010

Amor Pan, J. R., **Bioética y dependencia**, Fundacion Caixagalicia, 2013

American Psychiatric Association, **DSM-5 Manual diagnóstico y estadístico de trastornos mentales**, 1ED, EDitorial Medica panamericana, 5 Edición 2014

OMS, **Informe Mundial sobre Envejecimiento y salud**, 1, OMS, 2015

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Ética e traballo social/O05G220V01502

Xeriatría para traballadores/as sociais/O05G220V01910

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Política social/O05G220V01404

Servizos sociais especializados II/O05G220V01406

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural/O05G220V01101

Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104

Introducción ao traballo social/O05G220V01105

Servizos sociais especializados I/O05G220V01304

Outros comentarios

1.-Traballar e estudar de maneira continuada mellora notablemente a superación da materia, xa que os contidos requieren asentarse de forma continua.

2.-Levar o día as actividades planificadas para cada seminario e/ou grupo pequeno. 3.-Expor todas as dúbidas sobre calquera aspecto da materia ao profesorado, tanto na aula como nas tutorías de despacho (para outros aspectos relacionados coa materia ou para afondar en dúbidas que por cuestión de tempo non sexa posible facelo na aula).

-Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos

principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Servizos sociais especializados II

Materia	Servizos sociais especializados II			
Código	005G220V01406			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS	Sinalle	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	2	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Martínez Rodríguez, María			
Profesorado	Martínez Rodríguez, María			
Correo-e	maria.t.s.ourense@gmail.com			
Web				
Descripción xeral	<p>Os Servizos Sociais, entendidos como instrumentos da Política Social que actúan sobre as necesidades sociais, son de máximo interese para @s alumn@s ó constituir un dos campos más importantes da súa actividade profesional.</p> <p>Coñecer e comprender o obxeto, mecanismos de actuación, modos de provisión dos servizos sociais especializados da promoción da autonomía e atención a dependencia así como da inclusión social resultan imprescindibles para o desempeño profesional do Traballo Social.</p>			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C3	Valorar as necesidades e opcións possibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D14	Habilidades nas relacións interpersonais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético

D18 Aprendizaxe autónoma

D19 Adaptación a novas situacóns

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias	B1
Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais	B2
Establecer relacóns profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención	C1
Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención	C3
Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados	C4
Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, et	C6
Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma	C15
Capacidade de análise e síntese	D1
Capacidade de organización e planificación	D2
Capacidade reflexiva	D3
Aprendizaxe autónoma	D18
Comunicación oral e escrita nas lingua s nativas	D4
Capacidade de xestión da información	D8
Resolución de problemas	D9
Toma de decisións	D10
Traballo en e con equipos diversos	D11
Habilidades nas relacións interpersoais	D14
Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade	D15
Razoamento crítico	D16
Compromiso ético	D17
Adaptación a novas situacións	D19
Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade	C18
Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parteA1 da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.	A1
Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parteA2 da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.	A2
Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	A3
Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.	A4
Que os estudantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	A5

Contidos

Tema

Tema 1: Familia, Infancia e Adolescencia Non hai.

Tema 2: Muller. Non hai.

Tema 3: Inmigrantes i emigrantes retornados. Non hai.

OTROS: colectivos con diversidad funcional. Non hai

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminario	14	12	26

Presentación	3	0	3
Saídas de estudio	0	6	6
Traballo tutelado	6	12	18
Actividades introductorias	2	6	8
Lección maxistral	20	32	52
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22
Cartafol/dossier	1	14	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense empregar como complemento das clases teóricas.
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudiantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo. En caso de non ser posible por razóns a, sustituirase por un exercicio equivalente.
Saídas de estudio	SIEMPRE QUE SEA POSIBLE POR CUESTIONES DOCENTES O DE CUESTIÓN DE SALUD PÚBLICA: actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudio. Desenvólvense en espazos non académicos exteriores. Entre elas pódense citar prácticas de campo, visitas a eventos, centros de investigación, empresas, institucións... de interese académico-profesional para o alumno. No caso de non ser posibles por situación de virtualidade, serán sustituidas por unha actividad autónoma que permita traballar competencias iguais ou similares.
Traballo tutelado	O estudiante, de maneira individual y/ou en grupo (en función da decisión da docente), elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudiante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudio, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudiante

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Lección maxistral	Realizaranse titorías individuais e grupais.
Presentación	Realizaranse titorías individuais e grupais.
Traballo tutelado	Realizaranse titorías individualizadas e grupais.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Modalidade de avaliación continua: valoraranse os traballos solicitados e presentados polo estudiante de xeito individual e /ou grupal. Na modalidade para avaliación global: deberán presentar un traballo práctico.	40	A1 B1 C1 D1 A2 B2 C3 D2 A3 C4 D3 A4 C6 D4 A5 C15 D8 C18 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19

Exame de preguntas obxectivas	Constará de 40 preguntas con dúas alternativas de resposta das cales so unha é a verdadeira. O sistema de corrección será de acertos menos errores (1/3 de desconto por pregunta errónea), estando o corte do aprobado en 21 respuestas correctas.	40	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 C3 C4 C6 C15 C18	C1 D2 D3 D4 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19	D1
Cartafol/dossier	Entrega individual dun dossier cos prácticas/exercicios, tanto de aula como autónomas. As pautas e a información concreta será publicada ao comezo de curso na plataforma Moovi.	20	B1 B2	C3 C4 C6 C18	D1 D2 D3 D8 D9 D15 D16 D18	D15

Outros comentarios sobre a Avaliación

MODALIDADES DE AVALIACIÓN

1. MODALIDADE DE AVALIACIÓN CONTINUA Terán esta consideración aqueles alumn@s que asistan a un 80% das clases teóricas e un máximo de dúas faltas nos grupos medios e pequenos. Se non se cumplen estos requisitos pasarán automaticamente a modalidade de avaliación global. Para aprobar a materia deberán ter aprobada a parte práctica e o exame teórico por independente.

2. MODALIDADE DE AVALIACIÓN GLOBAL (PROBA ÚNICA): É unha proba final e única, ou ser unha proba única o alumnado que non supere na primeira convocatoria toda a materia, terá que repetila enteira na segunda oportunidade, é dicir, se non se supera o exame de preguntas obxectivas, non poderá avaliar a proba práctica. Exame teórico de todos os contidos da materia, presentación dun traballo práctico (será entregado na data que indicará a profesora no cronograma ao comezo de curso). Para aprobar a materia deberán aprobar o exame teórico e o traballo práctico, en tanto que que proba única. **SEGUNDA CONVOCATORIA [As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliação na 2ª, considerándose, por tanto, como aprobadas neste curso académico]**.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade <http://fcce.uvigo.es/gl/docencia/exames/>) no espazo 'Exames 2023-24'.

-En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT), así como os obxectivos ODS.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

CASADO, DEMETRIO (COORD), **Acción y Políticas de apoyo a las familias: crianza, atención a la dependencia y fecundidad.**, Hacer, 2011

ALEMÁN BRACHO, M.C. Y GARCÉS FERRER, J, **Administración Social Servicios del Bienestar Social.**, Siglo XXI, 1966

CASADO, D. (dir.), **Avances en Bienestar basados en el conocimiento**, CCS, 2005

Bibliografía Complementaria

[REDACTED]

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Ética e traballo social/O05G220V01502

Xestión de organizacións de benestar social/O05G220V01605

Política social europea/O05G220V01503

Proceso de planificación en traballo social/O05G220V01504

Prácticas externas: Practicum/O05G220V01701

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204
Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104
Introdución ao traballo social/O05G220V01105
Organización dos servizos sociais/O05G220V01205
Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302
Servizos sociais especializados I/O05G220V01304

Outros comentarios

-Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

A MOOVI SUBIRASE FOTO AO COMEZO DE CURSO, ASÍ COMO NOS DATOS PERSOAIS O TELÉFONO DE CONTACTO.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Estrutura social**

Materia	Estrutura social			
Código	O05G220V01501			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 3	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Saco Álvarez, Alberto			
Profesorado	Saco Álvarez, Alberto			
Correo-e	adasa@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/adasa			
Descripción xeral	Concepto de estrutura *socialEstructuras *demográficasEstructuras *familiaresInstituciones, grupos e *organizacionesEstructura económica e sistema educativo**Estratificación e mobilidade **ocialSistema político			

Resultados de Formación e Aprendizaxe**Código**

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Adquirir coñecementos das orixes *adscriptivos e adquiridos da desigualdade social	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C25	C3 D1 D2 D3 D4 D5 D6 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24
Adquirir coñecementos da estrutura demográfica, económica e social	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C25	D1 D2 D3 D4 D5 D6 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24
Adquirir coñecementos de *estratificación e mobilidade social	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C25	D1 D2 D3 D4 D5 D6 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24
Adquirir coñecementos sobre pobreza e marxinación social	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C25	D1 D2 D3 D4 D5 D6 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24

Capacidade para reunir e analizar información	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C25	C3	D1 D2 D3 D4 D6 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24
*Capacidade para o traballo en equipo	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C25	C3	D1 D2 D3 D4 D6 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24

Contidos

Tema

1.- Concepto de estrutura e enfoques teóricos	1.1.- Definicións e concepto de estrutura social 1.2.-Estrutura e función 1.3.- Estrutura, ideoloxía e conflito 1.4.- Estrutura e acción social 1.5.- Achegas más recentes
2.- Estrutura Demográfica	2.1.- Estrutura demográfica 2.2.- Dinámica demográfica
3.- Estruturas familiares	3.1.- Estruturas familiares en España 3.2.- Cambio e evolución das estruturas familiares
4.- Institucións, grupos e organizacións	4.1.- As institucións en *Sociología 4.2.- Grupos sociais 4.3.- As organizacións
5.- Estrutura económica e sistema educativo	5.1.- Evolución da formación en relación coa estrutura económica 5.2.- Cualificación, ocupación e desemprego
6.- Sistema político	7.1.- Estrutura e cambio político en España 7.2.- Tendencias actuais: voto, abstención e crise do sistema político
7.- *Estratificación e mobilidade social: Desigualdade. Causas e tipos de pobreza. Métodos de medición e estatísticas	6.1.- A estrutura da desigualdade: Desigualdades *adscriptivas e adquiridas. 6.2.- Estrutura de clases e enfoques clásicos e actuais. 6.3.- Mobilidade social: tipos e factores

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Seminario	17	51	68
Lección maxistral	30	30	60
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente						
	Descripción					
Seminario	Exposicións, en sesións semanais, de traballo con grupos medianos para facer exposicións da materia impartida e ampliar coñecementos sobre a materia.					
Lección magistral	Exposición dos temas do programa fomentando o debate e a participación.					
Atención personalizada						
Metodoloxías	Descripción					
Seminario	Exposición de temas por parte do alumnado. Revisión de apuntamentos.					
Avaliación						
	Descripción	Cualificación			Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Seminario	Exposición dos temas tratados nas leccións magistrais. Valorarase a corrección dos contidos (5 ptos.), a súa exposición (3 ptos.) e as aportacións orixinais aos contidos (2 ptos.)	60	A1 A2 A3 A4 A5	B2 C25	C3 D2 D3 D4 D5	D1 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24
	Serán seis temas (seminarios) e cada un terá un valor final de 10%					D1
	10% cualificación x 6 TEMAS					D2
						D3
						D4
						D5
						D6
						D8
						D9
						D10
						D11
						D14
						D15
						D16
						D17
						D18
						D19
						D23
						D24
Exame de preguntas obxectivas	Exame tipo test de 20 preguntas con catro opcións de resposta. Cada resposta acertada puntúa 0,5. cada resposta errónea, 0,15	40	A1 A2 A3 A4 A5			D1 D2 D3 D4 D5 D6 D8 D9 D10 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24

Outros comentarios sobre a Avaliación

MODALIDADES CONTINUA (asistencial) E GLOBAL.

A participación regular (75% de asistencia) aos seminarios, expondo os temas da materia representa o 60% da nota final para asistentes. O restante corresponde ao exame tipo test da proba final.

Os/as alumnos/as non asistentes (avaliación global) (menos do 75 % de asistencia) terán que realizar o exame final tipo test, supondo este o 60 % da nota. O 40% restante será mediante a confección (individual ou grupalmente) dun resumo da materia.

SEGUNDA CONVOCATORIA.

No mes de xullo realizarase a recuperación das competencias non superadas en maio e gardaranse os resultados do exame e/ou do traballo de investigación. Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases o alumnado gozará de condicións equivalentes de avaliación. As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade (<http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>)

a. En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser

adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

b. Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Feito Alonso, R., **Estructura social contemporánea.**, 1, Siglo XXI, 1995

Gerth, H. y C. Wright Mills, **Carácter y Estructura Social.**, 2, Paidós, 1985

Merton, R., **Teoría y estructuras sociales**, 4, Fondo de Cultura Económica, 2002

Saco, A., **Destripando la sociedad**, 1, Tórculo, 2006

Bibliografía Complementaria

Kerbo, H., **Estratificación social y desigualdad**, 1, Mc Graw-Hill, 1998

Crompton, R., **Clase y estratificación**, 2, Tecnos, 2013

Recomendacións

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Ética e traballo social

Materia	Ética e traballo social			
Código	O05G220V01502			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 3	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Álvarez García, David			
Profesorado	Álvarez García, David			
Correo-e	davidalvarez@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	O obxectivo da materia consiste en capacitar ao alumnado para un exercicio crítico e reflexivo da práctica profesional.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersonal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emergentes

C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacíons de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C16	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco
C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obligacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D21	Liderado
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
1. Saber distinguir moral e ética e coñecer os rasgos formais básicos do discurso ético.	A1	C3	D1
		C4	D3
		C10	D9
		C13	D10
		C14	D15
		C15	D16
		C19	D17
		C22	D19
		C23	D24
		C24	
		C25	

2. Coñecer os desafíos más destacados á ética como proposta normativa universalizable.	A1	C3 C4 C10 C22 C23 C24 C25	D1 D3 D8 D9 D10 D12 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D23 D24	
3. Coñecer as claves para entender e valorar as principais teorías éticas normativas, así como as dificultades de xustificación de determinados principios morais.	A1	C22 C23 C24 C25	D1 D3 D9 D10 D12 D15 D16 D17 D19 D20 D23 D24	
4. Analizar e sistematizar a información.	A2 A3	B2 B5	C2 C3 C4 C6 C8 C9 C10 C14 C15 C19 C20 C22 C23 C24 C25	D1 D3 D8 D9 D10 D12 D16 D20 D21
5. Administrar e ser responsable do seu propio traballo	A3 A4	B5 B6	C1 C6 C8 C10 C14 C15 C16 C17 C19 C20 C21 C22 C23 C24 C25	D1 D2 D3 D8 D9 D10 D11 D12 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24

6. Utilizar a mediación como estratexia de intervención para a resolución alternativa de conflictos.	A2 A4	B2 B6	C1 C2 C3 C4 C5 C6 C8 C13 C14 C16 C19 C20 C21 C23 C24 C25	D1 D2 D3 D8 D9 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D21 D22 D23 D24
7. Capacidad para recoñecer e analizar criticamente argumentos éticos de nivel básico.	A2 A3 A5	B3	C3 C6 C8 C23 C24	D1 D3 D9 D15 D16 D17 D19 D24
8. Capacidad para afrontar por si mesmo os problemas que suscitan as teorías éticas e consideralos un reto a súa propia forma de pensar.	A2 A3	B3 B6	C3 C4 C6 C8 C23 C24	D1 D3 D8 D9 D16 D17 D18 D19 D20 D23 D24
9. Capacidad para recoñecer a relevancia social da ética.		B6	C2 C3 C4 C6 C8 C9 C10 C19 C23 C24 C25	D1 D3 D9 D10 D12 D14 D15 D16 D17 D19 D20 D23 D24
10. Capacidad para investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual.	A1 A2 A3	B6	C6 C10 C14 C17 C20 C22 C23 C24 C25	D1 D3 D8 D9 D10 D11 D12 D16 D17 D18 D19 D20 D23 D24

11. Habilidade para xestionar e resolver conflictos, dilemas e problemas éticos.	A2 A3	B2 B6	C2 C3 C4 C10 C20 C23 C24 C25	D1 D3 D9 D10 D16 D17 D19 D20 D24
12. Habilidade básica para defender en público as súas opinións éticas.	A2 A3	B6	C4 C6 C10 C13 C14 C15 C22 C24	D1 D3 D8 D9 D10 D11 D12 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D21 D22 D23 D24
13. Contribuir á promoción das mellores prácticas do traballo social.	A2 A4	B2 B5 B6	C3 C4 C6 C8 C13 C14 C17 C22 C23 C24 C25	D1 D2 D3 D8 D9 D10 D11 D12 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D21 D22 D23 D24
14. Coñecer os códigos deontolóxicos do traballador ou traballadores social.	A1	B6	C2 C6 C8 C10 C13 C17 C20 C22 C23 C24 C25	D3 D8 D16 D17 D19 D20 D23

Contidos

Tema

1. Introducción á Ética:	Caracterización do fenómeno moral. Ética, moral e derecho. Identidade moral e rol profesional.
2. Perspectivas éticas e intervención social:	Autonomía e Paternalismo. Identidade, Recoñecemento, e Non-Humillación. Motivación e Raconalidade nos SS. (Altruísmo/Profesionalismo)
3. Ética Profesional e Xustiza Institucional.	Concepcións da Sociedade Xusta: Liberdade, Igualdade, Equidade, e Ben Común.

4. Deontoloxía e Xuizo Práctico Profesional:	Os problemas do concreto/contextual. A dimensión normativa da autorregulación profesional. Os Códigos e as Concepções da Ética Profesional. Análisis de casos (confidencialidad, secreto profesional, protección de datos).
--	---

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Estudo de casos	3	3	6
Foros de discusión	3	0	3
Seminario	15	30	45
Prácticum, Practicas externas e clínicas	0	3.5	3.5
Traballo tutelado	2	2	4
Resolución de problemas de forma autónoma	0	20.5	20.5
Lección maxistral	22	44	66
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	0	1
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Estudo de casos	Análise e razonamento de casos prácticos e dilemas de ética profesional en contextos profesionais.
Foros de discusión	Posta en común e deliberación arredor de cuestións relativas á materia. Na maior parte destes casos a posta en común presupón o traballo individual previo das cuestións a examinar.
Seminario	A dinámica de seminario implica a co-responsabilidade na presentación de lecturas especialmente escollidas para suscitar a reflexión sobre problemas específicos e a aportacións de cuestións e contribucións que evidencien un grao de comprensión da materia e dos problemas correspondentes.
Prácticum, Practicas externas e clínicas	Sondeo mediante técnicas de entrevista, transcripción e análise, do tipo de razonamento moral predominante respecto da ética profesional e as convencións deontoloxicas da práctica.
Traballo tutelado	Desenvolvemento de prácticas especialmente deseñadas para poñer en práctica as competencias da materia a través de problemas específicos.
Resolución de problemas de forma autónoma	Lectura dun libro da bibliografía ou de temática afín -previamente acordado co profesor, e elaboración dunha breve reseña (max. 1000 palabras). A entrega realizarase o último día de clase en formato impreso (papel) e ademáis por correo electrónico.
Lección maxistral	Desarrollo por parte do docente dos principais conceptos e contidos do temario, apoiado polas lecturas sinaladas e en interlocución coa clase.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Lección maxistral	As sesións maxistrais correspondentes á parte teórica dos contidos serán desenvolvidas polo profesor ou profesora.
Resolución de problemas de forma autónoma	O profesor ou profesora guiará ao alumnado na resolución de problemas prácticos planteados e dará as indicacións precisas para que o alumnado poida desenvolver de forma autónoma certos exercicios.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Seminario	Práctica 1: Ilustración, análise, e xustificación dun caso de aplicación, con posibilidade de exposición oral.	30	A1 A2 A3 A4 A5	B2 B3 C2 C3 C4 C5 C6 C8 C9 C10 C13 C14 C15 C16 C17 C19 C22 C23 C24 C25	C1 D2 D3 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D22 D23 D24 D1	D1
Exame de preguntas de desenvolvemento	Resposta a cuestións de desenvolvemento curto e orientadas á identificación e aplicación dos contidos teóricos.	40	A1 A2 A3 A4 A5	B5 B6 C22 C24	C21 D2 D3 D8 D9 D16 D18 D20	D1
Resolución de problemas e/ou exercicios	Práctica 2: Análise, e xustificación sobre un problema da materia, realizado preferentemente na clase, con posibilidade de exposición oral.	30	A1 A2 A3 A4 A5	B6	D1 D2 D8 D9 D10 D16 D17 D18	D1

Outros comentarios sobre a Avaliación

O alumnado debe ser en todo momento coñecedor da normativa anti-fraude, e coñecedor de que debe ser capaz de dar conta oral dos contidos avaliados.

O alumnado NON-ASISTENCIAL, isto é, aquel que non cumpra os requisitos mínimos de asistencia (un 80% ás sesións) realizará como Probal Global un exame final, composta de 2 partes, e coa seguinte cualificación:

PROBAS DE RESPOSTA LONGA/COMENTARIO---50%

PROBAS DE RESPOSTA CURTA---50%

A 1ª convocatoria, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva en xullo.

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico

Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases o alumnado gozará de condicións equivalentes de avaliación.

A comezos de curso os estudiantes deberán ter debidamente cumplimentados os datos persoais da plataforma (incluíndo correo-e e fotografía dixital).

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade (<http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>) no espazo 'Exames.'

a. En coherence co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

b. Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos

metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- ROMÁN, Begoña, **Ética de los servicios sociales**, 1ª reimpr., Herder, 2016
ARNSPERGER, Ch. e VAN PARIJS, Ph., **Ética económica y social: Teorías de la sociedad justa**, 1^a, Paidós, 2002
SALCEDO MEGALES, D., **Autonomía y Bienestar. La ética del trabajo social**, 2^a, Comares, 2001
BLACKBURN, Simon, **Sobre la bondad**, Paidós, 2002
YOUNG, Iris. M., **La Justicia y la política de la diferencia**, 1^a, Cátedra, 2000
- Bibliografía Complementaria**
- FRANKFURT, Harry, **Sobre la desigualdad**, 1^a, Paidós, 2016
MARGALIT, Avishai, **La sociedad decente**, 2^a, Paidós, 2010
VELLEMAN, J. David, **¿Cómo nos entendemos?**, 1^a, Avarigani, 2015
TAYLOR, Charles, **La ética de la autenticidad**, 1^a, Paidós, 1994
NUSSBAUM, Martha C., **Las fronteras de la justicia**, 1^a, Paidós, 2007

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Política social europea

Materia	Política social europea			
Código	O05G220V01503			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinalle OB	Curso 3	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	#EnglishFriendly Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Alvarado Roales, David Manuel			
Profesorado	Alvarado Roales, David Manuel López Viso, Mónica			
Correo-e	davidmanuel.alvarado@uvigo.gal			
Web				
Descripción xeral	Esta materia pretende dar a coñecer a política social da Unión Europea, achegando as accións que desde as instancias comunitarias estanse levando a cabo para integrar á súa edificación a dimensión social, sinalando os seus éxitos, pero tamén reflexionando sobre as súas deficiencias e retos. O fin é, xa que logo, provocar no/as estudantes unha análise reflexiva sobre a realidade da Europa actual e a súa política social. Materia do programa English Friendly. Os/ as estudiantes internacionais poderán solicitar ao profesorado: a) materiais e referencias bibliográficas para o seguimento da materia en inglés, b) atender as titorías en inglés, c) probas e avaliacións en inglés.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudio que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudio.
A2	Que os estudantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudio.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudio) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D3	Capacidade reflexiva
D5	Coñecemento da lingua estranxeira
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D17	Compromiso ético
D19	Adaptación a novas situacións
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Conocimiento del proceso de integración europeo y de la actual Unión Europea.	A1
Conocimiento y comprensión de los conceptos y teorías relativos a la política social europea y el modelo social europeo.	A2 C21
Conocimientos básicos sobre la agenda social de la Unión Europea y sobre el ámbito social comunitario.	D5 D11 D24
Conocimiento de los objetivos y acciones sociales así como las dificultades y retos de la Unión Europea.	C8 C24
Capacidad para analizar y valorar la influencia social y el pensamiento social y sus implicaciones en el Trabajo Social.	A3 B2 C8 D1 D3
Ser capaz de comprender e valorar distintos discursos.	A5 C24 D1 D3 D5 D15 D17 D24
Capacidade para aa búsqueda do coñecemento a través de distintas vías.	D1 D3
Capadidade para percibir e interpretar acontecementos con flexibilidade.	D11
Capacidade para reflexionar sobre o proceso de aprendizaxe.	A2 C21 D3 A3 D7
Habilidad para dialogar y llegar a acuerdos en trabajos en grupo.	A4 C14 D10 A5 D11 D19
Demostrar habilidade na expresión oral de ideas propias e análisis reflexivas en público.	A4 D3

Contidos

Tema

1. Introducción á Unión Europea	Xénese e etapas da construcción europea.
2. O sistema político da Unión Europea	Principais institucións: Comisión Europea. Consello de Ministros. Parlamento. Consello. Tribunal de Xustiza. Outras institucións.
3. Ciclo histórico da política social europea	Estudo e evolución da política social da Unión Europea: desde os Tratados de Roma a Lisboa. Política social europea do século XXI Instrumentos da política social europea.
4. A política de cohesión económica, social e territorial.	A política de cohesión e os Fondos Estruturais. O Fondo Social Europeo e a súa aplicación en Galicia
5. O modelo social europeo: principais ámbitos de actuación da axenda social europea.	Principais ámbitos de actuación da axenda social europea. A dimensión de xénero na axenda social europea. Pobreza e exclusión social na Unión Europa.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22	12	34
Seminario	7	14	21
Seminario	6	12	18
Prácticas con apoio das TIC	2	10	12
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	15	19
Presentación	2	10	12
Exame de preguntas obxectivas	1	16	17
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	16	17

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición, por parte da docente, dos contidos sobre a materia obxecto de estudio, das bases teóricas e/ou das directrices dun traballo, do exercicio ou do proxecto a desenvolver polo/a estudiante.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Poderanse introducir metodoloxías ou técnicas de traballo colaborativo.

Seminario	Reunións de grupo pequeno que o estudiante mantén co profesorado da materia para asesoramento e desenvolvemento de actividades programadas da materia.
Prácticas con apoio das TIC	O alumnado para o adecuado seguimiento das prácticas, así como da materia en xeral, deberá conectarse ao espazo virtual da materia. Esta materia forma parte do Proxecto de innovación docente da Facultade de Educación e Traballo social.

Atención personalizada

Probas	Descripción
Resolución de problemas e/ou exercicios	Resolución das dúbidas do alumnado en relación con algún aspecto da materia (contenido, trabajo ou prácticas), así como atención ás súas necesidades e consultas relacionadas co estudio e/ou temas vinculados coa disciplina, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.
Presentación	Resolución das dúbidas do alumnado en relación con algún aspecto da materia (contenido, trabajo ou prácticas), así como atención ás súas necesidades e consultas relacionadas co estudio e/ou temas vinculados coa disciplina, proporcionándolle orientación, apoio e motivación no proceso de aprendizaxe.

Avaliación

	Descripción		Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Resolución de problemas e/ou exercicios	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condiciones establecido/as polo docente.	20	A2 A3 A4 A5	B2 C8 D1 C14 D3 D5 D10 D15 D17 D19 D24
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o/a docente e/ou un grupo de estudiantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun trabalho, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.	20	A1 A4 A5	D1 D3 D7 D10 D11 D15 D17
Exame de preguntas obxectivas	Probas que avalían o coñecemento que inclúe preguntas pechadas con diferentes alternativas de resposta (verdadeiro/falso, elección múltiple, emparellamento de elementos...). Os alumnos/as seleccionan unha resposta entre un número limitado de posibilidades	40	A1	C21 C24
Exame de preguntas de desenvolvemento	Probas que inclúen preguntas abertas sobre un tema. Os alumnos/as deben desenvolver, relacionar, organizar e presentar os coñecementos que teñen sobre a materia nunha resposta argumentada.	20	A1 A2 A3	C14 D1 C24

Outros comentarios sobre a Avaliación

A asistencia regular ás clases presenciais (mínimo un 80%) forma parte da Avaliación Continua da materia. A avaliação será preferentemente CONTINUA, o estudiantado que renuncie á avaliação continua poderá optar pola Avaliación GLOBAL. Deberá comunicalo aos docentes no prazo establecido (e sempre antes de finalizar o mes de outubro).

AVALIACIÓN CONTINUA:

- A avaliação das/os estudantes matriculadas/os en a materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.
- A avaliação continua implica unha asistencia mínima a un 80% das aulas (GG, GM e GP).
- A avaliação será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliação continua poderá optar pola avaliação global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido.

AVALIACIÓN GLOBAL:

- Deberán realizar as prácticas (texto +exposición en formato vídeo) seguindo as indicacións das dúas rúbricas de avaliação disponíveis na plataforma Moovi. (20%)

- Exame de preguntas obxectivas. (40%)
- Exame de preguntas de desenvolvemento. (40%)

IMPORTANTE PARA TODOS AS/OS ESTUDANTES:

Para superar a materia, os/as estudiantes deberán aprobar cada unha das partes de avaliación probas teóricas (exames) e as prácticas (resolución de exercicios + presentacións) de forma separada cun mínimo de cinco, para poder sumar as notas obtidas en ambas as partes para determinar o resultado final.

Será requisito necesario para o desenvolvemento da materia que o profesorado da mesma poida dispoñer dunha FOTOGRAFÍA actualizada do alumnado (1) que deberán subir á plataforma a comezos de curso, e sempre antes do día 30 de setembro.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da Facultade no espazo "datas exames".

Toda a información da materia estará disponible na plataforma Moovi. <https://moovi.uvigo.gal>

2ª OPORTUNIDADE - Convocatoria extraordinaria

As probas (parte teórica ou parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese curso académico. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª oportunidade, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.

MODALIDADE de AVALIACIÓN GLOBAL e CURSO PONTE

As e os estudiantes que decidan optar pola avaliación global e Curso Ponte, deberán poñerse en contacto coa profesora para notificar esta opción a comezos de curso e sempre antes do prazo establecido.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliação adaptaranse para alumnado non asistencial e do curso ponche garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponche ou profesionais en exercicio.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (Programa de integración de universitarios/as con necesidades específicas de apoio educativo).

---

(1) A única finalidade do tratamento deste dato é que o profesorado da materia poida verificar a identidade do alumnado matriculado na mesma. A base de lexitimación para o tratamiento deste dato realizase en aplicación do disposto no artigo 6.1e) do RXPD no que o tratamiento é necesario para o exercicio dos poderes públicos conferidos ao responsable do tratamiento baseados na Lei 39/2015 no RD1791/2010, do 30 de decembro, polo que se aproba o Estatuto do Estudante Universitario. O acceso á imaxe e aos datos persoais do alumnado só é permitido ao profesorado de cada materia para a realización das actividades académicas indicadas nesta guía docente e non serán utilizados nin divulgados para ningunha outra finalidade, debendo gardar o correspondente deber de confidencialidade dos mesmos. Más información:<https://www.uvigo.gal/proteccion-dato>.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Astelarra, Judith, "[Políticas de género en Europa](#)", 2005

Alonso Seco, J. M., [Política Social Europea](#), UNED, 2013

Brugmans, Henri, [La Idea europea 1920-1970](#), Moneda y Crédito, 1972

Giddens, A., [Europa Global, Europa Social](#), Universitat de Valencia, 2009

Pedrosa Sanz, R., [El desarrollo histórico de la Política Social de la Unión Europea y su estado actual](#), 2009

Leonard, M., [¿Por qué Europa liderara el siglo XXI?](#), Taurus, 2005

del Pino, E. y Rubio Lara, MJ, [Los Estados de bienestar en la encrucijada : políticas sociales en perspectiva comparada](#), Tecnos, 2016

Pérez Touriño, E., [El horizonte europeo](#), Universidade de Santiago de Compostela, 2022

Hix, S. y Hoyland, B., [Sistema político de la Unión Europea](#), McGraw-Hill, 2023

Pérez Bustamante, R., **Historia de la Unión Europea (1914-2023)**, Tirant humanidades, 2024

Ares, C. y Bouza, L., **Política de la Unión Europea: crisis y continuidad**, Centro de Investigaciones Sociológicas, 2019

Bibliografía Complementaria

Morata, Francesc, **Políticas Públicas en la Unión Europea.**, Ariel, Estudios de Economía

Schuman, Robert, **Declaración de Robert Schuman, 9 de mayo de 1950**, Comisión Europea,

Sodaro, M., **Política y Ciencia Política. Una introducción**, McGraw-Hill, 2010

Recomendacións

Outros comentarios

Toda a información da materia estará dispoñible na plataforma Moovi. <https://moovi.uvigo.gal/>

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Proceso de planificación en traballo social

Materia	Proceso de planificación en traballo social			
Código	O05G220V01504			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 3	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Perdiz Álvarez, María Celsa			
Profesorado	Perdiz Álvarez, María Celsa Verde Diego, María del Carmen			
Correo-e	mcperdiz@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	A intervención en Traballo social require do proceso *metodolóxico previo de planificación que é o momento reflexivo a través do cal se deseñan as estratexias para conseguir os obxectivos que se pretenden. Os plans, programas e proxectos son os distintos niveis do deseño da intervención social.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poídan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responer a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer frente ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc

C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para fazer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
C11	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C16	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco
C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das melhores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D20	Creatividade
D21	Liderado
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidate cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Comprender a relación entre investigación, diagnóstico, *avaliación e práctica do Traballo Social.	A1	B2	C3	D1
	A2	B6	C4	D2
	A3		C6	D3
			C7	D8
			C8	D16
			C10	D18
			C16	D23
			C17	
			C22	
			C23	

.Empregar e aplicar correctamente as técnicas de planificación social.	A4 A5	B1 B2 B3 B4 B5 B6	C1 C2 C3 C4 C5 C6 C7 C8 C9 C15	D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D13 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20
Adquirir coñecementos sobre o proceso de formulación, posta en práctica e avaliación de plans, programas, proxectos sociais, e plans comunitarios.			C3 C6 C7 C9 C10 C11	D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D13 D14 D15 D16 D17 D18 D19
Ser capaz de empregar os métodos e técnicas para a **avaluación das necesidades, capacidades, oportunidades e riscos de acódelas usuarias, de grupos e comunidades.		B2 B6	C3 C6	D1 D2 D3 D4
Ser capaz de deseñar, **implementar e **evaliar plans de intervención coas persoas atendidas e outros profesionais, negociando o uso de *servizos e revisando a **sua eficacia			B1 C19 C21	D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D13 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D21 D22

Contidos

Tema

A PRÁCTICA PROFESIONAL: RELACIÓN ENTRE INVESTIGACIÓN-PLANIFICACIÓN-ACCIÓN E AVALIACIÓN	- O método científico - Coñecer a realidade - Diagnosticar - Planificar - Executar - Avaliar
INTRODUCCIÓN Á PLANIFICACIÓN	- Concepto - Tipos - Os niveis de planificación: Plan Programa proxecto
FASES DO PROCESO DE DESEÑO DE PROXECTOS SOCIAIS	- Título - *Fundamentación - Obxectivos - Metodoloxía - Recursos - Avaliación
AVALIACIÓN DE PROXECTOS SOCIAIS	- Obxectivos - Principios - Tipos de avaliación - Áreas de avaliación - O proceso de avaliación - Modelos e deseños de avaliación
PRESENTACIÓN DE RESULTADOS	- Como elaborar o informe - A utilización de gráficos

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22	10	32
Traballo tutelado	8	6	14
Actividades introdutorias	2	14	16
Presentación	6	20	26
Seminario	8	22	30
Exame de preguntas obxectivas	2	30	32

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición docente dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo/a *estudante
Traballo tutelado	O *estudiantado, de maneira individual e en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumo de lecturas, conferencias, etc. É unha actividade autónoma dos/*as estudiantes que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o *estudiantado, así como a presentar a materia.
Presentación	Exposición por parte do *estudiantado ante a clase dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto...pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten profundar ou completar os contidos da materia. Pódese emplegar como complemento das clases teóricas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Seminario	Os seminarios programados para a materia serán supervisados e *tutorizados pola profesora
Traballo tutelado	As alumnas e alumnos recibirán apoio persoal de maneira sistemática e continúa dos traballos que se lle propoñen na materia, en aula e *tutoría.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	- Traballo Final PRESENCIAIS 40%: 20 % metodoloxía, 20% contidos. -NON PRESENCIAIS 40%: 20% metodoloxía, 20% contidos.	40	A1 B1 C1 D1 A2 B2 C2 D2 A3 B3 C3 D3 A4 B4 C4 D6 A5 B5 C5 D7 B6 C6 D8 C7 D9 C8 D10 C9 D11 C10 D12 C15 D15 C16 D16 C17 D17 C19 D18 C22 D20 C23 D21 D23

Presentación	Presentación oral de traballo final obrigatorio presencial 20%. Ademais o alumnado non presencial será avaliado da parte práctica con 4 preguntas curtas no exame	20	D6 D8 D9 D14 D18 D20 D22 D23
Exame de preguntas obxectivas	Exame de preguntas tipo test. O sistema de corrección será de acertos menos errores, estando o aprobado na superación da metade das preguntas do exame, tanto para a modalidade presencial como non presencial. O peso da cualificación do exame é do 40% tanto para presenciais como non presenciais. Para superar a materia será preciso ter aprobadas a parte práctica e a parte teórica.	40	B1 C1 D1 B2 C2 D2 B3 C3 D3 B4 C4 D6 B5 C5 D8 B6 C6 D9 C7 D10 C8 D11 C9 D12 C10 D16 C11 D17 C15 D18 C16 D20 C17 D21 C21 D23 C22 D24 C23

Outros comentarios sobre a Avaliación

Alumnado presencial:

Terán consideración de asistenciais aqueles alumnos/as que asistan a un 80% das clases prácticas e teóricas (Rexistrarase a asistencia con controis aleatorios).

Alumnado non presencial: Terán a consideración de non asistenciais aqueles que superen o 20% de ausencias pasando automaticamente á modalidade non asistencial

a. Para superar a materia deberán ter aprobada a parte teórica e a parte práctica. De non ter superada a materia, as competencias non adquiridas serán avaliadas na convocatoria de xullo. As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2^a, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.b. En ningún caso faranse exames parciais nin modificación da data oficial. □As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade no espazo "datas exames" 2024-25.c. En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).d. Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio".

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Aguiar, M.J., **guía para diseñar proyectos sociales y culturales**, 1989,
Ander-Egg, E., **Introducción a la planificación**, 1991,
García, G. e Ramírez, J.M., **Manual práctico para elaborar proyectos sociales**, 2006,
García, G. e Ramírez, J.M. **Diseño y evaluación de proyectos sociales**, 1996,

Bibliografía Complementaria

Sarasola, J.L., Malagón, J.L. e Barrera, E., **Mediación: Elaboración de proyectos**, 2010,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205
Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302
Psicoloxía: Métodos e técnicas de investigación social/O05G220V01403
Servizos sociais especializados I/O05G220V01304
Servizos sociais especializados II/O05G220V01406
Xestión de organizacións de benestar social/O05G220V01605

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Traballo social individual e familiar

Materia	Traballo social individual e familiar			
Código	O05G220V01505			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 3	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	García Vázquez, Yolanda			
Profesorado	García Vázquez, Yolanda			
Correo-e	mariayolanda.garcia@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Materia destinada a ensinar ao estudiante a metodoloxía de intervención do Traballo social de carácter individual-familiar de modo que, por unha parte, coñezan a súa historia e evolución desde as súas orixes ate a actualidade e, por outra, sepan aplicar os diferentes modelos de intervención individual-familiar para coñecer, analizar, diagnosticar, planificar, intervir e avaliar casos con individuos, familias, infancia e adolescencia			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, deseños, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións possibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc

C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C17	Administrador e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumprindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D21	Liderado
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
1. Coñecer e valorar a importancia do traballo social directo e terapéutico con persoas e familias, a A1	B2	C3	D1	
súa evolución dende as orixes ate a actualidade.	A3	B3	C4	D2
	B4	C10	D3	
		C13	D4	
		C19	D6	
		C23	D8	
		C24	D15	
			D16	
			D17	
			D18	
			D23	
			D24	

4. Ter coñecementos e habilidades para manexarse profesionalmente na relación de axuda.	A2	B5	C1	D1
	B6	C2	D2	
		C3	D3	
		C4	D4	
		C5	D6	
		C6	D8	
		C7	D9	
		C8	D10	
		C17	D14	
		C23	D15	
		C24	D16	
			D17	
			D18	
			D19	
			D20	
			D21	
			D22	
			D23	
			D24	
5. Ser capaz de promover cambios favorables na vida dos individuos e as familias mobilizando os seus recursos internos e externos.	A2	B2	C6	D1
	A3	B4	C9	D2
	A4	B5	C13	D3
		B6	C15	D4
			C23	D6
			C24	D8
			D9	
			D10	
			D14	
			D15	
			D16	
			D17	
			D18	
			D19	
			D20	
			D21	
			D22	
			D23	
			D24	
6. Ser capaz de aplicar os diferentes modelos de intervención para coñecer, analizar, diagnosticar e intervir cos individuos e as familias.	A2	B1	C9	D1
	A3	B2	C13	D2
		B3	C23	D3
		B4	C24	D4
		B6		D6
				D8
				D9
				D10
				D14
				D15
				D16
				D17
				D18
				D19
				D20
				D21
				D22
				D23
				D24

Contidos

Tema

Introducción á materia.	Que é o traballo social individual e familiar. De que partes se compón a materia. Metodoloxía docente. Avaliación
TEMA 1: O traballo social individual: nacemento e evolución	Introdución á historia do traballo social individual e familiar. Nacemento e evolución do Case-work: M.E.Richmond, Hill, G.Hamilton, F.Hollis, H.H.Perlman.

TEMA 2: Modelos e estratexias de intervención con individuos e familias	Teorías que explican ao "individuo" e a "familia"/ Os modelos como guía para a acción profesional (Resumo)/Diferentes correntes e enfoques actuais no estudo da familia: A familia desde un enfoque de xénero/ O enfoque centrado nas persoas/O enfoque de dereitos/ o enfoque do empowerment e as fortalezas da familia./ Os modelos mais habituais na intervención individual e familiar: O modelo psico-social; o modelo sistémico; o enfoque do fortalecemento. A escoita activa/A Mirada/ O acompañamiento e o Counselling como estratexias de intervención. A relación de axuda profesional individuo-familia. Estrutura básica do procedemento na intervención con individuos, familias e infancia.
TEMA 3: A familia como grupo terapéutico.	A familia: conceptualización/diversidade familiar/ características e funcións. O ciclo vital das familias. Roles familiares. Tipoloxías familiares no III milenio e características asociadas
TEMA 4: A familia segundo problemáticas específicas	Principais problemáticas que afectan as familias: impacto da crise económica, situación de risco de exclusión social ou exclusión social, neglixencia, procesos de ruptura, violencia machista, violencia doméstica (malos tratos infantís-abuso sexual, violencia filio-parental, malos tratos a anciáns). Afrontamento dende o traballo social: dificultades e factores de protección.
TEMA 5: A infancia: conceptualización, intervención desde o traballo social e recursos asociados	A infancia: definición social e xurídica. A situación da infancia no mundo. A Adolescencia. O crecimiento saudable dos nenos/as e adolescentes na familia. O sistema de protección á infancia e a adolescencia. Situacións de risco. Situacións de desamparo. Afrontamento dende o traballo social: dificultades e factores de protección na infancia e na adolescencia. Os programas de intervención familiar. O acollemento familiar. O acollemento residencial. A adopción. Menores en conflito coa lei/ Os centros de reeducación.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	20	40	60
Traballo tutelado	20	42	62
Actividades introductorias	2	4	6
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	3	4
Exame de preguntas obxectivas	2	16	18

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición, por parte da docente, dos contidos sobre a materia obxecto de estudio, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo alumnado. Desenvolverase esta metodoloxía en gran grupo.
Traballo tutelado	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Poden incluir: resolución de casos prácticos, análise de materiais audio-visuais sobre un tema, simulación de casos reais (rol-playing), análise de textos, etc. Empregaranse como complemento das clases teóricas de forma que poida implementarse ésta na práctica. Desenvolverase preferentemente en grupo mediano.
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto, a reunir información sobre o alumnado e a presentar a metodoloxía docente, a avaliación e os contidos xenéricos da materia. Desenvolverase esta metodoloxía en gran grupo.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Traballo tutelado	Os traballos realizados polo alumnado en grupo mediano serán supervisados pola docente presencialmente na aula, ou a través do Campus remoto. Ademais o alumnado poderá solicitar titorías, previa cita, a través de correo electrónico, no despacho físico ou virtual da profesora.

Avaliación

Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Traballo tutelado	Para o alumnado con modalidade presencial (avaliación continua), as actividades prácticas realizadas na aula durante o curso serán avaliadas entre 0 e 6 puntos máximo. A avaliación terá en conta o traballo na aula (2 puntos máximo) e a actividade autónoma (4 puntos máximo). Para o alumnado non presencial (avaliación global) esta parte será realizada e avaliada no exame da materia.	60	A1	B1	C1	D1
			A2	B2	C2	D2
			A3	B3	C3	D3
			A4	B4	C4	D4
			B5	C5	D5	
			B6	C6	D6	
			C7	D7		
			C8	D8		
			C9	D9		
			C10	D10		
			C13	D14		
			C15	D15		
			C17	D16		
			C19	D17		
			C23	D18		
			C24	D19		
			C24	D20		
			C24	D21		
			C24	D22		
			C24	D23		
			C24	D24		
Exame de preguntas obxectivas	Para o alumnado con modalidade presencial (avaliación continua) o exame final consistirá en preguntas tipo test da parte teórica (40 preguntas con 3 posibles respuestas cada unha). Cada 3 respostas mal restan unha boa. A nota obtida no exame da parte teórica será o 40 % da nota total, obtendo un máximo de 4 puntos. As notas obtidas na parte práctica e na parte teórica s farán media si en cada parte se obtien unha nota igual ou superior ´ a metade da máxima posible. Para o alumnado con modalidade non presencial (avaliación global), que non poidan ou que opten por non asistir ´s clases ou que pretendendo ser estudantes presenciais tenan más de tres faltas na parte teórica e tres faltas na parte práctica da materia (grupos medianos), terán que demostrar -igualmente que o resto do alumnado- a adquisición das diferentes competencias da materia. Esto farano nunha ´nica proba no exame final o día da convocatoria oficial cun valor de ata 10 puntos. Poderán obter 4 puntos en respuestas da parte teórica da materia (exame tipo test) e outros 6 puntos en respuestas sobre os contidos da parte práctica.	40	A1	B1	C1	D1
			A2	B2	C2	D2
			A3	B3	C3	D3
			A4	B4	C4	D4
			B5	C5	D5	
			B6	C6	D6	
			C7	D7		
			C8	D8		
			C9	D9		
			C10	D10		
			C13	D11		
			C15	D12		
			C17	D13		
			C19	D14		
			C23	D15		
			C24	D16		
			C24	D17		
			C24	D18		
			C24	D19		
			C23	D20		
			C24	D21		
			C24	D22		
			C24	D23		
			C24	D24		

Outros comentarios sobre a Avaliación

A planificación do proceso de ensinanza-aprendizaxe concibese como unha avaliación continua que esixe a participación do estudiantado para o desenvolvemento das actividades a realizar ao longo do curso, en especial naquelas relacionadas coa adquisición de competencias relativas ao saber facer e ao saber ser (procedimentais e actitudinais) desenvoltas nos grupos medianos. Sendo así, esixiráselle ao alumnado a súa presenza nas actividades durante o curso -verificable con listas de asistencia- non podendo faltar a más de 3 clases teóricas (Gran grupo) e 3 clases prácticas (Grupo mediano) durante o cuadrimestre dun total de 15 clases teóricas y 15 clases prácticas. Esixirselle polo tanto un 80% de asistencia ´s clases durante o cuadrimestre. Obviamente non serán consideradas [faltas de asistencia] a imposibilidade de asistir de xeito puntual por causas xustificadas: enfermedad, hospitalización, pasamento dun familiar proximo, realización dun exame noutro lugar, etc. Estas circunstancias débense certificar remitiendo ´ docente un xustificante de tal situación por Correo electrónico.

Esixirse que as persoas matriculadas nesta materia saiban escribir correctamente y sen faltas ortográficas (acentos gráficos e abreviaturas incluidas), que saiban ler comprensivamente, analizar e sintetizar así como resumir o lido ou escoitado nas aulas. Tamén se espera que saiban expresarse con corrección e acordo co nivel que esixe un ciclo universitario, usando unha terminoloxía axeitada a este rexistro lingstico. Todo isto constituirá parte da avaliación e, en todo caso, terá que reflectirse nos exercicios e no exame. O plaxio supon de inmediato o suspenso da materia.

RECUPERACIÓN 2 OPORTUNIDADE. Como partes da materia superadas na 1 oportunidade, non serán obxeto de avaliación na 2. De non ter superado a materia, ou alguma parte da mesma, as competencias non adquiridos will avaliadas na 2 oportunidade . No exame, a parte teórica e práctica desenvolverase de xeito similar que na 1 oportunidade. Non se gardarán notas de ningunha parte da materia-teoría ou práctica- para o seguinte curso academico.

As datas oficiais dos exmes da materia poden ser consultadas na páxina web da Facultade.

En consistencia co carácter inclusivo que caracteriza ´ Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser

adaptada para atender as necesidades específicas de apoio educativo que presente o estudie adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvimento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Sagrario Segado Sánchez-Cabezudo, **Nuevas tendencias en Trabajo Social con Familias Una propuesta para la práctica desde el empowerment**, Ed. Trotta y UNED, 2011

Mónica de Martino (Org.), **TRABAJO SOCIAL CON FAMILIAS: DILEMAS TEÓRICO-METODOLÓGICOS, ÉTICOS Y TECNO-OPERATIVOS**, 1^a, Univ. de la República de Uruguay (y otros), 2020

NAVARRO PÉREZ, J.J. y MESTRE ESCRIVÁ, Mª V., **El marco global de atención al menor**, Tirant Humanidades, 2015

PICORNELL LUCAS, A.y PASTOR SELLER, E. (Coords.), **Políticas de inclusión social de la infancia y la adolescencia**, Grupo 5, 2016

Bibliografía Complementaria

Tomás Fernández García y Laura Ponce de León, **Trabajo social con familias**, 2^a, UNED y Ed. Académicas, 2019

ESCARTÍN, Mª J., y PALOMAR, M. y SÚAREZ, E., **Introducción al Trabajo Social. Trabajo social con individuos y familias**, Amalgama, 1997

AGUILAR IDÁNEZ, M.J., **Trabajo social. Concepto y metodología**, Paraninfo y Consejo General del trabajo social, 2013

VISCARRET, J.J., **Modelos y métodos de intervención en Trabajo social**, Alianza Editorial, 2007

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205

Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Outros comentarios

Recomendaranse materiais audiovisuais (en especial, documentais) e literatura durante o desenvolvemento da materia.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Habilidades, técnicas e instrumentos en traballo social

Materia	Habilidades, técnicas e instrumentos en traballo social			
Código	O05G220V01601			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Méndez Fernández, Ana Belén			
Profesorado	Méndez Fernández, Ana Belén			
Correo-e	anabel@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Trátase dunha asignatura de carácter obligatorio, incluída no módulo do título de grao denominado: O Traballo Social, conceptos, modelos, teoría e aplicación. Dentro deste sitúase na materia denominada: Métodos, modelos e técnicas de Traballo Social. Ten por obxectivo principal que o alumnado se achegue a intervención profesional do Traballo Social, coñecendo e anilizando o seu concepto tanto clásico como dende unha perspectiva crítica na relación de axuda. Para operar de forma científica na profesión de Traballo Social é imprescindible que o alumnado coñezca, manexe e analice as diferentes perspectivas teórico-metodolóxicas da disciplina en relación ás habiliades, técnicas, instrumentos e documentos utilizados no Traballo Social para garantir unha adecuada intervención. Sin olvidar que calquera perspectiva empregada debe estar en consoancia có respecto os Dereitos Humanos.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C4	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc

C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacions e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacions sociais emerxentes
C11	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacions e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacions e comunidades
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracions profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D21	Liderado
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidate cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
1.-Coñece e comprende os conceptos básicos e a utilidade das habilidades, técnicas, instrumentos e documentos na intervención profesional en Traballo Social.	A3	B1 B2 B3 B5	D1 D3 D8 D16 D17 D23
2. É capaz de aplicar a habilidad básica de escucha activa na actuación profesional.		B3 C2 C9	D3 D8 D14 D15 D17 D24

3.-Adquisición e aplicación de destrezas para establecer unha relación empática e unha comunicación efectiva cos usuarios/as.	A4 B6	C6 C11	D3 D6 D8 D14 D15 D17 D24
4.-É capaz de establecer unha relación adecuada coas experiencias vitales dos usuarios dos servizos, entendendo e respetando o seu punto de vista, e é capaz de superar prexuzos personais para responder adecuadamente a súa diversidade personal, social e cultural.	B1 B3	C2 C22 C24	D14 D16 D17 D19 D24
5.-É capaz de utilizar claves verbais e non verbais para a análise, interpretación e intervención na práctica profesional.	A2 B3	B1 C10	D3 D6 D14 D16 D19 D24
6.-Coñece e é capaz de aplicarlos diferentes instrumentos, técnicas e documentos en Traballo Social.	A5 B6	B2 C1 C4 C5 C6 C7 C9 C10 C12 C13 C19 C20 C23 C24	D1 D2 D3 D7 D8 D10 D11 D16 D17 D19 D20 D22 D23
7.-Desenvolver habilidades para diseñar soportes documentais e documentar os procesos de intervención profesional.	A3	B2 C10 C22	D1 D8 D16 D18 D22 D23
8.-Adquirir as destrezas básicas para presentar e compartir documentos diversos con outros profesionais e organizacións, garantindo os dereitos e deberes, así como os principios básicos da profesión, coa finalidade de realizar valoracións profesionais e tomar decisións.	A4	B2 C1 C19 C20 C23	D1 D2 D3 D8 D10 D11 D17 D19
9.-Coñece e aplica as tecnoloxías da comunicación e a información na prestación de servizos.	A5 B6	B2 C10 C22	D6 D7 D8 D18 D19 D22 D23
10.-Adquisición de habilidades básicas de comunicación que garanta o traballo en grupos e equipos científicos relacionados coa metodoloxía da intervención profesional.	A4	B1 B2 C1 C2 C14 C20 C22 C23	D1 D8 D9 D11 D12 D14 D16 D21

11.-Analizar e comprender de forma crítica o uso dos recursos sociais na intervención profesional.	A3	B1	C5	D1
	B2	C6	D3	
		C7	D6	
		C13	D8	
		C22	D15	
			D16	
			D17	
			D23	
			D24	

Contidos

Tema

1.-Conceptos básicos e características das habilidades de comunicación na intervención profesional. A linguaxe como instrumento na análise e interpretación en contextos profesionais.	Non hai.
2.-Aproximación conceptual e tipoloxía dos instrumentos e técnicas en Traballo Social.	Non hai.
3.-Conceptos e aplicación das diferentes técnicas de Traballo Social nas distintas etapas do procedemento metodolóxico.	Non hai.
4.-Conceptos e manexo da diferente documentación en Traballo Social. Historia e Informe Social.	Non hai.
5.-Marco conceptual e habilidades básicas da entrevista profesional en Traballo Social e visita domiciliaria.	Non hai.
6.-Conceptualización doutras técnicas de uso no Traballo Social. Diseño e uso de soportes documentais profesionais.	Non hai.
7.-Aplicación das tecnoloxías da comunicación e información na prestación de servizos.	Non hai.
8.-Relevancia dos soportes documentais nos procesos de Calidade Total da práctica profesional.	Non hai.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22.5	0	22.5
Seminario	22.5	37.5	60
Estudo de casos	0	20	20
Resolución de problemas	0	30	30
Exame de preguntas obxectivas	0.5	14	14.5
Práctica de laboratorio	1.5	0	1.5
Resolución de problemas e/ou exercicios	1	0.5	1.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición xeral por parte da profesora dos contidos da materia. A fin de garantir e mellorar o proceso de ensinanza-aprendizaxe o alumnado deberá leer previamente os contidos que se desenolverán en cada sesión e elaborará un documento coas dúbidas surxidas durante a lectura dos mesmos, promovendo así sesións interactivas e que respondan as necesidades concretas do alumnado.
Seminario	Empregaránse como complemento das sesións maxistrais. Consistirán en lectura previa de textos e documentos para ser debatidos e expostos nas sesións. Así como análise e resolución de exercicios prácticos que garanticen a integración teórico-práctica da asignatura. Si se considera oportuno para o desenvolvemento dalgunha cuestión concreta traerense expertos a aula. Realizarse role-playing para técnicas como a entrevista, ou ejercicio audiovisual en caso de virtualidade.
Estudo de casos	Casos prácticos para aplicación da metodoloxía e técnicas do Traballo Social.
Resolución de problemas	Realizare proyectos de intervención, así como exercicios de aplicación das técnicas específicas de Traballo Social, con especial afondamento na historia e informe social.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Seminario	A atención personalizada será de tres tipos: 1.-Na aula, durante as sesións dos seminarios para complementar a comprensión das clases maxistrais e o traballo tutelado. 2.-No despacho do profesor, no horario de titorías. Dirixidas a calquera cuestión da materia, así como para dúbidas relacionadas coas sesións maxistrais e as actividades do seminario. 3.-A través do correo electrónico, sempre e cando a consulta o permita. En caso de pasar a virtualidade poderán usarse outras aplicacións informáticas, tanto da Universidade como xerais, con concertación previa.
Estudo de casos	A atención personalizada será de tres tipos: 1.-Na aula, durante as sesións dos seminarios para complementar a comprensión das clases maxistrais e o traballo tutelado. 2.-No despacho do profesor, no horario de titorías. Dirixidas a calquera cuestión da materia, así como para dúbidas relacionadas coas sesións maxistrais e as actividades do seminario. 3.-A través do correo electrónico, sempre e cando a consulta o permita. En caso de pasar a virtualidade poderán usarse outras aplicacións informáticas, tanto da Universidade como xerais, con concertación previa.
Resolución de problemas	A atención personalizada será de tres tipos: 1.-Na aula, durante as sesións dos seminarios para complementar a comprensión das clases maxistrais e o traballo tutelado. 2.-No despacho do profesor, no horario de titorías. Dirixidas a calquera cuestión da materia, así como para dúbidas relacionadas coas sesións maxistrais e as actividades do seminario. 3.-A través do correo electrónico, sempre e cando a consulta o permita. En caso de pasar a virtualidade poderán usarse outras aplicacións informáticas, tanto da Universidade como xerais, con concertación previa.

Avaliación					
		Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Seminario	O alumnado para garantir o desenvolvemento da materia deberá traer realizas as tarefas encomendadas para cada sesión do seminario (esquema das lecturas e/ou resolución de exercicios/estudio de caso, así como a súa exposición cando lles corresponda). Só poderá ser avaliado positivamente neste apartado si cumple coas tarefas solicitadas de forma correcta (en tempo e forma)	5	A2 A3 A4 A5 C2 C9 C10 C12 C19 C23 C24 D1 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D21 D22 D23 D24	A2 A3 A4 A5 C2 C9 C10 C12 C19 C23 C24 D1 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D21 D22 D23 D24	
Resolución de problemas	Resolución por escrito (proba obxectiva), de cuestións relacionadas co proceso de aprendizaxe dos casos prácticos (test, preguntas cortas, de empellamento). Poderá ser presencial ou virtual.	20	A3 A5 B6 C4 C6 C10 C12 C19 C23 C24 D1 D2 D8 D10 D16 D17 D19 D20 D21 D22 D23 D24	A3 A5 B6 C4 C6 C10 C12 C19 C23 C24 D1 D2 D8 D10 D16 D17 D19 D20 D21 D22 D23 D24	
Exame de preguntas obxectivas	Proba tipo test. Constará de 20 ou 40 preguntas baixo o sistema de acertos-errores. Versará sobre os contidos da materia desenvolvidos nas sesións maxistrais e nos seminarios.	30	B2 B3 B5 B6 C1 C5 C6 C7 C11 C13 C14 C20 C22	B2 B3 B5 B6 C1 C5 C6 C7 C11 C13 C14 C20 C22	D6 D11 D12 D14 D23

Práctica de laboratorio	Realización, por escrito e de forma individual, dunha proba práctica, en relación cós exercicios prácticos desenvolvidos ao longo do semestre: versará sobre a realización dun informe social aberto.	35	B6	C10	D1
			C12	D3	
			C19	D8	
			C22	D9	
			C23	D10	
			C24	D15	
				D17	
				D19	
				D20	
				D24	
Resolución de problemas e/ou exercicios	Proba por escrito sobre a entrevista e entrega de prácticas autónomas sobre a mesma.	10	B3	C9	D3
			B6	C10	D6
			C23	D8	
				D9	
				D10	
				D16	
				D17	
				D18	
				D23	
				D24	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para poder superar a materia deberán aprobase previamente e de forma independente cada una das probas previstas: (seminario, probas tipo test e probas prácticas). Non poderá ser avaliado o alumnado que non cumpla coas tarefas encomendadas (en tempo e forma) para os seminarios e exercicios prácticos.**Advírtese ao alumnado que non se gardará ningunha nota para o curso seguinte, este aspecto rexe tanto para alumnado de avaliação continua como de avaliação global.**

SISTEMAS DE AVALIACIÓN

1.- AVALIACIÓN CONTINUA(DESCRICIÓN E REQUISITOS): vai dirixida a aquel alumnado que teña unha asistencia mínima do 80% ás sesións maxistrais e un máximo de 2 faltas os seminarios, ademais deben ter entregadas as tarefas encomendadas en tempo e forma. En caso de non cumplir con este requisito serán avaliados polo sistema de avaliação global (proba única). As probas e puntuacións son as que constan nas metodoloxías de avaliação, debendo estar aprobadas cada unha por independente para poder superar a materia.

2.-AVALIACIÓN GLOBAL (PROBA ÚNICA): aquel alumnado que non cumpla os requisitos mínimos de asistencia (maxistral e seminarios). Este alumnado será avaliado deste xeito: deberá superar as mesmas competencias que o alumnado de avaliação continua nunha única proba final, que constará de varias partes. Ao ser unha proba única o alumnado que non supere a primeira, é dicir, o dossier non accederá ao resto das probas; despois o test (exame de preguntas obxectivas), se non se supera non se avaliarán as probas prácticas (proba práctica obxectiva, entrevista e informe social).

As probas para realizar son as seguintes (do mesmo xeito que os asistentes deberán aprobar por independente cada unha das probas abaixo explicitadas da proba única):

Entrega dun dossier cos traballos e exercicios prácticos desenvolvidos nos seminarios (deberán ser supervisado obligatoriamente de forma continua pola profesora previa presentación final), ao longo do semestre e entregarase ao finalizar a docencia, previamente ao resto das probas, en documento interno en Moovi estableceranse os prazos).

a.-Dossier. se este non se entrega na data solicitada ou non está apto, non poderá acceder ao resto das probas (ao ser proba única que precisa que todas as partes estean superadas). Puntuará un 10%

b.-Exame final: na convocatoria oficial, tipo exame de preguntas obxectivas (igual formato e sistema de corrección que para os asistentes). **Puntuará un 30%.PROBAS PRÁCTICAS** (avaliarase sempre que se superou a primeira parte do dossier e o exame tipo test), as probas son iguais que para alumnado de avaliação continua.

c.Resolución de problemas e/o exercicios: proba por escrito sobre a entrevista e entrega de prácticas autónomas sobre a misma. **Puntuará un 5%.****d.-Proba práctica de laboratorio:** mesmo contido que os asistenciais. **Puntuará un 35%**

e.-Resolución de problemas: por escrito de cuestiós relacionadas coas prácticas de aula. **Puntuará 20%**

ADVERTENCIA

O seguimento continuo das actividades de aula e a comunicación co alumnado relacionado coas tarefas, realizarase a través da Plataforma Moovi.

O alumnado que opte pola avaliação global deberá comunicalo por correo con data tope o **último día lectivo de outubro**

de 2024.

TANTO PARA ALUMNADO DE AVALIACIÓN CONITINUA COMO GLOBAL:

Ao comezo de curso subiranse os documentos coas instrucións e o cronograma das tarefas e probas de avaliación, sendo de obrigado cumprimento para a superación da materia.

Esixirse que os/as estudiantes saibam escribir correctamente e sen faltas ortográficas (acentos gráficos e abreviaturas incluídas), que saiba ler comprensivamente, analizar e sintetizar, así como resumir o lido ou escoitado nas aulas. Tamén se espera que saiba expresarse con corrección e #de acordo con o nivel que esixe un ciclo universitario usando unha terminoloxía idónea ao devandito nivel. Todo isto constituirá parte da avaliación do alumnado e, en todo caso, terá que reflectirse nolos seus exercicios e no exame. O plaxio supón de inmediato o suspenso da materia.**MODALIDADE de AVALIACIÓN GLOBAL**

As e os estudiantes que decidan optar pola avaliación global, deberán poñerse en contacto coa profesora para notificar esta opción a comezos de curso e sempre antes do prazo establecido.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado desta modalidade garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado desta opción.

INDICAR: *ao ser unha proba global, se algúnhha parte está suspensa, o suspenso é xeral para a materia, poderá volver realizar de novo a proba de avaliación global na segunda oportunidade con todas as probas previstas nesta guía.*

En coherencia có carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (Programa de integración de universitarios/as con necesidades específicas de apoio educativo)

---

(1) A única finalidade do tratamento deste dato é que o profesorado da materia poida verificar a identidade do alumnado matriculado na mesma. A base de lexitimación para o tratamiento deste dato realizase en aplicación do disposto no artigo 6.1e) do RXPD no que o tratamiento é necesario para o exercicio dos poder públicos conferidos ao responsable do tratamiento baseados na Lei 39/2015 no RD 1791/2010, do 30 de decembro , polo que se aproba o Estatuto do Estudiante Universitario. O acceso á imaxe e aos datos persoais do alumnado só é permitido ao profesorado de cada materia para a realización das actividades académicas indicadas nesta guía docente e non serán utilizados nin divulgados para ningunha outra finalidade, debendo gardar o correspondente deber de confidencialidade dos mesmos. Más información: <https://www.uvigo.gal/proteccion-dato>.

CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA (2ª oportunidade);1.-Avaliación continua: as probas (parte teórica ou parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese cursos académico.

A 1ª oportunidade, non caso de non superar a materia, non consta non expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.2.-A avaliación global, cunha parte suspensa, repite toda as probas nesta convocatoria.

Consulta día oficial do exame: <http://fcce.uvigo.es/gl/docencia/exames/>

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Borrell i Carrión, F., **Entrevista clínica. Manual de estrategias prácticas**, semFYC, 2004

Cáceres, L.; Oblitas, B. y Parra, L., **La Entrevista en Trabajo Social**, Espacio Editorial, 2000

Guinot, C. (Coord.), **Métodos, técnicas y documentos utilizados en Trabajo Social**, Universidad de Deusto, 2008

Fernández Cano, Ana. M., **El Informe social : cuestiones a debate**, Colegio Oficial de Diplomados en Trabajo de Málaga, 2006

Tonon, G. (Comp.), **Las técnicas de actuación profesional del Trabajo Social**, Espacio Editorial, 2005

Bibliografía Complementaria

Aguiar Fernández, F.X y Méndez Fernández, A.B., **La desvirtuación de los instrumentos en trabajo social riesgos para la profesión y los derechos de ciudadanía**, Universidad de La Rioja, 2016

De Paula Faleiros, V., **Estrategias de Empowerment en Trabajo Social**, Buenos Aires, 2003

Fombuena Valero, J. (coord.), **El Trabajo social y sus instrumentos : elementos para una interpretación**, Valencia, 2012

Mustieles Muñoz, D., **La entrevista psicosocial. Proceso y procedimientos**, Madrid, 2007

Robles, C., **La Intervención Pericial en Trabajo Social**, Buenos Aires, 2004

Ruiz Rodríguez, P., **El trabajador social como perito judicial : el informe pericial socio-familiar**, Zaragoza, 2004

Tonon, G., **La supervisión en trabajo social : una cuestión profesional y académica**, Buenos Aires, 2004

VVAA, **Manual de técnicas utilizadas en Trabajo Social**, San Sebastián, 1987

VVAA, **Dos documentos básicos en trabajo social : estudio de la aplicación del informe y ficha social**, Buenos Aires, 2003

Recomendación

Materias que continúan o temario

Traballo social na incorporación social/O05G220V01908

Traballo social e ámbitos profesionais/O05G220V01907

Traballo social e mediación/O05G220V01906

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Xestión de organizacións de benestar social/O05G220V01605

Traballo social grupal e comunitario/O05G220V01604

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Servizos sociais especializados I/O05G220V01304

Servizos sociais especializados II/O05G220V01406

Ética e traballo social/O05G220V01502

Proceso de planificación en traballo social/O05G220V01504

Traballo social individual e familiar/O05G220V01505

Outros comentarios

A MOOVI SUBIRASE FOTO AO COMEZO DE CURSO, ASÍ COMO NOS DATOS PERSOAIS O TELÉFONO DE CONTACTO.

IMPORTANTE: é unha materia que require de coñecementos previos de materias de contido teórico-metodolóxico en Traballo Social, que se cursan previamene, é recomendable ter coñecementos das mesmas para garantir un adecuado desenvolvemento e adquisición das competencias desta materia concreta (ter en conta a hora da matrícula).

1.-Traballar e estudar de maneira continuada avance notablemente a superación da materia, xa que é unha materia que require asentar de forma continua os contidos.

2.-Ler os temas da sesión maxistral previamente a mesma, co fin de mellorar a comprensión da explicación xeral da profesora, así como traer elaboradas as dúbidas a aula para poder resolvelas en función das necesidades do alumnado.

3.-Levar o día as actividades planificadas para cada seminario.

4.-Expor todas as dúbidas sobre calquera aspecto da materia á profesora, tanto na aula (en relación os contidos e exercicios) como nas titorías (para outros aspectos relacionados coa materia ou para profundar en dúbidas que por cuestión de tempo non sexa posible facelo na aula). É importante ir tiuorizando a corrección dos exercicios ao longo do curso, para garantir a superación do dossier e exame práctico.

5.-Alumnado de avaliación global: é importante que vaian facendo paulatinamente e tutorizadamente os exercicios e probas ao longo do semestre coa finalidade de garantir o resultado das probas prácticas (polo menos solicitarán unha titoría de seguimento 1 vez ao mes).

-Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coerencia cos principios de sustentabilidade ODS) e atención á diversidade. Iso implica que se realizará unha inscrición previa ás probas que conlevan impresión de papel para evitar danos ambientais por exceso de copias e adaptacións das probas cara a igualdade de oportunidades.

IMPORTANTE: AS DATAS OFICIAIS DE REVISIÓN NON SE PODEN MOVER E POLO TANTO AS REVISIÓNS OBRIGATORIAS E DE NON CONFORMIDADE COA NOTA É PRESENCIAL (SALVO EXCEPCIÓN LEGAIS), EVITAR SITUACIÓNS QUE DIFICULTEN ASISTIR A DITA REVISIÓN.

DATOS IDENTIFICATIVOS

Políticas públicas en España

Materia	Políticas públicas en España			
Código	O05G220V01602			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 3	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Alvarado Roales, David Manuel			
Profesorado	Alvarado Roales, David Manuel Fernández Álvarez, Antón Lois			
Correo-e	davidmanuel.alvarado@uvigo.gal			
Web				
Descripción xeral	A materia de Políticas públicas en España pretende proporcionar coñecementos e elementos de reflexión que nos aproxímen á realidade actual das grandes áreas de intervención pública en España. En primeiro lugar, introducindo ó alumno nos conceptos que se utilizarán como celme para o análise e o diagnóstico das políticas que se van a estudiar. Abórdase a evolución das políticas públicas en España, o impacto da transición política e os modelos de elaboración de políticas públicas no noso país, para pasar despois a facer referencia a políticas públicas concretas. En segundo termo se analizan as principais políticas do benestar social (protección social, sanidade e educación), as políticas de intervención na economía (fundamentalmente as relativas ó emprego e mercado de traballo) e as denominadas "políticas emerxentes" como son inmigración, medio ambiente e a igualdade entre os xéneros.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrar por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades

C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D10	Toma de decisións
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D16	Razoamento crítico
D18	Aprendizaxe autónoma
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Conocer y comprender la estructura general, organización y principales servicios y prestaciones de las políticas públicas de bienestar en el ámbito estatal y autonómico.	A2 C3 D4 C6 D6
Conocer y comprender el objeto y los mecanismos de actuación y modos de provisión de los principales subsistemas de bienestar social (salud, educación, garantía de ingresos, vivienda, etc.) en el ámbito español.	A1 A2 C6 C8 A3
Conocer y comprender de forma crítica los principales aspectos de los desequilibrios y desigualdades sociales derivadas de las relaciones económicas y de trabajo.	A1 A2 C3 C6
Compresión de conceptos básicos de diagnosis de la realidad política general y de la intervención pública.	A1 A3
Formular e implementar políticas y programas que aumenten el bienestar de la población, promuevan el desarrollo y los derechos humanos, y la armonía social colectiva.	A1 A2 B1 C6 A3
Participar en la formación y evaluación de políticas, servicios e iniciativas sociales.	A1 A2 B1 C3 C5 C6 C21 D16 D24
Capacidad para comprender y valorar distintos discursos.	A3 B1 C5 D16
Capacidad para la búsqueda del conocimiento a través de distintas vías.	A3 B1 C10 A5
Capacidad para percibir e interpretar acontecimientos con flexibilidad.	A3 B1 C3
Capacidad para reflexionar sobre el proceso de aprendizaje.	A3 B1 D18 A5
Habilidad para dialogar y llegar a acuerdos en trabajos en grupo.	A4 B1 C5 D10 B2 C14 D12 C20
Capacidad de comunicación y transmisión oral en público.	A4 D4

Contidos

Tema	
TEMA 1.- INTRODUCCIÓN ÁS POLÍTICAS PÚBLICAS	Definición de políticas públicas: características e tipos de políticas públicas. Efectos: o cambio social. Fases da elaboración das políticas. A axenda pública. Análise e avaliación das políticas públicas.
TEMA 2.- AS POLÍTICAS PÚBLICAS EN ESPAÑA E O ESTADO DE BENESTAR	Periodización das políticas públicas en España. As políticas públicas e o modelo de Estado de Benestar. Presupostos ideolóxicos das políticas públicas en España.
TEMA 3.- POLÍTICAS PÚBLICAS DE EDUCACIÓN	Etapas da política educativa. Contidos e instrumentos da política educativa. As últimas reformas educativas.
TEMA 4.- POLÍTICAS PÚBLICAS DE SANIDADE	Evolución da política sanitaria: da reforma da transición á actualidade. A financiación sanitaria. O Sistema Nacional de Saúde. Presente e futuro da sanidade española.
TEMA 5.- POLÍTICAS PÚBLICAS DE PROTECCIÓN SOCIAL	Concepto e ámbito da protección social. A protección social complementaria. Elementos principais da protección social: o sistema de pensións e as políticas de protección do desemprego.
TEMA 6.- AS POLÍTICAS DE INTERVENCIÓN NA ECONOMÍA: A POLÍTICA LABORAL	Antecedentes: da política laboral franquista á transición. Evolución das políticas laborais españolas: as reformas laborais. Os problemas do mercado de traballo. Situación actual e reformas pendentes.
TEMA 7.- AS POLÍTICAS PÚBLICAS PARA A IGUALDADE DE MULLERES E HOMENS.	Marco teórico: o mainstreaming de xénero. A acción pública para a igualdade entre os sexos: Os Plans de Igualdade de Oportunidades das Mulleres. Evolucións das política de igualdade efectiva. Principais institucións para a Igualdade.

**TEMA 8.- POLÍTICAS PÚBLICAS SOBRE
INMIGRACIÓN**

A evolución normativa da inmigración. A situación xurídica do inmigrante: entrada e permisos de residencia, infraccións e sancións, dereitos e liberdades, dereito a voto. Reflexións finais.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	30	26	56
Presentación	7	13	20
Prácticas con apoio das TIC	8	16	24
Exame de preguntas obxectivas	1	19	20
Traballo	1	9	10
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	19	20

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición, por parte da docente, dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, das bases teóricas e/ou das directrices dun traballo, do ejercicio ou do proxecto a desenvolver polo/a estudiante.
Presentación	Exposición, por parte do alumnado, ante a docente e/ou un grupo de estudiantes, dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, ejercicio, proxecto etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Prácticas con apoio das TIC	

Atención personalizada

Metodoloxías Descripción

Presentación Presentacións e exposicións de proxectos por parte do alumnado na aula.

Probas Descripción

Traballo Traballos e proxectos de investigación realizados polo alumnado nos grupos medios e pequenos baixo a titorización de profesor.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Lección maxistral	Participación activa na sesión e asistencia a Congresos e xornadas científicas	0	A3			D16
Presentación	Exame de preguntas de desenvolvemento	30	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 C3 C5 C5	C3 C5 C6 C8 C10 C14 C20 C21	D16
Exame de preguntas obxectivas	Realización dunha proba mixta de preguntas tipo test e preguntas de desenvolvemento	30	A1		C3 C5 C6 C8 C10 C14 C20 C21	D4 D6
Traballo	Realización e entrega dos traballos das prácticas ou actividades segundo a guía proporcionada polo docente	40	A1 A3			

Outros comentarios sobre a Avaliación

Avaliación continua:

- A avaliação das/os estudiantes matriculadas/os na materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.**
- A avaliação continua implica unha asistencia mínima a un 80% das aulas.**

- A avaliación será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliación continua poderá optar pola avaliación global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido.
- O atraso na presentación das prácticas pode conllevar descontos na nota de cada unha delas ou inadmisión da entregada fóra do tempo.
- A cualificación final da materia distribuirase da seguinte forma:
  - Prácticas dos Grupos medianos: 20%
  - Realización e defensa do traballo dos Grupos pequenos; 20%
  - Preguntas tipo test do exame: 30%
  - Preguntas de desenvolvemento do exame: 30%

Avaliación global:

- Quen se acolla a esta modalidade de avaliación terá que presentar no mesmo prazo que os estudante da avaliación continua as prácticas que fixe o profesor.
- O atraso na presentación das prácticas pode conllevar descontos na nota de cada unha delas ou inadmisión da entregada fóra do tempo.
- A cualificación final da materia distribuirase da seguinte forma:
  - Prácticas (30%)
  - Lecturas obligatorias (10%)
  - Proba de preguntas obxectivas (30%)
  - Proba de preguntas de desenvolvemento, etc. (30%)

CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA (2ª oportunidade)

As probas (parte teórica o parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese curso académico. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª oportunidade, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.

MODALIDADE de AVALIACIÓN GLOBAL

As e os estudantes que decidan optar pola avaliación global, deberán poñerse en contacto co profesor para notificar esta opción a comezos de curso e sempre antes do prazo establecido.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodológicos e sistema de avaliação adaptaranse para alumnado non asistencial e do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

GRAU, MIREIA e MATEOS, ARACELI, **Análisis de Políticas Públicas en España: Enfoques y casos**, Tirant lo Blanch, 2002

GOMÁ, R. e SUBIRATS, J. (coords.), **Políticas Públicas en España. Contenidos, redes de actores y niveles de gobierno**, Ariel, 1998

MENY, I. y THOENING, J., **Las políticas públicas**, Ariel, 1992

NAVARRO, V., **Bienestar insuficiente, democracia incompleta: sobre lo que no se habla en nuestro país**, Anagrama, 2015

GARCÉS FERRER, J. y FERNÁNDEZ GARCÍA, J. (Coord.), **Crítica y futuro del Estado del Bienestar: reflexiones desde la izquierda**, Tirant lo Blanch, 1999

MORENO, L., **La Europa Asocial**, Península, 2013

DEL PINO, E. y RUBIO, M. J., **Los Estados del bienestar en la encrucijada: políticas sociales en perspectiva comparadas**, Tecnos, 2024

HARGUINDÉGUY, J.B., **Análisis de políticas públicas**, Tecnos, 2024

VV.AA., **Gobierno y políticas públicas. Casos prácticos**, Dextra, 2022

VV.AA., **Políticas públicas y sociales**, Universidad de Zaragoza, 2021

MAHOU LAGO, X.M. y CANOURA LEIRA, V., **Análisis de políticas públicas. Enfoques y metodologías**, Universidade de Vigo, 2023

Bibliografía Complementaria

MUÑOZ MACHADO, GARCÍA SALGADO e GONZÁLEZ SEARA (Directores), **Las estructuras del bienestar**, Civitas, 2000

AGUILAR VILLANUEVA, L.F., **Problemas públicos y agenda de gobierno**, Porrúa, 2007

Recomendación

Materias que continúan o temario

Sistemas de benestar social comparados/O05G220V01904

Materias que se recomienda cursar simultaneamente

Política social europea/O05G220V01503

Materias que se recomienda ter cursado previamente

Ciencia política: Política e democracia/O05G220V01102

Política social/O05G220V01404

Outros comentarios

A comezos de curso e sempre antes de finais de outubro, as e os estudiantes deberán dispor na plataforma Moovi dunha dirección de correo electrónico e unha fotografía.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Socioloxía aplicada ao traballo social**

Materia	Socioloxía aplicada ao traballo social			
Código	O05G220V01603			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OB	3	2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento				
Coordinador/a	Saco Álvarez, Alberto			
Profesorado	Saco Álvarez, Alberto			
Correo-e	adasa@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/adasa			
Descripción xeral	*Sociología teórica e *aplicadaTeorías do desenvolvemento e benestar *socialDiagnosis e planificación do cambio social			

Resultados de Formación e Aprendizaxe**Código**

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, deseños, puntos de vista e circunstancias
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer frente ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para fazer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituals de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)

C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emergentes
C11	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D13	Traballo nun contexto internacional
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación
e Aprendizaxe

Adquirir coñecementos da disciplina sociolóxica como ciencia auxiliar do traballo social.	A1 A2 A4 A5	C10 C22 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24
Adquirir coñecementos das teorías sociais que deron lugar ás diferentes correntes de pensamento social.	A1 A2 A3 A4 A5	C3	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24
Adquirir coñecemento dos contextos institucionais e procesos sociais nos que realiza as súas funcións o traballo social.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 C7 C18 C20 C21 C22 C24 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24

Adquirir coñecemento das principais problemáticas sociais.	A1 A2 A3 A4 A5	C3 C5 C8 C22 C24 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D13 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24
Aprender a deseñar e a levar a cabo unha investigación sobre unha problemática social concreta.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 C21 C25	C3 C10 C12 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24
Aprender a conseguir información bibliográfica e a elaborar notas de cada parte da materia.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 C5 C6 C7 C8 C10 C11 C12 C13 C14 C18 C20 C21 C22 C24 C25	C2 C3 C4 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D13 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24

Contidos

Tema

1.- *Sociología e Traballo Social: *Sociología teórica, aplicada e cambio social	1.1.- *Sociología teórica e aplicada 1.2.- Concepto *e teorías del cambio social 1.3.- Factores, axentes e tipos de cambio
2. *Sociología aplicada ao desenvolvemento	2.1.- Concepto de desenvolvemento 2.2.- Teorías do desenvolvemento e desenvolvemento local
3. **Socioloxía aplicada ao benestar social	3.1.- Teoría, crise e reforma do Estado de benestar social. 3.2.- Innovacións e axentes implicados na reforma
4. Metodoloxías de análises do contexto social: *Diagnosis, investigación aplicada e indicadores sociais	4.1.- Concepto de *diagnosis e tipos de investigación 4.2.- Contexto, redes e recursos
5. O cambio social e a súa planificación	5.1. O cambio social planificado 5.2. Metodoloxías participativas de planificación -Matriz **DAFO-Planificación orientada a proxectos (**ZOPP)
6 *Sociología e Traballo Social: O Traballo social como desenvolvemento social e comunitario	6.1. O desenvolvemento social centrado en casos 6.2. O desenvolvemento social centrado na comunidade

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Obradoiro	15	15	30
Seminario	8	24	32
Lección maxistral	22	22	44
Exame de preguntas obxectivas	1	20	21
Traballo	1	10	11
Cartafol/dossier	0	12	12

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Obradoiro	Sesións en grupo mediano para o deseño, a realización e a presentación dun manual dun **concello.
Seminario	Exposicións dos temas expostos polo profesor por parte do alumnado en equipos de traballo.
Lección maxistral	Exposición dos temas do programa fomentando o debate e a participación.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Obradoiro	Manual dun concello. *Análise **DAFO. Práctica da metodoloxía **ZOPP
Seminario	Exposición de temas por parte do alumnado. Revisión de apuntamentos.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Exame de preguntas obxectivas	Exame tipo test de 20 preguntas con catro opcións de resposta. Cada resposta acertada puntúa 0,5 puntos. As erróneas restan -0,15.	20	A1 A2 A3 A5	D1 D2 D3 D4 D6 D8 D18

Traballo	Monografía dunha comarca (en grupo de 4 a 5 membros) con cinco apartados: 1.- Territorio e zonas 2.- Poboación, características 3.- Tecido social e demandas 4.- Recursos 5.- Proposta de intervención	40	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 C5 C6 C7 C8 C10 C11 C12 C13 C14 C18 C20 C21 C22 C24 C25	C2 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D10 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24
Cartafol/dossier	Exposición por parte dos alumnos dos temas xa expostos polo profesor. Valorarase a corrección dos contidos (5 puntos), a calidad de exposición (3 puntos) e a orixinalidade dos contidos expostos, (achegas novas) (2 puntos).	40	A1 A2 A3 A4 A5	C22 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D22 D23 D24

Outros comentarios sobre a Avaliación

MODALIDADES ASISTENCIAL E NON ASISTENCIAL.

A participación regular (75% de asistencia) ás clases presenciais implica a posibilidade dunha avaliación continuada que suporía o 40 % da nota final. Outro 30% da nota corresponde ao exame final. E o 30% restante ao traballo de investigación. Os/as alumnos/as non asistentes (menos do 75 % de asistencia) terán que presentarse ao exame final tipo test (50% da nota). O 50% restante evaluarase mediante un resumo da materia elaborada individual ou grupalmente. No mes de xullo realizarase a recuperación das competencias non superadas en maio e gardaranse os resultados do exame e/ou do traballo de investigación. As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade (<http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index>)

- a. En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).
- b. Para as materias que forman parte do curso ponte, debería incluirse unha referencia específica para ter en consideración a especificidade e experiencia profesional deste colectivo: ☐Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliação que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio☐.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Rocher, G., **Introducción a la sociología general**, 10, Herder, 1987

Sztompka, P., **Sociología del cambio social**, 1, Alianza, 2005

Saco, A., **Sociología aplicada al cambio social**, 1, Tórculo, 2006

Requena, M. y González, J.J., **Tres décadas de cambio social en España**, 2, Alianza, 2008

Barbero, J. y Cortés, F., **Trabajo Comunitario, organización y desarrollo social**, 1, Alianza, 2014

Bibliografía Complementaria

Carvajal, A., **Desarrollo local: manual básico para agentes de desarrollo local y otros actores**, 1, Española de Reprografía, 2011

Almond, G. y Verba, S., **La cultura política. En Batlle, A. (ed): Diez textos básicos de ciencia política.**, 1, Ariel, 1992

Morales, A., **Innovación social: un ámbito de interés para los servicios sociales**, Zerbitzuan, 2009

López de Ceballos, P., **Un método para la investigación-acción participativa**, 3, Popular, 1998

Bauman, Z., **Trabajo, consumismo y nuevos pobres**, Gedisa, 1999

Cornetta, P., **Metodología y técnicas de investigación social**, 1, Mc Graw-Hill, 2007

Recomendacións

Outros comentarios

Todo traballo no que se detecte un nivel de texto copiado superior ao 50% terá como consecuencia o suspenso desa parte da *materia.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Traballo social grupal e comunitario

Materia	Traballo social grupal e comunitario			
Código	O05G220V01604			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 3	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Aguiar Fernández, Francisco Javier			
Profesorado	Aguiar Fernández, Francisco Javier			
Correo-e	francisco.aguiar@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	A chamada intervención colectiva en Traballo Social e complementaria e trascende o abordaxe individual para optimizando esforzos mellorar e modificar situacións que afectan a grupos e comunidades. Preténdese coñecer a realidade colectiva e actuar sobre ela.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, deseños, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións possibles para orientar unha estratexia de intervención
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)

C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obligacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D20	Creatividade
D21	Liderado
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Conocer e valorar a diversidade cultural presente no grupo e na comunidade, e as súas potencialidades como axente social de cambio	A1 A2 B3 B4 B6 C22	B1 B2 C5 C7 C8 C13	C3 D5 D7 D8 D13 D22	D1 D2 D3 D6 D8 D9
Conocer os diferentes tipos de grupos e o papel diferencial do T.S. no funcionamento dos mesmos	A2 A3 B3 B4 B6	B1 B2 C3 C5 C23	C2 D3 D5 D8 D9	D1 D2 D3 D8 D10
Coñecer e aplicar os diferentes modelos, técnicas e habilidades que permitan mellorar as oportunidades vitais dos individuos a traveso do grupo.	A1 A3 A5 B4 B6 C8 C13 C22 C23	B1 B2 B3 C5 C7 C8 C13 C22 C23	C1 C2 C3 D4 D6 D8 D9 D10	D1 D2 D3 D4 D6 D8 D9 D10
Ser capaz de promover a participación do grupo para a mellora da súa realidade. Ser capaz de deseñar, implementar e avaliar proxectos sociais que redunden na mellora do grupo.	A2 A5 B3 B4 B6	B1 B2 C5 C7 C8 C22	C2 D5 D7 D8 D9	D2 D3 D4 D6 D9 D10 D12 D14 D15 D17 D20 D21 D24

Coñecer e valorar a diversidade cultural presente na comunidade e as súas potencialidades como sistema social de cambio.	A3 A5	B1 B2 B3 B4 B6	C2 C5 C7 C8 C13 C22 C23	D1 D6 D8 D10 D12 D14 D15 D24
Coñecer a realidade presente na comunidade e o papel diferencial do/a traballador/a social no funcionamento dos mesmos.	A1	B1 B2 B3 B4 B6	C3 C5 C7 C8 C22 C23	D1 D2 D3 D6 D16 D17 D18 D20
Optimizar para o cambio as potencialidades dos líderes e redes sociais presentes na comunidade.	A4 A5	B1 B2 B3 B4 B6	C1 C2 C3 C5 C7 C8 C23	D1 D2 D3 D4 D6 D10 D14 D16 D21 D22
Detectar os problemas existentes na comunidade e facer propostas construtivas para o cambio de estruturas sociais.	A2 A3	B1 B2 B3 B4 B6	C2 C3 C5 C8 C23	D1 D3 D10 D15 D16
Coñecer e aplicar os diferentes modelos, técnicas e habilidades que permitan mellorar as oportunidades vitais dos individuos que viven nunha comunidade.	A4 A5	B1 B2 B3 B4 B6	C3 C5 C8 C17 C23	D2 D4 D14 D16 D17 D24
Ser capaz de promover a participación dos individuos para a mellora da súa realidade comunitaria.	A1 A2	B1 B2 B3 B4 B6	C1 C3 C7 C23	D1 D2 D9 D14
Ser capaz de deseñar, implementar e avaliar planes, programas e proxectos sociais que redunden na mellora da comunidade.	A3 A4	B1 B2 B3 B4 B6	C3 C7 C8 C22	D1 D2 D10 D24

Contidos

Tema	
Introdución ó Traballo Social grupal	Concepto Historia Obxectivos
O coñecemento e análise do grupo como sistema social	Análise do grupo
Tipos de grupos: A intervención do traballador Social nos diferentes tipos de grupos	De Acción Social Socioterapéuticos De ocio e tempo libre
Modelos e técnicas de Intervención co grupo	As estratexias metodolóxicas de Intervención
O coñecemento e análise da comunidade como sistema social	Desenrolo e organización da comunidade
Deseño e xestión de plans comunitarios	A planificación para a intervención na comunidade
A intervención do T.S. na comunidade: Modelos e Estratexias metodolóxicas de intervención técnicas de intervención	Estratexias metodolóxicas de intervención

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Presentación	3	0	3
Traballo tutelado	6	13	19
Actividades introductorias	2	0	2
Lección maxistral	20	40	60
Exame de preguntas obxectivas	1	15	16
Exame de preguntas obxectivas	1	15	16
Cartafol/dossier	8	8	16
Traballo	6	12	18

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudiantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto...pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo
Traballo tutelado	O estudiantado, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumo de lecturas, conferencias etc. xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudiante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudio, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudiante

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Traballo tutelado	A atención personalizada será de tres tipos 1.-Na aula, durante as sesións de seminario e grupos reducidos para complementar a comprensión das clases maxistras e os traballos *tutorizados. 2.-No despacho do profesor, durante as titorías. Dirixida a calquera cuestión da materia, así como para dúbihdas relacionadas coas clases maxistras e as actividades do seminario e grupos reducidos. 3.-A través do correo electrónico, sempre que a consulta permita. En caso de pasar á virtualidade, poderanse utilizar outras aplicacións informáticas, tanto da Universidade como xerais, previo acordo.
Probas	Descripción
Exame de preguntas obxectivas	
Exame de preguntas obxectivas	
Cartafol/dossier	

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Análise dunha comunidade, proxecto de intervención grupal e comunitario, deseño de sesións, creación de roles, simulación da intervención presentada e avaliação da mesma. Considerarase parte do seguemento analizable deste traballo titulado a realización de probas aleatorias (resposta por escrito a preguntas; pequenos test...) tendentes a comprobar na aula a realización do traballo, seguemento e encargos solicitados. A nota desta parte e do conxunto da parte práctica da materia só fará media coa nota da parte teórica (dúas probas obxectivas) se é igual ou superior a 2,5.	30	A1 B1 C23 D1 A2 B2 D2 A3 B3 D3 A4 B4 D4 A5 D6 D8 D9 D10 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D20 D21 D22 D24
	Realizarase un proxecto de prácticas ao comezo da materia no que se limitarán os contidos a desenvolver (análise dunha comunidade, proxecto de intervención grupal e comunitario e simulación da intervención presentada). Considerarase parte do seguemento available dos traballos titelados a realización de probas aleatorias (resposta por escrito a preguntas; pequenos test...) tendentes a comprobar na aula a realización dos traballos e encargos solicitados. A nota da parte práctica da materia só fará media coa nota da parte teórica (exame) se é igual ou superior a 2,5.		

Exame de preguntas obxectivas	Constará de 20 preguntas da parte de traballo social grupal con catro alternativas de resposta das cales só é unha verdadeira. O sistema de corrección. Cada duas preguntas incorrectas restará unha correcta. Será preciso ter 12 preguntas correctas (unha vez feito o cálculo anterior) para superar esta parte e poder facer media coa parte práctica.	25	A5 B1 C1 D1 B2 C2 D2 B3 C3 D3 B4 C5 D4 B6 C7 D6 C8 D8 C13 D9 C17 D10 C22 D12 C23 D14 D15 D16 D17 D18 D20 D21 D22
Exame de preguntas obxectivas	Constará de 20 preguntas sobre a parte de traballo social comunitario con catro alternativas de resposta das cales só é unha verdadeira. O sistema de corrección. Cada dúas preguntas incorrectas restará unha correcta. Será preciso ter 12 preguntas correctas (unha vez feito o cálculo anterior) para superar esta parte e poder facer media coa parte práctica.	25	A5 B1 C1 D1 B2 C2 D2 B3 C3 D3 B4 C5 D4 B6 C7 D6 C8 D8 C13 D9 C17 D10 C22 D12 C23 D14 D15 D16 D17 D18 D20 D21 D22 D24
Cartafol/dossier	Inclúese neste cartafol/dossier o conxunto de pequenas prácticas de aula entregables na avaliación continua, e especificamente un traballo en relación ao traballo social ecocriticó e comunidades sostibles. Considerarase parte do seguemento available dos traballos titulados a realización de probas aleatorias (resposta por escrito a preguntas ou defensa oral ; pequenos test...) tendentes a comprobar na aula a realización dos traballos e encargos solicitados. A nota da parte práctica da materia só fará media coa nota da parte teórica (duas probas obxectivas) se é igual ou superior a 2,5.	20	A1 B1 C1 D1 A2 B2 C2 D2 A3 B3 C3 D3 A4 B4 C5 D4 A5 B6 C7 D6 C8 D8 C13 D9 C17 D10 C22 D12 C23 D14 D15 D16 D17 D18 D20 D21 D22 D24

Outros comentarios sobre a Avaliación

Avaliación continua:

A avaliación das/os estudiantes matriculadas/os na materia farase atendendo aos criterios explicados nesta guía docente.

Existirá unha modalidade de avaliación continua para o alumnado asistencial. Terán consideración de asistentes aqueles alumnos que asistan a un 80% das clases prácticas e teóricas. Se superan o 20% de non asistencias automaticamente pasarán a modalidade non asistencial.

A avaliación será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliación continua poderá optar pola avaliação global.

Tal e como se detalla na avaliación, dentro desta modalidade de avaliación continua existe unha avaliación da parte teórica que se realizará mediante dúas probas de preguntas de carácter obxectivo que avaliarán respectivamente a parte de

traballo social grupal (25%) e de traballo social comunitario (25%). Os contidos prácticos serán avaliados mediante o traballo tutelado (30%) e o cartafol/dossier (20%) que se especifican más arriba.

Debe terse en conta que para superar a materia e poder facer media deben constar como superadas cada unha das probas avaliativas, e que ademáis é preciso obter un mínimo de 2,5 sobre 5 na parte teórica e de 2,5 sobre 5 na parte práctica.

Avaliación global

O alumnado non asistencial ou aquel que perdera o dereito á avaliación continua terá dereito a examinarse do conxunto da materia nunha avaliación global nas datas oficiais. Neste caso, o exame constará das dúas probas obxectivas comuns ao conxunto do alumnado para a avaliación da parte teórica de traballo social grupal (25 %) e traballo social comunitario (25%). Pola súa banda, a parte práctica resolverase mediante a elaboración dun suposto práctico e dúas preguntas a desenvolver sobre os contidos da materia (50%).

É preciso obter un mínimo de 2,5 sobre 5 na parte teórica e de 2,5 sobre 5 na parte práctica para superar a materia e facer media.

SEGUNDA CONVOCATORIA

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2^a, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

As datas oficiais dos exámenes poden consultarse na web da facultade <http://fcce.uvigo.es/gl/docencia/exames/>) no espazo 'Exames 2024-25.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Barbero, J. M. y Cortés, F. **Trabajo Comunitario, organización y desarrollo social**, Alianza, 2005

De Robertis, C., **La intervención colectiva en Trabajo Social. La acción con grupos y comunidades**, El Ateneo, 1994

Pastor Seller, **Trabajo social con comunidades**, Universitas, 2015

Zamanillo, T. **Trabajo social con grupos y pedagogía ciudadana**, Síntesis, 2008

Marchionni, M., **La utopía posible. La intervención comunitaria en las nuevas condiciones sociales.**, Ed. Benchomó, 1994

Bibliografía Complementaria

Dominelli, L. **Green Social work**, Polity, 2012

Mckinnon j. and Alston, M., **Ecological Social Work. Towards sustainability**, Palgrave Macmillan., 2016

Ribeiro, F. B., **Uma sociología do desenvolvimento.**, Húmus., 2017

Aguiar, F. e Lombardero, X., **Serviço social e sustentabilidade: a abordagem ambiental como quadro de intervención dos assistentes sociais**, <https://doi.org/10.4000/configuracoes.9013>, 25, Configurações, 2020

Dell'Anno, A. e Teubal, R., **Resignificando lo grupal en el trabajo social.**, Espacio Editorial, 2006

Froufe, S., **Técnicas de grupo en animación comunitaria**, Amarú, 2005

Gómez, E., **La crítica al desarrollo entre lo tangible y lo intangible**, <https://hdl.handle.net/10495/3810>, Porik, An, (12), 61-81, 2007

Marchionni, M., **La acción social en y con la comunidad**, Certeza, 2004

Malagón, J.L., **Fundamentos del Trabajo social comunitario**, Aconcagua, 1999

Trigueros, I., **Manual de prácticas de Trabajo social Comunitario en el movimiento ciudadano**, Siglo Veintiuno, 1991

Lillo, N. e Roselló, E., **Manual para el Trabajo social comunitario**, Narcea, 2001

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Prácticas externas: Practicum/O05G220V01701

Traballo de Fin de Grao/O05G220V01991

Traballo social na incorporación social/O05G220V01908

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Ética e traballo social/O05G220V01502

Habilidades, técnicas e instrumentos en traballo social/O05G220V01601

Políticas públicas en España/O05G220V01602

Socioloxía aplicada ao traballo social/O05G220V01603

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204
Introdución ao traballo social/O05G220V01105
Organización dos servizos sociais/O05G220V01205
Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302
Servizos sociais especializados I/O05G220V01304
Servizos sociais especializados II/O05G220V01406
Ética e traballo social/O05G220V01502
Proceso de planificación en traballo social/O05G220V01504
Traballo social individual e familiar/O05G220V01505

Outros comentarios

-En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Xestión de organizacións de benestar social

Materia	Xestión de organizacións de benestar social			
Código	O05G220V01605			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 3	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Nieto Castro, María Belén			
Profesorado	Nieto Castro, María Belén			
Correo-e	belnietoc@gmail.com			
Web				
Descripción xeral	Materia destinada a introducir o alumnado na xestión de entidades que realizan a intervención social tanto dende o sistema publico,organizaciones non gubernamentais como empresas socialmente responsables.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no ejercicio do traballo social
C1	Establecer relacóns profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
D2	Capacidade de organización e planificación
D8	Capacidade de xestión da información
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D21	Liderado
D23	Motivación pola calidade

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación e Aprendizaxe

3. Adquirir destrezas de xestions do traballo en equipo,da programación do traballo e colaboración interprofesional e interinstitucional.	A4	B6	C1	D2
			C14	D8
			C17	D11
			C20	D12
			C22	
4. Coñecer os distintos enfoques da xestión, o liderazgo e a calidade nos servicios humanos públicos e privados.	A2	B6	C1	D11
	A4		C14	D21
			C18	D23

5. Ser capaz de participar na administracións de recursos e servizos, colaborando nos procedementos implicados na sua obtención, supervisando a sua eficacia e asegurando a calidade. A5

A2	B5	C17	D2
		C18	D8
		C23	D23

Contidos

Tema

Organizacións que realizan a intervención social	Concepto. Tipos. Historia del asociacionismo. Lexislación. Creación.
Xestións de Organizacións que fan a intervención social.	A intervención social. Procesos básicos de xestión: Planificación estratégica.
A decisión: a toma de decisions, teorías.	Concepto. Clasificación das decisions. A Planificación estratégica.
A interlocución: comunicación e traballo en equipo.	A interlocución como proceso de xestión. O traballo en equipo.
A supervisión nas organizacións de intervención social.	Documentación necesaria. Normativa.
O liderazgo na teoría da xestión.	Tipos de liderazgo. Liderazgo para la calidad.
O control e avaliación de organizacións de intervención social.	A avaliación dentro da planificación estratégica.
A xestión de recursos humanos: planificación y evaluación de recursos humanos.	Concepto. Subprocesos. Postos de trabajo. Xestión do voluntariado. Relaciones laborales. Saúde laboral.
A xestión económica-financiera	Patrimonio da entidade. Principios de contabilidad. Formas de financiación. O marketing.
A xestión da información: sistemas de comunicación interno e externos	Comunicación- Teoría dos sistemas. Sistemas de comunicación internos e externos.
Xestión de recursos materiais	Finalidade. Elementos.
Xestión de intercambios, as relações e as redes asociativas.	Finalidade. Redes asociativas actuales.
A xestión da estructuración.	Diseño. Cambio de estructuras.
A calidad e excelencia na xestión da intervención social.	Finalidade. Normativa

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	0	2
Lección magistral	17	13	30
Trabajo tutelado	6	11	17
Eventos científicos	3	1	4
Resolución de problemas de forma autónoma	6	36	42
Seminario	9	17	26
Exame de preguntas objetivas	2	16	18
Cartafol/dossier	1	3	4
Resolución de problemas e/ou exercicios	4	3	7

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Actividades introductorias	Actividades encaminadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección magistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudio, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, ejercicio ou proxecto a desenvolver polo estudiante.

Traballo tutelado	O estudiante desenvolve exercicos ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. O seu desenvolvemento pode estar vinculado con actividades autónomas do estudiante.
Eventos científicos	Conferencias, faladoiros, exposicións, mesas redondas, debates... realizados por relatores/as de prestixio, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia.
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade na que se formulaan problemas e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Seminario	Actividades enfocadas ao traballo sobre un tema específico, que permiten afondar ou complementar os contidos da materia. Pódense emplegar como complemento das clases teóricas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Traballo tutelado	Atención a dudas e preguntas planteadas polo alumno no desenrollo do traballo.
Resolución de problemas de forma autónoma	Atención a preguntas e dudas planteadas polo alumno no desenrollo do traballo.
Seminario	Atender as necesidades e consultas do alumnado relacionadas ca materia, proporcionándolle orientación, apoio e motivación. Esta actividade pode desenvolverse de forma presencial (directamente na aula e nos momentos que o profesor ten asignados a titorías de despacho) ou de forma non presencial (a través do correo electrónico ou do campus virtual).
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Probas	Descripción
Cartafol/dossier	Supervisarase continuamente a realización e recopilación da documentación .

Avaliación

	Description	Cualificación		Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Resolución de problemas de forma autónoma	Planteamientos de problemas que os alumnos deben resolver en clase.	10	A2	B5	C14 D2 C20 D8
Exame de preguntas obxectivas	Relación de preguntas ,tipo test ou de resposta curta, relacionadas co temario.	40	A4	B5	C1 D2 A5 C18 D8 C20 D23
Cartafol/dossier	Recopilación ,exposición e entrega de documentos elaborados polos estudiantes. Que recompila información sobre os traballos, proxectos, tarefas realizados durante o proceso de formación.	20	A4	B5	C14 D2 A5 C17 D8 C18 D21 C22 C23
Resolución de problemas e/ou exercicios	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condición establecido/as polo profesor.	30	A2	B5	C14 D2 C20 D8

Outros comentarios sobre a Avaliación

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da Facultade de Educación e de Traballo Social, campus Ourense. No espazo "datas de exame".

As partes da materia superadas na 1º oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2º, considerándose, polo tanto como aprobadas neste curso académico.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

O ser esta materia parte do curso ponte e coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que

guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

A. Avaliación Continúa.

A avaliación das/os estudiantes matriculadas/os na materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.

A avaliación continua implica unha asistencia mínima a un 80% das aulas

A avaliación será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliación continua poderá optar pola avaliación global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido de 15 días dende o inicio das clases.

Como pode observarse a planificación do proceso ensinanza-aprendizaxe concibe como unha avaliación continua e esixe a presenza do estudiantado nas actividades prácticas que se desenvolverán ao longo do curso.

A avaliación do estudiantado presencial relizarase según:

- 1) *Examen de preguntas obxetivas sobre os contidos teóricos.* Exame de preguntas tipo tes ou curtas. Valorándose sobre 10. Terá que superar o 5 para estar aprobado. É dará o 40% da nota final do estudiante.
- 2) *Avaliación das diferentes actividades.* Terán que ser presentadas todas aquelas prácticas realizadas na aula. Serán availables as prácticas relacionadas sobre a creación de unha entidade, a súa estrutura, e o seu libro de actas. Valoraranse sobre 10. Terán que superar o 5 para estar aprobada esta parte. É dará o 50% da nota final do estudiante.

O estudiante terá que ter todas as partes aprobadas para superar a materia.

Sendo así, esixiráselle ao estudiantado a súa presenza nas actividades durante o curso -verificable con listas de asistencia- non podendo faltar a máis do 90% das clases prácticas durante o cuatrimestre dun total de 22 clases prácticas (distribuídas en 15 de grupo mediano e 7 de pequeno grupo). Sinalar que non chega con asistir á clase, nin que o que se avalia é a asistencia do/a estudiante.

Para a avaliación da parte práctica, o profesor poderá pedir a defensa individual o grupal de cada una das prácticas do cartafol dossier.

Quede expresamente claro que a docente non pedirá ao estudiante explicación ningunha de por que non acode á clase e, tendo en conta que a asistencia ás clases na Universidade non son obligatorias. Tampouco aceptará «escusas» ou «desculpas» respecto das ausencias deste.

Se o/a estudiante deixa de asistir á clase, sexa cal sexa a circunstancia, terá que optar pola segunda modalidade de avaliación (coa única excepción de enfermidade xustificada con certificado médico ou pasamento dun familiar próximo; situacions das cales se solicitará acreditación).

B. Avaliación Global

Aqueles estudiantes que opten por non asistir ás clases prácticas, ou non poidan, ou pretendendo ser «estudiantes asistentes» teñan máis de o faltas na parte práctica da materia (grupos medianos e pequeno grupo), terán que demostrar igualmente que os seus compañeiros a adquisición das diferentes competencias da materia.

Isto faran nunha única proba ou exame final o día da convocatoria oficial. Que constará de dúas partes, unha parte teórica e outra parte práctica. Realizando unha a continuación da outra.

-Os dous exámenes suporán o 100 % da nota final do estudiante.

-O exame constará de dúas partes:

1. Examen con preguntas da parte teórica, as mesmas que terá todo o alumnado; supoñerá o 50 % da nota final. Tendo que sacar como mínimo un 5 sobre 10, para considerarse aprobado.
2. Exame con preguntas da parte práctica que será realizado despois da primeira parte. Consistirá en preguntas curtas ou tipo test.

-Cada exame suporá o 50 % da nota final, tendo que sacar como mínimo un 5 sobre 10, para considerarse aprobado.

-Terán que ter superados os dous exámenes, con un 5, para poder realizar a media aritmética entre as dúas notas, e poder superar a sinatura se superan o 5 na media aritmética.

-A parte teórica da materia pódese estudar por completo a través da bibliografía básica recomendada.

-En canto á parte práctica, esixiráselle ao alumnado que saiba responder os contidos conceptuais, actitudinais e de procedementos desenvoltos ao longo do curso e demostre ter adquiridas as competencias específicas da materia. Esta parte pode estudiada a través de textos existentes na biblioteca, dos apuntamentos da clase, e realizando os traballos de grupo mediano e grupo pequeno.

C. **Modalidade de Avaliación para Estudantes do curso ponte.**

Os estudantes que decidan optar pola avaliación global e Curso Ponte, deberán poñerse en contacto coa profesora para notificar esta opción a comezos de curso e sempre antes do prazo establecido.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

D. **Convocatoria Extraordinaria (2ª oportunidade)**

As probas (parte teórica o parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, no serán obxecto de avaliación na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese cursos académico. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª oportunidade, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Fantova Azcoaga, Fernando, **Manual para la gestión de la intervención social**, 2, Editorial CCS, 2005

Bolunta, **Manual de gestión asociativa**,

Análisis y desarrollo social.cons, **Guía de planificación estratégica en ONG de acción social**, Plataforma de ONG de Acción Social,

García Ares, Maricarme, **Manual básico de documentación administrativa**, 2, Xunta de Galicia, 2006

Bibliografía Complementaria

Fantova Azcoaga, Fernando, **La gestión de organizaciones no lucrativas**, 2001

Vivanco Borja, **Cultura y técnicas de gestión en las ONGs**, 2001

Vernis, Alfred, **La gestión de las organizaciones no lucrativas**, 1998

Alberich Nistal, Tómas, **Guía fácil de asociaciones. Manual de gestión para la creación, desarrollo y dinamización de entidades no lucrativas.**, 978-8490312957, 2, Editorial Dykinson, S.L., 9 enero 2013

Vernis, Alfred, **Los retos en la gestión de las organizaciones no lucrativas**, 2004

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo social e cooperación ao desenvolvemento/O05G220V01905

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Servizos sociais especializados I/O05G220V01304

Servizos sociais especializados II/O05G220V01406

Avaliación de programas sociais/O05G220V01901

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Prácticas externas: Practicum**

Materia	Prácticas externas: Practicum			
Código	O05G220V01701			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 30	Sinale OB	Curso 4	Cuadrimestre 1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Verde Diego, María del Carmen			
Profesorado	Aguiar Fernández, Francisco Javier González Rodríguez, Rubén Perdiz Álvarez, María Celsa Verde Diego, María del Carmen			
Correo-e	carmenverde@uvigo.es			
Web	http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php/estudios/grupo/practicum			
Descripción xeral	O Prácticum insírese no módulo E do Plan de estudos: Prácticum e Traballo Fin de Carrera e, dentro deste, na materia que ten a mesma denominación. O Prácticum son un conxunto de actividades orientadas a unha aprendizaxe baseada na acción e a experiencia, que posibilita a apropiación de destrezas, coñecementos e habilidades, que permiten ao estudiantado, entre outras accións, descubrir, analizar e comprender o contexto e os procesos de intervención social na compañía dun/unha profesional de traballo social experimentando no seu propio contexto organizativo. O Prácticum desenvólvese en servizos e entidades desde os que se prestan servizos de traballo social e que son recoñecidos como centros colaboradores para a formación en prácticas polas universidades, mediante convenios. Inclúe a supervisión, realizada por titores/as académicos docentes da universidade, e a tutela profesional, realizada por traballadores/as sociais das institucións colaboradoras. O Prácticum é unha materia de carácter obligatorio, do primeiro cuadrimestre do cuarto curso da titulación. Consta de 30 créditos ECTS, equivalentes a 750 horas, das cales entre 450-525 horas asígnanse ás prácticas en institucións externas (en función dos horarios da institución externa). As restantes horas computánse en: 1) Clases de introducción (Grupos B) previos ao inicio das prácticas na institución/entidade/empresa externa; 2) Supervisións grupais (Seminarios C) de seguimiento do estudiantado na universidade mentres realiza as prácticas externas, e formación específica; 3) Titorías individualizadas co titor/a académico asignado; e traballo autónomo do/da estudiante.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe**Código**

A1	Que os estudiantes demostren posuér e comprender coñecementos nunha área de estudio que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudio.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudio.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudio) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención

C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlos a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacíons de crise valorando a urxencia das situacíons, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para fazer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociaisemerxentes
C11	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C16	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco
C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obligacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares accordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información

D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisiones
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións inter persoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D21	Liderado
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
1.-É capaz de interactuar con persoas, familias, grupos e organizacións sociais, etc. para conseguir cambios, promocionar o desenvolvemento dos mismos os e mellorar as súas condicións de vida a través da teoría e metodoloxía en Traballo Social baixo tutela e supervisión.	A2 B1 C2 D9 A3 B3 C3 D14 A5 C5 D15 C8 D17 C10 D23 C13 D24 C22 D25 C23
2.-É capaz de desenvolver as destrezas necesarias para a creación dunha relación de traballo positiva con diferentes tipos de persoas.	A1 B1 C1 D3 A4 B5 C5 D6 B6 C7 D10 C14 D11 C16 D12 C20 D14 C21 D18 D23 D24
3.-Ser capaz de avaliar situacións humanas e recoller, ordear, tratar e analizar a información, tendo en conta os puntos de vista dos participantes, os conceptos teóricos, os datos da investigación, as normas legais, os métodos e técnicas profesionais e os procedementos institucionais	A2 B1 C2 D1 A3 B2 C4 D2 A5 B3 C5 D3 B4 C9 D6 B5 C10 D8 B6 C19 D14 C22 D17 C23 D24
4.-É capaz de tomar en consideración factores como riscos, dereitos, diferenzas culturales e sensibilidades lingüísticas, responsabilidades de protexer a individuos vulnerables e outras.	A3 B2 C2 D1 B4 C4 D3 C8 D4 C9 D6 C10 D8 C13 D9 C14 D10 C15 D15 C16 D17 C22 D18 C23 D19 C24 D20 C25 D21 D23 D24
5.-É capaz de resolver conflitos de relación no marco da actuación profesional.	A5 B4 C9 D3 B5 C11 D9 C24 D14 D19 D21 D22

6.-É capaz de deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social e planificar de forma negociada unha secuencia de accións e seguir e evaluar o seu desenvolvemento.	B2 B5	C3 C6 C7 C8 C9 C10 C12 C24	D1 D2 D8 D9 D10 D16 D18 D19 D20
7.-É capaz de tomar decisións fundamentadas tendo en conta as consecuencias para todas todas as partes implicadas.	A2 B1 B5	C1 C2 C3 C4 C9 C13 C17 C24	D1 D3 D8 D9 D10 D15 D17 D19 D21 D22 D23
8.-É capaz de responsabilizarse das tarefas encomendadas nun marco de responsabilidades múltiples (público, usuarios dos servizos e outros).	A4 B2 B5 B6	C1 C4 C7 C14 C15 C16 C17 C18 C20	D2 D10 D11 D12 D14 D19 D21 D23
9.-É capaz de reflexionar sobre o seu comportamento e ser capaz de modificalo á luz da experiencia e de idendificar e someter a revisión os seus propios límites persoais e profesionais.	A3 B5 B6	C16 C17 C23	D3 D8 D14 D16 D17 D18 D23
10.-É capaz de programar o propio traballo asignando prioridades, cumprimento coas obrigacións profesionais e evaluando a eficiacia do propio traballo.	A2 B5 B6	C10 C16 C17 C22 C23	D2 D8 D11 D16 D19 D23
11.-É capaz de analizar a propia práctica e identificar os seus límites e carencias profesionais, e asumir a responsabilidade da formación continuada de coñecementos e destrezas.	A5 B3 B5 B6	C10 C16 C22 C23 C24	D1 D3 D16 D18 D19 D23
12.-É capaz de utilizar axeitadamente a supervisión e sistematizar a práctica.	A5 B5	C16 C23	D1 D3 D6 D7 D8 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D18 D20 D23 D24

13.-É capaz de contribuír á promoción de boas prácticas do traballo social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan.	A3 A5	B5 B6	C22 C25	D1 D18 D19 D20 D22 D23
14.-É capaz de preparar e/ou dirixir reunións de forma efectiva.	A4	B1 B2	C7 C14 C20 C21	D2 D4 D6 D11 D12 D14 D21 D22 D23
15.-É capaz de gestionar a incerteza, o cambio e o estrés en situacións de traballo.	A5	B6	C4 C9 C24	D1 D2 D3 D9 D10 D16 D18 D19 D23
16.-É capaz de manexar de forma produtiva os conflitos interpersonais e intrapersonais.	A2	B4 B5 B6	C6 C8 C15 C20 C23 C24	D1 D3 D9 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D19 D23
17.-É capaz de gestionar dilemas e problemas éticos, identificando os mesmos e reflexionando sobre os seus resultados.	A3	B1 B2 B3 B4	C6 C16 C19 C23 C24	D1 D3 D6 D9 D14 D15 D16 D17 D23 D24
18.-Ha adquirido experiencia directa en Trabajo Social en los lugares donde se desarrolla (servicios sociales y de bienestar, organizaciones sociales, etc.)	A5	C2 C3 C5 C6 C7 C8 C10 C14 C17 C18 C19 C20 C21 C22 C23 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D21 D22 D23 D24	

Contidos

Tema

1.-Realización de actividades e tarefas de preparación, seguimento e avaliación para a inserción no centro de prácticas.	Elaboración dun Dossier inicial
2.-Coñecemento da institución e campo de intervención da práctica.	Os mesmos
3.-Observación participante da realidade no contexto profesional.	Os mesmos
4.-Aplicación dos coñecementos teóricos na práctica.	Os mesmos
5.-Aplicación dos métodos e procedementos profesionais.	Os mesmos
6.-Utilización e manexo da documentación, técnicas e instrumentos profesionais.	Os mesmos
7.-Reflexión e análise da práctica profesional a través da supervisión grupal.	Estudios de caso: 1) presentación dunha entidade; 2) presentación dun caso dende a perspectiva de xénero; 3) análise dun caso dende unha perspectiva ética (identificación e resolución de dilemas éticos)
8.-Recompilación, tratamiento e análise de datos cara a sistematización da práctica.	Os mesmos
9.-Elaboración da memoria final do prácticum.	Os mesmos

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	9	45	54
Seminario	18	58	76
Prácticum, Practicas externas e clínicas	450	70	520
Cartafol/dossier	10	10	20
Estudo de casos	0	30	30
Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	0	50	50

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Actividades introductorias	Sesións formativas destinadas á preparación antes da incorporación da entidade. Trataranse aspectos conceptuais e actitudinais. O/a estudiante entrega nesta parte da materia un Dossier Véxase calendario do practicum na web da Facultade e en MOOVI.
Seminario	Consistirán en varias supervisións grupais (4) nun marco de aprendizaxe colaborativa moderada por un docente. Trataranse contidos de carácter conceptual, procedural e actitudinal dende unha perspectiva feminista e ética. O/a estudiante presenta "casos" nestes seminarios. Véxase calendario do practicum na web da Facultade e en MOOVI.
Prácticum, Practicas externas e clínicas	O/A estudiante desenvolve as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión, durante un período determinado, realizando as funcións asignadas e previstas na proposta de prácticas. As prácticas desenvólvense nun contexto relacionado coa profesión de Traballo social baixo a supervisión dun ou dunha profesional de Traballo social

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Actividades introductorias	Un/unha docente acompañará ao estudiante na súa preparación para a incorporación nunha entidade e na elaboración do Dossier que elaborará aos efectos de coñecer mellor a entidade na que se vai incorporar e o ámbito de intervención
Seminario	Consistirá en supervisións grupais (4) nun marco de aprendizaxe colaborativa moderadas por un/unha docente. Trataranse todo tipo de contidos (de carácter conceptual, procedural, actitudinais) e de situacións
Prácticum, Practicas externas e clínicas	O/a estudiante realiza as súas prácticas supervisado por un/unha traballador/a social nunha intitución, entidade ou empresa destinada a ofrecer servizos sociais en calquera ámbito
Probas	Descripción

Informe de prácticas, prácticum e prácticas externas	O/a estudiante deberá realizar unha memoria de prácticas. A tal fin será acompañado no proceso por un/unha titor/a académico co que terá titorías individuales periódicas e que servirán, ademais, para expoñer calquera outra inquietud, dúbida, reflexión sobre o periodo de prácticas
--	--

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Prácticum, Practicas externas e clínicas	Valoración do/a titor/a de prácticas sobre o periodo do estudiante na entidade. O/A estudiante desenvolve as actividades nun contexto relacionado co ejercicio dunha profesión, durante un período determinado, realizando as funcións asignadas e previstas na proposta de prácticas. No caso do Prácticum, estas prácticas inclúense con carácter obligatorio en Traballo social	40	A1 B1 C1 D1 A2 B2 C2 D2 A3 B3 C3 D3 A4 B4 C4 D4 A5 B5 C5 D6 B6 C6 D7 C7 D8 C8 D9 C9 D10 C10 D11 C11 D12 C12 D14 C13 D15 C14 D16 C15 D17 C16 D18 C17 D19 C18 D20 C19 D21 C20 D22 C21 D23 C22 D24 C23 C24 C25
Cartafol/dossier	Asistencia OBRIGATORIA, participación, interacción e realización das actividades/tarefas encomendadas nas clases preparatorias (Grupos B) antes de iniciar as prácticas en institucións. Os resultados serán entregados nun DOSSIER, cos contidos establecidos para tal fin.	0	A2 B3 C4 D1 A4 C13 D2 A5 C18 D3 C22 D4 C23 D6 C25 D7 D8 D9 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24

Estudo de casos	Asistencia, participación, interacción e realización das actividades/tarefas encomendadas para os Seminarios de supervisión grupal (Grupos C). Os resultados serán a presentación en cada unha das sesións de estudos de casos: 1) presentación dunha entidade; 2) presentación dun caso dende a perspectiva de xénero; 3) análise dun caso dende unha perspectiva ética (identificación e resolución de dilemas éticos) 4) Formación en violencia de xénero	30	A1	B2	C1	D1
			A2	B6	C2	D2
			A3	C3	D3	
			A4	C4	D4	
			A5	C5	D6	
				C6	D7	
				C7	D8	
				C8	D9	
				C9	D10	
				C10	D11	
Informe de prácticas, Memoria de prácticas do/da estudiante relativa ao seu periodo de prácticum e prácticas practicas externas	Informe de prácticas, Memoria de prácticas do/da estudiante relativa ao seu periodo de prácticum e prácticas practicas externas	30	A2	B1	C1	D1
			A3	B2	C2	D2
			A4	B3	C3	D3
			A5	B4	C4	D6
				B5	C5	D7
				B6	C6	D8
					C7	D9
					C8	D10
					C9	D12
					C10	D14
					C11	D15
					C12	D16
					C13	D17
					C14	D18
					C15	D19
					C16	D20
					C17	D22
					C18	D23
					C19	D24
					C20	
					C21	
					C22	
					C23	
					C24	
					C25	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Avaliación

A avaliação do prácticum verificará a capacidade efectiva de desenvolver tarefas concretas da actividade profesional, así como a adquisición das destrezas e aptitudes correspondentes. A avaliação terá carácter continuado a través da elaboración dun Dossier (Apto/non Apto), de casos presentados nos seminarios grupais e a asistencia á formación (0-3 puntos), da Memoria de prácticas (0-3 puntos) e da valoración dos/as titores/as externos (0-4 puntos) a partir da súa observación sistemática do estudiante. Todas e cada unha destas partes deberán ser aprobadas por separado, entendendo que o "apto" se atopa na metade do seu valor global (Dossier: Apto; Casos: 1,5; Memoria: 1,5; tutor profesional: 2). Isto é, non acadar unha nota mínima en cada unha destas modalidades suporá que o/a estudiante terá que recuperar esa parte na 2ª oportunidade de xullo. As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliação na 2ª, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

Si se suspende a materia na 2ª oportunidade, a Comisión do Practicum determinará si se pode gardar alguma nota dalgunha das modalidades aprobadas para o curso seguinte.

Será requisito necesario o depósito dunha copia da memoria de prácticas na institución colaboradora en formato e data establecida polo tutor/a académico, tras decisión da Coordinación.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser

adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o estudiantado adscrito ao programa PIUNE. Así mesmo a Coordinación de Practicum poderá establecer Plans de Adaptacións Individualizados (PAI) para as persoas que, por razóns laborais ou de diversidade, precisen dunha adaptación ás prácticas.

Os horarios e datas da entrega final da memoria están publicados na web da Facultade e na plataforma Moovi. En Moovi tamén se publicará un DOCUMENTO RESUMO DAS DIFERENTES ENTREGAS coas orientacións necesarias para o alumnado.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Garcés Ferrer, J. (Editor), **Tratado general de trabajo social, servicios sociales y política social 3 Tomos**, Tirant lo Blanch, 2024

Pastor, E. (Coord.), **Las prácticas curriculares en el Grado de Trabajo Social**, 1, Universitas, 2014

Berasaluze, A. y Ovejas, R. (coords.), **Guía de prácticas externas : practicum : grado en trabajo social**, Servicio Editorial de la Universidad del País Vasc, 2013

María Jesús Úriz Pemán (Coord.), **La necesaria mirada ética en Trabajo Social**, 1, Paraninfo y Consejo General del Trabajo social, 2019

Guinot, C. (Coord.), **Métodos, técnicas y documentos utilizados en Trabajo Social**, Deusto Publicaciones, 2008

Josefa Fombuena Valero (Coord.), **El trabajo social y sus instrumentos. Elementos para una interpretación a piacere**, 2, Nau Llibres, 2012

Ainhoa Berasaluze Correa , Berasaluze Correa Ainhoa , Epelde Juaristi Maddalen , Ovejas Lara Charo , , **Supervisión en trabajo social: una metodología para el cambio(Dúo)**, 1, Aranzadi, 2020

Consejo General del Trabajo Social, **Código Deontológico del Trabajo Social**, 3, Consejo General del Trabajo Social, 2018

Bibliografía Complementaria

Howe, D., **Dando sentido a la práctica : una introducción a la teoría del trabajo social**, Maristán, 1999

Payne, M., **Teorías contemporáneas del Trabajo Social. Una introducción crítica**, Paidós, 1995

Aguiar Fernández, F.X, Méndez Fernández, A.B. y Fenández Rodicio, C. I., **Proceso de tutorización y supervisión del practicum en trabajo social : un espacio de aprendizaje significativo**, Santiago de Compostela, 2013

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Traballo de Fin de Grao/O05G220V01991

Traballo social na incorporación social/O05G220V01908

Traballo social e ámbitos profesionais/O05G220V01907

Traballo social e cooperación ao desenvolvemento/O05G220V01905

Traballo social e mediación/O05G220V01906

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204

Fundamentos dos servizos sociais/O05G220V01104

Introdución ao traballo social/O05G220V01105

Organización dos servizos sociais/O05G220V01205

Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Política social/O05G220V01404

Saúde, dependencia e vulnerabilidade/O05G220V01405

Servizos sociais especializados I/O05G220V01304

Servizos sociais especializados II/O05G220V01406

Ética e traballo social/O05G220V01502

Xestión de organizacións de benestar social/O05G220V01605

Habilidades, técnicas e instrumentos en traballo social/O05G220V01601

Proceso de planificación en traballo social/O05G220V01504

Traballo social grupal e comunitario/O05G220V01604

Traballo social individual e familiar/O05G220V01505

Outros comentarios

En coerencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o estudiantado adscrito ao programa PIUNE. Así mesmo a Coordinación de Practicum poderá establecer Plans de Adaptacións Individualizados (PAI) para as persoas que, por razóns laborais ou de diversidade, precisen dunha adaptación ás prácticas.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coerencia cos

principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Avaliación de programas sociais

Materia	Avaliación de programas sociais			
Código	O05G220V01901			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OP	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán			
Departamento				
Coordinador/a	Domínguez Alonso, José			
Profesorado	Domínguez Alonso, José			
Correo-e	jdalonso@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Materia que pretende introducir ó alumnado nunha tarefa máis precisa que nunca: establecer a medida en que deben levarse a práctica os programas de intervención social. A este respecto, trataranse de ensinar as competencias e habilidades necesarias para determinar a eficacia, eficiencia e impácto dos proxectos e programas mediante os que se trata de dar solución as necesidades sociais.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B5	Administrarl e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responer a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para fazer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituals de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)

C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacóns e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacóns sociais emergentes
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacóns de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C17	Administrador e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das melhores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D13	Traballo nun contexto internacional
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacóns
D20	Creatividade
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Analizar situacóns sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais.	A1 B1 C2 D1 A2 B2 C3 D2 A3 B5 C4 D3 A5 B6 C5 D7
Actuar preventivamente e na resolución das situacóns de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión.	C6 D8 C7 D9 C8 D10
Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención.	C9 D11 C10 D12
Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc.	C12 D13 C15 D15 C17 D16 C18 D17 C19 D18 C22 D19 D20
Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacóns sociais emergentes.	D22 D23 D24
Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social.	

Contidos

Tema

1. A AVALIACIÓN DE NECESIDADES SOCIAIS	1.1. Problemas e necesidades: a razón de ser das políticas públicas 1.2. As fases da avaliação de necesidades e o ciclo das políticas públicas 1.3. Os usos da avaliação de necesidades
2. UNHA APROXIMACIÓN AOS PROGRAMAS DE AVALIACIÓN DE NECESIDADES SOCIAIS	2.1. Métodos cuantitativos e cualitativos 2.2. Realización e explotación de enquisas 2.3. Cuestionarios 2.4. Indicadores e Rexistros observacionais 2.5. Rexistros administrativos
3. PROFUNDIZANDO NA ANÁLISE DA AVALIACIÓN DE PROGRAMAS SOCIAIS	3.1. Planificación dunha avaliação de necesidades
4. DESEÑO, EFECTOS ESPERADOS E IMPACTO REAL DOS PROGRAMAS SOCIAIS: TEORÍA E PRÁCTICA DA AVALIACIÓN	4.1. Modelo avaliativo 4.2. Deseños básicos de avaliação 4.3. Utilidade dos deseños en función do contexto

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	12	0	12
Traballo tutelado	13.5	20.5	34
Presentación	3	5	8
Estudo de casos	3	10	13
Aprendizaxe-servizo	10	15	25
Traballo	4	30	34
Práctica de laboratorio	1.5	10.5	12
Estudo de casos	1.5	4	5.5
Presentación	1.5	5	6.5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudiante.
Traballo tutelado	O estudiante, de maneira individual ou en grupo, en traballo colaborativo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudiante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción.
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudiantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Estudo de casos	O alumnado, de maneira individual ou en grupo, analiza un caso e éxito referido a un programa social, e o expón en clase mostrando a súa contribución teórica e práctica.
Aprendizaxe-servizo	O alumnado porá en práctica o aprendido nas leccións teóricas sobre detección de necesidades, cunha mostra de poboación real. Crearase un sistema de recollida de información e analizaranse os datos. O traballo tutelado baseado na evidencia científica, e contextualizado no APS [Educa na diversidade, transforma a sociedade], responden a unha demanda que nos achega a entidade ou entidades colaboradoras para proporcionar un servizo ou produto (i.e., taller, material audiovisual, entre outros) ao colectivo con diversidade (i.e., social, académica, cultural), co que traballamos ao longo do cuatrimestre. Este traballo debe ser aplicado na poboación diana do APS e ademais debe ser defendido na sesión que conclúe do APS.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Presentación	Exposición de traballos
Traballo tutelado	Elaboración de proxectos
Probas	Descripción
Traballo	Elaboración de proxectos
Práctica de laboratorio	Probas prácticas e simulacións

Avaliación

Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Traballo	O estudiante presenta o resultado obtido na elaboración dun proxecto de evaluación dun programa realizado ao longo da carreira. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.	40	A1	B1	C2	D1
			B2	C4	D2	
			B5	C6	D3	
			B6	C8		
			C9			
			C10			
			C12			
			C19			
			C22			
Práctica de laboratorio	Os estudiantes realizarán unha práctica de evaluación na que deseñarán e aplicarán técnicas de detección de necesidades á poboación obxectivo. Aparece vinculado á metodoloxía de aprendizaxe-servizo.	20	B6	C2	D1	
			C4	D2		
			C5	D3		
			C6	D9		
			C7	D11		
			C8	D15		
			C9	D17		
			C10	D19		
			C12	D23		
			C22			
Estudo de casos	O alumnado debe analizar as contribucións de diversas experiencias e proxectos relevantes respecto á intervención social, demostrando a súa competencia, e aplicando os seus coñecementos á realidade actual. Para ello, se participará en encontros científicos-técnicos propostos pola súa vinculación coa materia. Aparece vinculado a la metodología del aprendizaje servicio	20	A2	B5	C4	D1
			A3	B6	C10	D2
			A5		C15	D3
					C17	D7
					C22	D8
					D9	
					D10	
					D16	
					D17	
Presentación	Os estudiantes presentarán ao profesor e/ou a un grupo de compañeros, os resultados do traballo realizado. Pódese realizar de forma individual ou en grupo.	20	A1	B6	C5	D1
			A2		C6	D7
			A3		C10	D10
			A5			

Outros comentarios sobre a Avaliación

Avaliación continua: Se requerirá unha asistencia do 75%.

En esta asignatura non habrá exame, pero os estudiantes deberán realizar: un traballo en grupo tutelado (40%), deberán presentar os resultados dese traballo (20%), unha práctica de laboratorio (20%) e un estudio de caso (20%). %).

Cada estudiante deberá obter al menos o 50% da cualificación en cada un dos dous apartados para aprobar a asignatura.

Alumnos no asistentes (Avaliación global): Os estudiantes non asistentes realizarán o mesmo traballo que o asistente, pero o traballo tutelado será individual no lugar do grupo, e as titorías realizarán por videoconferencia.

Segunda convocatoria: aquellas competencias non superadas na primeira convocatoria serán avaliadas na segunda. Nesta segunda convocatoria só se avaliarán as probas ou aspectos non superados na primeira.

As partes da materia superadas na 1a oportunidade non serán obxecto de evaluación na 2a, polo que consideraranse aprobadas para ese curso académico.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade no espazo 'datas exames'.

Co fin de favorecer a conciliación da vida laboral e da formación académica, os contidos, planificación, recursos metodológicos e sistema de evaluación adaptaranse ao alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, como consecuencia das competencias e resultados da aprendizaxe establecidos. Neste documento abrirase unha carpeta específica na plataforma Moovi na que se informará sobre as tarefas de evaluación e probas que guiarán o desenvolvemento desta materia para os alumnos do curso bridge ou profesionais en exercicio."

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Díaz, M. de M., **La evaluación de programas sociales: fundamentos y enfoques teóricos**, 18(2), Revista de Investigación Educativa, 2000

Casado, D., **Guía práctica 2 Evaluación de necesidades sociales**, Cevagraf, 2009

Bibliografía Complementaria

Aguilar, M. J. e Ander-Egg, T., **Evaluación de servicios y programas sociales.**, Siglo XXI, 1992

Cohen, E. e Franco, R., **Evaluación de proyectos sociales.**, Siglo XXI, 1993

Corbetta, P., **Metodología y técnicas de investigación social**, McGraw-Hill., 2007

Rossi, P. H., Freeman, H. E. e Lipsey, P., **Evaluation: a systematic approach.**, Sage, 2004

Vedung, E., **Evaluación de políticas públicas y programas**, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales., 1997

Recomendacións

Outros comentarios

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2^a, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Inglés para traballadores/as sociais

Materia	Inglés para traballadores/as sociais			
Código	O05G220V01902			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OP	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Inglés			
Departamento	Filoloxía inglesa, francesa e alemá			
Coordinador/a	Fernández Carballo-Calero, María Victoria			
Profesorado	Fernández Carballo-Calero, María Victoria			
Correo-e	victoria@uvigo.es			
Web	http://moovi.uvigo.gal			
Descripción xeral	A través desta materia instrumental os alumnos afianzarán os seus coñecementos básicos da lingua inglesa e poderán comunicarse en diferentes situacions que se formulan habitualmente no ámbito do Traballo Social.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarelles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
D1	Capacidade de análise e síntese
D5	Coñecemento da lingua estranxeira
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D9	Resolución de problemas
D11	Traballo en e con equipos diversos
D13	Traballo nun contexto internacional
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacions

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe		
1. Familiarizarse cunha lingua estranxeira.		D5	D13
2. Transmitir información a un público tanto especializado como non especializado.	A4	C2 C8 C13 C14	
3. Axudar ás persoas a comunicar.	B1 B3	C2 C8 C13 C14	
4. Consultar e cooperar con outros, comunicando a través de diferenzas tales como as de identidade ou a linguaxe.		C2 C8 C13 C14	
5. Establecer unha comunicación empática e efectiva con outras persoas, e de forma especial con aquelas que presenten necesidades de comunicación.		C2 C8 C13 C14	D14 D15
6. Traballar nun contexto internacional.			D13
7. Adaptarse a novas situacions.			D19
8. Avanzar nas relacións interpersoais.		B1	D14
9. Recoñecer a diversidade e a interculturalidade.			D15
10. Coñecer outras culturas.			D13
11. Resolver problemas.		A2	D9
12. Razoar dunha maneira crítica.		A3	D16
13. Analizar e sintetizar.			D1
14. Aprender dunha maneira autónoma.		A5	D7 D18
15. Traballar en equipo.			D11
16. Actualizar os propios coñecementos, xa que o coñecemento científico de vanguarda, na actualidade, adóitase transmitir en inglés.	A1	B6	D7

Contidos

Tema

1. Introducing what social work is	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introducción ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.
2. Defining what social work is	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introducción ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.
3. What social work is according to the curriculum-study	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introducción ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.
4. Values of social work	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introducción ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.

5. Social work functions	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introdución ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.
6. What is social work practice?	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introdución ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.
7. Social work and social work practice	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introdución ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.
8. Differences between social work and social welfare	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introdución ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.
9. More on social welfare	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introdución ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.
10. History of social welfare	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introdución ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.
11. One example where social work is involved	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introdución ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.
12. Selecting a career in social work	1. Reforzo de coñecementos adquiridos. 2. Introdución ao inglés profesional para TS. 3. Contidos específicos gramaticais, léxicos, funcionais e estilísticos aplicados ao TS. 4. Fomento das catro destrezas comunicativas aplicadas no campo do TS. 5. Tradución directa e inversa de textos relevantes para a profesión. 6. Exercicios de pronunciación e de exposición á pronunciación.

Planificación	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	5	12	17
Prácticas de laboratorio	2	4	6
Resolución de problemas de forma autónoma	0	30	30
Resolución de problemas	24	36	60
Traballo tutelado	5	5	10
Presentación	2	6	8
Actividades introductorias	1	0	1
Autoavaliação	2	2	4

Resolución de problemas e/ou exercicios	4	10	14
*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.			

Metodoloxía docente	
	Descripción
Lección magistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudiante.
Prácticas de laboratorio	Actividades de aplicación dos coñecementos a situacións concretas e de adquisición de habilidades básicas e procedimentais relacionadas coa materia obxecto de estudo. Desenvólvense en espazos especiais con equipamento especializado (laboratorios científico-técnicos, de idiomas, etc).
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade na que se formulan problemas e/ou exercicios relacionados coa asignatura. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos problemas e/ou exercicios de forma autónoma.
Resolución de problemas	Actividade na que se formulan problema e/ou exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver as solucións adecuadas ou correctas mediante a ejercitación de rutinas, a aplicación de fórmulas ou algoritmos, a aplicación de procedementos de transformación da información disponible e a interpretación dos resultados. Adóitase utilizar como complemento da lección magistral.
Traballo tutelado	O estudiante desenvolve exercicios ou proxectos no aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudiante.
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudiantes dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto... Pódese levar a cabo de xeito individual ou en grupo.
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descripción
Prácticas de laboratorio	Atención e resolución de dúbidas do alumnado coa finalidade de guiar e orientar o proceso de aprendizaxe
Resolución de problemas	Atención e resolución de dúbidas do alumnado coa finalidade de guiar e orientar o proceso de aprendizaxe
Traballo tutelado	Atención e resolución de dúbidas do alumnado coa finalidade de guiar e orientar o proceso de aprendizaxe

Avaliación		Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade na que se formulan exercicios relacionados coa materia. O alumno debe desenvolver a análise e resolución dos exercicios de forma autónoma. En determinados casos solicitarase entrega de resultados.	40	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B3 B6 D9 D13 D16 D18
Traballo tutelado	O estudiante desenvolve exercicios ou proxectos no aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudiante.	20	A1 A2 A3 A4 A5	B1 C8 C13 C14 D9 D11 D13 D14 D15 D16 D19
Resolución de problemas e/ou exercicios	Proba na que o alumno debe solucionar unha serie de problemas e/ou exercicios nun tempo/condiciones establecido/as polo profesor. Desta maneira, o alumno debe aplicar os coñecementos que adquiriu. A aplicación desta técnica pode ser presencial e non presencial. Pódense utilizar diferentes ferramentas para aplicar esta técnica como, por exemplo, chat, correo, foro, audioconferencia, videoconferencia, etc.	40	A1 A2 A3 A4	B1 B3 B6 D9 D13 D16

Outros comentarios sobre a Avaliación	

Será necesario asistir polo menos a un 80% das sesións presenciais para ser avaliados a través das referidas ponderacións. Para superar a materia é necesario ter unha puntuación mínima do 50% en cada apartado. En caso de superar unha das partes da materia, conservarase a súa cualificación ata a convocatoria de xullo.

Cando a algúun estudiante non se lle poida cualificar a través da avaliación continua, este deberá realizar unha proba escrita dos contidos da materia que pondera ata 7 puntos da nota final e outra oral que pondera ata 3 puntos. Para superar a materia será preciso que obteña en cada unha das partes un 50% da cualificación establecida para cada apartado, é dicir, 3,5 puntos na proba escrita e 1,5 puntos na proba oral. En caso de superar unha das partes da materia conservarase a súa cualificación ata a convocatoria de xullo.

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2^a, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

As datas oficiais dos exames pódense consultar na web da Facultade

<http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>

Alumnado con necesidades específicas:

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser adaptada para atender as necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Fernández Morales, C. & Hewitt, E., **English reading comprehension for the field of social work**, Universidad de Granada, 2006

Bibliografía Complementaria

Hewitt, E. & Fernández Morales, C., **English listening comprehension for the field of social work: Gerontological social work: Student's book**, Universidad de Granada, 2003

Barker, R.L., **The Social Work Dictionary**, NASW Press, 1998

Edwards, L.R, **Encyclopedia of Social Work**, NASW Press, 1995

Swan, M, **Practical English Usage**, OUP, 2005

Murphy, R, **English Grammar in Use**, CUP, 1994

Cambridge Advanced Learner's Dictionary, CUP,

Oxford Advanced Learner's Dictionary, OUP,

Collins Cobuild English Dictionary for Advanced Learners, Collins ELT,

Longman dictionary of Contemporary English, Pearson ESL,

Gran diccionario Oxford español-inglés/inglés-español, OUP,

Larousse español-inglés/English-Spanish, Larousse,

Recomendacións

Outros comentarios

RECOMÉNDASE:

1. Nivel B1 de inglés.
2. Asistencia continuada ás sesións.
3. Dominio de informática a nivel usuario.
4. Actitude favorable e receptiva.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas con base en materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Pedagoxía social para traballo social

Materia	Pedagoxía social para traballo social			
Código	O05G220V01903			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Nogueiras Mascareñas, Luís Miguel			
Profesorado	Nogueiras Mascareñas, Luís Miguel			
Correo-e	miguel.mascarenhas@edu.xunta.es			
Web				
Descripción xeral	<p>Considérase esta materia como relevante no plano de estudos do Grao de Traballo Social. A Pedagoxía Social no marco desta titulación achega aos estudiantes ao coñecemento da realidade educativa e dos procesos de intervención socioeducativa. Neste sentido proporciona elementos para comprender a interrelación entre os diferentes campos de intervención na realidade social e as implicacións educativas da problemática social. A materia Pedagoxía Social para Traballo Social está incluída como optativa no novo Plan de estudos da titulación de Grao en Traballo Social da Universidade de Vigo. Se atendemos aos antecedentes históricos do Traballo Social, a incorporación da perspectiva pedagóxica a acción social e a acción-intervención socioeducativa dos traballadores e traballadoras sociais comeza a xeneralizarse xa a a partires da Segunda Guerra Mundial e da extensión cualitativa dos fenómenos educativos. A educación deixa de ser competencia exclusiva do sistema escolar formal para situarse na perspectiva da sociedade educadora (Husén, 1982), donde acadan gran relevancia e notoriedade outros sistemas educativos (non formal e informal) que irrumpen con gran forza no sistema educativo formal, o reforzan e complementan (Coombs e Ahmed, 1974). Ao longo das últimas décadas a literatura especializada (Freire, 1971; Quintana, 1984, 1994; Bueno Abad, 1991; Sáez, 1991; Ortega, 1991, 1999; García Martínez, 1992; Fermoso, 1994; Petrus, 1997; Caride, 2005) foi deixando constancia da xeneralización do enfoque educativo do Traballo Social. Na nosa opinión o obxectivo fundamental dos profesionais do Traballo Social no ámbito educativo consiste na promoción do desenvolvemento humano e da calidade de vida dos nenos e nenas, xoves e doutros colectivos en situación de risco ou problemática social, posibilitando a súa integración (ou reinserción) plena na sociedade. Así pois, a materia Pedagoxía Social para Traballo Social adecuase ao perfil profesional e académico da titulación, pretendendo non so introducir os conceptos básicos da asignatura senón achegar ao alumnado aos principais ámbitos de intervención socioeducativa.</p>			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuér e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarlos a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz

C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas lingua nativas
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións inter persoais
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecer proxectos e programas desenvolvidos en institucións relevantes dende o punto de vista pedagóxico-social.	A1 A2 A3 A5	B2 B6 C12	C1 D4	D1 D3 D4 D11 D16 D17 D18 D19 D24
Coñecer as interrelacións entre os diferentes campos de intervención na realidade social e as implicacións educativas da problemática social.	A1 A2 A3 A5	B1 B2 B6 C23	C1 C3 C4	D1 D2 D3 D4 D9 D10 D11 D16 D17 D18 D19
Demostrar capacidade básica para iniciarse na investigación de problemas educativos relevantes que inciden en problemas sociais globais.	A1 A2 A3 A5	B2 B4 B6 C15	C3 C4 C12 C15	D1 D2 D3 D4 D9 D10 D11 D12 D14 D16 D17 D24

Demostrar capacidade básica de adquisición de estruturas conceptuais e recursos metodolóxicos que permitan a análise da educación como práctica social.	A1 A2 A3 A5	B2 B6 C20 C23	C3 D12 D20 D4 D9 D10 D11 D16 D17 D18 D19	D1 D2 D3 D4 D9 D10 D11 D16 D17 D18 D19
Posuír habilidades básicas para enfrentarse a cuestións educativas nos diferentes sectores sociais.	A1 A2 A3 A4 A5	B4 B6 C20	C1 D4 D11 D12 D16	D1 D2 D4 D11 D12 D16 D17
Posuér habilidades para interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades co obxecto de contribuír a lograr cambios e mellorar as súas condicións de vida.	A1 A4 A5	B1 B4 B6	C2 C20	D3 D9 D11 D12 D14 D16 D17 D18 D19
Posuér habilidade básica para realizar unha intervención pedagóxico-social comprometida cos grupos sociais en situación de marxinación a coa realidade sociocultural de Galicia.	A1 A2 A3 A4 A5	B2 B4 B6	C2 C15 C20	D1 D2 D3 D4 D9 D10 D11 D14 D16 D17 D18 D19 D24

Contidos

Tema

Tema 1. Conceptos introdutorios: Traballo Social, Educación Social e Pedagogía Social.	1.1.Concepto, obxecto de estudo e marco disciplinar da Pedagogía Social. 1.2.A educación como realidade social e socialmente condicionada. 1.3. O tratamento sociolóxico da educación como práctica social. 1.4. O universo educativo: a educación formal, non formal e informal.
Tema 2. Construcción histórica e científica da Pedagogía Social.	2.1. A Pedagogía Social e o Traballo Social educativo. 2.1. Orixe e precursores da Pedagogía Social española (construcción histórica). 2.2. A incorporación da Pedagogía Social á Universidade (construcción científica).
Tema 3. O traballador social nos servicios de apoio á educación.	3.1. A orientación educativa en Galicia. 3.2. O traballador/a social nos Equipos de Orientación Específicos (EOEs): tarefas e funcións. 3.3. Convivencia e conflito escolar: concepto, estilos de afrontamento dos conflitos, técnicas de resolución dos conflitos escolares, os equipos de mediación escolar e programas de mellora da convivencia.
Tema 4. A Animación Sociocultural	4.1.Conceptualización e ámbitos. 4.2. Ocio e tempo libre: a Pedagogía do ocio.
Tema 5. A Educación de Adultos e a Formación Ocupacional.	5.1. Programas, actuacións, centros e servizos. 5.2. A Formación profesional básica (FPB).

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	2	2	4
Seminario	10	20	30

Traballo tutelado	6	8	14
Traballo tutelado	8	24	32
Presentación	5	7	12
Lección maxistral	12	24	36
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado (detección de coñecementos previos, motivacións...), así como a presentar a materia.
Seminario	Traballo en grupo mediano sobre determinados contidos da materia a través de leituras, recensións, ou documentos entregados previamente polo profesor.
Traballo tutelado	Exercicios ou proxectos que os estudiantes desenvolven na aula baixo baixo as directrices e supervisión do profesor. O seu desenvolvemento pode estar vinculado con actividades autónomas do estudiante.
Traballo tutelado	Os estudiantes de forma grupal elaboran un documento ou investigación sobre a temática da materia. Polo xeral, trátase dunha actividade autómica dos estudiantes que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción, etc.
Presentación	Exposición por parte do alumnado ante o docente e/ou un grupo de estudiantes dos resultados do traballo tutelado. A exposición desenvolverase no grupo mediano.
Lección maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos da materia obxecto de estudio.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Lección maxistral	- As sesións maxistrais e a realización de traballos de aula reforzaranse cunha atención individualizada para resolver as dúbidas dos estudiantes e/ou aclaracións, tanto na aula durante a presentación do tema ou no traballo a desenvolver, como no despacho do profesor no horario de titorías, de xeito individualizado. - Á elaboración dos traballos tutelados e a súa exposición se lle adicará un tempo específico no horario de titorías, de xeito grupal, sen que iso supoña impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda: no despacho do profesor ou no horario de titorías.
Actividades introductorias	- As sesións maxistrais e a realización de traballos de aula reforzaranse cunha atención individualizada para resolver as dúbidas dos estudiantes e/ou aclaracións, tanto na aula durante a presentación do tema ou no traballo a desenvolver, como no despacho do profesor no horario de titorías, de xeito individualizado. - Á elaboración dos traballos tutelados e a súa exposición se lle adicará un tempo específico no horario de titorías, de xeito grupal, sen que iso supoña impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda: no despacho do profesor ou no horario de titorías.
Seminario	- As sesións maxistrais e a realización de traballos de aula reforzaranse cunha atención individualizada para resolver as dúbidas dos estudiantes e/ou aclaracións, tanto na aula durante a presentación do tema ou no traballo a desenvolver, como no despacho do profesor no horario de titorías, de xeito individualizado. - Á elaboración dos traballos tutelados e a súa exposición se lle adicará un tempo específico no horario de titorías, de xeito grupal, sen que iso supoña impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda: no despacho do profesor ou no horario de titorías.
Traballo tutelado	- As sesións maxistrais e a realización de traballos de aula reforzaranse cunha atención individualizada para resolver as dúbidas dos estudiantes e/ou aclaracións, tanto na aula durante a presentación do tema ou no traballo a desenvolver, como no despacho do profesor no horario de titorías, de xeito individualizado. - Á elaboración dos traballos tutelados e a súa exposición se lle adicará un tempo específico no horario de titorías, de xeito grupal, sen que iso supoña impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda: no despacho do profesor ou no horario de titorías.
Traballo tutelado	- As sesións maxistrais e a realización de traballos de aula reforzaranse cunha atención individualizada para resolver as dúbidas dos estudiantes e/ou aclaracións, tanto na aula durante a presentación do tema ou no traballo a desenvolver, como no despacho do profesor no horario de titorías, de xeito individualizado. - Á elaboración dos traballos tutelados e a súa exposición se lle adicará un tempo específico no horario de titorías, de xeito grupal, sen que iso supoña impedimento para atender calquera dúbida ou cuestión no momento en que xurda: no despacho do profesor ou no horario de titorías.

Presentación - As sesións maxistrais e a realización de traballos de aula reforzaranse cunha atención individualizada para resolver as dúbihdas dos estudiantes e/ou aclaracións, tanto na aula durante a presentación do tema ou no traballo a desenvolver, como no despacho do profesor no horario de titorías, de xeito individualizado. - Á elaboración dos traballos tutelados e a súa exposición se lle adicará un tempo específico no horario de titorías, de xeito grupal, sen que iso supoña impedimento para atender calquera dúbia ou cuestión no momento en que xurda: no despacho do profesor ou no horario de titorías.

Avaliación

	Description	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Seminario	Comentarios orais e escritos dos alumnos acerca dalgún tema debatido na clase e presentado previamente polo docente da materia.	10 A2 A3 A4	B2 C3 D1 D2 D3 D4 D10 D24
Traballo tutelado	As experiencias, proxectos, tarefas e traballos realizados durante o proceso de formación na aula.	20 A2 A3	B2 C3 D1 D2 D3 D4 D9 D10 D24
Traballo tutelado	Os/as estudiantes presentan o resultado obtido na elaboración dun documento sobre a temática da materia e/ou investigación. Desenvolverase en pequeno grupo, de forma escrita. Tamén se valorarará a exposición que faga o grupo do traballo na aula.	20 A2 A3 A4	B2 C3 D1 D3 D4 D10 D14 D24
Presentación	Exposicións grupais dos traballos de aula.	10 A2 A3 A4	B6 D1 D2 D3 D4 D9 D10 D12 D14 D24
Exame de preguntas obxectivas	Realizarase unha proba para a avaliação das competencias adquiridas que inclúe preguntas pechadas con tres ou catro alternativas de resposta. Os/as alumnos/as seleccionarán unha resposta entre as distintas posibilidades. As respostas erradas puntuarán negativamente: dúas mal restarán unha ben.	40 A2 A3 A4 B6	B1 C2 C3 C4 C12 C15 C20 C23 D1 D2 D3 D4 D9 D10 D12 D14 D16 D17 D18 D19 D24

Outros comentarios sobre a Avaliación

Horario de titorías

Primeiro cuatrimestre: mércores, de 17.00 a 21.00 horas

Segundo cuatrimestre: mércores, de 16.00 a 20.00 horas.

Para superar a materia é necesario aprobar o exame final e obter unha cualificación mínima nos distintos apartados a avaliar.

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliação na 2ª, considerándose polo tanto, como aprobadas nese curso académico.

En coerencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Alumnado non presencial:

O alumnado non presencial deberá falar co profesor ao inicio do curso Segundo a normativa vixente, con independencia da asistencia ou non ás clases, o alumnado disfrutará de condicións equivalentes de avaliación.

Calendario de exámenes: as datas oficiais dos exames poden consultarse na web oficial da Facultade:
(<http://educacion-ou.webs.uvigo.es/educacion-ou/web/index.php>) no espacio 'Datas exames 2024-25".

Esta guía docente explicita as liñas de actuación a desenvolver co alumnado da materia, entendida con certa flexibilidade; polo tanto, pode estar suxeita a algúns reaxustes puntuais.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Bibliografía Complementaria

Caride Gómez, J.A., **Las fronteras de la pedagogía social**, Gedisa,

Fermoso, P. (ed.), **Pedagogía social**, Herder,

Nogueiras Mascareñas, L.M., **La práctica y la teoría del desarrollo comunitario. Descripción de un modelo**, Narcea,

Ortega, J., **Pedagogía social**, Pearson Educación,

Petrus, A., **Pedagogía social**, Ariel,

Quintana, J.M., **Pedagogía social**, Dykinson,

Trilla, J. (coord.), **Animación sociocultural**, Ariel,

Torrego, J.C., **Mediación de conflictos en instituciones educativas**, Narcea,

---

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Habilidades sociais e de comunicación do traballo social/O05G220V01402

Habilidades, técnicas e instrumentos en traballo social/O05G220V01601

Traballo social e mediación/O05G220V01906

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Estatística: Estatística aplicada á investigación social/O05G220V01202

Prácticas externas: Practicum/O05G220V01701

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Antropoloxía: Antropoloxía social e cultural/O05G220V01101

Conceptos, teorías e métodos en traballo social/O05G220V01302

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coerencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Sistemas de benestar social comparados

Materia	Sistemas de benestar social comparados			
Código	O05G220V01904			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	6	OP	4	2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Fernández Álvarez, Antón Lois			
Profesorado	Fernández Álvarez, Antón Lois			
Correo-e	alfa@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	A materia ofrece unha visión das principais características dos modelos de benestar do mundo occidental ofrecidas con perspectiva comparada e usando diferentes metodoloxías			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrador e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarelles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D13	Traballo nun contexto internacional
D16	Razoamento crítico
D18	Aprendizaxe autónoma
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Comprensión do contexto político, económico e social das reformas sociais e da política social no ámbito local, autonómico, estatal, europeo e mundial.			D1
			D2
Habilidade para analizar e sistematizar diversas aproximaciones ao desenvolvimento dos distintos modelos de benestar.			D8
			D9
Familiarizarse coas análises comparativas sobre as políticas sociais nos estudos sobre os Estados do Benestar.			D13
Valoración do impacto das políticas sociais sobre a desigualdade social	A3	B4	C2
			D10
			C21
Habilidade para manexar teorías, métodos e técnicas empregadas no estudo da política social e a cooperación internacional.			D13
Capacidade para analizar e valorar a influencia social e o pensamento social e os seus implicacions no Traballo Social.	B6		D24
Ser capaz de comprender e valorar distintos discursos.	B1	C14	
Capacidade para a procura do coñecemento a través de diferentes vías.			D1
			D2
			D3
			D8
			D16
			D18
Capacidade para perceber e interpretar acontecimentos con flexibilidade.	A1		D1
	A5		D8
			D9
			D10
			D16
			D18
Ser capaz de desenvolver criterios de avaliación e aplicalos no proceso de aprendizaxe.	A1	C25	D1
			D2
			D3
			D8
			D9
			D16
Habilidad para dialogar y llegar a acuerdos en trabajos en grupo.	B1		
	B2		
	B5		
Demostrar habilidade na expresión oral de ideas propias e análises reflexivas en público.	B3		D3
			D4

Contidos

Tema

1. Aspectos metodológicos e conceptos da Política Comparada	Os conceptos en Política comparada. Os deseños de investigación comparativos. A comparación e os métodos en ciencia política.
2. Configuración comparada do Estado de Benestar. Diferentes modelos de política social enformas paradigmáticas: universalistas, corporativistas e residuais. Europa	Desenvolvemento dos diferentes modelos de Estados do Benestar. As tres implementación estatal, autonómica e local das política sociais do Estado do Benestar en España. Tipoloxías dos Estados de Benestar en Europa.
3. O modelo de benestar español: implementación estatal, autonómica e local.	Implementación estatal, autonómica e local das política sociais do Estado do Benestar en España.
4. Diferentes modelos de política social no mundo	A cuestión social en USA e Canadá; evolución da política social en América Latina; problemas sociais cruciales en África e Asia.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	21	19	40
Presentación	6	10	16
Traballo tutelado	1	16	17
Seminario	5	9	14
Prácticas con apoio das TIC	10	21	31
Exame de preguntas obxectivas	1	15	16
Exame de preguntas de desenvolvemento	1	15	16

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descripción

Lección maxistral	Exposición, por parte da docente, dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, das bases teóricas e/ou das directrices dun traballo, do exercicio ou do proxecto a desenvolver polo/a estudiante.
Presentación	Exposición, por parte do alumnado, ante a docente e/ou un grupo de estudiantes, dun tema sobre contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto, etc. Pódese levar a cabo de maneira individual ou en grupo.
Traballo tutelado	Realización e entrega por escrito do traballo a partir do guión proporcionado pola docente.
Seminario	actividades de reflexión, debate e discusión dos temas de actualidade relacionados coa materia
Prácticas con apoio das TIC	Actividades de visionado de vídeos e lecturas escollidas con apoio das TIC e seguidas de debate e reflexión na aula.

Atención personalizada

Metodoloxías Descripción

Traballo tutelado o profesor tutorizará persoalmente a cada un dos grupos formados para a realización do traballo.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe	
Presentación	Expoñer o traballo ao resto de compañeiras/os (con medios audiovisuais). Defender publicamente o eu traballo, é dicir, debe responder as preguntas e as críticas dos seus compañeros e compañeiras, e da docente. Poderá explicar, a modo de conclusión, os problemas cos que se topou durante a elaboración do traballo.	10	B5 D1 D2 D3 D4 D9 D10 D13	D1 D2 D3 D4 D9 D10 D13
Prácticas con apoio das TIC	Realización das actividades propostas polo profesor nas clases prácticas.	40		
Exame de preguntas obxectivas	Proba consistente en responder a preguntas tipo test.	30	B1 B3	C14
Exame de preguntas de desenvolvemento	Proba consistente en responder a preguntas cortas de desenvolvemento.	20		

Outros comentarios sobre a Avaliación

Avaliación continua:

- A avaliación das/os estudiantes matriculadas/os na materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.
- A avaliación continua implica unha asistencia mínima a un 80% das aulas.
- A avaliación será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliación continua poderá optar pola avaliación global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido.
  - . O atraso na presentación das prácticas pode conllevar descontó na nota de cada unha delas ou inadmisión da entregada fóra do tempo.
  - . A cualificación final da materia distribuirase da seguinte forma:
    - Actividades das aulas prácticas: 40%
    - Defensa das actividades en público: 10%
    - Preguntas tipo test do exame: 30%
    - Preguntas de desenvolvemento do exame: 20%

Avaliación global:

- Quen se acolla a esta modalidade de avaliación terá que presentar no mesmo prazo que os estudiante da avaliación continua as prácticas que fixe o profesor.
- O atraso na presentación das prácticas pode conllevar descontó na nota de cada unha delas ou inadmisión da entregada fóra do tempo.
- A cualificación final da materia distribuirase da seguinte forma:

- Actividades das aulas prácticas: 40%
- Lecturas obligatorias: 10%
- Preguntas tipo test do exame: 30%
- Preguntas de desenvolvemento do exame: 20%

2ª oportunidade

As probas (parte teórica o parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese curso académico. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª oportunidade, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.

MODALIDADE de AVALIACIÓN GLOBAL

As e os estudiantes que decidan optar pola avaliación global, deberán poñerse en contacto co profesor para notificar esta opción a comezos de curso e sempre antes do prazo establecido.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado non asistencial e do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da facultade no espazo 'datas exames'

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Esping-Andersen, Gösta, **Fundamentos sociales de las economías postindustriales.**, Ariel, 2000

Offe, Claus, **Contradicciones en el Estado del bienestar.**, Alianza, 1990

Torres López, Juan, **Desigualdad y crisis económica. El reparto de la tarta.**, Sistema, 2000

Del Pino, Eloisa e Rubio Lara, M. Josefa, **Los Estados de bienestar en la encrucijada políticas sociales en perspectiva comparada**, Tecnos, 2013

Bibliografía Complementaria

Recomendacións

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas con base en materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Traballo social e cooperación ao desenvolvemento

Materia	Traballo social e cooperación ao desenvolvemento			
Código	O05G220V01905			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OP	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Salgado Rodríguez, Eva María			
Profesorado	Salgado Rodríguez, Eva María			
Correo-e	evasalgadorguez@hotmail.com			
Web				
Descripción xeral	A Cooperación Internacional para o Desenvolvemento supón, hoxe en día, a maior innovación formativa dentro do Traballo Social, ademáis de contar cunhas amplas posibilidades de emprego. Os complexos retos da Cooperación van asociados á pobreza global (e local) e a estar cada vez máis presente nas axencias, gobernos, ONGD's, organización académicas e tecido industrial. Esta materia demanda un pensamento crítico cara o neoliberalismo, o capitalismo salvaxe, as desigualdades nos Hemisferios Norte e Sul, o Imperialismo, a Neo-colonización (...) e sobre todo busca solucións pacíficas e construtivas dende a aprendizaxe e a toma de conciencia. A materia pretende profundar en aspectos como: Desenvolvemento, Xénero, Relacións Norte-Sul, Xustiza Social-Dereitos Humanos. Máis aló do estudo, trataremos de impulsar dende as aulas un pensamento crítico, audaz, dando a coñecer o desenvolvemento das comunidades e poboacións indíxenas doutras latitudes, novos saberes e aportes, preparándonos para traballar sobre o terreno e en equipas interdisciplinares de cooperación.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizáons e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizáons, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia

Resultados de Formación e Aprendizaxe

É capaz de describir os conceptos propios da cooperación ao desenvolvemento e de realizar un análisis crítico dos enfoques e das teorías do desenvolvemento.	B2
Diferencia os distintos axentes de cooperación ao desenvolvemento, a nivel internacional, nacional, autonómico e local, a axuda oficial ao desenvolvemento, os tipos/modelos de cooperación e a participación da sociedade civil na cooperación ao desenvolvemento ou axuda non oficial ao desenvolvemento.	B3
Coñece e identifica as características principais e os espazos de intervención do traballo social no ámbito da cooperación ao desenvolvemento.	B2
	A1
	A2
	A3
	A4
	A5
	B3
	B4
	B5
	B6
Coñece e é capaz de aplicar a xestión de proxectos de cooperación ao desenvolvemento e da perspectiva de xénero. Verifica fases, criterios e prioridades. É capaz de participar en equipos interdisciplinares.	
Identifica e valora as necesidades e opcións posibles para orientar programas de cooperación ao desenvolvemento acordes coas lóxicas culturais da poboación aos que se dirixan.	

Contidos

Tema

BLOQUE 1. ASPECTOS INTRODUCTORIOS. NOÇÕES BÁSICAS FUNDAMENTAIS.	Tema 1. Aproximación aos marcos contextuais da cooperación ao desenvolvemento: globalización e relações norte-sul. Pobreza e conceptos asociados, igualdade e desigualdade. Tema 2. Cuestións conceptuais: cooperación ao desenvolvemento, desarrollo comunitario e humano. Fundamentos da cooperación para o desenvolvemento. Evolución histórica, enfoques e teorías.
BLOQUE 2. OS INSTRUMENTOS DA COOPERACIÓN INTERNACIONAL PARA O DESENVOLVIMENTO.	Tema 3. Tipos de cooperación ao desenvolvemento: A Axuda Oficial ao Desenvolvimento. Os instrumentos da Axuda Oficial ao Desenvolvimento: A Cooperación Bilateral e a Cooperación Multilateral. Os actores da axuda: Institucións e administracións públicas, Organizacións intergubernamentais, Organizacións Non Gubernamentais para o Desenvolvemento.
BLOQUE 3. MARCO NORMATIVO. O SISTEMA ESPAÑOL DE COOPERACIÓN INTERNACIONAL PARA O DESENVOLVIMENTO. CONTEXTUALIZACIÓN NA C.A. GALEGA.	Tema 4. O Sistema Español da Cooperación Internacional ao Desenvolvemento. Lei Española de Cooperación Internacional. Plan Director da Cooperación Española. Tema 5. Contextualización na Comunidade Autónoma Galega. O III Plan Director de Cooperación Galega. A Coordinadora galega de ONGs para o desenvolvemento.
BLOQUE 4. O TRABALLO SOCIAL NA COOPERACIÓN INTERNACIONAL E A XESTIÓN DE PROXECTOS SOCIAIS EN COOPERACIÓN AO DESENVOLVIMENTO	Tema 6. Ámbitos de intervención do traballo social en cooperación ao desenvolvemento: sensibilización nos países do norte e intervencións de cooperación nos países do sul. Deseño e xestión de proxectos sociais de cooperación ao desenvolvemento. Financiación da cooperación ao desenvolvemento: organismos nacionais, europeos e internacionais.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	14	20	34
Traballo tutelado	20	20	40
Metodoloxías baseadas en investigación	10	35	45
Exame de preguntas obxectivas	1	30	31

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Exposición por parte da profesora na aula para todo o grupo. Clarificación de conceptos. Explicación dos contidos sobre a materia obxecto de estudio, bases teóricas e directrices dos traballos a presentar (individuais e en grupo), exercicios e/ou proxectos a desenvolver polo alumnado. Acompañarse de tutorías individuais e/ou grupais.

Traballo tutelado	En pequeno grupo o alumnado elabora un documento-traballo sobre un dos aspectos da materia, preferentemente sobre un dos ámbitos da cooperación para o desenvolvemento no traballo social. Incluirá fundamentación, procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, contextualización nun país en vías de desenvolvemento, redacción. Asesoramento por parte da profesora na aula e en titorías grupais. Traballo en grupo e supervisión de traballos.
Metodoloxías baseadas en investigación	Traballo persoal do alumnado. Exposición por parte do alumnado ante a docente e o grupo de estudiantes dun tema sobre os contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto. Levarase a cabo en pequeno grupo e cualificarse de xeito grupal mediante rúbricas de avaliación que previamente se lle entregarán ao alumnado. Acompañarase das lecturas obligatorias e a análise de textos.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Lección maxistral	Atención personalizada na aula e nas titorías no despacho da docente. Ao inicio do curso comunicaráselles ao alumnado os horarios de atención.
Traballo tutelado	Atención personalizada na aula e nas titorías no despacho da docente. Ao inicio do curso comunicaráselles ao alumnado os horarios de atención.
Metodoloxías baseadas en investigación	Atención personalizada na aula e nas titorías no despacho da docente. Ao inicio do curso comunicaráselles ao alumnado os horarios de atención.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Lección maxistral	Exposición por parte da profesora na aula para todo o grupo. Clarificación de conceptos. Explicación dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e directrices dos traballos a presentar (individuais e en grupo), exercicios e/ou proxectos a desenvolver polo alumnado. Acompañarase de titorías individuais e/ou grupais.	0	
Traballo tutelado	Incluirá fundamentación, procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...Asesoramento por parte da profesora na aula e en titorías grupais. Traballo en grupo. Titorías grupais: supervisión de trabalos.	30	
Metodoloxías baseadas en investigación	Traballo persoal dos e das estudiantes. Exposición por parte do alumnado ante a docente e o grupo dun tema sobre os contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto. Levarase a cabo en pequeno grupo e cualificarse de xeito grupal mediante rúbricas de avaliación que previamente se lle entregarán e explicarán ao alumnado.Acompañarase das lecturas obligatorias e a análise de textos.	30	
Exame de preguntas obxectivas	Proba escrita de carácter individual que avalía contidos de varias metodoloxías e encárgase dos elementos conceptuais da materia. As preguntas poderán ser tipo test con dúas alternativas de resposta ou pregunta corta. Dita proba cualificarase de igual xeito para asistenciais e non asistenciais.	40	

Outros comentarios sobre a Avaliación

Avaliación continua:

- A avaliação das/os estudantes matriculadas/os na materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.
- A avaliação continua implica unha asistencia mínima a un 80% das aulas
- A avaliação será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliação continua poderá optar pola avaliação global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido.

Avaliación global:

- Proba, práctica, exercicio, presentación etc en formato de traballo tutelado. (30%)
- Proba, práctica, resolución, etc en formato de metodoloxías baseadas na investigación (30%)
- Proba, práctica, resolución, exame de preguntas tipo test ou de pregunta curta de desenvolvemento (40%)

CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA (2ª oportunidade)

As probas (parte teórica o parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, no serán obxecto de avaliação na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese cursos académico. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª oportunidade, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Sotillo, José Angel., **El sistema de cooperación para el desarrollo.**, 2011,
Gascón, Jordi., **El turismo en la cooperación internacional. De las brigadas internacionalistas al turismo solidario.**, 2009,
Izquierdo Collado, J.D., **Cooperación al desarrollo y trabajo social.**, 2007,
GÓMEZ GALAN, MANUEL; SANAHUGA, JOSÉ ANTONIO (COORDs.); SOBRINO, JOSE MANUEL; LASAGNA, MARCELO; REY., **La cooperación al desarrollo en un mundo en cambio. Perspectivas sobre nuevos ámbitos de intervención.**, 2001,

Bibliografía Complementaria

ARUNDATHI_ROI.,
RTI<http://www.economiasolidaria.org/las-economias-feministas/noticias/materiales-para-un-confinamiento-en-clave-de-economia-feminista>,
2021,

Recomendacións

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Inglés para traballadores/as sociais/O05G220V01902

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Traballo social grupal e comunitario/O05G220V01604

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS)

DATOS IDENTIFICATIVOS

Traballo social e mediación

Materia	Traballo social e mediación			
Código	O05G220V01906			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinalle OP	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	García Vázquez, Yolanda			
Profesorado	García Vázquez, Yolanda			
Correo-e	mariayolanda.garcia@uvigo.es			
Web				

Descripción xeral A mediación é un medio para a xestión e transformación de conflitos ou situacións-problema que causan malestar, sendo principal da nosa identidade como traballadores/as sociais. O contacto permanente coas persoas, familias, grupos e comunidades inmersas en conflitos ou en situacións potencialmente conflitivas avala aos traballadores/as sociais como principais profesionais da Mediación tal como sinala o Código Deontolóxico do Traballo Social aprobado na Asemblea Xeral do CGTS.

A Mediación forma parte xa dun ámbito específico dos Servizos Sociais debido ao aumento das rupturas matrimonias, separacións familiares, conflitos entre adolescentes e proxenitores, conflitos interxeracionais e aos novos modelos de familia que esixen respostas cada vez más cualificadas e competencias básicas na intervención mediadora.

O alumnado debe prepararse para experimentar o rol mediador, capacitarse para guiar ordenadamente, de maneira sistemática, ás partes en conflito asegurando que sexan as protagonistas e partícipes da súa resolución.

Esta materia presenta a Mediación como unha técnica innovadora dentro das competencias do traballo social e como un novo ámbito de investigación e emprego para as/os futuros profesionais. Pretende relacionar o traballo social coa mediación como faceta principal do noso quefacer desde os inicios da profesión, como un medio de resolución pacífica de conflitos. Sinalará os métodos alternativos de resolución de problemas e os ámbitos de intervención: familiar, escolar, comunitaria, intercultural, sanitaria e organizacional.

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A2	Que os estudantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención

C4	Responder a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para fazer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, cuidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
C11	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C16	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco
C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das melhores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D20	Creatividade
D21	Liderado
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidaxe cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
- Coñece e comprende a implicación da mediación na resolución de conflitos.	A2	B2	C1	D1
	A4	B3	C3	D3
	A5		C4	
			C5	
			C6	
			C7	
			C8	
			C9	
- Coñece e comprende os fundamentos teórico-metodolóxicos e lexislativos da mediación social.	A2	B3	C1	D1
	A3	B5	C3	D3
	A5		C6	D9
			C7	D14
			C8	D16
			C10	D18
			C11	D23
			C13	
			C16	
			C17	
			C19	
			C21	
			C22	
			C23	
			C24	
- Coñece os diferentes ámbitos da mediación: familiar, escolar, comunitaria, intercultural e outros.	A2	B1	C2	D2
	A4	B2	C3	D3
		B3	C4	D6
		B4	C5	D9
	B6		C11	D10
			C13	D11
			C15	D12
			C16	D14
			C24	D16
				D17
				D19
				D20
				D23
				D24
- Coñece e comprende as habilidades e perfís da figura do/a mediador/a. Tipos de mediadores/as: mediadores/as institucionais e mediadores/os cidadáns.	B4	C11	D1	
	B5	C13	D2	
			D3	
			D6	
			D7	
			D8	
			D9	
			D10	
			D11	
			D12	
			D14	
			D15	
			D16	
			D17	
			D18	
			D19	
			D20	
			D21	

- É capaz de aplicar as teorías e metodoloxías específicas dos ámbitos de intervención	A3	B1	C1	D2
	A4	B2	C3	D3
	A5	B5	C5	D4
	B6	C6	D6	
		C7	D8	
		C8	D11	
		C9	D12	
		C13	D14	
		C22	D15	
		C23	D16	
		C24	D17	
			D18	
			D19	
			D22	
			D23	
			D24	

Contidos

Tema

T1. Aproximación conceptual á mediación social.	Mediación e intervención psicosocial desde o traballo social. Conceptos básicos. Historia da mediación no contexto do traballo social. Obxectivos, vantaxes e inconvenientes da mediación social. Marco normativo actual.
T2. Aproximación conceptual á resolución de conflitos desde a mediación social.	O conflito. Introducción e presentación: Que é o conflito?. Características do conflito. Tipos de conflito segundo C. Moore. O Ciclo do Conflito. Métodos adversariais e non adversariais de resolución do conflito.
T3. Modelos de mediación social. A mediación social como proceso. Principios da mediación.	Modelos de intervención. Principios e competencias básicas na intervención mediadora. Os Límites da mediación: A Violencia familiar e a violencia de xénero. Aspectos relacionais. A influencia do Código deontolóxico do TS. Ética da mediación. Rexistro de mediadores/as e Institucións de Mediación. O papel do Colexio Oficial de Traballo Social como punto de mediación.
T4. Ámbitos de intervención: familiar, escolar, comunitaria, intercultural e outros. Formulacións, obxectivos e metodoloxía.	O proceso de Mediación nos distintos ámbitos de intervención. A importancia da mediación familiar como ámbito específico de intervención. Marco normativo: Lei 4/2001 do 31 de maio reguladora da Mediación Familiar. Decreto 159/2003 do 31 de xaneiro polo que se regula a figura do/a mediador/a familiar, o Rexistro de mediadores/as familiares. Intervención a través da mediación familiar en familias multiproblemáticas ou en crises. Simulación de casos, resolución de casos prácticos e Rol-playing. Elaboración dos exercicios en grupo por parte do alumnado e presentación na aula.
T5. Competencias e habilidades do profesional mediador. Competencias comúns do profesional mediador e o profesional do traballo social.	Proceso metodolóxico nos diferentes ámbitos da mediación. Fases do proceso. Habilidades profesionais. Técnicas e instrumentos na mediación e o traballo social. Similitudes e diferenzas.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	0	2
Lección maxistral	9	0	9
Estudo de casos	5	50	55
Presentación	9	18	27
Aprendizaxe-servizo	19	20	39
Exame de preguntas obxectivas	1	17	18

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descripción
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.
Lección maxistral	Exposición por parte dos profesores na aula para todo o grupo. Clarificación de conceptos. Explicación dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e directrices dos traballos a presentar (individuais e en grupo), exercicios e/ou proxectos a desenvolver polo alumnado. Acompañarase de titorías individuais e/ou grupais.
Estudo de casos	Simulación de casos, resolución de casos prácticos, rol-playing, análise de situacíons-problema ou posicionamento e resolución ante o conflito. Profundarase nos modelos/estratexias de intervención e na metodoloxía. Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnoses e adestramento en procedementos alternativos de solución.
Presentación	Exposición por parte do alumnado diante do profesorado e o grupo de estudiantes dun traballo sobre os contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio, proxecto. Acompañarase das lecturas obligatorias e a análise de textos.
Aprendizaxe-servizo	Partimos dunha metodoloxía de aprendizaxe cooperativa, polo cal o alumnado se organiza en Grupos de Traballo cunha axenda de actividades concretas. O contido do traballo será orientado polo profesorado a partir dunha rúbrica de coñecemento común; e tamén da creación dun "Cartafol" a modo de arquivo onde cada grupo irá entregando progresivamente os informes e resultados das súas actividades. Cada Grupo de Traballo deberá designar un Coordinador/a elixido entre o alumnado. Ademais se levará control de asistencia. O servizo consistirá na oferta dunha programación de actividades e talleres prácticos dirixidos á alumnado de ensino medio, que implica a difusión e desenvolvemento de actividades interculturais que faciliten a colaboración, a comprensión da diversidade social e a formación na cultura da mediación para a resolución de conflitos individuais e grupais.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descripción
Estudo de casos	O profesorado acompañará o proceso de ensino aprendizaxe na aula durante a realización de casos prácticos
Presentación	Atención persoalizada ao alumnado para dúbidas que poidan xurdir
Aprendizaxe-servizo	
Atención, apoio e seguimento continuo na aula e nas titorías persoalizadas.	

Avaliación		Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Presentación	Traballo persoal realizado cooperativamente en grupo. Exposiciones ante o docente e o grupo de estudiantes dos resultados dos traballos, exercicios e/ou proxectos.	20	B2 B6	C22 D1 D2 D3 D4 D6 D7 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D20 D21 D22 D23 D24

Aprendizaxe-servizo	Partimos dunha metodoloxía de aprendizaxe cooperativa, polo cal o alumnado se organiza en Grupos de Traballo cunha axenda de actividades concretas que serán avaliadas a partir da entrega de traballo final por grupo en formato "Presentación" tipo Power Point ou similar, que será defendido na aula ante as/os compañeiras/os e profesorado. O contido da presentación será orientado polo profesorado a partir dunha rúbrica de coñecemento común; e tamén da creación dun "Cartafol" a modo de arquivo onde cada grupo irá entregando progresivamente os informes e resultados das súas actividades. Serán elexidos os 5 mejores Grupos para a prestación do servizo ao alumnado de secundaria a partir dos resultados obtidos na rúbrica de avaliación. A prestación do servizo tamén será avaliado. Cada Grupo de Traballo deberá designar un Coordinador/a elixido entre o alumnado. Ademais se levará control de asistencia.	40	A3 B5 C6 D1 A4 B6 C9 D2 A5 C13 D3 C19 D4 C24 D6 D7 D8 D9 D10 D11 D14 D15 D16 D17 D19 D20 D21 D22 D23
Exame de preguntas obxectivas	Proba escrita de carácter individual que avalía contidos de varias metodoloxías e encárgase dos elementos conceptuais da materia. As preguntas poderán ser tipo test ou pregunta curta. Dita proba cualificarse de igual maneira para asistenciais (avalación continua) e non asistenciais (avalación global).	40	B1 C3 D16 B2 C4 D17 B3 C5 D20 B4 C6 D21 B5 C7 D22 B6 C8 D23 C9 D24 C10 C13 C15 C23 C24

Outros comentarios sobre a Avaliación

Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases o alumnado gozará de condicións equivalentes de avaliación. A parte teórica da materia constitúe un 40 % da nota final. A parte práctica da materia constitúe o 60 % da nota final. Cada parte debe ser aprobada para facer media coa outra. En todo caso, o alumnado non poderá ser avaliado se non presenta en tempo e forma as tarefas encomendas.

SISTEMAS DE EVALUACIÓN.

1.-ALUMNADO ASISTENCIAL (avalación continua): a planificación do proceso de ensinanza-aprendizaxe concíbese como unha avaliación continua e exige a presenza do estudiantado nas actividades prácticas que se desenvolverán ao longo do curso en especial naquelas relacionadas coa adquisición de competencias relativas ao saber fazer e ao saber ser (procedimentais e actitudinais). Será considerado asistencial aquel alumnado que teña unha asistencia mínima do 80 % ás clases prácticas e seminarios (grupos de prácticas) e realice e supere os traballos encomendados ao longo do curso. En caso de non cumplir con este requisito, serán avaliados como alumnado non asistencial. O available son os resultados do proceso de ensinanza-aprendizaxe reflectidos nos exercicios e actividades ben realizados e a participación activa e pertinente nas clases prácticas. Non serán tomadas como faltas a imposibilidade de asistencia puntual por causas xustificadas debidamente "certificadas": enfermidade, hospitalización, pasamento dun familiar próximo, realización dun exame oficial noutro lugar, etc. Se o estudiantado deixa de asistir á clase terá que optar pola segunda modalidade de avaliação.

2.-ALUMNADO NON ASISTENCIAL (avalación global): aqueles/as estudiantes que non poidan ou que opten por non asistir ás clases prácticas, ou pretendendo ser «estudiantes asistenciais» superen a asistencia estipulada para seren considerados alumnado asistencial, terán que demostrar -igualmente que o resto do alumnado- a adquisición das diferentes competencias da materia, ou sexa, o coñecemento dos seus aspectos procedimentais e actitudinais. Isto faran nunha única proba ou exame final o día da convocatoria oficial. O exame consistirá na proba tipo test, común a todo o alumnado (parte teórica, 40 % da nota), así como 6 preguntas relacionadas cos contidos prácticos (60 % da nota). A parte teórica da materia pódese estudar por completo a través da bibliografía básica recomendada e os apuntes existentes na plataforma virtual. En canto á parte práctica, esixiráselle ao alumnado que saiba responder os contidos conceptuais, actitudinais e procedimentais desenvoltos ao longo do curso e demostre ter adquiridas as competencias específicas da materia. Esta parte pode estudiada a través de textos recomendados existentes na biblioteca, dos apuntes e exercicios existentes na plataforma virtual, e co asesoramento dos docentes a través de tutorías presenciais, por correo electrónico ou telefónico se así o desexa o/a estudiante. Ademais, o alumnado non asistencial deberá presentar un proxecto individual de intervención en mediación, onde se reflictan oscoñecementos e destrezas aprendidas; o dito traballo será obrigatorio e cualificarse como apto ou non

apto.

SEGUNDA OPORTUNIDADE. As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2^a, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico. De non ter superado a materia, as competencias non adquiridas serán avaliadas na convocatoria de xullo seguintes criterios. Na convocatoria de xullo serán avaliadas só aquelas probas e competencias que non se superaran na convocatoria anterior; isto é, gardaranse as notas da parte teórica e/ou práctica aprobada. Isto é, a parte ou partes non superadas durante o cuatrimestre poderán ser recuperadas no exame de xullo, manténdose as puntuacións previamente conseguidas.

OTRAS CUESTIÓNS RELACIONADAS COA AVALIACIÓN: A materia pode ser estudiada por completo cos materiais existentes na plataforma virtual e co asesoramento da docente através do seu correo electrónico ou de tutorías presenciais ou virtuais, previa cita. Esixirase que os/as estudiantes saibam escribir correctamente e sen faltas ortográficas (acentos gráficos e abreviaturas incluídas), que saiba ler comprensivamente, analizar e sintetizársi como resumir o lido ou escoitado nas aulas. Tamén se espera que saiba expresarse con corrección e de acordo co nivel que esixe un ciclo universitario usando unha terminoloxía axeitada a este rexistro lingüístico. Todo isto constituirá parte da avaliación do alumnado e, en todo caso, terá quere flectirse nos seus exercicios e no exame. O plaxio supón de inmediato o suspenso da materia. Advírtese ao alumnado que non se gardará ningunha nota para o curso seguinte; este aspecto rexe tanto para o alumnado asistencial como non asistencial.

As datas oficiais dos exames da materia podenseis consultados na páxina web da Facultade.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o estudiantado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Rondón, L. M., **Bases para la mediación familiar**, Tirant lo Blanch, 2012

Iglesias, Emilia; Ortúñoz, Emilia, **Trabajo Social y mediación para la convivencia y el bienestar escolar**, 2018

Muñoz, Ana María, **Mediacion en conflicto versus mediacion en trabajo social**, 2012

Blanco Carrasco, Marta, **Mediación y Trabajo Social: especial atención al ámbito comunitario**, 2016

Muñoz, Ana María, **La relevancia de la mediación para el trabajo social: ¿modelo teórico de trabajo social?**, 2012

Colegio Oficial de Diplomados de Trabajo Social y Asistentes Sociales de Madrid, **El Trabajo Social y la Mediación**, 2006

Bibliografía Complementaria

Jiménez, Begoña Auxiliadora, **Mediación y Trabajo Social: dos conceptos que van de la mano**, 2019

Recomendacións

Outros comentarios

Recomendacións para o estudo da materia:

- Asistencia e participación nas clases interactivas e expositivas.
- Colaboración e posicionamento activo nas tarefas a realizar en grupo.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Traballo social e ámbitos profesionais

Materia	Traballo social e ámbitos profesionais			
Código	O05G220V01907			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OP	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	García Vázquez, Yolanda			
Profesorado	García Vázquez, Yolanda			
Correo-e	mariayolanda.garcia@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	<p>Esta materia, como optativa do último curso, trata de orientar ao estudiantado respecto aos novos ámbitos de intervención do traballo social, que se impoñen no escenario do século XXI, caracterizado por profundas transformacións sociopolíticas e culturais, que fan replantexarmos e reconstruirmos a esencia mesma do traballo social, e polo tanto, dos seus campos específicos de intervención.</p> <p>Os novos ámbitos de intervención, seudodescoñecidos e apenas tratados ao longo da carreira, permitirán ao alumnado maior coñecemento teórico-práctico e facilitarán a elección do seu quefacer inmediato e futuro tanto a nivel formativo como laboral. Supoñen, ademáis, profundizar en investigacións e xacementos de emprego, ainda sen explorar.</p> <p>A materia afástase, polo tanto, dos ámbitos habituais do traballo social, indagando nos novos contextos da intervención profesional dende a problematización e a interpelación aos protagonistas.</p> <p>A crise da modernidade e a redefinición da questión social condicionan o traballo social en tanto servizo público, e fainos reflexionar sobre as insuficiencias de prácticas simplificadoras que reducen a integralidade humana á especificidade organizativa das institucións do Benestar Social, nomeadamente dos Servizos Sociais Comunitarios básicos e especializados.</p> <p>A materia sinalará as especificidades da intervención en ámbitos profesionais tan dispares como a saúde, educación, xustiza, iniciativa privada e empresarial, terceiro sector e peritaxe social, entre outros. Requisitos e formas de acceso a cada un dos ámbitos, facilitando o empoderamento e a clarificación para a elección e futura especialización do alumnado.</p>			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudio que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudio.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudio.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudio) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións possibles para orientar unha estratexia de intervención

C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C11	Utilizar a mediación como estratexia de intervención destinada á resolución alternativa de conflitos
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C16	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D20	Creatividade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Adquirir formación básica sobre os diferentes ámbitos de actuación.	A1	B1	C1	D1
	A2	B2	C2	D2
	A3	B3	C3	D3
	A4	B5	C5	D8
	A5	B6	C6	D10
			C9	D11
			C20	D12
				D14
				D16
				D17
				D18
				D20

Coñecer os diferentes ámbitos profesionais presentes na sociedade e as diferentes posibilidades de futura incorporación laboral dos Traballadores Sociais.	A1 A2 A3 A4 A5	B1 B2 B3 B5 B6	C2 C3 C5 C6 C7	D1 D2 D3 D8 D9
			C11 C12 C13 C14 C15 C16 C17 C18 C19 C20	D10 D15 D16 D17 D18 D20 D24
			C23	D24
Descubrir intereses e aptitudes personais respecto das diferentes opcións profesionais.	A2 A3 A4 A5 B6	B1 B2 B3 B5 C23	C3 C6 C7 C8 D23	D8 D9 D10 D18 D20
.	A1	B1	C3	D2
Manexar a lexislación e recursos básicos dos diferentes ámbitos profesionais	A2 A3 A4 A5	B2 B3 C7 C8	C5 C6 D9 D10	D3 D8 D9 D10
.			C12 C15 C16 C20	D11 D12 D14 D15
.			C23	D18
. Coñecer o papel específico do/a traballador/a social nos diferentes ámbitos interdisciplinares	A3 A5	B1 B2	C1 C3 C7 C8	D1 D2 D3 D8 D18 D20 D24

Contidos

Tema

Introdución aos diferentes ámbitos profesionais en Traballo Social	Identificación dos diferentes ámbitos de intervención do Traballo Social e das funcións e rol profesional. Identificación das principais áreas e sectores de intervención: saude, educación, xustiza, servizos sociais públicos e privados, terceiro sector, empresa, iniciativa empresarial, peritaxe social, etc.
O TRABALLO SOCIAL NOS SERVIZOS SOCIAIS	Particularización da intervención profesional e campo problemático. Delimitacións de funcións e obxectivos no marco da actuación sectorial. O traballo social nos servizos sociais comunitarios Atención comunitaria Atención específica O traballo social nos servizos sociais especializados Características do espazo de intervención, problemática obxecto de intervención, funcións, competencias e rol do/a traballador/a social.

O TRABALLO SOCIAL NO ÁMBITO DA SAÚDE	Particularización da intervención profesional e campo problemático. Delimitacións de funcións e obxectivos no marco da actuación sectorial. O Traballo social en saúde. Traballo social clínico. Traballo social hospitalario Traballo social en dependencia e diversidade funcional Traballo social e saúde mental Traballo social e adicíons Traballo social e emergencias Traballo social e coidados ao final da vida Ámbitos emerxentes no Traballo social en saúde: enfermidades raras, unidades de transplante, hospitalización a domicilio, disforia de xénero, etc. Coordinación sociosanitaria Traballo social nas asociacións cidadás de saúde e autoaxuda Características do espazo de intervención, problemática obxecto de intervención, funcións, competencias e rol do/a traballador/a social.
O TRABALLO SOCIAL NOUTROS SISTEMAS DE PROTECCIÓN SOCIAL	Particularización da intervención profesional e campo problemático. Delimitacións de funcións e obxectivos no marco da actuación sectorial. Traballo social no ámbito da xustiza Traballo social, vivenda e urbanismo Traballo social e emprego Traballo social no ámbito educativo Características do espazo de intervención, problemática obxecto de intervención, funcións, competencias e rol do/a traballador/a social.
O TRABALLO SOCIAL NO TERCEIRO SECTOR	Particularización da intervención profesional e campo problemático. Delimitacións de funcións e obxectivos no marco da actuación sectorial. O terceiro sector: A relación do traballo social co tecido asociativo, sindical, ONGs, movementos sociais. Rol do/a traballador/a social no tecido asociativo O voluntariado. A desciudadanización dos sectores populares Características do espazo de intervención, problemática obxecto de intervención, funcións, competencias e rol do/a traballador/a social.
O TRABALLO SOCIAL NA EMPRESA PRIVADA E O EXERCICIO LIBRE DA PROFESIÓN	Particularización da intervención profesional e campo problemático. Delimitacións de funcións e obxectivos no marco da actuación sectorial. Traballo social empresarial Responsabilidade social corporativa Iniciativa social O libre exercicio profesional Peritaxe social Marqueting social e instrumentos de comunicación Xestión e dirección de servizos e equipamentos sociais Características do espazo de intervención, problemática obxecto de intervención, funcións, competencias e rol do/a traballador/a social.
AS SAÍDAS LABORAIS DOS PROFESIONAIS DE TRABALLO SOCIAL	A colexiación As saídas profesionais nos sistemas de protección social públicos As saídas profesionais nas empresas privadas As saídas profesionais no exercicio libre da profesión Guía de saídas profesionais no estranxeiro

Planificación	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2	0	2
Lección maxistral	9	0	9
Estudo de casos	5	50	55
Presentación	9	18	27
Aprendizaxe-servizo	19	20	39
Exame de preguntas obxectivas	1	17	18

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	Descripción
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia. Comprensión do desenvolvemento da materia na parte teórica e práctica.

Lección maxistral	Exposición por parte do profesorado na aula para todo o grupo. Clarificación de conceptos. Explicación dos contidos sobre a materia obxecto de estudio, bases teóricas e directrices dos traballos a presentar (individuais e en grupo), exercicios e/ou proxectos a desenvolver polo alumnado. Acompañarase de titorías individuais e/ou grupais.
Estudo de casos	Simulación de casos, resolución de casos prácticos, rol-playing, análise de situacíons-problema ou posicionamento. Profundarase nos modelos/estratexias de intervención e na metodoloxía. Análise dun feito, problema ou suceso real coa finalidade de coñecelo, interpretalo, resolvelo, xerar hipótese, contrastar datos, reflexionar, completar coñecementos, diagnoses e adestramento en procedementos.
Presentación	Exposición por parte do alumnado diante do profesorado e o grupo de estudiantes dun traballo sobre os contidos da materia ou dos resultados dun traballo, exercicio e ou proxecto. Acompañarase das lecturas obligatorias e a análise de textos.
Aprendizaxe-servizo	Partimos dunha metodoloxía de aprendizaxe cooperativa, polo cal o alumnado se organiza en Grupos de Traballo cunha axenda de actividades concretas. O contido do traballo será orientado polo profesorado a partir dunha rúbrica de coñecemento común; e tamén da creación dun "Cartafol" a modo de arquivo onde cada grupo irá entregando progresivamente os informes e resultados das súas actividades. Cada Grupo de Traballo deberá designar un Coordinador/a elixido entre o alumnado. Ademais se levará control de asistencia. O servizo consistirá na oferta dunha programación de actividades e talleres prácticos dirixidos á alumnado de ensino medio, que implica a difusión e desenvolvemento de actividades interculturais que faciliten a colaboración, a comprensión da diversidade social e a formación nos valores e competencias dos ámbitos do Traballo Social.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Presentación	Atención persoalizada ao alumnado para solventar dúbidas que poidan xurdir.
Aprendizaxe-servizo	Atención, apoio e seguimento continuo na aula e nas titorías persoalizadas.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Presentación	Valorarase o traballo persoal realizado cooperativamente en grupo de estudiantes dos resultados dos traballos, exercicios e/ou proxectos.	20	A4 D1 D2 D11 D14 D20
Aprendizaxe-servizo	Partimos dunha metodoloxía de aprendizaxe cooperativa, polo cal o alumnado se organiza en Grupos de Traballo cunha axenda de actividades concretas que serán avaliadas a partir da entrega de traballo final por grupo en formato "Presentación" tipo Power Point ou similar, que será defendido na aula ante as/os compañeiras/os e profesorado. O contido da presentación será orientado polo profesorado a partir dunha rúbrica de coñecemento común; e tamén da creación dun "Cartafol" a modo de arquivo onde cada grupo irá entregando progresivamente os informes e resultados das súas actividades. Serán elexidos os 5 mellores Grupos para a prestación do servizo ao alumnado de secundaria a partir dos resultados obtidos na rúbrica de avaliación. A prestación do servizo tamén será validado. Cada Grupo de Traballo deberá designar un Coordinador/a elixido entre o alumnado. Ademais se levará control de asistencia.	40	A1 B1 C2 D1 A2 B5 C3 D2 A3 B6 C6 D3 A4 C8 D8 A5 C12 D9 C15 D10 C23 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D20 D24
Exame de preguntas obxectivas	Proba escrita de carácter individual (40% da cualificación final), sobre os elementos conceptuais da materia. Constará de 40 preguntas con tres alternativas de resposta. O sistema de corrección será de acertos menos errores/2 (A-E/2). Dita proba cualificarase de igual xeito para sistenciais (avalación continua) e non asistenciais (avalación global).	40	B1 C5 D1 B2 C13 D3 B3 C15 D11 B5 C23 D16 B6 D17 D20 D24

Outros comentarios sobre a Avaliación

Segundo a normativa vixente, con independencia da súa asistencia ou non ás clases o alumnado gozará de condicións equivalentes de avaliación.

Avaliación das prácticas do alumnado non asistencial (avaliación global):

O alumnado non asistencial, terán que entregar antes da finalización de curso, **un proxecto individual de intervención nun dos ámbitos do traballo social. Dito traballo será obligatorio e cualificarse como apto ou non apto. Ademáis, dito alumnado non asistencial deberá elaborar un traballo de análise bibliográfico a partir de lectura de 4 documentos académicos seleccionados.**

As partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2^a, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese curso académico. Non se gardan notas dun curso académico para outro.

A aplicación da transversalidade de xénero e a linguaxe non sexista serán tidas en conta na avaliación continua de forma positiva.

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o estudiantado adscrito ao programa PIUNE (PAT)

As datas oficiais dos exames da materia poden ser consultados na páxina web da Facultade.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Ituarte, Amaya, **Prácticas de Trabajo Social Clínico**, 2017

Castillo, Joaquín, Méndez, Paula, Pérez-Peláez, Antonio, **Hacia la disruptión digital del trabajo social**, 2021

Pareja Cano, Braulio, **El emprendimiento social: una introducción a los conceptos, dimensiones y teorías**, 2013

Facal Fondo, Teresa, **Contextualización del trabajo social penitenciario**, 2015

Bibliografía Complementaria

Fernández García, T. y Alemán Bracho, C. (Coords.); Díaz Herráiz, E., **Los ámbitos profesionales en Trabajo Social.**

Introducción al Trabajo Social., 2003

Colegio Oficial de Diplomados de Trabajo Social y Asistentes Sociales de Madrid., **Ámbitos de intervención profesional, desarrollo humano y calidad en Trabajo Social.**, 2006

Pallarés Gómez, Joan; Pelegrí Vianya, Xavier; Amézaga Solé, Joan, **Yacimientos profesionales para el Trabajo Social.**

Nuevas perspectivas de intervención., 2001

Carballeda, Alfredo J., **La intervención en lo social: exclusión e integración en los nuevos escenarios sociales.**, 2002

Recomendacións

Outros comentarios

Non se requieren requisitos previos para cursar esta materia.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS**Traballo social na incorporación social**

Materia	Traballo social na incorporación social			
Código	O05G220V01908			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OP	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Aguiar Fernández, Francisco Javier			
Profesorado	Aguiar Fernández, Francisco Javier			
Correo-e	francisco.aguiar@uvigo.es			
Web	http://francisco.aguiar@uvigo.gal			
Descripción xeral	O Libro Branco da titulación de Traballo Social (2004) define o traballo social como a disciplina que ten por obxecto a intervención social e a avaliación ante as necesidades sociais para promover o cambio, a resolución dos problemas e as relacións humanas así como o fortalecemento e a liberdade da sociedade para incrementar o benestar e a cohesión. Constitúese así, como un dos instrumentos da política social que terá como obxectivo principal paliar as necesidades sociais. Con esta materia preténdese que o estudiante adquira unha serie de coñecementos e de competencias coas que poder analizar, valorar e xerar iniciativas de traballo que favorezan os procesos de incorporación social, que eviten as situacionés que xeran desigualdade ou que leven ás persoas á exclusión social que lles impida participar e/ou acceder aos dereitos sociais constitucionalmente recoñecidos.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe**Código**

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D18	Aprendizaxe autónoma

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecer, analizar e avaliar a situación socioeconómica dos individuos en relación cos procesos de exclusión social.	A1 A2 A3 A5	B1 B2	C3	D1 D3 D16 D18
Coñecer a propia realidade e a responsabilidade de ser partícipe da súa transformación	A1 A2 A3 A5	B1 B2	C5 C15	D1 D3 D4 D16 D18
Ser capaz de recoñecer e intervir nos diferentes niveis do proceso de exclusión.	A3	B2 B6	C4 C5 C15	D1 D2 D3 D4 D9 D10 D15
Manexar os recursos institucionais existentes na loita contra a exclusión social	A2 A4	B2 B6	C3 C4	D2 D3 D9 D10 D15
Coñecer e ser capaz de aplicar programas de intervención para a incorporación social dirixidos a individuos e grupos.	A2 A4 A5	B2 B6	C3 C4 C5 C12	D1 D2 D3 D4 D9 D10 D15 D16

Contidos

Tema

1. Bloque I. A incorporación social. Aspectos conceptuais. Obxecto do proceso: precariedade, fraxilidade, vulnerabilidade, exclusión social, marxinación. A exclusión social. Factores de exclusión: estruturais, culturais e persoais. Estratexias institucionais europeas, estatais e autonómicas de loita contra a exclusión social.	1.1 Aspectos conceptuais sobre incorporación social, inclusión social, exclusión e vulnerabilidade social. 1.2 Factores e dimensíons da exclusión social. 1.3 Políticas sociais fronte a exclusión social. Estratexias institucionais europeas, estatais e autonómicas fronte á exclusión social.
2. Bloque II. Metodoloxía e estratexias profesionais para a incorporación social.	2.1 Modelos de intervención, métodos e estratexias para a inclusión. Criterios de boas prácticas de intervención. 2.2 Programas e recursos fronte á exclusión. Itinerarios personalizados. 2.3 O traballo social nos procesos de incorporación social: competencias, funcións, perfil profesional do/a traballador/a social neste ámbito.
3. Bloque III. Programas de intervención social no ámbito da exclusión, dirixidos a persoas e grupos autonomía. baseados na potenciación.	3.1 Alcance e ámbitos de actuación para o desenvolvemento persoal e a autonomía. 3.2 Intervención social con colectivos con dificultades específicas.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	22.5	45	67.5
Estudo de casos	10.5	20	30.5
Presentación	3	6	9
Eventos científicos	4	4	8
Traballo tutelado	2	3	5
Exame de preguntas obxectivas	2	20	22
Cartafol/dossier	1	7	8

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descripción

Lección maxstral	Exposición docente dos contidos sobre a materia obxecto de estudo.
Estudo de casos	Análise de situacíons reais coa finalidade de coñecelos, interpretalos, diagnosticalos e elaborar un plan de intervención baseándose na metodoloxía específica da materia de estudo. O/a estudiante desenvolve exercicios ou proxectos na aula de forma persoal e/ou *grupal baixo as directrices e supervisión do/a docente.
Presentación	Exposición pola parte do *estudiantado ante o grupo-clase do traballo realizado sobre a temática da materia así como, si fora o caso, doutros exercicios que se consideren de interese.
Eventos científicos	Presentación por parte de profesionais externos que traballen no ámbito da exclusión social, das súas experiencias, funcións e competencias neste campo de traballo.
Traballo tutelado	O *estudiantado elaborará de forma autónoma, un traballo sobre a temática da materia que será supervisado e tutelado polo/a profesor/a en os aspectos de procura e recollida de información, lectura e bibliografía, redacción, presentación e exposición, etc.

Atención personalizada

Metodoloxías Descripción

Traballo tutelado Atención ao *estudiantado de forma individual ou en grupo, sobre traballos relacionados coa materia.

Avaliación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Traballo tutelado	Valorarase o traballo realizado sobre a temática da materia, así como a súa presentación e defensa. Consistirá na elaboración e entrega dun documento-traballo sobre o conxunto dos aspectos da materia, preferentemente sobre a exclusión social e as súas causas e como intervir e/ou dar resposta aos procesos de exclusión. Incluirá procura e recollida sistematizada de información, lectura e manexo de bibliografía, contextualización, argumentación, referencia a proxectos que traballen no ámbito da exclusión, valoración-conclusíons. Valorarase especialmente a argumentación e coherencia entre os diferentes apartados do traballo, e o uso da lingua xe inclusiva e non discriminatoria en calquera dos ámbitos de intervención. A nota da parte práctica da materia (traballo tutelado máis cartafol/dossier) só fará media coa nota da parte teórica (exame) se é igual ou superior a 3 (unha vez ponderada a nota)	30	A2 B1 C3 D1 A3 B2 C4 D2 A4 B6 C5 D9 A5 C12 D10 C15
Exame de preguntas obxectivas	Exame teórico tipo test sobre os contidos da materia impartidos a través das clases maxistras e dos seminarios. Constará de 40 preguntas con tres alternativas de resposta das cales só unha é verdadeira. O sistema de corrección será de acertos menos errores/2, (A-E/2), estando o corte do aprobado en 20 despois da aplicar a fórmula	40	A1 B6 C12 D1 A2 D3 A3 D18
Cartafol/dossier	O estudiantado presentará ao longo do curso diferentes traballos e prácticas que configuran un caderno-dossier do traballo realizado, xa sexa persoal ou en grupo, referido ás actividades teórico-prácticas desenvolvidas dentro dos apartados do traballo na aula, estudo de casos e eventos. Algúns destes traballos realizaranse de maneira individual na aula para a súa posterior cualificación dentro do proceso de avaliação continua. A nota da parte práctica da materia (traballo tutelado máis cartafol/dossier) só fará media coa nota da parte teórica (exame) se é igual ou superior a 3 (unha vez ponderada a nota)	30	A2 B1 C3 D1 A3 B2 C4 D2 A4 B6 C5 D3 C12 D4 C15 D9 D10 D15 D16 D18

Outros comentarios sobre a Avaliación

Descripción da avaliação

Avaliación continua:

- A avaliação das/os estudiantes matriculadas/os na materia farase atendendo aos criterios explicados na guía docente.
- A avaliação continua implica unha asistencia mínima a un 80% das aula. A planificación do proceso ensinanza-aprendizaxe esixe a presenza do estudiantado nas actividades prácticas que se desenvolverán durante o curso, en especial naquelas relacionadas coa adquisición de competencias relativas ao saber facer e ao saber ser (procedementais e actitudinais). Sublinhar que non chega con estar na clase (física ou virtual) nin que o que se avalía é a simple "asistencia" á aula física, senón que o available son os resultados do proceso ensinanza-aprendizaxe reflectidos nos exercicios e actividades ben realizados e a participación activa e pertinente nas clases presenciais ou virtuais. Polo tanto esixiráselle ao estudiantado a súa presenza nas actividades ao longo do curso(verificable con listaxes de asistencia) non puidendo faltar a más do 20 por cento do total de horas presenciais.

· A avaliación será preferentemente continua, o estudiantado que renuncie á avaliación continua poderá optar pola avaliación global. Deberá comunicalo ao docente no prazo establecido.

Avaliación global:

. Proba, práctica, exercicio, presentación, etc (30%) Consistirá na elaboración e entrega dun documento-traballo sobre o conxunto dos aspectos da materia, preferentemente sobre a exclusión social e as súas causas e como intervir e/ou dar resposta aos procesos de exclusión. Incluirá procura e recollida sistematizada de información, lectura e manexo de bibliografía, contextualización, argumentación, referencia a proxectos que traballen no ámbito da exclusión, valoración-conclusións. Valorarase especialmente a argumentación e coherencia entre os diferentes apartados do traballo, e o uso da linguaxe inclusiva e non discriminatoria en calquera dos ámbitos de intervención.

· Proba de preguntas obxectivas, etc. (40%) A parte teórica da materia consistirá na mesma proba tipo test establecida para o alumnado asistencial (40 preguntas con catro alternativas de resposta, das cales só unha é verdadeira, no que cada tres respuestas incorrectas invalidarase una correcta).

· Probas prácticas. (30%) Consistirá en presentar a final de curso un caderno-dossier do traballo realizado, xa sexa persoal ou en grupo, referido coas actividades teórico-prácticas desenvolvidas seguindo os contidos da materia para responder aos contidos conceptuais, actitudinais e procedementais desenvoltos ao longo do curso e que pode adquirir a través da bibliografía e a preparación dos traballos que se lle encargan ao alumnado asistencial. O estudiantado poderá seguir as indicacións en Moovi para poder completar o dossier de tarefas prácticas.

A nota da parte práctica da materia (traballo tutelado máis cartafol/dossier) só fará media coa nota da parte teórica (exame) se é igual ou superior a 3 (unha vez ponderada a nota)

CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA (2ª oportunidade)

As probas (parte teórica o parte práctica) superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliación na 2ª oportunidade, considerándose aprobadas nese cursos académico. Non se gardarán notas dun curso a outro.

A 1ª oportunidade, no caso de non superar a materia, non consta no expediente académico. A cualificación faise efectiva na convocatoria extraordinaria.

MODALIDADE de AVALIACIÓN GLOBAL e CURSO PONTE

As e os estudiantes que decidan optar pola avaliación global e Curso Ponte, deberán poñerse en contacto coa profesora para notificar esta opción a comezos de curso e sempre antes do prazo establecido.

Coa finalidade de favorecer a conciliación da vida laboral e a formación académica, os contidos, planificación, recursos metodolóxicos e sistema de avaliación adaptaranse para alumnado non asistencial e do curso ponte garantindo, en todo caso, a consecución das competencias e resultados de aprendizaxe establecidos neste documento. Abrirase un cartafol específico na plataforma Moovi na cal se informará das tarefas e probas de avaliación que guiarán o desenvolvemento desta materia para alumnado do curso ponte ou profesionais en exercicio.

Outros comentarios a ter en conta na avaliação

Non se gardarán notas de ningunha parte da materia para o seguinte curso académico. Esixirse que o estudiantado saiban escribir correctamente e sen faltas ortográficas (acentos gráficos e abreviaturas incluidas), que saiba ler comprensivamente, analizar e sintetizar así como resumir o lido ou escoitado nas aulas. Tamén se espera que saiba expresarse con corrección e de acordo co nivel que esixe un ciclo universitario usando unha terminoloxía axeitada a este rexistro lingüístico. Todo isto constituirá parte da avaliación do alumnado e, en todo caso, terá que reflectirse nos seus exercicios e no exame. O plaxio supón de inmediato o suspenso da materia. A materia pode ser estudiada por completo cos materiais existentes en Moovi e co asesoramento das docentes a través dos seus correos electrónicos ou de tutorías presenciais ou virtuais, previa cita.

As datas oficiais dos exámenes poden consultarse na web da facultade <http://fcce.uvigo.es/gl/docencia/exames/>) no espazo 'Exames 2024-25'

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

- Fundación Foessa, **VIII Informe sobre exclusión y desarrollo social en España**, 1^a ed., Caritas, 2019
García Herrero, G. e Ramírez Navarro,J.M., **Manual práctico para elaborar proyectos sociales**, 1^a ed., S. XXI, 2006
EMAU, **Nuevas estrategias de inclusión en momentos de crisis**, 1^a ed., Emaus SCIS, 2013
Gil Villa, F, **La exclusión social**, 1^a ed., Ariel, 2002
Jimenez, M.J., **Guía metodológica de la inserción laboral de las personas en situación de vulnerabilidad**, 1^a ed., EAPN España, 2013

Bibliografía Complementaria

- Abad Miguelez, B. e Martín Arenaga, I., **El trabajo social ante la crisis. Nuevos retos para el ejercicio profesional de los y las trabajadoras sociales.**, Cuadernos de trabajo social 28 (2), pags. 175-185, 2015
Comision Europea.Europa 2020, **Una estrategia para un crecimiento inteligente, sostenible e integrador**, Comision Europea, 2010
García Roca, J., **Reinvención de la exclusión social en tiempos de crisis.**, 1^a ed., Cáritas, 2012
Granados García-Tenorio,P e Mudarra Sánchez,M.J., **Diagnóstico en Educación Social.**, 1^a ed., Sanz y Torres, UNED, 2010
Estivill, J, **Las políticas sociales en la Unión Europea en los albores del nuevo milenio**, Rev. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales (32), 2001
Fernandez Garcia, T. e Ponde de León Romero, L., **Elaboración, gestión e evaluación de proyectos sociales.**
Intervención social y programación, 1^a ed., Piramide, 2016
Harvey, D., **Breve historia del neoliberalismo**, 1^a ed., Akal, 2007
Laparra, M. e Ayala, L., **El sistema de garantía de ingresos mínimos en España y la respuesta urgente que requiere la crisis social.**, 1^a ed., Fundación Foessa, 2009
Laparra,M e Perez Eransus,B. (coord.), **El primer impacto de la crisis en la cohesión social en España, Colección de Estudos Fundación Foessa**, 1^a ed., Caritas, 2010
Millán Calentí, J.C, **Políticas sociales, modelos de intervención y Estado de Bienestar**, 1^a ed., Xunta de Galicia.
Vicepresidencia de Igualdade e B, 2005
Ministerio de Sanidad y Servicios Sociales e Igualdad, **El sistema público de servicios sociales. Informe de rentas mínimas de inserción**, Ministerio Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, 2015
Pérez Eransus, B y Laparra,M, **Procesos de exclusión e itinerarios de inserción social**, 1^a ed., Caritas, 2007
Raya Diez, E., **Indicadores de exclusión social. Una aproximación al estudio aplicado de la exclusión**, 1^a ed., Universidad País Vasco, 2006
Rubio,M.J. e Monteros, S, **La exclusión social. Teoría y práctica de la intervención**, 1^a ed., CCS, 2002
Sanchez Alias, A. e Jimenez Sanchez, M, **Exclusión social. Fundamentos teóricos de la intervención**, Trabajo social global. Global social work: Rev. de, 2013
Xunta de Galicia. Consellería Política Social, **Plan Operativo de Inclusión Social 2015-2016. Estratexia de Inclusión Social de Galicia 2014-2020**, 1^a ed., Xunta de Galicia. Politica Social, 2016

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

- Epistemoloxía do traballo social/O05G220V01204
Introdución ao traballo social/O05G220V01105
Organización dos servizos sociais/O05G220V01205
Habilidades, técnicas e instrumentos en traballo social/O05G220V01601

Outros comentarios

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida cos sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cons principios de sustantabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Xénero, violencia e intervención social

Materia	Xénero, violencia e intervención social			
Código	O05G220V01909			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descriptores	Creditos ECTS 6	Sinale OP	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego Inglés			
Departamento Análise e intervención psicosocioeducativa				
Coordinador/a	Vázquez Figueiredo, María José			
Profesorado	Vázquez Figueiredo, María José			
Correo-e	figueiredo@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Esta materia pretende proporcionar, de forma xeral, unha aproximación psicosocial á violencia de xénero, abordando os determinantes epistemológicos, psicolóxicos, xurídicos e sociais desta problemática, así como as principais medidas de prevención, intervención e tratamento. De forma transversal, abórdanse os obxectivos de desenrollo social vincellados a Axenda 2030, concretamente o obxectivo 5 Igualdade de xénero e a meta 5.2 violencia de xénero, así como o obxectivo 3 Saúde e Benestar, Obxectivo 16 paz xustiza, coa pretensión de formar persoas e profesionais do Traballo Social competentes, que estean conectados e comprometidos coa sociedade actual. Introdúcese o debate para aportar unha perspectiva crítica na materia, de cara a potenciar unha maior responsabilidade social e sensibilidade a favor da inclusión social, en especial nos colectivos con diversidade social. Proporcionase unha aprendizaxe baseada na experiencia mediante a aplicación da metodoloxía de Aprendizaxe Baseado en Proxectos e da Aprendizaxe Servizo no ámbito Universitario, en colaboración con entidades e institucións externas (i.e., TRAMA Ourense). Realízanse prácticas e proxectos abertos, en base a respectar os diversos talentos e formas de aprender dos/as estudiantes. Incorporase a cultura a través das asociacións culturáis que colaboran co APS, como un elemento dinamizador, que serve de apoio para o deseño de intervención interdisciplinares e que facilita a transformación da sociedade.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código	
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, desexos, puntos de vista e circunstancias
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma más adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responder a situacións de crise valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C14	Preparar e participar nas reunións de toma de decisións co fin de defender mellor os intereses das persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma

C16	Establecer, minimizar e administrar o risco cara a un mesmo e os colegas a través da planificación, revisión e seguimento de accións para limitar o estrés e o risco
C17	Administrar e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C21	Participar na administración e dirección de entidades de benestar social
C24	Xestionar conflitos, dilemas e problemas éticos complexos identificando os mesmos, deseñando estratexias de superación e reflexionando sobre os seus resultados
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D14	Habilidades nas relacións inter persoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidade cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Que o alumnado sexa capaz de intervir con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas sobre as súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, tomando en consideración a diversidade cultural-e por tanto a especificidad das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, o requirimento de ir cara a unha sociedade sustentable medioambientalmente e defender os valores da paz.	B1 C1 D1 B2 C2 D2 B3 C3 D3 B6 D14 D16 D17 D19 D23 D24
Que o alumnado sexa capaz de interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios para promocionar o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida.	B2 C1 D1 B6 C3 D2 C5 D3 C12 D4 C17 D6 C20 D8 C21 D10 C24 D11 C25 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D24

Que o alumnado sexa capaz de preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociando a subministración de servizos.	B2 B6	C1 C16 C17 C20 C25 D12 D14 D17 D18 D23	D2 D3 D4 D8 D11 D12 D14 D17 D18 D23
Que o alumnado sexa capaz de traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando situacións e circunstancias que configuran devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos.	B6	C13 C15 C24 C25 D16 D17 D18 D19 D23	D1 D3 D9 D10 D16 D17 D18 D19 D23
Que o alumnado sexa capaz de analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emergentes.	B2 B6	C3 C4 D6 D8 D9 D10 D14 D16 D17 D18 D19 D23	D1 D3 D6 D8 D9 D10 D14 D16 D17 D18 D19 D23
Que o alumnado sexa capaz de deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social.	B6	C6 C12 C17 C20 C21 C24 C25 D10 D15 D17 D18 D19 D23 D24	D1 D2 D3 D4 D6 D8 D9 D10 D15 D17 D18 D19 D23 D24
Que o alumnado sexa capaz de apoiar ás persoas para que sexan capaces de manifestar as necesidades, puntos de vista e circunstancias.	B3 B6	C1 C3 C13 C14 C20 D11 D12 D14 D15 D17 D19 D23 D24	D1 D3 D4 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D17 D19 D23 D24
Que o alumnado sexa capaz de defender ás persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades, actuando no seu nome si a situación requírelo.	B2	C1 C3 C5 D9 D10 D16 D17 D23 D24	D1 D3 D9 D10 D16 D17 D23 D24

Que o alumnado sexa capaz de valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención	B6	C3	D1
			D3
			D10
			D16
			D17
			D18
			D23
Que o alumnado sexa capaz de responder a situacións de crises valorando a urxencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para fazer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados	B6	C1	D1
		C3	D2
		C4	D3
		C15	D8
		C16	D9
		C24	D10
		C25	D12
			D16
			D17
			D18
			D19
			D23

Contidos

Tema

TEMA 1.- TEORÍA DE XÉNERO	1.1. ANÁLISE DOS VALORES ESTRUTURAIS DA VIOLENCIA
TEMA 2.- MARCO TEÓRICO E CONCEPTUAL DA VIOLENCIA DE XÉNERO.	2.1. TEORÍAS EXPLICATIVAS DA VIOLENCIA DE XÉNERO. 2.1.1.TEORÍA DO CICLO DA VIOLENCIA: FASES 2.2.1.2.FACTORES EXPLICATIVOS: INDIVIDUAIS, RELACIONALES, COMUNITARIOS, SOCIAIS 2.2.APROXIMACIÓN PSICOSOCIAL Á VIOLENCIA DE XÉNERO. 2.2.1.TIPOLOXÍA DA VIOLENCIA DE XÉNERO 2.2.1.1.VIOLENCIA FÍSICA 2.2.1.2.VIOLENCIA SEXUAL 2.2.1.3.VIOLENCIA PSICOLÓXICA 2.2.2.INDICADORES DA VIOLENCIA DE XÉNERO. 2.2.2.1.INDICADORES EPIDEMIOLÓXICOS 2.2.2.2.INDICADORES XUDICIAIS 2.2.2.3.INDICADORES SOCIAIS
TEMA 3.- CONSECUENCIAS E CUSTOS SOCIAIS DERIVADOS DA VIOLENCIA DE XÉNERO	3.1.-CONSECUENCIAS PARA A VÍTIMA 3.2.-CONSECUENCIAS PARA O AGRESOR 3.3.-CONSECUENCIAS PARA O MENOR
TEMA 4. -PROGRAMAS DE ACTUACIÓN PARA A PREVENCIÓN E ERRADICACIÓN DA VIOLENCIA DE XÉNERO	4.1.-INTERVENCIÓN PSICOSOCIAL CON MULLERES MALTRATADAS 4.2.-INTERVENCIÓN PARA MALTRATADORES DE XÉNERO. 4.3.-PROGRAMA DE AXUDA Aos/Os FILLOS/As QUE VIVIRON A VIOLENCIA FAMILIAR.
TEMA 5.-GRUPOS E REDES DE APOIO Ás MULLERES VÍTIMAS DE VIOLENCIA DE XÉNERO	5.1.-REDE DE APOIO: DEFINICIÓN, TIPOLOGIA E RELACIÓN COAS VARIABLES DE AXUSTE

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Lección maxistral	19	13	32
Seminario	5	10	15
Traballo tutelado	7	21	28
Debate	1	10	11
Resolución de problemas de forma autónoma	6	0	6
Aprendizaxe colaborativa	1	0	1
Aprendizaxe-servizo	1	3	4
Exame de preguntas obxectivas	1	25	26
Estudo de casos	1	26	27

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Lección maxistral	Nas sesións maxistrais exponse os contidos teóricos da materia. O profesorado proporcionará todo o material explicado na clase. Ao longo do proceso de instrucción introdúcese metodoloxía que facilitan o desenrollo da metamemoria e metacoñecemento.

Seminario	<p>As títorías empréganse para levar a cabo o seguimento dos traballos de grupo, e poder avaliar as achegas de cada alumno/a, tanto de evaluación continua como global.</p> <p>Tamén se proporciona retroalimentación aos problemas plantexados e resolución que aporta cada estudiante.</p>
Traballo tutelado	<p>Os estudiantes responden as diversas cuestións que miden o grao de comprensión dos contidos abordados nas sesións.</p> <p>Para estudiantes de evaluación continua</p> <p>Os estudiantes traballan por equipos, seguindo a metodoloxía de aprendizaxe cooperativa, e guiados por un plan de traballo, que concreta as actividades, as entregas e os prazos. As fases e actividades do traballo tutelado son catro: 1ºfase. Revisión bibliográfica; 2ºfase de deseño do producto que se pon ao servizo da comunidade; 3ºfase. De verificación do producto; 4ºfase. De exposición e presentación do producto. Este plan de traballo téñeno a disposición os/as estudiantes na MOOVI.</p> <p>O desenvolvo de cada subproxecto, que desenvolve cada equipo de traballo, realizase en colaboración coas entidades que colaboran na execución do APS EDUCA NA DIVERSIDADE TRANSFORMA A SOCIEDADE (i.e., Centro de Intervención Educativa de Medio Aberto de Ourense, que xestiona TRAMA e a Subdirección E.O.T. Centro Penitenciario de Pereiro Aguiar (Ourense), CONCAES), así como as entidades culturais colaboradoras (i.e., AULA TEATRO, DANZA EDUCATIVA, ESCOLA DE MÚSICA TRADICIONAL). Durante a elaboración do traballo tutelado poderán levarse a cabo SAÍDAS DE CAMPO vencelladas as institucións colaboradoras.</p> <p>O seguimento do traballo tutelado farase na aula, nas horas de prácticas dispostas para o caso, o feedback realizase de forma inmediata a cada equipo nos seminarios; e na fase inicial o docente elabora un informe coas recomendacións de mellora da calidade dos subproxectos, que estará disponible na MOOVI.</p> <p>As entregas serán sucesivas e progresivas, efectúanse na MOOVI.</p> <p>Os estudiantes que participan desta modalidade vinculanse ao Proxecto de Innovación Educativa da Facultade de Educación e do Traballo Social, que versa sobre a aprendizaxe en grupos cooperativos. Ademais da Aprendizaxe Servizo e Aprendizaxe por proxectos.</p> <p>Para os estudiantes de evaluación global</p> <p>Elaboran un proxecto de forma individual, seguindo as mesmas fases que os estudiantes de evaluación continua. No obstante, o proxecto e producto elaborado non se vencella ás institucións colaboradoras, nin tampouco ao traballo en equipo. As actividades e entregas vencellas ao proxecto seguen os mesmos prazos que os/as estudiantes de evaluación continua. A exposición realizase o día do exame oficial da materia, ou ben o día de exposición dos proxectos dos/as estudiantes de evaluación continua. A valoración do traballo require indefectiblemente cumplir coas entregas establecidas no plan de traballo e expoñer o proxecto realizado. Recoméndase pórse en contacto co/a docente para planificar o traballo tutelado, dende o inicio da materia. Non se terá en consideración as entregas que cumpran os prazos establecidos de forma secuenciada nin aqueles que non se completen con unha exposición final do traballo realizado ao longo do cuadri mestre. Todas as entregas deben facerse na MOOVI, na mesma carpeta e prazos que o estudiantado de evaluación continua.</p>
Debate	<p>Propónense prácticas libres, innovadoras e creativas, que evidencien un interese xenuíño por afondar na materia, e que posibiliten o pensamento crítico e unha maior comprensión dos contidos curriculares. Terase en conta todas as achegas que se fagan sobre os materiais científico-académicos ou de divulgación que estean relacionados coa materia. Ademais da participación en actividades científico-técnicas recomendadas, que contribúan a incrementar e mellorar o coñecemento sobre a materia. Así como os encontros con profesionais, que posibiliten vencellar o coñecemento teórico co práctico; ou ben saídas de campo. Teranse en conta todas as actividades complementarias de formación e culturais que se vencellen coa creación do proxecto APS EDUCA NA DIVERSIDADE, TRANSFORMA A SOCIEDADE.</p> <p>A evidencia da súa realización depositarase en MOOVI, dentro do prazo establecido no plan de traballo da materia.</p> <p>Os prazos de entrega e acreditación da realización das actividades vencelladas a sección do debate son as mesmas para os estudiantes asistentes, como non asistentes.</p>
Resolución de problemas de forma autónoma	<p>Aprendizaxe baseado en problemas. Patexase supostos prácticos vencellados a cada bloque temático da materia, os cales deben ser resoltos na aula de forma individual. Este exercicio de preparación progresiva serve de práctica de cara a resolución dun suposto práctico, que inclúe diversos coñecementos teórico-prácticos abordados ao longo da materia. Dito problema será resolto en grupo, e entregase na MOOVI.</p> <p>Neste caso, tómase como apoio diversas fontes, capítulos de libro, artigos e material audiovisual que traten temas relacionados coa materia.</p>
Aprendizaxe colaborativa	Propónense estratexias de colaboración que faciliten o traballo en equipo e a cohesión grupal, asumindo con responsabilidade e ética o compromiso co traballo común

Aprendizaxe-servizo Os estudiantes traballan por equipos, e guiados por un plan de traballo que concreta as actividades, as entregas e os prazos. As fase e actividades do traballo tutelado son catro: 1) revisión bibliográfica; 2º) deseño do produto que se pon ao servizo da comunidade. 3º) Verificación do producto. 4º) De exposición e presentación do producto. Este plan de traballo adaptase ao tema e poboación que se vai a estudar e coa que se vai a intervir.

O estudiantado que seleccione a proposta de Aprendizaxe Servizo (APS) **EDUCA NA DIVERSIDADE** para transforma a sociedade participará, de forma activa e responsable, nas actividades asociadas ao proxecto, a saber: 1) colabora con entidades externas e institucións; 2) realiza saídas de campo; 3) participa en actividades formativas e culturais asociadas. As entregas serán sucesiva e progresivas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Seminario	Para atender de forma persoal, ao alumno/a que o requira, adoptaranse dúas modalidades: 1) Presencial. Na aula, durante as sesións de titorías do grupo. Tamén de xeito presencial no despacho do docente 2) Non presencial. Os/os alumnos/as que non puideron asistir ás titorías presenciais poderán consultar ao profesor as dúbidas que teñan sobre os temas da materia por correo electrónico ou na sala do profesor 2651, no campus remoto.
Traballo tutelado	Para atender de forma persoal, ao alumno/a que o requira, adoptaranse dúas modalidades: 1) Presencial. Na aula, durante as sesións de titorías do grupo. Tamén de xeito presencial no despacho do docente 2) Non presencial. Os/os alumnos/as que non puideron asistir ás titorías presenciais poderán consultar ao profesor as dúbidas que teñan sobre os temas da materia por correo electrónico ou na sala do profesor 2651, no campus remoto.
Resolución de problemas de forma autónoma	Para atender de forma persoal, ao alumno/a que o requira, adoptaranse dúas modalidades: 1) Presencial. Na aula, durante as sesións de titorías do grupo. Tamén de xeito presencial no despacho do docente 2) Non presencial. Os/os alumnos/as que non puideron asistir ás titorías presenciais poderán consultar ao profesor as dúbidas que teñan sobre os temas da materia por correo electrónico ou na sala do profesor 2651, no campus remoto.

Avaluación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Seminario	Titorías en grupo: dossier De forma individual e, de forma continuada, entrégase dossier de prácticas realizadas durante o horario de clase. As prácticas deben entregarse na plataforma virtual (MOOVI).	10	C17 D18
Traballo tutelado	Revisión bibliográfica que aborde algún dos descriptores da materia: xénero, violencia e intervención social. O deseño creativo dun produto que sexa útil para a comunidade. O traballo tutelado baseado na evidencia científica, e contextualizado no APS EDUCA NA DIVERSIDADE , responden a unha demanda que nos achega a entidade ou entidades colaboradoras para proporcionar un servizo ou produto (i.e., taller, material audiovisual, entre outros) ao colectivo con diversidade (i.e., social, académica, cultural), co que traballamos ao longo do cuadri mestre. Este traballo debe ser aplicado na poboación diana do APS e ademáis debe ser defendido na sesión que conclúe do APS.	20 B1 B2 B3 B6 C5 C6 C12 C13 C14 C15 C16 C17 C20 C21 C24 C25 D1 D2 D3 D4 D6 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24	D1 D2 D3 D4 D6 D8 D9 D10 D11 D12 D14 D15 D16 D17 D18 D19 D23 D24
	O traballo realizase de forma grupal. Planifícanse no horario de docencia o seguimento e orientación do traballo de investigación teórico. A revisión bibliográfica e producto diseñado debe presentarse e defenderse.		
	Os/as estudiantes que acudan a avaliación global farán un proxecto individual, que non aparece vencellado coas institucións que colaboran no proxecto aprendizaxe servizo. Tamén teñen a obriga de presentar e defender o traballo.		

Debate	Terase en conta todas as achegas que se fagan sobre os materiais científicos ou de divulgación que estean relacionados coa materia.	10	C1	D2
			D8	
			D9	
	Ademais da participación en actividades científico-técnicas e saídas recomendadas que contribúan a incrementar e mellorar o coñecemento sobre a materia.		D16	
			D17	
			D18	
			D19	
			D23	
			D24	
Resolución de problemas de forma autónoma	Actividade autónoma titorizada do estudiante	20	B1	D1
			B2	D2
			B3	D3
			B6	D4
			C5	D6
			C6	D8
			C12	D9
			C13	D10
			C14	D11
			C15	D12
			C16	D14
			C17	D15
			C20	D16
			C21	D17
			C24	D18
			C25	D19
				D23
				D24
Exame de preguntas obxectivas	Os coñecementos teóricos serán avaliados de forma progresiva e continua ao longo do desenvolvemento da materia. Acompáñase de estudos de caso.	40	B6	C3
				D1
				D3
				D18

Outros comentarios sobre a Avaliación

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da Facultade de Educación e do Traballo Social no espazo datas de exames 2024/2025.

Aplicarase un sistema de avaliação continua de contidos e de competencias traballadas na materia. O alumnado que ao longo do cuadri mestre superase as probas e os traballos, que se realizan periódicamente, non terán que presentarse na convocatoria oficial da Facultade.

Por tanto, **as partes da materia superadas na 1ª oportunidade, non serán obxecto de avaliação na 2ª, considerándose, en consecuencia, como aprobadas nese curso académico.**

1) Avaliación continua.

Inclúe proba obxectiva, estudos de caso, presentación de proxectos e actividades autónomas titorizadas que serán entregadas na plataforma virtual, que se utilice na materia (i.e., MOOVI). Ademais, valórarse positivamente a participación do alumnado en encontros científico-académicos recomendados pola súa contribución ao coñecemento da materia, así como a realización e participación en actividades adicionais, de carácter voluntario, que axuden pola súa aportación e interés a avanzar na comprensión da materia.

2) Avaliación global.

Inclúe proba obxectiva, estudos de caso, presentación de proxectos e actividades autónomas titorizadas que serán entregadas na plataforma virtual, que se utilice na materia (i.e., MOOVI).

Ademais, valórarse positivamente a participación do alumnado en encontros científico-académicos recomendados pola súa contribución ao coñecemento da materia, así como a realización e participación en actividades adicionais, de carácter voluntario, que axuden pola súa aportación e interés a avanzar na comprensión da materia.

Será de obrigado cumprimento informar á profesora da materia, ao comezo do curso, que se optará pola modalidade de

avaliación global, co propósito de poder propor e orientar sobre tema obxecto de estudo no traballo tutelado. O alumnado que opte por esta modalidade deberá entregar as prácticas na plataforma MOOVI no prazo establecido, na materia. A parte práctica da materia serán avaliadas a través dunha proba, na que se preguntará sobre os coñecementos que se adquiriron nas prácticas e no traballo tutelado.

Será considerado na modalidade de avaliación global o alumnado que polo xeral, non consigan o 80% de asistencia. O estudantado que opte por esta modalidade non poderá presentarse as probas continuas que se realicen na materia, terá obrigatoriamente que presentarse a proba final, que establece o calendario da FETS, e que estará publicado na web da Facultade.

De non ter superada a materia, as competencias non adquiridas serán avaliadas na convocatoria de xullo.

Segunda convocatoria, xullo.

Valórase a evolución do progreso do alumnado na adquisición de competencias. O alumnado só se ten que examinar dos contidos e destrezas que non chegou a superar na convocatoria de xullo, ao conservarse a cualificación das competencias adquiridas. O alumnado terá de data límite para entregar o dossier de prácticas, os estudos de caso e o estudio bibliográfico, o día do exame oficial publicados na páxina web da Facultade de Ciencias da Educación.

A proba obxectiva levará a cabo o día do exame oficial publicados na páxina web da Facultade de Educación e do Traballo Social.

A cualificación final será resultado do nivel de competencia conseguida, con relación aos obxectivos da materia, na convocatoria de xuño e xullo.

O alumnado que opte pola avaliación global debe planificar o tema obxecto de estudo do traballo tutelado dende inicio do curso, e a súa presentación farase o día do exame oficial, previa entregada do mesmo na plataforma MOOVI.

En coerencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo social, esta guía poderá ser adaptada para atender ás necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas en base a materiais de baixo impacto ambiental en coerencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

Arce, R., Fariña, F., Vázquez, M^aJ., Novo, M., Seijo, D., **Programa Galicia de reeducación de agresores de género**, Vol.2, Andavira, 2015

Arce, R., Fariña, F., Vázquez, M^aJ., Novo, M., Seijo, D., **Programa Galicia de reeducación de agresores de género**, Vol.1, Andavira, 2015

Fariña, F., Arce, R., y Buela-Casal, G, **Violencia de género. Tratado psicológico y legal**, Biblioteca Nueva, 2009

Fariña, F. y Arce, R., **Avances en torno al comportamiento antisocial, evaluación y tratamiento**, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, 2003

Marchiori, H., **Violencia familiar. Protección Víctimas Niños**, Victimología 20, 2017

Bibliografía Complementaria

Arnos, A., Ibabe, I., Arnos, M., y Elgorriaga, E., **El sexism como predictor de la violencia de pareja en un contexto multicultural**, Anuario de Psicología Jurídica, 2017

Arce, R., Fariña, F., Carballal, A., y Novo, M., **Creación y validación de un protocolo de evaluación forense de las secuelas psicológicas de la violencia de género.**, 21(2), Psicothema, 2009

Arce, R., Fariña, F., y Novo, M., **Contraste del desarrollo de la inteligencia emocional en penados por violencia de género, menores de reforma y adultos sin antecedentes.**, Servicio de Publicaciones de la Universidad de Mur,

Arredondo-Provecho, A. B., del Pliego-Pilo, G., Nadal-Rubio, M., y Roy-Rodríguez, R., **Conocimientos y opiniones de los profesionales de la salud de atención especializada acerca de la violencia de género**, 18(4), Enfermería clínica, 2008

Arbach, K., Bobbio, A., **Intimate partner violence risk assessment in community health facilities. A multisite longitudinal study.**, 27(2), 105-112, Psychosocial Intervention, 2018

Barón, S., **Gender differences in intimate partner violence: a predictive analysis of IPV by child abuse and domestic violence exposure during early childhood.**, 29(1), 89-93, Anuario de Psicología Jurídica, 2019

Bauyard, V., Edwards, K.M., Rizzo, A. J., Theodores, M., Tardiff, R., Lee, K., y Greenberg, P., **Evaluating a gender transformative violence prevention program for middle school boys: a pilot study.**, 101, 165-173, Children and Youth Services Review, 2019

Barreira, A.L., & Jiménez, M.M., **Dependencia emocional en agresores de pareja asistentes a un programa de intervención de penas y medidas alternativas: estudio piloto.**, 75-88., International Journal of Psychology and Psycholog, 2020

Fariña, F., Arce, R., Seijo, D., y Novo, M., **Prevención e intervención en violencia de género y familiar**, Nino, 2011

Fariña, F., Vázquez, Mª J., y Suárez, A., **Una alternativa a la prisión para maltratadores de género: programa de reeducación. En J. Romay, Perspectivas y retrospectivas de la psicología social en los albores del siglo XXI (pp. 455-463)**, Biblioteca Nueva, 2007

Ferrer-Perez, V. A., Ferreiro-Basurto, V., Navarro-Guzmán, C., y Bosch-Fiol, E., **Programas de intervención con maltratadores en España: la perspectiva de los/as profesionales.**, 25(3), Psychosocial Intervention, 2017

Caballé-Pérez, M., García, D. V., Santos-Hermoso, J., López-Ossorio, J. J., & González-Alvarez, **El Quebrantamiento de las Órdenes de Protección en Violencia de Género: Análisis de los Indicadores de Riesgo mediante el Formulario VPR4. 0.**, 30(1), 63-72., Anuario de Psicología Jurídica, 2020

Del Río Lozano, M., & Calvente, M. D. M. G. (2020)., **Cuidados y abordaje de la pandemia de COVID-19 con enfoque de género.**, Gaceta Sanitaria. 1-4. <https://doi.org/10.1016/j.g.>, 2020

Droppelman, C., Valdés-Riesgo, A., y Villagra, C., **Therapeutic jurisprudence and practical convergences for social reintegration.**, 82, 1-8., International Journal of Law and Psychiatry, 2022

Juarros-Basterretxea, J., Herrero, J., Fernández-Suárez, A., Pérez, B., y Rodríguez-Díaz, F. J., **Son los maltratadores generalistas distintos de los hombres extrafamiliarmente violentos en general? Un estudio con hombres violentos en prisión.**, 10(1), 8-14., The European Journal of Psychology Applied to Lega, 2018

Jung, H.; Herrenkohl, T.I.; Skinner, M.L., Lee, J. O., Klika, J. B.; Rousson, A. N., **Gender differences in intimate partner violence: a predictive analysis of IPV by child abuse and domestic violence exposure during early childhood.**, 25(8), 903-924, Violence Against Woman, 2019

Kumar, S., & Casey, A., **Work and intimate partner violence: Powerful role of work in the empowerment process for middle-class women in abusive relationships.**, 23(1), 1-18., Community, Work & Family,, 2020

LUZARRAGA, J. M., y NÚÑEZ-LOZANO, J. M., **Análisis de una experiencia de prevención primaria en violencia de género en educación secundaria.**, 4(1), Revista Internacional de Educación y Aprendizaje, 2017

Javed, S., Chatty, V. K., **Patriarchy at the helma of gender-based violencia during COVID-19.**, 8(1), 32-35, Aims Public Health,, 2021

Liminana, A. R., Martínez, R. S., y Pérez, M. Á. M., **Problemas de conducta infantil y competencias parentales en madres en contextos de violencia de género.**, 32(1), 35-40., Gaceta Sanitaria,, 2018

Navarro-Pérez, J. J., Oliver, A., Carbonell, Á., & Schneider, B. H., **La eficacia de una intervención con aplicación móvil sobre actitudes asociadas a la violencia de pareja en los adolescentes de centros de acogida.**, 29(2), 59-66., Psychosocial Intervention, 2020

Oliveira, C.; Martins, M.D., Dias, S., Keygnaert, I., **Conceptualizing sexual and gender-based violence in European asylum reception centers.**, 77(27), Archives of Public Health, 2019

Orozco, A., Aguilar, A., Amaris, M., **Legitimación de la violencia en parejas heterosexuales desde el género como una de las estructuras de práctica social**, 30(1), 1-4, Saúde Soci., 2021

Pereira, S., y Guzman, A., **Amor, familia y violencia: construcciones sociales de las mujeres maltratadas por sus parejas y que transitan por el proceso legal correspondiente**, (14), Analogías del comportamiento, 2017

Pereda, N. y Tamarit, J. M., **¿Ciegos ante la perspectiva de género o ciegos ante la evidencia empírica sobre la violencia en las relaciones de pareja**, 85-87, Anuario de Psicología Jurídica, 2019

Pornari, Ch.D., Dixon, L., y Humphreys, G. (2021)., **A preliminary investigation into a range of implicit and explicit offence supportive cognitions in Perpetrators of Physical intimate partner violence.**, 36(3-4), 1-33, Journal of Interpersonal Violence, 2021

Rivera, A. P., y Hernández, A. O., **Prevención de la violencia de genero mediante el uso de medios audiovisuales**, 2(1), JÓVENES EN LA CIENCIA, 2017

Rodríguez, J.; Bringas, C., Fariña, F., Arce, R. y Bernardo, A., **Psicología Jurídica y Victimología**, Ediciones de la Universidad de Oviedo., 2008

Soria-Verde, M. A., Puflete, E.M. y Álvarez-Llabería, F. X., **Homicidos en la pareja: explorando las diferencias entre agresores inmigrantes y españoles.**, 29(1), 89-93, Anuario de Psicología Jurídica, 2019

Stewart, R., Wright, B., Smith, L., Roberts, S., y Russell, N. (2021)., **Gendered stereotypes and norms: A systematic review of interventions designed to shift attitudes and behavior**, e0660, 1-15, Heliyon,, 2021

Suomi, A., Dowling, N. A., Thomas, S., Abbott, M., Bellinger, M., Battersby, M., Koziol-McLain, J., **Patterns of families and intimate partner violence in problem gamblers**, 35(2), 465-484, Journal of Gambling Studies, 2019

Vargas, V., Lila, M., y Catalá-Miñana, A., **¿Influyen las diferencias culturales en los resultados de los programas de intervención con maltratadores? Un estudio con agresores españoles y latinoamericanos.**, 24(1), Psychosocial Intervention, 2015

Vaca-Ferrer, R., Ferro-Garcia, R., y Valero-Aguayo, L., **Efficacy of a group intervention program with woman victims of gender violence in the framework of contextual therapies.**, 36(2), 189-199, Anales de Psicología, 2020

Terrazas, J., y Blitchein, D., **Rural-urban migration as a factor associated with physical and sexual intimate partner violence Peru 2015-2017: a secondary analysis of a national study.**, 22(1), 1-14., BMC Women's Health,, 2022

Stephenson, R., Rogers, E., Mansergh, G., Hirshfield, S., y Sullivan, P., **Intimate partner violence and preferences for pre-exposure prophylaxis (PrEP) modes of delivery among a sample of gay, bisexual, and other men who have sex with men**, 26(7), 2425-2434., AIDS and Behavior,, 2022

Rovira, M., Lega, L., Suso-Ribera, C., y Orue, I., **The role of women's traditional gender beliefs in depression, intimate partner violence and stress: insights from a Spanish abbreviated multicultural measure**, 22(1), 1-12., BMC Women's Health,, 2022

Patel, A. R., Newman, E., y Richardson, J., **A pilot study adapting and validating the Harvard Trauma Questionnaire (HTQ) and PTSD checklist-5 (PCL-5) with Indian women from slums reporting gender-based violence.**, 22(1), 1-15., BMC women's health,, 2022

Ngo, F. T., Zavala, E., y Piquero, A. R., **Gender, Life Domains, and Intimate Partner Violence Perpetration: A Partial Test of Agnew's General Theory of Crime and Delinquency.**, 59(4), 487-529., Journal of Research in Crime and Delinquency,, 2022

Fan, S., y Koski, A., **The health consequences of child marriage: a systematic review of the evidence**, BMC public health,, BMC public health,, 2022

Pineda, D., Galán, M., Martínez-Martínez, A., Antonio, P. J., & González-Álvarez, J. L., **La Violencia de Género y el Feminicidio. Comparación del Perfil de los Agresores.**, 34(1), 47-56., Anuario de Psicología Jurídica,, 2024

Capella, M. E. T., & Villalba, R. G., **Tratamiento de la información de violencia de género. Con aportaciones de la inteligencia artificial**, 50(1), 29-39, Revista Española de Medicina Legal,, 2024

Jiménez-Cortés, R., & Soto, A. E. H., **Competencias profesionales para una atención efectiva y de calidad a menores expuestos/as a la violencia de género.**, 42(1), 165-182., Revista de Investigación Educativa,, 2024

Recomendación

Materias que continúan o temario

Estructura social/O05G220V01501

Outros comentarios

Recoméndase:

- 1.-Ler, con anterioridade á explicación do docente, o material do tema que se vai a tratar na sesión maxistral; de ser o caso, débese anotar as dúbdas para resolvelas na sesión maxistral.
- 2.-Ler, mínimo, dous artigos da bibliografía básica e complementaria, que recolle a presente guía docente.
- 3.-Participar activamente nas clases maxistrais, expondo cuestiós sobre os temas tratados.
- 4.-Explorar ao profesorado preguntas/consultas que se consideren necesarias para comprender os contidos explicados nas sesións maxistrais, así como os procedementos implicados no desenvolvemento dos traballos propostos polo docente.

DATOS IDENTIFICATIVOS

Xeriatría para traballadores/as sociais

Materia	Xeriatría para traballadores/as sociais			
Código	O05G220V01910			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OP	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	Vázquez Vázquez, Miguel Ángel			
Profesorado	Vázquez Vázquez, Miguel Ángel			
Correo-e	mvazquezv@uvigo.es			
Web				
Descripción xeral	Esta materia facilita competencias en Traballo Social xeriatrónico, aportando técnicas, coñecimento e habilidades de manexo dos síndromes xeriatrómicos e o apoio ás necesidades propias do avellantamento normal e patolóxico			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A1	Que os estudiantes demostren posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeral e adoita atoparse a un nivel que, malia se apoiar en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vanguarda do seu campo de estudo.
A2	Que os estudiantes saiban aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B1	Capacidade para traballar e valorar de xeito conxunto con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades as súas necesidades, limitacións, dificultades, malestares e circunstancias
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B3	Traballar coas persoas para que sexan autosuficientes e con capacidade para manifestar as súas necesidades, deseños, puntos de vista e circunstancias
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
B5	Administrar e ser responsable, con supervisión e apoio, da propia práctica dentro da organización
B6	Demostrar competencia profesional no exercicio do traballo social
C1	Establecer relacións profesionais co fin de identificar a forma máis adecuada de intervención
C2	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para axudarles a tomar decisións ben fundamentadas achega das súas necesidades, circunstancias, riscos, opcións preferentes e recursos, considerando a diversidade cultural -e polo tanto a especificidade das minorías étnicas, culturais, lingüísticas...-, a esixencia de promover a igualdade entre homes e mulleres, a necesidade de tender cara a unha sociedade ambientalmente sustentable e de defender os valores da paz
C3	Valorar as necesidades e opcións posibles para orientar unha estratexia de intervención
C4	Responer a situacións de crise valorando a urgencia das situacións, planificando e desenvolvendo accións para facer fronte ás mesmas e revisando os seus resultados
C5	Interactuar con persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades para conseguir cambios, para promover o desenvolvemento dos mesmos e para mellorar as súas condicións de vida por medio da utilización dos métodos e modelos de Traballo Social, facendo un seguimento con regularidade dos cambios que se producen co fin de preparar a finalización da intervención
C6	Preparar, producir, implementar e avaliar os plans de intervención co sistema cliente e os colegas profesionais negociendo o fornecemento de servizos que deben ser empregados e revisando a eficacia dos plans de intervención coas persoas implicadas co fin de adaptalos ás necesidades e circunstancias cambiantes. Considerar os deberes éticos da profesión relativos ao sistema cliente a respecto da confianza, a proximidade, a afectividade, as relacións igualitarias, o respecto á diversidade cultural, etc

C7	Apoiar o desenvolvemento de redes para facer fronte ás necesidades e traballar a favor dos resultados planificados examinando coas persoas as redes de apoio ás que poidan acceder e desenvolver; en especial, no caso de mulleres (maltratadas, coidadoras habituais de persoas dependentes, enfermas mentais e con outras incapacidades...) e considerando as peculiaridades de Galicia en tanto que é un país con alta dispersión da poboación, agrupación territorial moi diferenciada entre o rural e os espazos urbanos, territorios abandonados e alto envellecemento da poboación (esixencia de maiores redes)
C8	Promover o crecemento, desenvolvemento e independencia das persoas identificando as oportunidades para formar e crear grupos, utilizando a programación e as dinámicas de grupos para o crecemento individual e o fortalecemento das habilidades de relación interpersoal; en especial con colectivos con diversidade multicultural (inmigración, emigración de retorno, minorías étnicas...) e coas mulleres, tendo en conta a súa marxinación historicamente condicionada no ámbito da participación social-cultural e nos órganos de decisión e poder (empowerment)
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C15	Establecer e actuar para a resolución de situacións de risco previa identificación e definición da natureza da mesma
C19	Xestionar e presentar historias e informes sociais manténdoos completos, fieis, accesibles e actualizados como garantía na toma de decisións e valoracións profesionais; con especial precaución a respecto do dereito dos usuarios e das usuarias á confidencialidade, ao segredo profesional e á protección de datos
C20	Traballar de xeito eficaz dentro de sistemas, redes e equipos interdisciplinares e «multiorganizacionais» co propósito de colaborar no establecemento de fins, obxectivos e tempo de duración dos mesmos contribuíndo igualmente a abordar de xeito construtivo os posibles puntos de vista existentes
C23	Traballar dentro de estándares acordados para o exercicio do Traballo Social e asegurar o propio desenvolvemento profesional utilizando coñecementos e técnicas profesionais como medio para xustificar decisións, reflexionando criticamente sobre as mesmas e utilizando a supervisión como medio para mellorar e avaliar o exercicio profesional
C25	Contribuír á promoción das melhores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D9	Resolución de problemas
D10	Toma de decisións
D11	Traballo en e con equipos diversos
D12	Traballo en equipo de carácter interdisciplinar
D13	Traballo nun contexto internacional
D14	Habilidades nas relacións interpersoais
D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacións
D22	Iniciativa e espírito emprendedor
D24	Sensibilidaxe cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe			
Coñecer, definir, proponer e avalia-los contextos de desenvolvemento profesional Sociosanitario en A1 Xeriatría Social e atención sociosanitaria.	A2	B2	C2	D1
Promove-la definición dos ámbitos comunitarios e especializados da Intervención Profesional na Xerontoloxía, e o manexo das respuestas precisas ante necesidades das persoas.	A3	B1		D2
Aporta-los recursos e coñecementos para desenvolver Programas de Intervención Social para Persoas Maiores, Coidadores en Programas e Centros de Atención Xeriatrítica.	A4	B4	C1	D9
Adestra-las técnicas e hábitos de traballo específico cara a prevención do avellentamento e a mellora da vida na vellez, coa práctica da Intervención Social e Sociosanitaria potenciando as capacidades físicas, psíquicas e sociais da Persoa Maior, coñecendo o proceso normal de avellentar e as patoloxías asociadas con impacto en necesidades sociais.	A2	B4	C5	D6
		B5	C4	D10
			C6	D11
			C7	D14
			C9	
			C12	

Utilizar Guías e Técnicas de Avaliacion das necesidades das persoas Maiores e de Valoración Xeriátrica e Social para o desenvolvimento de Programas Individualizados de atención	A3	B2	C3	D7 C19 D11 D12 D16 D18
Manexar recursos de Comunicación eficaz con Maiores e Coidadores para a atención social en situación límite ou de crise.	A4 A5	B3	C20 C23	D8 D14 D17
Avaliar as situacions de risco e as conductas de risco de Coidadores e persoas Maiores con e sen dependencias.	A3	B4	C10 C15	D3 D4 D10 D19 D22
Valorar a realidade e os mitos, estereotipos e limitacions sociais cara a vellez e respectar as crenzas e valores das persoas de idade.	A1	B6	C8 C13 C25	D3 D13 D24
Aprender a respectar a individualidade e diversidade das persoas Maiores e reconocer as limitacions funcionais que forman parte do avellentamento.	A2	B2	C13	D15
Conocer o que resulta normal no proceso de avellentar e de enfermar; e áinda na atención o morrer, para cada persoa e seus familiares	A3	B2	C12	D17 D19

Contidos

Tema

1. Envellecemento e vellez. Vellez dependente. Xeriátria Social. Atención Social en Xeriátria e Xerontoxía. Conceptualización.	1.1 Xeriátria e Xerontología. Conceptos . 1.2 Carteira de Servizos en xeriátria sociosanitaria.
2. Sociodemografía sociosanitaria en xeriátria. As persoas maiores en España. Situación actual e proxeccións. Dependencia Xeriátrica.	2.1 Análise da situación sociosanitaria e Atención Xeriátrica e Xerontolóxica en Europa, en España e en Galicia. 2.2 Informe sobre as Persoas Maiores en España e en Galicia. 2.3 Imaxe social da vellez. Crenzas, Mitos e estereotipos xeriátricos en Traballo Social.
3. Coidados Xeriátricos. Novos modelos de atención conceptual en Xeriátria. Modelos de Atención centrada na persoa (ACP) e a novo paradigma do modelo de Apoyo. Atención xeriátrica e intervención social para un Avellentamento activo e saudable.	3.1 Atención centrada na persoa (ACP) 3.2 Modelos de Apoyo: deseño 3.3 Concepto e determinantes do avellentamento saudable e do avellentamento activo.
4. Prevención do envellecemento. Biogerontología. ¿Como e por qué avellentamos?	4.1. Envellecemento: teorías 4.2 Prevención desde o Traballo Social 4.3 Investigacións Biogerontológicas actuais: ¿a vellez é unha enfermidade?
5 Avellentamento normal e Avellentamento patolóxico. Instrumentos de valoración. Axudas Técnicas e novas tecnoloxías de atención sociosanitaria.	5.1 Avellentamento fisiolóxico ou normal 5.2 Avellentamento patolóxico 5.3 Características da atención social na vellez 5.4 Instrumentos de avaliação en traballo social xeriátrico 5.5 Axudas Técnicas. Novas tecnoloxías de atención no envellecemento
6. Síndromes xeriátricas. Concepto de síndrome xeriátrica. As grandes Síndromes Xeriátricas. Os trastornos neuro-cognitivos (demencias) no DSM-5 e a Enfermidade de Alzheimer (EA)	6.1 Definicións e tipos de síndromes prevalentes en xeriátria social 6.2 Trastornos neurodegenerativos e a EA 6.3 Outros síndromes prevalentes
7. Programas de Atención e Intervención Comunitaria e Especializada. Centros e Servizos. Organización funcional e actividade de Traballo social. Visita Técnica a Centros de referencia.	7.1 Programas comunitarios de atención xeriátrica: 7.2 Saída Técnica opcional para visita a Centros de referencia de Galicia.
8. Coidados na contorna familiar. Problemática dos coidados informais xeriátricos a dependencia. O coidado do/da Coidador/a e o adestramento dos coidados.	8.1 O coidado familiar en xeriátria 8.2 A Síndrome do coidador 8.3 Recursos sociais en xeriátria de apoio

9. Atención social na morte. Afrontamiento do fin da vida. Coidados Paliativos: Profesionais, familias e persoas. O acompañamento social xeriátrico no duelo e na morte.	9.1 Características do proceso de morrer. 9.2 Coidados paliativos xeriátricos 9.3 O papel do TS no equipo de Coidados Paliativos xeriátricos
10. Malos tratos na vellez: tipoloxía, prevención e 10.1 Malos tratos na vellez. Prevención e actuacións. Protocolos intervención social en xeriatría. Boas prácticas en sociosanitarios xeriatría social	10.2 Guías de boas prácticas para a intervención en xeriatría social

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	4	1	5
Lección maxistral	14	3	17
Resolución de problemas	3	3	6
Traballo tutelado	5	45	50
Estudo de casos	10	20	30
Estudo previo	4	4	8
Prácticum, Practicas externas e clínicas(Repetida non usar)	4	4	8
Saídas de estudio	5	10	15
Exame de preguntas obxectivas	1	10	11

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descripción
Actividades introductorias	Facilitarase ao Alumnado: Documentación, Manuais, Referencias Técnicas e Bibliografía específica de cada Bloque Temático, a modo de Notas Técnicas en soporte web.
Lección maxistral	Sesión interactiva con apoio audiovisual a modo de clase teórico-práctica
Resolución de problemas	Realizásense propuestas de caso práctico e probas de conocimiento tipo test
Traballo tutelado	Mediante a plataforma Tema proponse Trabajos personales individuales nos que o Alumnado realizará a busca bibliográfica e documental e fará posteriormente una presentación na clase a modo de resumo para el debate e ampliación dos conocimientos adquiridos
Estudo de casos	Proponse casos reales para estudio de propuestas de Intervención ou Apoyo social
Estudo previo	O Alumnado hará una revisión documental sobre la situación de las personas Mayores en España e en Galicia partiendo de datos en soporte web
Prácticum, Practicas externas e clínicas(Repetida non usar)	Faránse sesiones de Evaluación Xeriatrífica de casos.
Saídas de estudio	Deseñárase una salida técnica de visita tutelada a centros xeriatríficos de calidad*referencial en Galicia, y farase un foro de debate sobre los contenidos y las valoraciones personales en cada caso.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Resolución de problemas	Realizáranse dos tutorías, polo menos, para apoyar la realización de trabajos o ejercicios de evaluación y análisis del programa de materia
Traballo tutelado	Tutoría individualizada y de pequeño grupo para el apoyo documental de los trabajos a realizar.
Estudo de casos	Atenderánse de manera individual, mediante tutoría presencial a demanda para la realización de estudios de caso y contextos situacionales.
Prácticum, Practicas externas e clínicas(Repetida non usar)	Presentaránse propuestas de trabajo de campo mediante la realización de algunos cuestionarios o evaluaciones que serán examinadas de manera individual y corregidas para cada alumno/a con respuesta individualizada para cada uno de ellos/as.

Avaluación

	Descripción	Cualificación	Resultados de Formación e Aprendizaxe

Lección maxistral	Avalánse mediante o exame test de Proba de coñecementos adquiridos	15	A1 B6	B1 C8 C9 C13 C19	C4 D8 D11 D12 D13 D15 D17	D7
Resolución de problemas	Valorarase o proceso de resolución e os resultados	5	A3 A5	B2 B6	C6 C10 C15 C23	D1 D3 D16 D18
Traballo tutelado	Avaliarase o traballo persoal do Alumnado segun dos criterios expostos para cada traballo	34	A2 A5	B6	C3 C10 C23 C25	D1 D9 D16 D18
Estudo de casos	Forma parte dos traballos tutelados, mediante a presentación do caso e o informe	8	A2	B2	C2 C6 C10 C12 C13	D1 D9 D12 D13 D18
Estudo previo	Presentarase un Informe resume da análise sociodemografico das persoas Maiores en España	3	A3	B2	C10 C23	D1 D7
Prácticum, Practicas externas e clínicas(Repetida non usar)	Saida técnica	5	A1	B4 B5	C7 C12	D2 D10
Saídas de estudio	Análise da saída técnica de campo	5	A3 A4 B6	B2 B3 B5	C1 C3 C5 C23 C25	D1 D3 D4 D6 D14 D16 D19 D22 D24
Exame de preguntas obxectivas	Os contidos dos cuestionarios test relaciónnanse coas competencias teórico-prácticas adquiridas	25	A1 A5	B6	C4 C10 C23	D3 C10 C23

Outros comentarios sobre a Avaliación

O Alumnado, asistencial ou non asistencial, ten que realizar nos prazos sinalados, os estudos previos, os Traballos tutelados, a saída técnica, os traballos de campo, prácticas clínicas, os exercicios de resolución de problemas, e unha proba de coñecemento tipo test sobre o Programa Oficial da materia, como o resto do alumnado.

De non ter superada a avaliación de competencias da materia na convocatoria común ou o longo do curso, as competencias non adquiridas serán avaliadas na convocatoria de xullo. As partes da materia superadas na 1ª oportunidade non serán obxecto de avaliación na 2ª convocatoria, considerándose, polo tanto, como aprobadas nese Curso académico.

As datas oficiais dos exames poden consultarse na web da Facultade e nos taboleiros de anuncios da Facultade.

Alumnado con necesidades específicas:

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser adaptada para atender as necesidades específicas de apoio educativo

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

VVAA, **Manual terapéutico en geriatría.**, Sociedad Española de Geriatría y Gerontología, 2013

Martinez Rodriguez, T., **Personas mayores y lenguaje cotidiano. El poder de las palabras**, 1, Fundacion Pilares, 2020

PASTOR-FAYOS, A., **EL TRABAJADOR SOCIAL EN EL AMBITO GERONTOLOGICO-2 EDICIÓN**, 2ª, ALCALA GRUPO EDITORIAL, 2019

Bibliografía Complementaria

Leturia Arrazola, F.J. y Cols., **La valoración de las Personas Mayores. Evaluar para conocer, conocer para intervenir.**, Cáritas Española, 2001

VVAA, **Tratado de Geriatría para residentes**, Sociedad Española de Geriatría y Gerontología, 2011

VVAA, **Manual de buena práctica en cuidados a las personas Mayores.**, Sociedad Española de Geriatría y Gerontología, 2015

Moreno-Crespo, P., Muñoz Díaz, M. D., y Pedrero García, E, **Intervención socioeducativa con personas mayores: teoría y práctica**, 1, Síntesis, 2015

Subirats, J y cols, **Edades en transición. Envejecer en el siglo XXI: edades, condiciones de vida, participación e incorporación tecnológica en el cambio de época.**, 1, Ariel, 2016

Buiza Bueno, C. y Díaz Veiga, P., **La actividad cotidiana significativa para personas con demencia.**, 1, Rev neurama, 2019

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Xestión de organizacións de benestar social/O05G220V01605

Sistemas de benestar social comparados/O05G220V01904

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Xestión de organizacións de benestar social/O05G220V01605

Habilidades, técnicas e instrumentos en traballo social/O05G220V01601

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Saúde, dependencia e vulnerabilidade/O05G220V01405

Outros comentarios

O eido de traballo xeriátrico constitúe un dos nichos de emprego mais notables en Galicia e en España como consecuencia da xeración de recursos de atención xeriátrica, consecuencia do incremento exponencial das porcentaxes de avellentamento social.

A formación de novos profesionais de atención xeriátrica en competencias especializadas de apoio e novas tecnoloxías asistenciais sociosanitarias constitúe un reto e unha necesidade actual.

A docencia desta materia complementa e especializa ó/a profesional de Traballo Social.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas con base en materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).

DATOS IDENTIFICATIVOS

Traballo de Fin de Grao

Materia	Traballo de Fin de Grao			
Código	O05G220V01991			
Titulación	Grao en Traballo Social			
Descritores	Creditos ECTS 6	Sinale OB	Curso 4	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa			
Coordinador/a	González Rodríguez, Rubén			
Profesorado	Fernández Álvarez, Antón Lois López Viso, Mónica Saco Álvarez, Alberto			
Correo-e	rubgonzalez@uvigo.es			
Web	http://fcce.uvigo.es/gl/docencia/traballo-fin-de-grao/			
Descripción xeral	O Traballo fin de Grao (TFG) é unha materia de carácter obligatorio que poderá derivar das actividades desenvolvidas no Prácticum. Está orientado a que o alumnado demostre a capacidade de integración dos diversos contidos formativos e competencias asociadas ao título do Grao en Traballo Social. Para poder cursar esta materia será requisito imprescindible ter matriculadas todas as materias requiridas para finalizar o plan de estudos.			

Resultados de Formación e Aprendizaxe

Código

A2	Que os estudiantes saibam aplicar os seus coñecementos ó seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.
A3	Que os estudiantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.
A4	Que os estudiantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solución a un público tanto especializado coma non especializado.
A5	Que os estudiantes desenvolvan aquellas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.
B2	Analizar situacións sociais obxecto de intervención, planificar, desenvolver, executar, revisar e avaliar a práctica do traballo social con persoas, familias, grupos, organizacións, e comunidades e con outros profesionais
B4	Actuar preventivamente e na resolución das situacións de risco para a cidadanía, para si mesmo/a e para os colegas de profesión
C3	Valorar as necesidades e opcións possibles para orientar unha estratexia de intervención
C9	Traballar cos comportamentos que representan un risco para o sistema cliente identificando e avaliando as situacións e circunstancias que configuran o devandito comportamento e elaborando estratexias de modificación dos mesmos
C10	Analizar e sistematizar a información que proporciona o traballo cotián como soporte para revisar e mellorar as estratexias profesionais que deben dar resposta ás situacións sociais emerxentes
C12	Deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social
C13	Defender as persoas, familias, grupos, organizacións e comunidades e actuar no seu nome se a situación o requirir
C17	Administrador e ser responsable do seu propio traballo asignando prioridades, cumplindo coas obrigacións profesionais e avaliando a eficacia do propio programa de traballo
C18	Contribuír á administración de recursos e servizos colaborando cos procedementos implicados na súa obtención, supervisando a súa eficacia e asegurando a súa calidade
C22	Investigar, analizar, avaliar e utilizar o coñecemento actual das mellores prácticas do Traballo Social para revisar e actualizar os propios coñecementos sobre os marcos de traballo
C25	Contribuír á promoción das mellores prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementan
D1	Capacidade de análise e síntese
D2	Capacidade de organización e planificación
D3	Capacidade reflexiva
D4	Comunicación oral e escrita nas linguas nativas
D5	Coñecemento da lingua estranxeira
D6	Coñecemento da cultura propia da comunidade
D7	Aprendizaxe e dominio de novas tecnoloxías
D8	Capacidade de xestión da información
D10	Toma de decisións
D13	Traballo nun contexto internacional
D14	Habilidades nas relacións interpersoais

D15	Recoñecemento e respecto á diversidade e á multiculturalidade
D16	Razoamento crítico
D17	Compromiso ético
D18	Aprendizaxe autónoma
D19	Adaptación a novas situacíons
D20	Creatividade
D23	Motivación pola calidade
D24	Sensibilidáde cara a temas medio ambientais, igualdade entre home e mulleres, cultura da paz, etc.

Resultados previstos na materia

Resultados previstos na materia	Resultados de Formación e Aprendizaxe
1. -É capaz de avaliar situacíons humanas e recoller, ordenar, tratar e analizar a información, tendo en conta os puntos de vista dos participantes, os conceptos teóricos, os datos da investigación, as normas legais e os procedementos institucionais.	A2 B2 C3 D1 A3 C10 D2 C12 D3 C13 D6 C18 D8 C22 D10 D16 D17 D18
2.- É capaz de deseñar, implementar e avaliar proxectos de intervención social e planear de forma negociada unha secuencia de accións e seguir e avaliar o seu desenvolvemento.	A2 B2 C3 D1 A3 B4 C9 D2 A4 C10 D3 A5 C12 D4 C18 D5 C22 D6 C25 D7 D8 D10 D13 D16 D17 D18 D23 D24
3.- É capaz de contribuír á promoción de boas prácticas do Traballo Social participando no desenvolvemento e análise das políticas que se implementar.	A3 B2 C3 D3 B4 C9 D6 C10 D8 C13 D15 C17 D16 C18 D17 C25 D23
4. -É capaz de elaborar e redactar informes de investigación e traballos académicos e profesionais utilizando distintas técnicas, incluídas as derivadas das tecnoloxías da información e a comunicación.	A2 B2 C10 D1 A3 B4 C22 D2 A4 C25 D3 A5 D4 D6 D7 D8 D10 D15 D16 D18 D20 D23 D24

5. -É capaz de presentar conclusións verbalmente e por escrito, de forma estruturada e axeitada á audiencia para a que fesen preparadas.	A2 A3 A5	B2 B4	C10 C25	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D14 D16 D17 D18 D19 D20 D23 D24
6. É capaz de sintetizar información e liñas de razonamento e sostener un argumento detallado ao longo do tempo.	A2 A3 A4 A5	B2 B4 C25	C10 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D16 D17 D18 D20 D23 D24	D1 D2 D3 D4 D6 D7 D8 D16 D17 D18 D20 D23 D24
7. É capaz de xestionar a incertidume, o cambio e o estrés en situacións de traballo.	A5	B4		D3 D10 D14 D16 D17 D18 D20 D23
8. É capaz de responsabilizarse das tarefas encomendadas nun marco de responsabilidades múltiples (por exemplo, ante situacións, o público, os usuarios dos servizos e outros).	A4	B2	C17 C25	D3 D6 D10 D14 D16 D17 D20 D23 D24

Contidos

Tema

Contidos relacionados con materias do Grao, aplicados ao Traballo Social.	*
Planificación, deseño e desenvolvemento de investigacións e/ou proxectos de intervención social.	*
Elaboración, presentación e defensa do informe/memoria do traballo desenvolvido.	*

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introductorias	2.5	1.5	4
Traballo tutelado	21.5	103.5	125
Presentación	1	20	21

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descripción

Actividades introdutorias	Actividades dirixidas á presentación do TFG, proporcionando orientacións sobre a planificación, deseño e realización do trabalho.
Traballo tutelado	O/A estudiante, de maneira individual ou en grupo, planifica e desenvolve un traballo sobre algunha das liñas temáticas ofertadas baixo a tutorización dun docente.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descripción
Actividades introdutorias	Proporcionaranse orientacións sobre a planificación, deseño e realización do traballo. O horario da sesión de presentación do TFG pode consultarse na web da facultade no espazo "Traballo de fin de grao".
Traballo tutelado	Cada alumno/a disporá dun tutor/a asignado/a que o acompañará no proceso de realización do seu TFG.
Probas	Descripción
Presentación	O/a estudiante exporá e defenderá publicamente perante un tribunal unipersonal o seu TFG. A exposición durará un máximo de dez minutos. O tribunal unipersonal disporá de cinco minutos para formular as cuestións relativas ao TFG que considere oportunas e o alumno ou alumna dun máximo de cinco para responder a estas.

Avaliación

	Descripción	Cualificación Resultados de Formación e Aprendizaxe				
Traballo tutelado	Os criterios de avaliación son os seguintes: - O resumo inclúe os compoñentes esenciais. Estrutura do TFG coherente, exposición clara e corrección lingüística. - Fundamentación teórica / Estado da cuestión / Lexislación (de ser o caso). - Relevancia para o ámbito da profesión e achegas persoais. - Obxectivos e adecuación metodolóxica. - Presentación, descripción, ilustración e, de ser o caso, interpretación dos resultados. - Suficiencia, interese e actualidade da bibliografía. Uniformidade das citas e referencias e correspondencia entre elles. - De ser o caso, as conclusións e discusión son coerentes cos obxectivos/preguntas de investigación/hipótese e cos resultados.	70	A2 A3 A4 A5 C13 C17 C18 C22 C25 D14 D15 D16 D17 D18 D20 D23 D24	B2 B4 C9 C10 C12 D3 D4 D5 D6 D8 D10 D13 D14 D15 D16 D17 D18 D20 D23 D24	C3 C10 C12 D4 D5 D6 D8 D10 D13 D14 D15 D16 D17 D18 D20 D23 D24	D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D15 D16 D17 D19 D20 D23 D24
Presentación	Os criterios de avaliación son os seguintes: - Selección, equilibrio e organización do contido na presentación oral. - Competencia comunicativa oral e emprego axeitado do vocabulario, así como dos recursos informáticos. - Respostas ás cuestións formuladas polos membros da comisión de avaliación.	30	A2 A3 A4 A5 C12 C17 C22 C25 D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D15 D16 D17 D19 D20 D23 D24	B2 A3 A4 A5 C12 C17 C22 C25 D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D15 D16 D17 D19 D20 D23 D24	C12 C17 C22 C25 D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D15 D16 D17 D19 D20 D23 D24	D1 D2 D3 D4 D5 D6 D7 D8 D15 D16 D17 D19 D20 D23 D24

Outros comentarios sobre a Avaliación

O TFG será presentado e defendido polo seu autor ou autora perante un tribunal unipersonal que estará constituido pola persoa titora do TFG. A cualificación (de 0 a 10) realizarase de xeito motivado seguindo os criterios establecidos na rúbrica de avaliação contemplada na Guía Didáctica do TFG.

O TFG debe cumplir necesariamente os seguintes requisitos: (1) ser un traballo persoal e orixinal no que se constrúa un discurso propio. Cando se utilicen ideas ou palabras doutra autoría acreditarase explicitamente a súa orixe; (2) respectar a extensión máxima permitida (5.000 - 10.000 palabras); e (3) incluir un apartado de resultados empíricos.

Aqueles estudiantes que non superen o TFG na avaliación do segundo cuatrimestre poderán presentarse á segunda

oportunidade no mes de xullo. As datas de entrega da memoria e da defensa do TFG serán publicadas con antelación suficiente na web da Facultade. No caso de obter a cualificación de suspenso, ben sexa na primeira ben na segunda oportunidade, o tribunal unipersonal fará chegar un informe coas recomendacións oportunas ao estudiante para a mellora do traballo e a súa posterior avaliación.

Alumnado con necesidades específicas:

En coherencia co carácter inclusivo que caracteriza a Facultade de Educación e Traballo Social, esta guía poderá ser adaptada para atender as necesidades específicas de apoio educativo que presente o alumnado adscrito ao programa PIUNE (PAT).

Datas oficiais das defensas:

As datas oficiais de defensas poden consultarse na web da facultade no espazo "Traballo fin de grao".

<http://fcce.uvigo.es/gl/docencia/traballo-fin-de-grao/>

Bibliografía. Fontes de información

Bibliografía Básica

APA, **Publication manual of the American Psychological Association : the official guide to APA style**, 7th ed., American Psychological Association, 2020

Bibliografía Complementaria

Facal, T., **Guía para elaborar un proyecto de investigación social**, Paraninfo, 2015

Ferrer, V., Carmona, M. y Soria, V., **I Trabajo de Fin de Grado: guía para estudiantes, docentes y agentes colaboradores**, McGraw Hill, 2012

Fondevila-Gascón, J. F. y Del Olmo, J. L., **El Trabajo fin de grado en Ciencias Sociales y Jurídicas : guía metodológica.**, Ediciones Internacionales Universitarias., 2013

Recomendacións

Outros comentarios

É moi importante consultar a Guía didáctica do TFG que se atopa en Moovi, así como na páxina web da Facultade.

Recoméndase unha planificación regular do traballo baixo a supervisión do titor/a.

A Facultade de Educación e Traballo Social de Ourense organizará, no caso de ser posible, un curso de análise de datos (ou outras accións formativas que se consideren necesarias para traballar outras competencias) que resultará de grande utilidade para o desenvolvemento do TFG.

Esta materia enmárcase nunha Facultade comprometida coa sustentabilidade da contorna e das persoas. Atendendo a esta filosofía, esta materia promoverá prácticas educativas con base en materiais de baixo impacto ambiental en coherencia cos principios de sustentabilidade (ODS).